

891.81

L63

1871

B 431540

PRESENTED TO
THE LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN

By Prof. Edw. L. Walter

1889.

~~42 402.3 = 1.~~

891.81
L63
1871

E. L. Walter

HANDBUCH

DER

34771

ALTBULGARISCHEN (ALTKIRCHENSLAWISCHEN) SPRACHE.

GRAMMATIK. TEXTE. GLOSSAR.

VON

A. LESKIEN,

A. O. PROFESSOR DER SLAWISCHEN SPRACHEN
AN DER UNIVERSITÄT LEIPZIG.

WEIMAR,

HERMANN BÖHLAU.

1871.

S. 1736

VORWORT.

Zur abfassung dieses kurzen lehrbuches veranlasste mich die in meinen vorlesungen über das altbulgarische gemachte erfahrung, dass es an einem bequemen und leicht zu erlangenden hülfsmittel für den anfänger, den deutschen wenigstens, gänzlich fehle. Die grundlegenden werke von Miklosich sind theils nicht mehr im buchhandel, theils nicht für den erst lernenden bestimmt, die von ihm herausgegebenen texte ohne wörterbuch. Meine anfängliche absicht war, nur eine auswahl von texten mit glossar zu geben; spätere erwägung liess es mir besser erscheinen, eine kurze laut- und formenlehre vorzuschicken. Diese macht auf vollständigkeit ins äusserste detail hinein keinen anspruch, sondern soll nur denen das notwendige bieten, die nicht im stande sind, sich die grösseren hülfsmittel zum studium des slawischen zu verschaffen.

Woher die ausgewählten texte gekommen sind, ist bei den einzelnen angegeben, hier nur zu bemerken, dass die handschrift der sogenannten Саввиная книга (nach Sreznevskij's urtheil) dem 11. jahrhundert angehört, ebenso die Suprasler handschrift, der Ostromirsche codex (1056—57), und der сборникъ Святославовъ (1073), wahrscheinlich auch das Assemanische evangelium (die gegebene probe ist aus der ausgabe von F. Rački. Assemanov ili Vatikanski evangelistar. Agram 1865). Aus dem 12. jahrh. sind der sogen. Pogodinsche psalter und das Mstislavsche evangelium; das Nikolsk. evangelium (herausgeg. von Daničić, Belgrad 1864) wahrscheinlich aus dem 13. Die gegenüberstellung der texte von s. 168 an soll, so weit es auf kleinem raume möglich ist, eine anschauung von der verschiedenen überlieferung und umbildung der zu grunde liegenden altbulgarischen texte an den hauptstätten altslawischenschriftthums (Bulgarien, Serbien, Russland) geben; ich hoffe, sie kann wenigstens dazu dienen, die charakteristischen unterschiede der drei handschriftenklassen zu erläutern. Die stücke

in glagolitischer schrift haben nur den zweck einer leseprobe. Einer rechtfertigung bedarf vielleicht die unveränderte aufnahme des ganzen evangeliums Johannis aus dem Ostromirischen codex. Nicht wenige fragen der albulgarischen lautlehre, namentlich in betreff der vocale, z. b. wann nach *r, l* vor consonanten *ŭ* oder *ĩ* zu schreiben sei, harren noch einer sichern lösung, die philologische bearbeitung von texten also, die doch zwischen den verschiedenen formen und den ansichten darüber eine entschiedene wahl treffen muss, kann nur mit dem bewusstsein möglichen fehlgehens gemacht werden. In solcher lage der dinge hielt ich es für richtig auch dem anfänger oder dem, der keine anderen hülfsmittel hat, die beste überlieferung, und das ist nach meiner ansicht die des Ostromirischen codex durchaus, in möglichstem umfange zugänglich zu machen. Der grund für die aufnahme gerade dieses evangeliums ist ein äusserlicher: das evangelium Matthaei, das vielleicht zur lecture geeigneter gewesen wäre, ist von Miklosich herausgegeben (Ev. Matth. palaeoslovenice e codicibus ed. Fr. M. Vindobonae 1856); wer sich also dieses darzu verschafft, hat zwei evangelien vollständig und zwar die beiden auch in der sprache am meisten von einander entfernten, zugleich bei dem doch oft zusammenstreichenden inhalt gelegenheit zu vergleichen, welche grundsätze Miklosich in der constituierung albulgarischer texte befolgt. Von diesen grundsätzen bin ich, namentlich in der behandlung des *ŭ* und *ĩ* nach *r, l* vor consonanten abgewichen. Die rechtfertigung meines verfahrens, wie die ausführung der punkte, wo ich in der laut- und formenlehre mich von Miklosich entfernt habe, muss ich späterer gelegenheit vorbehalten, da sie den raum eines vorwortes überschreiten würde.

Eine neue collation sämtlicher stücke des ev. Johannis, die der cod. Ostrom. enthält, verdanke ich der ausserordentlichen güte des herrn geheimrath Bytschkov, vice-directors der kais. öffentlichen bibliothek in Petersburg, und spreche demselben hierdurch meinen dank aus. Slawisten dürfte ein verzeichniss der abweichungen von der Vostokovschen ausgabe interessieren; es werden dadurch noch einige russismen beseitigt:

bl.	3, a, z.	5	von oben	родина	statt	родина	Vost.
"	3, c, "	7	" "	послѣлаша	"	послѣлаша	"
"	7, d, "	2	" "	исѣре	"	исѣре	"
"	7, d, "	9	" "	нѣмоу	"	нѣмоу	"
"	11, c, "	8	" "	и нѣл	"	нѣл	"
"	17, a, "	8	" "	мора	"	морѣ	"
"	17, a, "	11	" "	deleatur мн			
"	22, a, "	6	" "	изгѣнѣла	statt	изгѣнѣла	"
"	28, a, "	8	" "	сна	"	сна	"
"	28, a, "	9	" "	вѣглаго	"	вѣглаго, druckf. bei Vost.	
"	29, a, "	3	" unten	гѣлѣ	"	гѣлѣ	Vost.
"	29, b, "	7	" "	ѣно	"	ѣно	"
"	29, d, "	8	" oben	придох'	"	придох	"
"	29, d, "	3	" unten	бѣлѣ	"	бѣлѣ	"
"	30, b, "	2	" oben	сѣлѣранѣни	"	сѣлѣранѣна	"
"	30, c, "	10	" "	вѣжаждѣть	"	вѣжаждѣть	"
"	30, d, "	7	" "	поуѣрѣнѣтъ	"	поуѣрѣнѣтъ	"
"	31, c, "	5	" "	вѣса	"	вѣса	"
"	32, a, "	8	" unten	жѣтѣ	"	жѣтѣ	"
"	32, d, "	2	" oben	нѣдѣ	"	нѣдѣ	"
"	41, d, "	2	" "	сѣлѣтъ	"	сѣлѣтъ	"
"	43, d, "	1	" unten	сѣлѣнѣлаго	"	сѣлѣнѣ, druckf. b. Vost.	
"	52, c, "	7	" "	вѣзѣлюбѣнѣ	"	вѣзѣлюбѣнѣ	Vost.
"	129, a, "	2.3	" oben	вѣсѣлаща	"	вѣсѣлѣ	"
"	139, d, "	7	" unten	сѣлѣна	"	сѣлѣна	"
"	142, c, "	3	" oben	сѣбѣомѣ	"	сѣбѣою	"
"	167, d, "	1	" unten	мѣнѣ	"	мѣнѣ	"
"	170, d, "	9	" oben	нѣсѣонѣ	"	нѣсѣонѣ	"
"	173, d, "	7	" "	скѣр'ѣлѣнѣ	"	скѣр'ѣлѣнѣ	"
"	178, c, "	3	" "	чѣрѣнѣ	"	чѣрѣнѣ	"
"	181, d, "	7	" unten	нѣже	"	нѣже	"
"	210, a, "	5	" oben	лѣкѣтъ	"	лѣкѣтъ	"
"	218, d, "	2	" unten	моуѣси	"	моуѣси	"
"	261, a, "	8	" oben	сѣлѣнѣ	"	сѣлѣнѣ	"
"	266, a, "	6	" unten	оуѣрѣтъ	"	оуѣрѣтъ	"
"	273, d, "	3	" "	любѣнѣ	"	любѣнѣ, druckf. b. Vost.	

Leipzig, im märz 1871.

A. LESKIEN.

VERBESSERUNGEN.

- a. 3 § 2 füge nach der ersten zeile ein: и wie deutsches w.
 s. 93, z. 9 von oben lies **оуеонимъ** statt **оуеоримъ**.
 s. 97, z. 2 " " " **тѣлеси** " **тѣлеси**.
 s. 107 in der überschrift lies **святославовъ** statt **-вова**.
 s. 120, z. 10 von unten lies **госнодѣ** statt **госноди**.
 s. 120, z. 4 " " " **бо** " **ко**.
 s. 134, z. 11 " " " **и приде** " **и приде**.
 s. 152, v. 27 lies auch im texte **искоини** statt **исъкоини**.
 s. 180 s. v. **кєзгодинъ** lies **годъ** statt **годл**.

Im ersten bogen sind die bei der correctur oft schwer zu unterscheidenden и und н öfter verwechselt, so § 5 anm. zu lesen **гѣнати**, **гнати**, **женѣ**.

GRAMMATIK.

I. Lautlehre.

Schrift und aussprache.

Schriftzeichen mit umschreibung.

§. 1.

kyrillisch	zahlwert	glagoli- tisch	zahlwert	umschrei- bung	name
А	1	⳨	1	a	азѣ azŭ
Б		⳩	2	b	букы buky
В	2	⳪	3	v	ведѣ vědě
Г	3	Ⳬ	4	g	глаголи glagoli
Д	4	ⳬ	5	d	добро dobro
Е	5	Ⳮ	6	e	ѣсть jesti
Ж		ⳮ	7	ž	живѣте živěte
З	6	⳱	8	z	зѣло zělo
И	7	Ⳳ	9		земля zemlja
Н	8	ⳳ	10	i	иже iže
І І	10	⳴	20		и i (?)
		⳵	30	đ, j	
К	20	⳶	40	k	како kako
Л	30	⳷	50	l	людие ljudije
М	40	⳸	60	m	мыслѣте myslite
Н	50	⳹	70	n	наша naši
О	70	⳺	80	o	онѣ onŭ
П	80	⳻	90	p	покои pokoj
Р	100	⳼	100	r	рѣчи rŭci

§. 1.

kyrillisch	zahlwert	glagoli- tisch	zahlwert	umschrei- bung	name
С	200	Ⲛ	200	s	слово <i>slovo</i>
Т	300	Ⲑ	300	t	тврѣдо <i>tvrädo</i>
У	400	Ⲕ	400	u	укѣ <i>ukä</i>
Ф	500	Ⲍ	500	f(ph)	фрѣтъ <i>frätä</i>
Х	600	Ⲉ	600	ch	хѣръ <i>chërä</i>
Ѡ	800	Ⲛ	700	o	отѣ <i>otä</i>
Ѣ		Ⲙ	800	št	
И	900	Ⲛ	900	c	чи <i>ci</i>
У	90	Ⲙ	1000	č	чрѣнь <i>črävŋ</i>
Ш		Ⲙ		š	ша <i>ša</i>
Ъ		Ⲙ		ä	жръ <i>jerä</i>
Ы		Ⲙ Ⲛ Ⲛ Ⲛ		y	жры <i>jery</i>
Ь		Ⲙ		ï	жрь <i>jerŷ</i>
Ѣ		Ⲍ		ě	ѣтъ <i>ětŋ</i>
Ю		Ⲑ		ju	юсъ <i>jusü</i>
Я				ja	я <i>ja</i>
Ѥ				je	ѣ <i>je</i>
Ѧ	900	Ⲍ		e	ѣ <i>e</i>
Ѩ		Ⲍ		a	ѣ <i>a</i>
Ѭ		Ⲍ		je	ѣ <i>je</i>
Ѯ		Ⲍ		ja	ѣ <i>ja</i>
Ѱ	60			ξ=ks	ѣ <i>ksi</i>
Ѳ	700			ψ=ps	ѣ <i>psi</i>
Ѵ	9	Ⲍ		θ=th	ѣтъ <i>thita</i>
Ѷ		Ⲉ		o	укѣ <i>ukä (?) [ižica]</i>

Anm. 1. Im glagol. gilt das zeichen für *e* auch für *je*, das für *ě* auch für *ja* mit. Für *j* gibt es in beiden alphabeten nur in den verbindungen *ju, ja, je, jē, ja* einen ausdruck.

Anm. 2. Der zahlwert der glagol. buchstaben ist durch ihre reihenfolge bestimmt, die werte der kyrill. durch die entsprechenden des griech. alphabets. *z* ersetzt griech. *ζ* (Ζαῦ), *y* das *χόππα*; *a* oder *u* das *σχαπῖ*; 400 kann auch durch *ϣ* gegeben werden. Die tausende beginnen, wie im griechischen, wieder von *α* an, be-

zeichnet $\lambda = 1000$ u. s. w. In den handschriften stehen die als §. 1. zahlzeichen zu betrachtenden buchstaben unter querstrichen, z. b. $\overline{\text{сфѣ}}$ = 6564 (doch ist — auch allgemeines zeichen der abbreviatur). Bei den zahlen von 11 — 19 stehen die einer voran, z. b. $\overline{\text{аі}}$ = 11, $\overline{\text{сі}}$ = 15.

Anm. 3. Schon in den ältesten quellen finden sich einige die buchstaben näher bestimmende oder ersetzende zeichen (s. z. b. Codex Suprasliensis, ed. Miklosich, einleitung). Hier seien nur angeführt \sim über λ , μ , ρ , anzeigend, dass nach diesen j (erweichung) zu sprechen sei, z. b. глаголюшм = глаголюшмъ , und \sim über μ , um diesem die geltung von j zu geben, покоѣ = покоѣ .

Aussprache.

§. 2.

λ , a ; ѣ , b ; г , g ; Ѧ , d wie im deutschen;

е , e wie kurzes deutsches \ddot{a} , e ouvert; in glagolitischen quellen wie je , da wo kyrill. ѣ steht;

ж , ѡ wie französisches j ;

з , z wie franz. z (weiches, tönendes s); das phonetisch gleichbedeutende s ist fast nur zahlzeichen;

и , i wie deutsches i , bedeutet aber zugleich ji ; in jüngeren handschriften und normalisierten drucken ist и nach andern vocalen stets = ji , in älteren quellen auch = $j\ddot{i}$ (später und in den neueren dialecten durch \ddot{u} , j vertreten), daher kann z. b. краи = $\text{kraj\ddot{i}}$ nom. pl. sein, aber auch = $\text{kraj\ddot{i}}$, kraj (краи) nom. sing.; ѣ ist dem и phonetisch gleich und wird meist da geschrieben, wo ein i vorhergeht (so im cod. Supr.) z. b. прѣимѣ ;

das glagol. Ѧ , d' wie d mit leicht nachschlagendem j ; in älterer zeit nur in griech. worten = γ vor ѣ , ѣ , ѡ , später auch für j ;

к , k ; л , l ; м , m ; н , n ; о , o ; п , p ; р , r wie im deutschen;

с , s stets scharfes s , franz. ç ;

т , t wie im deutschen;

- §. 2. **oŷ**, *u* ist nie doppellaut, sondern gleich einfachem deutschen *u*;
ϕ, *f ph* (nur in fremdwörtern) = *f*, griech. **φ**;
χ, *ch* wie deutsches *ch*;
ω, *o*, phonetisch gleichbedeutend mit **ο**, wird in den ältesten
 quellen ausser in fremden eigennamen wenig gebraucht;
ϣ ist ligatur für **μτ**, wie oft auch geschrieben wird;
η, *c* wie deutsches *z* (*ts*);
γ, *č* wie deutsches *tsch*;
σ, *š* wie deutsches *sch*, darnach auch **ϣ** = *št*;
ι, *ü* wie kurzes nach *ō* hinlautendes *u* (etwa wie im engli-
 schen *other*, *but*, so ist wenigstens die neubulgarische
 aussprache);
υ, *y* ungefähr wie deutsches *ü*, nach *i* hinneigendes *u*;
ι, *ɣ* wie sehr leichtes kurzes *i*;
ε, *ě* wie langes deutsches etwas nach *i* hinlautendes *ē* (*é fermé*);
 dies ist die älteste geltung, später, dialektisch vielleicht
 schon in alter zeit, galt auch die aussprache *ja*, daher
 glagol. *ě* und *ja* durch dasselbe zeichen gegeben;
ιου, *ju*; **ια**, *ja*; **ιε**, *je* wie im deutschen *ju*, *ja*, *je*;
ιν, *ε* = franz. *in* in *enfin*;
ον, *α* = franz. *on*;
ιεν, **ιαεν** = *je*, *ja*;
ξ, **ψ**, **θ**, **υ** sind griech. **ξ**, **ψ**, **θ**, **υ**.

Anm. Quantität und betonungsweise des altbulgarischen sind nicht
 mehr zu ermitteln; **ι** und **oŷ** als ursprüngliche diphthonge und
 steigerungslaute waren sicher einmal lang, ebenso in vielen fällen **α**.

V o c a l e.

Das vocalsystem des altbulgarischen.

Eintheilung der vocale. In dem uns bekannten zeit- §. 3.
raum hat die sprache nur einfache vocale (auch die nasal-
vocale haben einfachen vocalischen klang), keine diphthonge
mehr. Die vocale werden eingetheilt:

I. nach den organen, die bei ihrer aussprache am
meisten thätig sind, in

gutturale а	} е, ѣ, я guttural-palatale	} о, ъ, ѡ guttur.-labiale.
palatale и, ѣ		
labiale оу		

II. nach ihrer wirkung auf vorhergehende gutturale con-
sonanten in

1. harte: а, о, оу, ѣ, у, ѡ, vor denen gutturale conso-
nanten unverändert bleiben;

2. weiche (palatale): е, и, ѣ, ѣ, я, vor denen gutturale
consonanten in dentale oder palatale consonantische doppel-
laute verwandelt werden, z. b. nom. sing. **ѹЛОУЕНЪ** (mensch),
gen. **ѹЛОУЕНА**, voc. **ѹЛОУЕНЕ**, nom. pl. **ѹЛОУЕНИ**.

Anm. ю, љ, ѥ, ѧ, ѩ (von Miklosich im anlaut oder nach vocalen
praejotierte, nach consonanten praejerierte genannt) zählen
wir nicht, wie es wol in der slaw. grammatik geschieht, als
eigenthümliche vocale, da sie nur die verbindung von j mit den
entsprechenden vocalen darstellen; ebenso übergehen wir **аѣ**,
еѣ, **оѣ** u. s. w. (postjotierte vocale bei Miklos.), da sie im
älteren altbulg. noch nicht vorhanden sind, sondern **аи**, **еи**, **ои** da,
wo später **aj**, **ej**, **oj** stehen, noch = **ajě**, **ejě**, **ojě** gelten.

Das verhältniss der altbulg. vocale zu den ur- §. 4.
sprünglichen indogermanischen nachzuweisen ist auf-
gabe der vergleichenden grammatik (s. Schleicher, Compen-

§. 4. dium d. vrgl. gr. s. 121), hier genügt es anzugeben, dass als grundvocale (weder geschwächt noch gesteigert) anzusehen sind: für die *a*-reihe *а, ѣ, о* (die spaltung des ursprünglichen *a*-lautes gehört schon der vorslawischen periode an), für die *i*-reihe *и*, für die *u*-reihe *у*. Geschwächte vocale sind *ѧ, ѡ* aus urspröngl. *a*; *Ѣ* aus urspr. *i*; *Ѥ* aus urspröngl. *u*. Als gesteigerte vocale können erscheinen: in der *a*-reihe *ѡ, ѧ, ѧ̃*; in der *i*-reihe *ѣ* (in diesem falle also = urspr. *ai*), *ѣ̃, ѣ̃̃*; in der *u*-reihe *ѡ̃* (also = urspr. *au*), *ѡ̃̃, ѡ̃̃̃*; ausserdem können nach besonderen slaw. gesetzen auch *ѧ* und *ѡ* dem *Ѣ* und *Ѥ* als steigerungen gegenüberstehen.

I. Die vocale der *a*-reihe.

§. 5. ѣ steht als geschwächter vocal dem е gegenüber:
 рыи 2. sg. imper. zu рсѣ 1. sg. praes. (ich sage); тыи dass. zu
 тсѣ (laufe); ѣи еѣ dass. zu есѣ еѣ (bin besorgt); вѣчера (gestern)
 aus вѣчера (вѣчеръ, abend); гонѣнати neben гонечнати (erlöst
 werden); infin. мѣяти, 1. sg. мѣам (mahlen); inf. стѣлати, 1. sg.
 стѣлам (ausbreiten); inf. вѣрати, 1. sg. вѣам (nehmen); infin. дѣрати,
 1. sg. дѣам (zerreißen); infin. по-нѣрати, 1. sg. -нѣам (nieder-
 treten).

Анм. In einzelnen fällen steht **ъ** einem **с** gegenüber, z. b. **гнати** (гнати, jagen), 1. sg. **жени**.

§. 6. з steht als geschwächter vocal dem о gegenüber:
im auslaut der о-stämme, nom. sg. **КАЗЪ** (wolf), vgl. instr. **КАЗЮ-МЪ**;
sonst z. b. **КАЗД** (wann), **ТАЗД** (dann) neben **КОЗД**, **ТОЗД**; **ХЪЗТИ**
(wollen) neben **ХОЗТИ**; inf. **БЪРАТИ** (kämpfen), 1 sg. **БОРЪ**; inf.
***БЪЛАТИ** (**КАТИ**, schlachten), 1. sg. **КОМЪ**; inf. ***НЪРАТИ** (**ИРАТИ**,
reissen), 1. sg. **НОРЪ**.

§. 7. Schwund; schon in den ältesten quellen gehen die geschwächten vocale *ь, ѣ* häufig ganz verloren, namentlich vor *л, р, з*. b. *брати* = *бърати*, *мати* = *мѣти* (s. §. 5); *кати*, *рати* = **къати*, **прати* (s. §. 6). — Regelmässig verlieren die prae-

positionen **сѣзѣ** (ohne), **кѣзѣ** (auf), **нѣзѣ** (aus), **рѣзѣ** (auseinander, §. 7. zer-) in der zusammensetzung das auslautende **ѣ**: **нѣзѣти** (hinausgehen), **нѣсѣсти** (hinausführen).

Ann. In einzelnen fällen ist das **ѣ** nicht mehr nachweisbar, und kann dann nur nach analogen fällen erschlossen werden.

Steigerung von **е** zu **о**, häufig in der ableitung primärer nomina durch suffix **ѣ**, femin. **а**: **брѣдѣ**, ich gehe hinüber, **брѣдѣ**, furt; **вѣдѣ**, führe, **про-вѣдѣ**, begleiter; **кѣзѣ**, fahre, **козѣ**, wagen; **плѣтѣ**, flechte, **плѣтѣ**, запл; **рѣкѣ**, sage, **про-рѣкѣ**, prophet; **тѣкѣ**, fliesse, laufe, **токѣ**, fluss. So auch bei den meist denominativen verben auf **-ити**: **вождѣти**, führen, vgl. **о. -вѣдѣ**; **тоудѣти**, giessen, vgl. **о. токѣ**.

Ann. 1. Da **а** = **ен** sein kann, **ж** = **он** ist, verhält sich **а** : **ж** = **с** : **о**, z. b. **мѣтѣ**, ich verwirre, **мѣтѣ**, verwirrung; **лѣкѣ**, beuge, **лѣкѣ**, bogen; **кѣзѣ**, binde, **кѣзѣ**, band.

Ann. 2. Das vorauszusetzende **е** ist in der verbalbildung zuweilen nicht mehr vorhanden, sondern zu **ѣ** geschwächt oder geschwunden (vgl. §§ 6 u. 7), z. b. **зѣрѣти** (**зрѣти**), sehen, **прѣзѣрѣти**, verachten, **прѣзорѣ**, verachtung; **мѣрѣти** (**мрѣти**), sterben, **морѣ**, pest, tod.

Steigerung von **е** zu **ѣ**, häufig bei der ableitung frequentativ-durativer verba aus primitiven: **мѣтѣ**, ich werfe (inf. **мѣсти**), frequ. **мѣталѣ** (inf. **мѣтати**); **ис-пѣкѣ**, backe (inf. **пѣсти**), frequ. **испѣкалѣ** (inf. **испѣкати**); **плѣтѣ**, flechte (inf. **плѣсти**), frequ. **плѣталѣ** (inf. **плѣтати**); **обрѣтѣ**, finde, erlange (inf. **обрѣсти**), frequ. **обрѣталѣ** (inf. **обрѣтати**).

Ann. 1. Nach palatalen consonanten (**ж**, **ч**, **ш**, **жѣ**, **шт**) tritt **а** für **ѣ** ein, daher **сѣ-жѣжѣ**, ich verbrenne (inf. **сѣжѣсти**), frequ. **сѣ-жѣжѣлѣ** (inf. **сѣжѣгати**) für ***жѣжѣлѣ**.

Ann. 2. Wenn die stufe **с** fehlt und durch **ѣ**, **ѣ** vertreten ist, scheint **ѣ** in den gesteigerten formen unmittelbar einem **ѣ**, **ѣ** in den zu grunde liegenden zu entsprechen, z. b. **кѣс-кѣрѣжѣти**, excitari, **кѣскрѣсѣти**, excitare; **плѣзѣжѣти**, gleiten, **плѣзѣжѣти**, kriechen; so steht öfter **ѣ** im infin., wo die praesensformen **ѣ** (**ѣ**) haben: **брѣжѣти**, Sorge tragen, l. sg. **брѣжѣ** (neben **брѣжѣ**); **крѣжѣти**, werfen, l. sg. **крѣжѣ**; **отѣ-крѣжѣти**, öffnen, l. sg. **-крѣжѣ**; **крѣжѣти**, dreschen, l. sg. **крѣжѣ**.

- §. 10. Steigerung von o zu a; in der nominalbildung, z. b. **водити**, führen, **водо-важд**, aquae ductus; **творити**, machen, **творъ**, opus, geschöpf; in der bildung frequentativ-durativer verba, z. b. **бодж**, ich steche (inf. **бостн**), frequ. **блдамъ** (inf. **блдатн**); **вжъ-горж** сѧ, brenne (inf. **вжъгорятн**), frequ. **вжъгорамъ** (inf. **вжъгорятн**); **могж**, ich kann (inf. **моштн**), frequ. **мо-магмъ**, helfe (inf. **момагмтн**); **вжъ-новмъ**, erneuere (inf. **вжъ-новнтн**), frequ. **вжъ-новамъ** (inf. **вжъновятн**).

Anm. 1. Nicht selten fehlt die stufe o, so dass a unmittelbar einem т (ъ) in der wurzel gegenüber zu stehen scheint, z. b. **врътѣти** (**врѣт.**), wenden, **врѣтѣти**; **вжъгъжъ**, feucht, **вжмъ**, feuchtigkeit; **мръжѣти** (**мръжѣти**), gefrieren, **мръжъ**, frost.

Anm. 2. In nicht zahlreichen fällen steht einem selbst gesteigerten a in der wurzelsilbe ein a in ableitungen gegenüber, z. b. **стрѣжъ**, ich behüte, **стрѣжъ**, wächter; **лжъ**, schreite, **лжжъ**, repo (inf. **лжѣти**); **сѣсти**, d. i. *сѣд-ти, setzen (l. sg. **сѣдѣ**), **сѣдъ**, pflanze, garten, **сѣдити**, pflanzen. Die steigerungen a und a sind eigentlich nicht auf einander zu beziehen, sondern gehen beide auf ursprüngliches a, a zunächst auf e zurück, vgl. l. sg. **сѣдѣ**, d. i. *sen-da, zu сѣсти.

Anm. 3. In einzelnen worten wechseln a und o, o und e, ohne dass steigerungsverhältnisse bestehen, o und e sind dann als schwächungen oder dialektverschiedenheiten anzusehen, z. b. **рокъ** neben gewöhnl. **рѣкъ**, knecht; praepos. **розъ** (auseinander, zer-) neben **рѣжъ**; **топѣжъ**, warm, neben **тѣпѣжъ**; **одолати**, besiegen, neben **одолати**. Regelmässig bleibt o im nom. sg. der s-stämme, während die andern casus e haben, z. b. **небо**, himmel, gen. **небесе**, vgl. griech. γένος, gen. γένε-ος. In entlehnten worten vertritt o häufig a, z. b. **сѣтона**, satanas; **нонъ**, papa; **поганъ**, paganus; **олѣтаръ**, altare. — Ein ähnlicher für die formation bedeutungsloser wechsel findet sich auch zwischen a und a, z. b. **жѣстн**, vergelten, neben **жѣстн**; **трѣва**, gras, neben **трѣва**.

II. Die vocale der i-reihe.

- §. 11. Schwächung von i zu l ist regelmässig eingetreten im auslaut der i-stämme, z. b. **нонтъ**, d. i. *нон-тъ, nacht, vgl. lit. *nak-ti-s*; ausserdem z. b. **жѣдатн**, warten, l. sg. **жѣдѣ**; **нѣстн**,

schreiben, 1. sg. **пишѣ**; **ѣдѣти**, bauen, 1. sg. **ѣиждѣ**; 1. sg. §. 11. **цвѣтѣ**, inf. **цвѣсти**, blühen; 1. sg. **ѣтъ**, inf. **ѣсти**, zählen.

Anm. 1. Das *ѣ* kann auch völlig schwinden (vgl. § 7), daher auch **ждѣти** u. s. w.

Anm. 2. Ueber die spaltung von *и* zu *ѣ* vgl. § 21.

Steigerung von *i* (*и*, *ѣ*) zu *ѣ* vor consonanten, z. b. §. 12. **блѣскѣти**, glänzen, **блѣскѣ**, glanz; **о-бѣдѣти**, beleidigen, quälen, **бѣдѣ**, zwang, not; **иѣдѣти**, sehen, **вѣдѣти**, wissen; **вѣсѣти**, hangen, **вѣсѣ**, wage; **свѣтѣти**, **свѣтѣти**, leuchten, **свѣтъ**, licht, welt.

Steigerung von *i* (*и*, *ѣ*) zu *oj*, *aj* vor vocalen, z. b. **гни-ти**, §. 13. faulen, **гнои**, **гнои**, d. i. ***гноѣ** = ***гноѣ** (s. §. 24, 4), eiter; **ви-ти**, winden, **ѣл-кон**, **ѣл-кои**, windung; **ли-ти**, giessen, **лои**, **лои**, talg; **по-ви-ти** (wurz. *ki*), ausruhen, **по-кон**, **по-кои**, ruhe. — Das *о* participiert, wo die wortbildung es erfordert, an der steigerung von *о* zu *ѣ* (s. §. 10), daher **ѣ**, z. b. **пи-ти**, 1. sg. **пи-ѣ**, trinken; **пѣти**, d. i. **по-ѣти**, 1. sg. **пѣѣ**, tränken; davon frequ. **пѣ-пѣти**, 1. sg. **пѣ-пѣѣ**.

III. Die vocale der *и*-reihe.

Schwächung des ursprünglichen *и* zu *ѣ* tritt regel- §. 14. mässig ein im auslaut der *и*-stämme, z. b. **домѣ**, haus, **сынѣ**, sohn (*sunŭ-s*); auch sonst öfter, z. b. **бѣдѣти**, wach sein, vgl. lit. *bud-rŭ-s*, wachsam; **рѣдѣти сѣ**, erröten, vgl. *ryd-jŭ*, rot. Anm. Ueber die spaltung von *ѣ* zu *ѣ* s. § 21.

Steigerung von *и* (*ѣ*, *ѣ*) zu *оу* vor consonanten, z. b. §. 15. **бѣдѣти**, wach sein (vgl. **вѣдѣдѣти**, erwachen), **боудѣти**, wecken; **гвѣнѣти**, verloren gehen, **гоуѣти**, verlieren; **дѣхнѣти**, **дѣхѣти**, blasen, **доуѣти**, blasen, atmen, **доуѣ**, hauch, geist, **доуѣ**, d. i. ***dŭch-ja**, hauch, seele; **стыдѣти сѣ**, sich schämen, **стоудѣ**, schande.

Steigerung von *и* (*ѣ*, *ѣ*) zu *он*, *лѣ* vor vocalen, z. b. §. 16. **крѣ-ти**, decken, **крѣн-ѣ**, dach; **плѣ-ти**, schiffen, **плѣ-ти**, schwimmen, schiffen, 1. sg. **плѣк-ѣ**, **плѣк-ѣѣ**, schiffer; **ры-ти**, graben, **рѣн-ѣ**, grube; **слѣ-ти**, hören, **слѣ-ти**, heissen, 1. sg. **слѣк-ѣ**,

- §. 16. **слово-о**, wort. — Das so entstehende **о** nimmt theil an der gewöhnlichen steigerung von **о** zu **а** (vgl. **ој**, **ај** §. 13), z. b. **слово**, wort, **слова**, ruhi, zu **слоути** (s. o.); **илюж**, inf. **илюти** (s. o.), frequ. **илюжж**, inf. **илюкати**. — Zuweilen fehlt die mittelstufe **о**, z. b. **иъ-бъ-ти**, frei sein, **иъбъ-ти**, befreien.

Anm. **оу** wechselt überhaupt mit **ок** bei hinzutritt eines vocals, z. b. **коуноуж**, ich kaufe, inf. **коунокати**.

- §. 17. Steigerung von ь zu и, von ѣ zu ѣ. Bei der lautlichen verwandtschaft des ь zu и, des ѣ zu ѣ treten и und ѣ als die schwereren vocale oft als steigerungen von ь und ѣ auf, so dass sich z. b. и : ь verhält wie ѣ : е oder а : о, namentlich bei der bildung frequentativ-durativer verba, wobei es gleichgültig ist, auf welchen vocal ь und ѣ zurückgehen (eigentlich sind и und ѣ als dehnungen von ь und ѣ anzusehen; der vorgang ist ein ähnlicher wie im lit. z. b. *kėl-ti*, heben, *kil-ti*, sich erheben, *kyl-ėti*, heben; die dehnung vertritt auf jüngeren sprachstufen oft die steigerung der älteren perioden).

ь zu и gesteigert, z. b.:

бърати, nehmen, 1. sg. **берѣ**, frequ. **съ-бърати**, 1. sg. **-бъраж**; **дърати**, zerreißen, 1. sg. **дерѣ**, frequ. **рѣз-дърати**, 1. sg. **-дъраж**; 1. sg. **жыж**, inf. **жати**, drücken, frequ. **съ-жыжати**, 1. sg. **-жымаж**; **зърати** (**зрѣти**), blicken, 1. sg. **зъриж** (**зрѣж**), frequ. **къ-зърати**, 1. sg. **-зъраж**, ansehen; **мърати** (**мрѣти**), sterben, 1. sg. **мърѣ** (**мрѣ**), dur. **по-мърати**, 1. sg. **-мъраж**; **скърати**, leuchten, 1. sg. **скъштѣ**, frequ. **скнати**, 1. sg. **скнѣж**; (über das ь der primitiva vgl. §. 5, §. 11). Zuweilen fehlt die stufe ь, nur е ist vorhanden, z. b. **жыгати**, verbrennen, zu **жешти**, 1. sg. **жѣж** (doch kommt die schreibung **жыж** vor); **по-гърати** neben **погрѣати**, begraben, zu **по-гърѣж**, inf. **-гърѣти**; **зъ-пърати**, verflechten, neben **пърати**, zu **пъстѣ**, inf. **пъсти**; **мъ-рижати**, benennen, zu **рѣжѣ**, inf. **рѣшти**, sagen; **къ-тижати**, einlaufen, zu **тѣжѣ**, inf. **тѣшти**; doch vergleiche **рыжи**, **тыжи** §. 5. — Bei diesem vorgange hat die analogie von **берѣ**, **бърати**, **събърати** u. a. mitgewirkt.

ъ zu ы gesteigert, z. b.:

§. 17.

зѣлѣти, rufen, 1. sg. зѣвѣ, frequ. нѣ-зѣлѣти, 1. sg. -зѣлѣвѣ;
дѣх-нѣти, atmen, 1. sg. дѣхнѣ, frequ. вѣз-дѣхѣти, 1. sg. -дѣхѣвѣ,
seufzen; лѣгѣти, lügen, 1. sg. лѣжѣ, frequ. об-лѣгѣти, 1. sg.
-лѣгѣвѣ, verleumden; слѣлѣти, schicken, 1. sg. слѣвѣ, frequ. по-
слѣлѣти, 1. sg. -слѣлѣвѣ.

Ann. Als dehnung von ѣ ist ы aufzufassen im nom. sg. msc. der
zusammengesetzten (bestimmten) adjective, z. b. добры-н, добры-нъ
= добръ-н, das zuweilen noch vorkommt.

Vocalische lautgesetze.

Die gegenseitige wirkung der vocale auf einander und der
einfluss von consonanten auf vocale.

Hiatus. Das unmittelbare zusammentreffen zweier vocale §. 18.
im inlaut kommt (ausser den in §. 19 zu erwähnenden fällen)
nur in der zusammensetzung vor, z. b. бого-оберлѣхнѣ, gott-glei-
chend; много-оученѣ, πολυ-μαθής; нри-оберлѣти, erwerben.

Assimilation der vocale an einander; es kommt nur §. 19.
vollständige vorwärts wirkende assimilation vor, auch diese
nur nach schwund eines j zwischen vocalen.

1. Im genitiv, dativ, locativ sing. msc. und ntr. der zusammen-
gesetzten (bestimmten) declination der adjectiva: gen. добра-его,
*добра-его, добраго (добръ, gut); dat. доброу-ямоу (mehrmals
vorkommend), доброу-ямоу; loc. добрымъ, добрымъ (im cod.
Ostrom. das gewöhnliche), добрымъ; von ja-stämmen z. b.
*доблениемъ, добленимъ (добль, tapfer).

Ann. Eine ähnliche erscheinung findet sich, obwol seltener, im
instr. sg. der neutra auf -нѣ, z. b. дѣлѣннѣмъ = дѣлѣннѣмъ (дѣлѣннѣ,
das thun).

2. In den praesensformen des verbs nмѣти, haben:
нмѣмъ, нмѣннѣ, нмѣлѣ = *нмѣемъ u. s. w. — Seltener ist das-

- §. 19. selbe der fall bei den abgeleiteten verbalstämmen auf а, z. b.
БЫЛАТА = БЫЛАСТА, er ist, von **БЫЛАТИ**.

Anm. Ueber die imperfecta **ДЛАХЪ** u. s. w. s. bei der conjugation.

- §. 20. Contraction von vocalen kennt das altbulg. nur in sehr wenigen fällen: **нє**, nicht, wird mit den auf **нє** anlautenden praesensformen von **БЫТИ**, sein, zusammengezogen, indem **ј** wegfällt und **є + є** zu **ѣ** wird: **нѣсмѣ = нє смємѣ**, **нѣсѣм = нє смєсѣм** u. s. w. Ausserdem finden sich in den quellen schreibungen wie **прѣти = прн-ти**, heran gehen, und andre leicht erkennbare fälle.

Zusammenziehung der nach §. 19 zusammenstossenden vocale findet sich erst in neueren slawischen dialecten, ist aber z. th. aus diesen in die altbulg. quellen eingedrungen, z. b. **доброго = добрѣго**; **доброуѣмоу = добрѣуѣмоу**; **добрѣмъ = добрѣмѣ**; **имѣтъ** (so in der regel) = **имѣтъ**; **дѣлахъ = дѣлахѣ**; dahin gehört auch die zusammenziehung von **ѣн** zu **ѣ** in der declination des zusammengesetzten adjectivs, z. b. gen.-loc. plur. **добрѣхѣ = добрѣнхѣ** u. s. w.

- §. 21. Spaltung. Wenn **н**, **ѣ** vor vocale zu stehen kommen, spalten sie sich zu **ѣј**, **ѣѣ** (vgl. §. 11, §. 14); **ю** wird zu **ѣѣ** im selben fälle, z. b.:

н zu **ѣј**: **бн-ти**, schlagen, part. praet. pass. **бѣнѣ** (über die schreibung **бѣнѣ** s. §. 24, anm.);

ѣ zu **ѣѣ**: **крѣ-ти** decken, part. praet. pass. **крѣѣнѣ**; **ѣѣ-ти**, vergessen, part. praet. pass. **ѣѣ-бѣнѣ**; **дѣѣ**, fass, gen. **дѣѣѣ**; **бѣѣѣ**, buche, buchstab, gen. **бѣѣѣѣ**;

ю zu **ѣѣ**: **рѣѣти**, brüllen, 1. sg. **рѣѣѣ** oder **ѣѣ**: **рѣѣѣ**.

Anm. Sehr selten ist vor vocalen der unmittelbare übergang von ursprünglichem **н** in **ѣ**, z. b. **медѣнѣ**, adj. possess. honig-, = **медѣ** + suff. **ѣнѣ**; in der zusammensetzung **медѣ-ѣѣ**, honig-esser, bär.

- §. 22. Ersatzdehnung. Die mit consonantenverlust und assimilation verbundene dehnung der vocale ist im altbulg. auf wenige deutlich erkennbare fälle beschränkt; es entspricht dann **ѣ** dem **є**, **ѣ** dem **о**, **н** dem **ѣ** (dass **ѣ**, **ѣ**, **н** hier als längen zu fassen sind, geht hervor aus dem umstande, dass diese vo-

cale als steigerungsstufen von *е, о, ѣ* erscheinen, s. o.) z. b. §. 22.
рѣхъ 1 sg. aor. comp. von **рещи** (1. sg. praes. **реша**), sagen, für
rek-sä*; **прѣхъ dass. von **рещи** (1. sg. **реша**), laufen, für **tek-sä*;
прѣхса 3. plur. aor. comp. von **рещи** (1. sg. **реша**), stechen, für
bod-se*; **ѣхса dass. von **ѣснѣ** (1. sg. **ѣхъ**), zählen, für **čyt-se*
 (vgl. bei der conjugation).

Die nasalvocale. Vocale + nasal (*n, m*) können weder §. 23.
 im auslaut noch vor andern consonanten stehen, ausser vor *j*
 und dem zwischen *m* und *j* eingeschobenen phonetischen *l*
 (**конѣ**, geruch; **земѣ**, erde). Aus der verbindung voc. + nas.
 entstehen in den angeführten fällen die nasalvocale und zwar ist
ѣ vor consonanten und im auslaut = *а, о, ѣ* + nasal
 vor vocalen, *а* = *е, и, ѣ* + nasal, z. b. **водѣ**, wasser, acc.
 sg. **водѣ**; **конѣ**, geruch, **хлѣбѣ**, riechen; 1. sg. **дѣмѣ**, inf. **дѣти**,
 blasen; gen. **имен-е**, nom. **имѣ**, name; 3. sg. praes. **носнѣ** (inf.
носнѣ, tragen), 3. plur. **носѣтъ**, d. i. **nosinŭ*; 1. sg. **кѣмѣ**, inf.
кѣти, verfluchen; 1. sg. **жѣмѣ**, inf. **жѣти**, drücken.

Anm. Durch die vergleichung der verwandten sprachen ergibt sich
 in mehreren fällen, dass **оу, ѣ, ѣ** auf *ѣ* zurückgehen (vgl. Schleicher,
 Compendium § 81, 2). Innerhalb des altbulg. ist diese erscheinung
 zu beobachten an der praepos. **съ**, mit, die in einigen zusammen-
 setzungen noch **сѣ-** und **соу-** lautet (ursprüngl. *sam*), z. b. **сѣ-логѣ**,
ἀ-λογος, **соу-мѣнѣти**, zweifeln; ebenso in der flexion, z. b. nom. sg.
 masc. **кѣмѣ**, stein, gen. **кѣмен-е** (vgl. den nom. ntr. **имѣ**); das part.
 praes. von praesensstämmen ohne *j* lautet z. b. **кѣзѣ** (**кѣзѣ**, ich
 fahre), von solchen mit *j* z. b. **дѣлѣмѣ** (*а* nach *j* für *ѣ*, s. §. 24, 5) von
дѣлѣти, 1. sg. **дѣлѣмѣ**, thun; die masc. *a*-stämme haben im acc. plur.
ѣ, z. b. **рѣбѣ**, nom. sg. **рѣбѣ**, knecht, die *ja*-stämme *а*, z. b. **кѣрамѣ**,
 nom. sg. **кѣрѣ**, d. i. **krajŭ*, rand.

Die veränderungen der vocale durch vorhergehen- §. 24.
 des *j* oder durch linguale und dentale (aus der ver-
 bindung von *j* mit gutturalen oder dentalen entstandene)
 consonantische doppel-laute: **шт, жд, ѣ, ж, ш, ѣ, з** (doch
 bei diesen beiden nur, wenn sie = urspr. *kj, gj* sind, nicht
 wenn sie direct aus *k, g* entstehen); es wird:

§. 24. 1. о zu е, з. b.:

краи́нь (dat. plur. von краи́, rand) = **krajomā*, vgl. рабо́нь (dass. von раба́, knecht);

по́ле ntr. sg., feld = **poljo*, vgl. дѣло, werk;

иски́ньтось (instr. sg. von иску part. praes. act. zu иснѣти, backen), vgl. прѣсто́нь (dass. von прѣста́, einfach);

даждѣ́нь (instr. sg. von дажда́, gabe), vgl. водо́нь (dass. von вода́, wasser);

кѣ́ньсѣнь (part. praes. pass. zu кѣнѣти, lehren), vgl. сѣ́ньсѣнь (dass. zu сѣнѣти, hauen, schneiden);

ка́жѣнь (part. praes. pass. zu ка́жати, binden), vgl. жѣ́ньсѣнь (dass. zu жѣнѣти, brennen);

доу́ньсѣнь (instr. sg. von доу́ша, seele), vgl. бѣ́ньсѣнь (dass. von бѣ́ша, flog).

отѣ́ньсѣнь (instr. sg. von отѣ́ць, vater), vgl. рабо́нь von раба́.

кѣ́назѣнь (dat. plur. von кѣ́назь, fürst), vgl. рабо́нь.

2. я zu и; für жи = јѣ wird stets nur и geschrieben, das dann wie ji zu sprechen ist (s. §. 2); z. b. im loc. sing.:

краи́, d. i. кра́ји = **krājē*, von краи́, rand, vgl. раба́ von раба́, knecht;

по́ли, d. i. по́лји, daher auch по́ли geschrieben, = **poljē* von по́ле, feld, vgl. дѣла́ von дѣло, werk;

оу́ръшти von оу́ръштиа́, zelt, vgl. у́ръте von у́ръта, linie;

да́жди von да́жда, gabe, vgl. водо́е von вода́, wasser;

прѣ́тъи von прѣ́тъиа́, gleichniss, vgl. ра́же, d. i. **rajē*, von ра́жа, hand;

лѣ́жи von лѣ́жа, lüge, vgl. но́же, d. i. **noje*, von ногѣ́, fuss;

доу́ши von доу́ша, seele, vgl. оу́тѣсе, d. i. **outese*, von оу́тѣха, trost;

отѣ́ни, кѣ́нази, vgl. кѣ́стоце = **kjstocē* zu кѣ́стоць, osten, ко́же = **koje* zu богѣ́, gott.

3. ы zu и; жи = јѣ, nur и geschrieben, ji gesprochen (s. 2); z. b. im instrum. plur. nsc. und ntr.

краи́, d. i. кра́ји, von краи́, rand, vgl. ра́бы von раба́, knecht;

по́ли, d. i. по́лји, daher auch по́ли geschrieben, von по́ле, feld, vgl. дѣ́лы von дѣло, werk;

СЪБОРНИТИ von СЪБОРНИТЕ, versammlungsort, vgl. КРАТЫ von §. 24.

КРАТА plur. tant., thor;

ДЪЖДИ von ДЪЖДЪ, regen, vgl. ГРАДЫ von ГРАДЪ, stadt;

МЪУН von МЪУЪ, messer, vgl. КЪЛЫ von КЪЛЪ, wolf;

СТРАЖИ von СТРАЖЪ, wächter, vgl. ДЪЛГЫ von ДЪЛГЪ, schuld;

ПЪШИ von ПЪШЪ, fussgänger, vgl. СТРАХЫ von СТРАХЪ, schrecken.

4. ѣ zu ѡ; für jъ = jъ wird nach vocalen и geschrieben, für welches die bezeichnung ѣ gebräuchlich ist; diese ist in den älteren quellen noch vorhanden, soll aber in der folge der deutlichkeit wegen beibehalten werden (ѣ ist also genau genommen stets jъ zu lesen, man liest es gewöhnlich als blosses j, wie es in den neueren slaw. dialecten gesprochen wird). Für аѣ, рѣ, нѣ wird nur аѣ, рѣ, нѣ oder in einigen quellen ѡѣ, рѡѣ, нѡѣ geschrieben. Z. b.:

ГНОЙ, d. i. ГНОЯ = *ГНОЈ-ѣ, eiter, wurz. ГНИ (ГНИ-ТИ, faulen) mit steigerung (§. 13) und suff. ѣ, vgl. КРОК-ѣ, dach, ebenso gebildet von wurz. КРЫ (КРЫ-ТИ, decken);

ОРАЛЬ (ОРАЛЬ), adj. possess. von ОРАЛЪ, adler, = ОРАЛЪ aus *ОРАЛЪ;

ОСЛАНИТЬ, adj. poss. von ОСЛА, stamm ОСЛАТ-, asellus, aus *ОСЛАТЪ;

РЪЖДЪ, rot, aus *РЪД-ѣ, vgl. РЪДѢТИ, rot werden;

УЛОКЪ, adj. poss. von УЛОКЪ, mensch, aus *УЛОКЪ;

ЛЪЖЪ, lügner, aus *ЛЪГЪ, vgl. ЛЪГ-ТИ, lügen;

ebenso z. b. im gen. plur. der ursprünglichen ja-stämme: РЪЖЪ zu РЪЖА, hand, aber КОЛЪ (КОЛЪ), d. i. КОЛЪ, zu КОЛЪ, wille; ОУРЪШЪ zu ОУРЪШТА, zelt; ДЪЖДЪ zu ДЪЖДА, gabe; ПРЪТЪХЪ zu ПРЪТЪХА, parabell; ЛЪЖЪ zu ЛЪЖА, lüge; ДОУШЪ zu ДОУША, seele.

5. Wo ein nasalvocal steht, ist derselbe in der regel а, z. b. gen. sg. КОЛА zu КОЛЪ, wille; ПРЪТЪХА zu ПРЪТЪХА, gleichniss (vgl. gen. sg. КОДЪ zu КОДЪ, wasser, §. 23. anm.); ПИША part. praes. act. zu ПЪСАТИ, schreiben (vgl. ВЪЗЪ §. 23, anm.); doch kann auch ж bleiben, z. b. acc. sg. КОЛА, ПРЪТЪХА wie КОДЪ; 1. sg. praes. ПИША.

Anm. Wo ѡ vor j (ю, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ) stehen sollte, wird in der regel и geschrieben, z. b. ЕНЮНЪ = ЕНЮНЪ (s. §. 21); БЪЖАКОНИС = Б-

§. 24. **ЗАКОНЪ** (gesetzlosigkeit; cod. Supr., in dem die beibehaltung des **ъ** sehr gewöhnlich ist); **НОМЪ** = **НОМЪ** (instr. sg. von **НОМЪ**, nacht). Im anlaut wird **ъ** überall nicht geschrieben, sondern dafür stets **н**, in diesem falle = **ъ** (s. o. 4), z. b. urspr. *ja-m* (acc. sg. pron. 3. pers.), slaw. **jъ*, daraus **ъ**, geschrieben **н**; wurz. *jam* (nehmen), slaw. **jъm*, daraus **ъm**, inf. **ѣти**, (s. §. 23), 1. sg. praes. *jъmъ*, geschrieben **нмъ**. Nach consonanten tritt **ъ** wieder hervor, z. b. **ѣ въ н-ъ** (in ihn hinein); **отъ н-ѣмъ** (ich nehme weg; über **н** vgl. §. 47).

§. 25. Die verbindung von **р** oder **л** mit vocalen kann, wenn ein consonant folgt, nur die stellung **р, л + vocal** haben, z. b. **градъ**, stadt, **вълкъ**, wolf.

Anm. Diese regel darf wol als eine fürs altbulg. durchstehende angenommen werden, obwol die ältesten quellen, wenigstens wenn der vocal **ъ, ѣ** ist, darin nicht consequent sind, z. b. wird im Ostrom. ev. geschrieben **вълкъ** und **вълъкъ**, **дрѣвѣти** und **дрѣвѣти**.

§. 26. Vocalischer anlaut. Das altbulg. hat eine abneigung gegen vocalischen anlaut der worte; es kommen im anlaute überhaupt nur vor: **а, н, о, оу, ѡ**, niemals **ѣ, ѡ, ѣ, а**, selten **ъ**:

wo **ѣ** ursprünglich anlautete, wird **ъ** vorgesetzt, z. b. **ѣсмъ** (bin) von wurz. *es, as*;

vor **ъ, ѡ** tritt **н**, z. b. **ѣ** (in) etymologisch = deutsch. *an* (**ъ** als urspr. nasalvocal s. §. 23, anm.); **оуу-ити** (lehren), aber **ѣмъ-ѣти** (lernen);

ъ kommt als ursprünglicher anlaut nicht vor (vgl. dazu §. 24, anm.);

vor **а** tritt **ъ** oder **н**, z. b. **ѣзати**, binden, vgl. **ѣзъ**, band; von derselben wurz. **ѣзъ**, krankheit;

vor **ъ** tritt **ъ, ѡ** aber wird entweder **ѣ**, geschrieben **н** (s. §. 24, 2), z. b. **нѣзати** (suchen), vgl. ahd. *eiscon*, oder **ѣ**, z. b. **ѣсти** = **ѣсти** (essen), wie z. b. im Ostrom. ev. auch geschrieben wird.

Auch die anlaute **а, о, оу, ѡ** können **ъ** oder **н** als vorschlag haben, z. b. **ѣзъ** neben **ѣзъ** (ich); **ѣтро** neben **ѣтро** (morgen);

мѣа, мѣа neben мѣа (band), doch beruhen die formen mit *j* §. 26. oder *к* z. th. auf dem einflusse neuerer dialekte; *ромѣ* (geruch), vgl. *ромѣ* (riechen) scheint das einzige beispiel von *к* vor *о* zu sein.

Consonanten.

Das consonantensystem des altbulgarischen.

Eintheilung.

§. 27.

	momentane conson.		dauerlaute			
	stumm (tenues)	tönend (mediae)	spiranten		nasale	r- u. l- laute
			stumm	tönend	tön.	tön.
gutturale	к	г	х			
palatale				й	(н)	(ѣ, ѡ)
linguale			ш	ж		ѣ, ѡ
dentale	т	д	ц	ч	н	
labiale	п	б		к	м	

Anm. 1. Das zeichen *т* bedeutet den doppellaut *ts*, der also der dentalen wie lingualen classe angehört, ebenso *ш* die laute *ts*, beide dental. Man pflegt der kürze wegen wol die laute *ш, ж, т* mit *шт, жд* als palatale zusammen zu fassen, weil sie sämtlich aus der verbindung von *j* (der reinen palatalis) mit gutt. oder dent. entstanden sind.

Anm. 2. *ѣ, ѡ, ѡ* bezeichnen die innige verbindung von *н, ѣ, ѡ* mit *j*, die palatale aussprache derselben (*ѣ, ѡ* etwa wie ital. *regno, famiglia*), doch ist es zweifelhaft, ob diese aussprache, die in den neueren slaw. dialekten sehr verbreitet ist, im altbulg. bereits vollständig durchgedrungen war.

Anm. 3. *ѣ, ж, т, ѡ* sind nicht aufgezählt als dem altbulg. fremde laute.

Das verhältniss der altbulg. consonanten zu den §. 28. ursprünglichen s. Schleicher, Comp. §. 175. Hier sei nur

- §. 28. folgendes bemerkt: **к, т, н** entsprechen urspr. *k, t, p*; **г, д, в** sowol der urspr. nicht aspirierten wie aspirierten media, also *g, gh, d, dh, b, bh*; **ж, з, ш, щ, р, л** dem urspr. *j, v, n, m, r* (*l*); **х** ist stets aus ursprüngl. *s* entstanden und wird durch dieses in den verwandten sprachen repräsentiert: **ходити**, w. *sad*, gehen; **сухъ**, trocken, lit. *sausas*. Eine bestimmte regel für das eintreten des **х** lässt sich nicht geben; in den meisten fällen stand das urspr. *s* zwischen vocalen, seltener im anlaut, selten vor consonanten. Altbulgar. **с** kann ursprüngl. *k* entsprechen, z. b. **сръд-ъце**, vgl. *кард-ia*, *cord-is*; **десать**, vgl. *δέκα*, *decem*; **з** entspricht urspr. *g, gh*, z. b. **зна-ти**, kennen, w. *gna*, vgl. γι-γνώ-σκω; **зима**, winter, vgl. altind. *hima-s*, d. i. **ghimas*, griech. χειμ-ών (doch kann **з** auch lautgesetzlich aus *gj* hervorgehen, s. §. 36).
- §. 29. Die verwandlung von **с** in **х** ist verhältnissmässig jung, da noch im altbulg. selbst bisweilen in denselben formen **с** und **х** neben einander vorkommen, z. b. **при-исомъ** 1. pl. aor. comp. zu **при-ити** (annehmen), gewöhnlich **при-исомъ**; **-мса** 3. pl. dess. neben **-мша**, d. i. ***-мха** (s. §. 38).

Consonantische lautgesetze.

- §. 30. Die veränderungen, welche die consonanten innerhalb des altbulg. in stammbildung (ableitung, wortbildung) und wortbildung (flexion, declination und conjugation) erfahren, beruhen auf der gegenseitigen einwirkung neben einander stehender laute auf einander (assimilation und dissimilation), sowol der consonanten auf consonanten als der vocale auf consonanten; dazu kommt die einfügung von hilfconsonanten.

§. 31.

I. Assimilation.

1. Unvollständige assimilation (anähnlichung); die veränderung der laute besteht darin, dass der eine dem andern oder beide gegenseitig sich nähern.

A. stumme vor stummen, tönende vor tönenden consonanten.

Nach einem allgemeinen gesetzte können nur stumme vor stummen, nur tönende vor tönenden consonanten stehen (tenues

vor *tenues*, *mediae* vor *mediae*); im altbulg. kommt indess nur §. 31. der fall vor, dass *c* vor tönenden zu *z*, *z* vor stummen zu *c* werden muss:

c vor *д* zu *z*: *маз-дра*, das innere, fleischartige der rinde, von *месо*, fleisch; *ноздрѣ* plur., nasenlöcher, von *нось*, nase.

Anm. Schon in älteren quellen kommt das *c* der praep. *съ* (mit) durch ausfall des *ъ* bisweilen vor tönende consonanten zu stehen und wird dann *z*, z. b. *зѣззати* = *съ-зѣзати*, zusammenbinden; *здравѣ* = *съдравѣ*, gesund.

z vor *т* zu *c*: 1. sg. praes. *вѣз-ж*, inf. *вѣс-ти*, fahren; 1. sg. praes. *лѣз-ж*, inf. *лѣс-ти* schreiten.

Die praepositionen *вѣзѣ*, *кѣзѣ*, *мѣзѣ*, *рѣзѣ* (s. §. 7) §. 32. verlieren in der zusammensetzung in der regel das auslautende *ѣ*; das *з* bleibt dann nur vor vocalen und vor den tönenden *г*, *д*, *в*, *з*, *н*, *м*, *л* (über *р* s. §. 47), vor den stummen *к*, *т*, *п*, *х* (über *c* §. 44) wird es zu *c*, z. b. *вѣс-комѣльнѣ*, unendlich (aus *вѣзѣ*, ohne; *комѣль*, ende); *вѣс-кѣмѣти*, aufwallen; *мѣс-мѣмѣти*, auskochen; *рѣс-трѣмѣти*, zerbrechen; *мѣс-ходѣти*, herausgehen (die veränderungen dieser praeposit. vor andern anlauten s. in den folg. §§.).

Anm. In den worten *вѣс-ло*, ruder, von *вѣз-ж*, ich fahre; *мѣс-ло*, öl, zu *маз-ати*, salben; *съ-мѣс-ло*, fessel, *оу-мѣс-ло*, diadem, zu *маз-ати*, binden, ist *з* vor *л*, das also hier als stumm gilt, zu *c* geworden.

In einigen worten sind *т*, *д* vor *л* zu *c* geworden (*л* gilt also auch hier als stumm): *ѣмѣ-ло* (vgl. auch *ѣмѣма*), zahl, zu *ѣлѣ-ж* (inf. *ѣмѣти*, zählen); *гѣс-ан* plur., saiteninstrument, zither, zu *гѣдѣ-ж* (inf. *гѣсѣти*, zither spielen); *мѣс-ан* plur., krippe, zu w. *мѣд*, inf. *мѣсѣти*, essen. Die anähnlichung besteht hier zugleich darin, dass vor dem dauerlaute *л* die stummen *т*, *д* ebenfalls zum dauerlaute geworden sind.

B. Die veränderungen der consonanten in verbin- §. 33. dung mit folgendem *j* (also vor *ю*, *ѣ*, *ѥ*, *ѧ*, *Ѩ*, *ѩ* = *ju* für **ju*, *н* = *ju*).

1. In der verbindung der labiale mit *j* bleiben die consonanten selbst unverändert, es tritt aber zwischen *п*, *в*, *з*, *н* und *j* ein *л*, z. b. 1. sg. praes. *ноуѣ-л-ѣмѣ* für **ноуѣмѣ*

- §. 33. (vgl. 2. sg. **коупиши**, inf. **коупити**, kaufen); **люб-а-ишѣ** part. praet. pass. zu **любити**, lieben (vgl. **варѣшѣ** zu **варити**, kochen); **док-а-ѣ**, tapfer, edel, = ***док-ѣ** = ***док-ѣ**; **вѣз-нок-а-ѣ** 1. sg. praes. zu inf. **-ножити**, 2. sg. **-ножиши**; **ис-а-ѣ** 1. sg. praes. zu inf. **имати**.

Anm. Dass diese einschiebung eines *а* verhältnissmässig jung ist, geht schon aus dem umstande hervor, dass vocal + nasal vor ihm unverändert erhalten bleiben (§. 23) und wird bestätigt durch die erhaltung von formen ohne *а*, z. b. im cod. Supr. **земѣ** acc. sing. = gew. **земѣ** von **земѣ**, erde; im cod. Supr. sind schreibungen wie **оставѣши**, gewöhnlich **оставѣши**, part. praet. pass. von **оставити** (verlassen), häufig. Im Assem. ev. (glagol.) **зема**, d. i. **земѣ** gen. sg. = gew. **земѣ**; **земѣ** dat.-loc. sg. (= **земѣ** für ***земѣ** §. 24, 2) = gew. **земѣ**; **вѣзлюбѣши**, d. i. **вѣзлюбѣши** (§. 1., anm. 1) = gew. **любѣши** u. a.

- §. 34. 2. Die verbindungen **нѣ**, **рѣ**, **ѣ** bleiben unverändert, z. b. **конѣ**, geruch, **морѣ**, meer, **полѣ**, feld, gen. **полѣ**, dat. **полѣ** u. s. w. Diese formen sind als die ältesten anzusehen; es scheint aber, dass früh die neigung eingetreten ist, die in den neueren slaw. sprachen durchdrang, das *j* mit dem **н**, **р**, **ѣ** in der aussprache so eng zu verbinden, dass dieselben zu palatalem **н**, **р**, **ѣ** wurden und mit *j* gewissermassen nur einen laut bildeten. Diese palat. aussprache wird entweder gar nicht bezeichnet, sondern mit weglassung des *j* geschrieben **полѣ**, **морѣ** u. a., oder durch Ѣ, Ѥ, Ѧ ausgedrückt, nach welchem des *j* stehen aber auch fehlen kann, so im cod. Supr. z. b. **моѣ** 1. sg. praes. von **молати**, bitten; **чѣлѣ** (= **чѣлѣ**) dass. von **чѣлати**, beilen; **исполѣши** part. praet. pass. zu **исполѣти**, erfüllen; **бѣлѣ** (= **бѣлѣ**) 1. sg. praes. zu **бѣлати**, kämpfen.

Anm. Da wir das altbulg. in der möglichst ältesten gestalt zu schreiben suchen, ist das zeichen ^ für uns in den meisten fällen überflüssig. Der deutlichkeit wegen soll es im folgenden beibehalten werden, wo nach **н**, **р**, **ѣ** ein **н** = **нѣ**, ein **ѣ** = **ѣѣ** ist.

- §. 35. 3. In der verbindung der dentale **т**, **д** mit *j* bleiben die dentale unverändert, *j* wird zum lingualen zischlaut: **тѣ** zu **тѣ**, **дѣ** zu **дѣ**, die so entstandenen doppel-laute aber sind umgestellt zu **шт** und **жд**:

а. шт = т; з. б. praes. **обрашѣ**, **обрашѣши** = ***обратѣ** §. 35. u. s. w. (inf. **обрасти** finden); 1. sg. praes. **крѣштѣ** = ***кратѣ** (2. sg. **крѣтѣши**, inf. **кратѣти** wenden); **ослашѣ** = ***ослатѣ** (§. 24, 4), adj. poss. zu **осла**, st. **ослаат**-, asellus.

Steht vor dem т ein с, so wird es an ш assimiliert und verschwindet ganz, z. b. 1. sg. praes. **рашѣ** = ***расштѣ** = ***растѣ**, inf. **растѣти**, wachsen machen, vermehren.

б. жд = д, з. б. praes. **жаждѣ**, **жаждѣши** u. s. f. = ***жаджѣ** u. s. w., inf. **жаджѣти**, dürsten; 1. sg. praes. **рождѣ** = **родѣ** (2. sg. **родѣши**), inf. **родѣти**, gebären; **рыждѣ**, rot, = ***рымджѣ** (§. 24, 4), vgl. **рымѣти**, erröten.

Ein vor д stehendes ж schwindet durch assimilation an ж ganz, z. b. 1. sg. praes. **ижѣ** = ***изждѣ** = ***изджѣ**, inf. **изджѣти**, reiten, fahren.

Ein zwischen т, д und j stehendes р oder к (dafür nach §. 33 stets кз) hindert nicht die verbindung des j mit dem dental, z. b. 1. sg. praes. **сѣмонѣ** = ***сѣмонѣ** (2. sg. **сѣмонѣши**), inf. **сѣмонѣти**, schauen; 1. sg. praes. **оумѣждѣ** = ***умѣждѣ**, inf. **умѣждѣти**, weise machen; 1. sg. praes. **оумѣштѣ**, part. praet. pass. **оумѣштѣши**, inf. **оумѣштѣти**, tödten. Doch kommen beispiele des unterbleibens dieser veränderung vor, z. b. **сѣмонѣ**, d. i. **сѣмонѣ**.

Ann. 1. Die lautgruppe шт entsteht ausserdem durch einwirkung eines j auf die gruppe ск; скj würde zunächst сѣ geben (s. §. 36), dafür aber tritt stets шт ein, z. b. 1. sg. praes. **нштѣ** = ***нскѣ**, inf. **нскѣти**, suchen.

Ann. 2. Treffen in der zusammensetzung с-у, ж-ж zusammen, so entstehen daraus шт, жд; hier kommen wieder die praepos. **сѣ**, **кѣ**, **нѣ**, **рѣ** in betracht (s. §. 32), z. b. **сѣштѣ**, zahllos, = ***сѣштѣ** für ***сѣштѣ** (§. 32); **кѣштѣ**, anfangen, = ***кѣштѣ** für ***кѣштѣ**; **нѣштѣ** 1. sg. praes. zu **нѣштѣ**, verjagen, = ***нѣштѣ**; **рѣштѣ**, verbrennen, = ***рѣштѣ**. Doch kommt die schreibung **нѣштѣ** (sich verwundern) u. a. vor. Ueber **сѣштѣ** s. u. §. 44.

4. Die verbindung der gutturale к, г, х mit j. In §. 36. dieser verbindung werden beide consonanten verändert (gegen-

- §. 36. seitige anähnlichung, z. b. *k-j* zu *t-š* u. s. w.). Die veränderungen theilen sich in zwei classen, je nachdem das *j* zum lingualen (palatalen) zischlaute (ш, ж) oder zum dentalen (с, з) wird.

a. linguale (palatale) wandlung. кј zu у: 1. sg. praes. **ПЛУЖ**, 2. sg. **ПЛУЖИШИ** = ***ПЛАКЈ** u. s. w., inf. **ПЛАМ-АТИ**, weinen; **УЛОЖУ** = ***УЛОВЕИЈ** (§. 24, 4), adj. poss. von **УЛОВЕИ**, mensch;

гј zu ж: praes. **ЛЖЖ**, **ЛЖЕШИ** u. s. w. = ***ЛГГЈ** u. s. w., inf. **ЛГГ-АТИ**, lügen; **СТРЖЖ**, wache, = ***СТРАГЈ**, vgl. **СТРАГ-А**, ich bewache; **ВЕЛЬ-МОЖ** (viel vermögender, optimat) = ***МОГЈ**, vgl. **МОГ-А**, ich kann;

х zu ш: praes. **ШШЖ**, **ШШЕШИ** u. s. w. = ***НАХЈ** u. s. w., inf. **НАХ-АТИ**, pflügen; **ДОУЖЖ**, seele, = ***ДОУХЈ**, vgl. **ДОУХ**, geist.

b. dentale wandlung. кј zu ц, nur in einigen besondern fällen und viel seltener als кј zu у: das suffix msc. **ЬЦ**, ntr. **ЬЦЕ**, fem. **ИЦА** steht für ***ЬИЈ** u. s. w., **ИЦА** für ***ИИЈА**, z. b. **ОТЬЦ** = ***ОТЬКЈ**, vater; **СЕЛЬЦЕ**, dörfchen, = ***СЕЛЬКЈЕ**; ebenso **ИЦНИЦА** = ***ИЦНИКЈА**, vogel; vgl. ferner **ЗЛАТНИЦ**, goldmünze, neben **ЗЛАТНИЦА**, dass.; **ОУГОДЬНИЦ**, einer der gefällt, verehrer, **ОУГОДЬНИЦА**, eine die gefällt; **ОБЫШЬНИЦ**, theilnehmer, **ОБЫШЬНИЦА**, theilnehmerin.

In der bildung einer classe frequentativer verba vertritt ein wol ebenfalls aus кј zu erklärendes ц ein н im wurzelauslaut, z. b. **КАНЦАТИ** neben **КАНКАТИ** zu **КАНК-ЖАТИ**, schreien, rufen; **ТИЦАТИ** neben **ТЕКАТИ** zu **ТЕК-Ж** (1. sg.), inf. **ТЕШТИ**, laufen.

гј zu з, ebenfalls selten, z. b. **СТЪЗ** (pfad) ist aus ***СТЪГЈА** entstanden. In der bildung frequentativer verba wird ebenfalls г durch з vertreten, z. b. **ДНЪЗАТИ** neben **БЪЗ-ДЕНГЗАТИ** zu **ДЕНГНАТИ**, bewegen.

- §. 37. 5. с, ц, з werden mit j zu ш, у, ж. ш = сј, z. b. praes. **ШШЖ**, **ШШЕШИ** u. s. w. = ***ШИСЈ** u. s. w., inf. **ШЕС-АТИ** (**ШИС-АТИ**), schreiben; **ИШЖ**, weide, = ***НАСЈА**, vgl. **НАС-А**, ich weide;

у = цј, z. b. praes. **КАНУЖ**, **КАНУЕШИ** u. s. w. = ***КАНЦЈ** u. s. w., inf. **КАНЦ-АТИ**, schreien; **ОТЬУ** = ***ОТЬЦЈ**, adj. poss. zu **ОТЬЦ**, vater;

ж = зј, z. b. praes. **КАЖЖ**, **КАЖЕШИ** u. s. w. = ***КАЗЈ** u. s. w., inf. **КАЗ-АТИ**, binden; **МАЖЖ**, salbe, = ***МАЗЈА**, vgl. **МАЗ-АТИ**, salben; **КЪНАЖЖ** = ***КЪНАЗЈ**, adj. poss. zu **КЪНАЗ**, fürst.

Ann. Ein zwischen *c*, *z* und *j* stehendes *л*, *н* hindert die verwand- §. 37.
lung nicht, z. b. 1. sg. praes. **мыслимъ** (2. sg. **мыслиши**), inf. **мыслити**,
denken; 1. sg. praes. **блжнмъ** (2. sg. **блжнши**), inf. **блжнити**, irre
führen.

**C. Die verwandlung der gutturale vor den pala- §. 38.
talen vocalen.**

Die verwandlung der gutturale vor den wei-
chen (palatalen) vocalen *е*, *и*, *ь*, *э*, *я* kann wie in der
verbindung mit *j* lingual (palatal) und dental sein. Die ein-
zelnen fälle sind:

1. vor *е* und *ь* findet nur linguale wandlung statt:
к zu *ч*, z. b. voc. sg. **члвчє**, nom. **члвчѣ**, mensch; 2. sg.
praes. **чєчєши**, 1. sg. **чєчѣ**, koche; von **члвчѣ** kommt **члвчєство**,
humanitas, genus humanum;

г zu *ж*, z. b. voc. sg. **божє**, nom. **богѣ**, gott; 2. sg. praes.
жєчєши, 1. sg. **жєчѣ**, verbrenne; von **богѣ** abgeleitet **божєство**,
gottheit, göttlichkeit;

х zu *ш*, z. b. voc. sg. **дошє**, nom. **доухѣ**, geist; 2. sg. praes.
шєчєши, 1. sg. **шєчѣ**, dresche; von **страхѣ**, schrecken, abgeleitet
страшнѣ, schrecklich; von **минѣ**, mōnch, **миннѣскѣ**, mōnchisch.

In den nicht zahlreichen fällen, wo in stammbildung und
flexion guttural vor *я* zu stehen kommt, findet ebenfalls die
linguale wandlung statt, z. b. von **отрокѣ**, kind, demin.
отроуа; 3. plur. aor. **рѣша** zu 1. sg. **рѣхѣ** (**рєшѣ**, sagen).

2. vor *и* und *э* findet linguale (palatale) wandlung
statt, wenn diese vocale stammbildenden elementen
(also suffixen, die nicht unmittelbar declinations- und conju-
gationsendungen sind), dentale wandlung dagegen, wenn
sie zu flexionsendungen (declinations- und conjugations-
suffixen) gehören.

In stammbildenden elementen wirkt *э* wie *я*, *j* geht in dem
entstehenden lingualen laute auf, als vocal bleibt nur *я*.

Beispiele; *к* zu *ч*, *у*: **плѣчѣ**, schar, schlachtordnung, n. plur.
плѣчи, loc. plur. **плѣчєхѣ**; abgel. verbum **плѣчѣти** сѧ, sich scharen,

- §. 38. in schlachtordnung stellen, wo -н den verbalstamm bildet; **тека**, ich laufe, 2. sg. imperat. **течи**; abgeleit. verbum **тоути**, giessen; 1. sg. imperf. **теуахъ** (vgl. **несахъ** zu **нес-а**, wo **а** den stamm des imperf. bildet);

г zu **ж**: **другъ**, freund, nom. plur. **дружи**, loc. plur. **дружѣхъ**; abgeleit. verb. **дружити са**, sich befreunden; **жегъ**, ich verbrenne, imperat. 2. sg. **жѣи**, imperf. **жежѣхъ** = ***жегѣхъ**; **много**, viel, compar. **многожѣ** = ***многожѣ**, vgl. **добре**;

х zu **с**, **ш**: **страхъ**, schrecken, nom. plur. **страхи**, loc. plur. **страхѣхъ**; abgeleit. verb. **страшити**, schrecken; **соухъ**, trocken, compar. **соушѣ** = ***соужѣ**.

А нм. 1. Ueberhaupt steht nach **г**, **ж**, **ш** nicht **а**, sondern, wo dies etymologisch zu erwarten war, **а**, z. b. **уахъ**, zeit, neben älterem **уасъ** u. a.

А нм. 2. **ск** geht vor flexivischem **н**, **а** regelrecht in **сѣ** über, statt dessen kann aber auch **ст** eintreten, z. b. **уахѣуаскѣ**, menschlich, loc. sing. msc. **уахѣуаскѣ** oder **уахѣуаскѣ**.

- §. 39. Die lautverbindungen **кѣ**, **гѣ**, **хѣ** werden vor **н**, **а** zu **нѣ**, z. b. inf. **рѣити**, sagen, = ***рек-ти**, 1. sg. praes. **рѣжѣ**; inf. **жѣити**, brennen, = ***жег-ти**, 1. sg. praes. **жегѣ**; inf. **кѣити**, dreschen, = ***крѣх-ти**, 1. sg. praes. **крѣжѣ**; **нѣити**, ofen, = ***неск-ти**, von **нескѣ**, inf. **нѣити**, kochen; **по-мощѣ**, hülfe, = ***мог-ти**, von **могѣ**, inf. **мошѣ**, können. Zuweilen lässt sich die entstehung des **нѣ** aus **кѣ** nur an den verwandten sprachen nachweisen, z. b. **ношѣ**, nacht, vgl. litau. *naktis*.

- §. 40. 2. Vollständige assimilation (angleichung). Aus zwei verschiedenen consonanten werden zwei gleiche, ein doppelconsonant; doppelconsonanten werden aber im altbulg. überhaupt nicht geschrieben (z. b. **ссн** = ***сс-сн**, vgl. **сс-мѣ**, 2. u. 1. sg. von **с**, sein; **безаконнѣ**, gesetzlosigkeit, = ***без-законнѣ**).

A. rückwirkende assimilation: der letzte consonant macht sich den vorhergehenden gleich. Da doppelconsonanten nicht geschrieben werden, ist das resultat, äusserlich angesehen, stets, dass in diesen fällen nur der letzte consonant bleibt, der erste wegfällt.

н zwischen **с** und **н** stehend wird dem **н** assimiliert §. 40.
(fällt aus), z. b. w. **нлєск**, plaudere, tanzen, vgl. **нлєск-лѣти**, davon
нлєсчѣти = ***нлєсч-нѣти**.

т und **д** werden assimiliert: §. 41.

1. vor **н**, z. b. **о-снѣжѣти**, hell werden, = ***снѣт-нѣти**, w.
снѣт, vgl. **о-снѣт-лѣти**, dass.; **нѣж-кѣжѣти**, erwachen, = ***кѣжѣти**,
w. **кѣж**, vgl. **кѣж-лѣти**, dass.;

2. **д** vor **м**, **к**, **с** der personalendungen **-мѣ**, **-мѣ**, **-кѣ**, **-сѣ**,
z. b. w. **ѣд** (**мѣ**), essen, 1. sg. **ѣмѣ** = ***ѣд-мѣ**, 1. plur. **ѣмѣ**, 1. dual.
ѣкѣ, 2. sg. **ѣсѣ**;

3. **т**, **д** vor **л** des part. praet. act. II., z. b. w. **лѣст**, inf.
лѣстѣти, flechten, part. praet. act. II. **лѣслѣ** = ***лѣст-лѣ**; w. **лѣд**,
inf. **лѣстѣти**, fallen, davon **лѣслѣ** = ***лѣд-лѣ**.

н, **к** werden assimiliert vor **н**, z. b. **оу-снѣжѣти**, ein- §. 42.
schlafen, = ***снѣн-нѣти**, w. **снѣ**, vgl. **снѣн-лѣти**, schlafen; **гнѣжѣти**
= ***гнѣн-нѣти**, **сѣ-гнѣжѣти**, falten, vgl. **сѣ-гнѣжѣти**, dass. (doch ist
die regel nicht ausnahmslos, vgl. **гнѣжѣти**, **гнѣжѣти**, zu grunde
gehen);

н, **к** vor dem **т** des infinitivs und supinums, z. b.
но-уѣрѣти, schöpfen, = ***уѣрѣн-тѣ**, 1. sg. praes. **-уѣрѣмѣ**, supin.
ноуѣрѣтѣ; **грѣти**, graben, = ***грѣк-тѣ**, 1. sg. praes. **грѣмѣ**; **жити**,
leben, = ***жнѣн-тѣ**, 1. sg. praes. **жнѣмѣ**.

Anm. Die verbindungen **нт**, **кт** unterliegen auch anderen gesetzen,
s. §. 47, 2.

Die assimilationen im zusammengesetzten aorist §. 43.
I. (s. d. conjug.). Vor dem **с** oder **х** (**м**) des der wurzel an-
gefügtten hilfsverbums wird jeder consonantische wurzelaus-
laut assimiliert (über die eintretende ersatzdehnung s. §. 22),
z. b. w. **рєн** (inf. **рєнѣти**, sagen), 1. sg. aor. **рѣхѣ** = ***рєк-хѣ**,
***рєк-сѣ**, 2. dual. **рѣстѣ** = ***рєн-стѣ**, 3. plur. **рѣша** = ***рєн-ша**,
***рєк-ха**, ***рєн-са**; w. **мѣд** (inf. **мѣстѣти**, essen), 1. sg. aor. **мѣхѣ** =
***мѣд-сѣ**; w. **грѣк** (inf. **грѣтѣти**, graben), 1. sg. aor. **но-грѣсѣ** =
***грѣк-сѣ** u. s. w.

Ann. In der stammbildung kann man bisweilen die einschiebung §. 47. von **т** zwischen **с**—**р** beobachten, z. b. **нѣс-т-рѣ**, bunt, von **нѣс-ати**, malen, schreiben, suffix **-рѣ**, vgl. **дѣс-рѣ**, gut. Ueber **стр** = urspr. **sr** im wurzelanlaut s. Schleicher, Comp. §. 182, 7.

2. Zwischen dem **т** des infinitivs und den wurzel-
auslauten **н**, **с** kann die einschiebung eines **с** statt-
finden, z. b. **грѣс-с-ти** (graben), **но-урѣс-с-ти** (schöpfen); zwi-
schen **н** und **с** kommt auch **ѣ** vor, **но-урѣс-ѣс-ти**; endlich kann
der labial an **с** assimiliert werden, so dass die formen **грѣсти**,
ноурѣсти entstehen.

Ann. Die infinitive dieser verba können also folgende formen
haben: **грѣти** (§. 42) **грѣссти**, **грѣсти**, **ноурѣѣсти**.

3. Vor das anlautende *j* der obliquen casus des pronomiens §. 48.
н (gen. **нѣго**, dat. **нѣмоу**, instr. **нѣмѣ**, d. i. **нѣмѣ** u. s. w.) wird **н**
vorgeschlagen, wenn dieselben unmittelbar von einer echten
praeposition abhängen (**вѣзѣ**, **кѣ**, **до**, **зѣ**, **нѣзѣ**, **кѣ**, **на**, **наѣ**, **о**.
отѣ, **но**, **подѣ**, **прѣ**, **прѣѣ**, **сѣ**, **оу**), z. b. **вѣзѣ н-нѣго**, ohne ihn, **на нѣ**,
auf ihn, **сѣ нѣмѣ**, mit ihnen, **оу нѣмѣ**, bei ihnen; aber **сѣ нѣго**
матѣрнѣ, mit seiner mutter.

Ebenso bei den cass. obl. des relativums **н-жѣ** (gen. **нѣго-жѣ**
u. s. w.) und den aus **н** gebildeten relativen adverbien, z. b.
нѣдѣжѣ, wo, **до нѣдѣжѣ**, bis wo, bis; **нѣдоу**, woher, **отѣ нѣдоу**, von
woher; **нѣгда**, als, **кѣ нѣгда**.

4. Vorschlag eines **н** kann stattfinden in der zusammen-
setzung von **кѣ**, **отѣ**, **сѣ** mit **нѣти**, nehmen, z. c. **сѣ-н-ѣмѣ** part.
praet. act. I., **сѣ-н-ѣмѣ** subst., versammlung; **отѣ-на**, d. i. **-н-н**
3. sg. aor. comp. (aber auch **отѣ-нѣмѣ**, **отѣ-нѣти**).

Vorschlag eines **н** findet regelmässig statt in der zusam-
mensetzung von **кѣ**, **сѣ** mit **нѣти**, gehen, **кѣ-н-нѣти**, **сѣ-н-нѣти**.

Ausserdem findet sich derselbe vorschlag in einigen selt-
neren fällen und nicht durchgängig, z. b. **сѣ-н-ѣсти** neben **сѣ-ѣсти**
(verzehren), **сѣ-н-нѣсати** (sammeln), **кѣ-н-оушѣти** (hören, ἐν-
ακούειν).

Auslautsgesetz.

- §. 49. Kein altbulgarisches wort kann auf einen consonanten auslauten; wo die vergleichung der verwandten sprachen ursprünglich consonantischen auslaut ergibt, sind auslautendes *n, m* mit dem vorhergehenden vocal zum nasalvocale geworden (§. 23), die übrigen consonanten abgefallen (vgl. Schleicher, Comp. §. 183).

Anm. Ausnahmen von diesem gesetz sind nur scheinbar: man findet in den quellen öfter schreibungen wie *бѣзъ мѣсъ*, ohne uns, *мъ рѣдѣ*, aus der stadt u. a. dgl., hier aber sind praeposition und abhängiger casus nach verlust des auslautenden *ъ* der praep. so eng zusammen gesprochen, dass sie unter einen accent fallen und gewissermassen als ein wort anzusehen sind. Daher nimmt auch in solchen fällen das *ъ* an den lautgesetzlichen wandlungen theil, die §§. 20, 35 anm. 2, 44, 47 besprochen wurden, z. b. *мѣ камѣне* = *мъ камѣне*, aus dem steine, *мѣтрѣкѣ* = *мъ үрѣкѣ*, aus dem mutterleibe, *бѣсъмѣ* = *бѣзъ съмѣ*, ohne schlaf, *бѣздѣмѣ* = *бѣзъ дѣмѣ*, ohne wunden, sogar *мѣ нѣго* = *мъ нѣго* (vgl. §. 37, anm.); ähnlich ist *мѣнѣ* = *съ ѣнѣ* u. a. dgl.

II. Formenlehre.

A. Declination.

1. Declination der nomina

(*substantiva, adjectiva*).

Allgemeine bemerkungen.

§. 50.

Das altbulg. unterscheidet folgende casus: nominativ, genitiv, dativ, accusativ, instrumentalis, locativ, vocativ; die drei genera: masculinum, femininum, neutrum; die drei numeri: singular, dual, plural. Im neutrum fallen nom., acc., voc. sing. in eine form zusammen, ebenso der nom. und acc. plur. Der dual unterscheidet nur drei casusformen: eine für nom., acc., vocat., die zweite für gen. und loc., die dritte für dat. und instr. Im plur. ist der vocat. nicht vom nom. unterschieden.

Wir theilen die declination ein nach dem auslaute der nominalstämme, machen aber aus den consonantisch auslautenden stämmen keine besondere classe, sondern nur eine unterabtheilung der *i*-classe, weil jene in den meisten casus in die analogie der *i*-stämme übergegangen sind; wir bekommen daher folgende eintheilung:

1. *i*- und consonantische stämme:

A. *i*-stämme (slaw. auf *ъ* auslautend):

a. masculina.

b. feminina.

§. 50. B. consonantische stämme:

- a. *s*-stämme (auf *c* ausl.).
- b. *n*-stämme (auf *n* ausl.).
- c. *r*-stämme (auf *p* ausl.).
- d. *t*-stämme (auf *t* ausl.).

2. *u*-stämme:

- A. stämme auf langes *ū* (*u*).
- B. stämme auf kurzes *ū* (*u*).

3. *a*-stämme:A. reine *a*-stämme, ohne *j*:

- a. masc. und ntr. (stammausl. slaw. *o*).
- b. femin. (stammausl. slaw. *a*).

B. *ja*-stämme:

- a. msc. und ntr. (stammauslaut slaw. *u*).
- b. femin. (stammauslaut slaw. *a*).

§. 51. 1. Die *i*- und consonantischen stämme.

A. *i*-stämme, stammauslaut *u*. Zu dieser classe gehören nur msc. und fem. substantive. Im sing. sind gen., dat., loc., voc. in folge von lautgesetzen in eine form zusammengefallen (über die ursprüngliche form der casussuffixe sowol bei dieser wie bei den anderen stammclassen s. Schleicher, Compendium in den betreffenden abschnitten von §. 243 — 263).

	a. masc.	b. fem.		a. masc.	b. fem.
sing. nom.	нѣтъ (weg)	ночь (knochen)	plur.	нѣтъ-ѣ	ночь
gen.	нѣтъ	ночь		нѣтъ-ѣ	ночь-ѣ
dat.	нѣтъ	ночь		нѣтъ-мъ	ночь-мъ
acc.	нѣтъ	ночь		нѣтъ	ночь
instr.	нѣтъ-мъ	ночь-мъ		нѣтъ-мъ	ночь-мъ
loc.	нѣтъ	ночь		нѣтъ-хъ	ночь-хъ
voc.	нѣтъ	ночь			

	a. masc.	b. fem.	§. 51.
dual. nom.-acc.	НАТИ	КОСТИ	
gen.-loc.	НАТИ-Ю	КОСТИ-Ю	
dat.-instr.	НАТЬ-МЛ	КОСТЬ-МЛ.	

Hierher gehörige masc. sind z. b. ГОЛЪБЬ (taube), ГОСПОДЬ (herr; hat öfter gen. ГОСПОДА, dat. ГОСПОДУ nach art der *a*-stämme), ГОСТЬ (gast), ЗВЯРЬ (wildes thier), ЗЯТЬ schwieger-sohn), ЛЮДИЕ nom. plur. (leute), МЕДВЕДЬ (bär), ТАТЬ (dieb), ТЯСТЬ (schwiegervater), УРЬБЬ (УРЬБЬ, wurm) u. a. Auch ДЯНЬ (tag) bildet casus nach dieser classe: gen., dat., loc. sing. ДЯНИ; gen. dual. ДЯНИЮ; nom. plur. ДЯНИЕ, gen. ДЯНИИ, loc. ДЯНЬКЪ (der instr. sing. hat bisweilen die fem. form ДЯНИИ).

Zu den fem. gehören die zahlreichen mit den suffixen *ь* (*i*), *ть* (*ti*) gebildeten fem. substantive, z. b. ЗЛОВОДЬ (befehl), РЕЧЬ (rede), ВЛАСТЬ (herrschaft), МОШЬ (macht), РАДОСТЬ (freude) u. s. f.

Anm. 1. *и* vor den endungen *й, ю, ю, ѣ* steht für *ь* (vgl. §. 24 anm.), das sich bisweilen noch findet, z. b. СЪМРЯТЬИ instr. sg. von СЪМРЯТЬ (tod) u. a. dgl. im Suprasl. cod.

Anm. 2. Vor den auf *ь, ѣ* auslautenden (mit *и, х* anlautenden) casusendungen ist schon in den ältesten quellen *ь* vielfach, in manchen durchgehends, zu *ѣ* geworden z. b. ЛЮДЕИ = ЛЮДИИ, ЛЮДЕИ = ЛЮДЕИ; ВЕШТЕИ = ВЕШТЕИ (ВЕШТЬ, sache, ding), und so bei allen hierher gehörigen worten.

Anm. 3. Die *i*-stämme gehen in verschiedenen quellen nicht selten in die analogie der *ja*-stämme über, vgl. §. 59, anm. 3.

B. consonantische stämme; consonantisch flectiert §. 52. werden können nur nom.-acc. und gen. sing.; gen. dual.; nom., acc., gen. plur. Die übrigen casus folgen der analogie der *i*-stämme, einzeln auch der *a*-stämme.

a. *s*-stämme; stammauslaut *с*, z. b. СЛОВОС- (wort), nom. sg. СЛОВО mit verlust des auslautenden consonanten; die hierher gehörigen substant. sind sämtlich neutra, beisp. НЕБО (himmel), ТЯЛО (leib), ЧУДО (wunder), ОКО (auge), ОУХО (ohr), über die beiden letzteren vgl. indess §. 65.

§. 52.

	sing.	plur.	dual.
nom.	слово	словес-а	словесн
gen.	словес-е	словес-ъ	словес-оу
dat.	словесн	{ словесьмъ словесемъ	{ словесьмъ словесемъ
acc.	слово	словес-а	
instr.	{ словесьмъ словесемъ	{ словесьмъ словесемъ	
loc.	словесн	{ словесьхъ словесехъ	

Ann. 1. Das *ъ* vor den mit *м* und *х* anfangenden casusendungen ist schon in den ältesten quellen selten und nicht überall belegbar (vgl. §. 51, ann. 2), doch kommen formen mit *ъ* vor, z. b. *словесьмъ*, *телсьмъ*, *уоудсьмъ*, *словесьхъ*. Der instr. plur. hat meistens die form der *a*-stämme *словесемъ*, auch der nom.-acc. dual. kann diese haben, also *словесемъ*.

Ann. 2. Die hierher gehörenden worte können überhaupt der analogie der neutralen *a*-stämme in der art folgen, dass das suffix *-ес-* für die flexion ganz verloren geht, z. b. gen. *телъ*, dat. *телюу* u. s. f. (s. §. 55).

§. 53. b. *n*-stämme; 1. masc. st. *къмъсн*- (stein), nom. sing. *къмъ*;
2. neutr. st. *къмъсн*- (name), nom. sing. *къмъ* (vgl. §. 23).

	1. masc.	2. neutr.		1. masc.	2. neutr.
sing. nom.	къмъ	къмъ	plur.	къмъсн-с	къмъсн-а
gen.	къмъсн-е	къмъсн-е		{ къмъсн-ъ къмъсн-ий	къмъсн-ъ
dat.	къмъснн	къмъснн		{ къмъснъмъ къмъснъмъ	{ къмъснъмъ къмъснъмъ
acc.	къмъсн-е	къмъ		къмъснн	къмъсн-а
instr.	{ къмъснъмъ къмъснъмъ	{ къмъснъмъ къмъснъмъ		къмъснъмъ	къмъснъмъ
loc.	къмъснн	къмъснн		{ къмъснъхъ къмъснъхъ	{ къмъснъхъ къмъснъхъ
voc.	къмъснн	къмъ			
dual. nom. acc.	къмъснн	къмъснн			
gen. loc.	къмъснню	къмъсн-оу			
dat. instr.	къмъснъмъ	къмъснъмъ			

Hierher gehören z. b. msc. **кора**, das einzige msc. mit **а** im §. 53. nom. sing., **кремены** (kiesel), **пламы** (flamme); ntr. **плема** (stamm, γένος), **время** (last), **время** (zeit), **стема** (same) u. a.

Anm. 1. Die masc. können auch schon im nom. sing. die *i*-form haben: **камень** u. s. f., einige sind nur in dieser nachweisbar: **палецъ** (finger), **ременъ** (riemen), **ступень** (stufe), **олень** (hirsch).

Anm. 2. Die im paradigma mit aufgeführten regelrechten formen der *i*-stämme sind selten und zum theil nicht zu belegen, vgl. §. 51 anm. 2, §. 52 anm. 1; doch kommen z. b. vor **именный**, **коренный** u. a.

Anm. 3. Der instr. plur. ntr. scheint stets die form der *a*-stämme zu haben, vgl. **словесы** §. 52.

Anm. 4. Nach diesem paradigma bildet **дымъ** einige casus von einem stamme **дым-**: gen. sing. **дым-е**, acc. sing. **дым-е**, gen. dual. **дым-оу**, gen. plur. **дым-ъ** (vgl. dazu §. 51).

c. *r*-stämme; nur die feminina, stamm **матер-** (mutter), §. 54. nom. sing. **мати**, st. **дъштер-** (tochter), nom. sing. **дъштин**.

sing. nom.	мати	plur. матери	dual. матери
gen.	матер-е	матер-ъ	матер-оу
dat.	матери	матерымъ матеремъ	матерымъ
acc.	матер-с	матери	
instr.	материмъ	матерымъ	
loc.	матери	матерыхъ матерскъ	
voc.	мати		

Anm. 1. Ueber die formen mit **ъ** vgl. §. 51 anm. 2, §. 52 anm. 1, §. 53 anm. 2.; **дъштерыхъ** kommt vor.

Anm. 2. Der acc. sing. hat öfter die form der *i*-stämme: **матерь**.

d. *t*-stämme; st. **жрѣат-** (füllen), nom. sing. **жрѣа**; die §. 55. hierher gehörigen worte sind sämtlich neutr. substantive; z. b. **отроуа** (kind), **телъ** (kalb), **лгма** (lamm) u. a.

§. 55.	sing. nom.	жрѣа	plur. жрѣат-а	dual. жрѣатн
	gen.	жрѣат-ѣ	жрѣат-ѣ	жрѣат-оу
	dat.	жрѣатн	{ жрѣатѣмъ жрѣатѣмъ	жрѣатѣмъ
	acc.	жрѣа	жрѣат-а	
	instr.	{ жрѣатѣмъ жрѣатѣмъ	жрѣатѣ	
	loc.	жрѣатн	{ жрѣатѣхъ жрѣатѣхъ	

Anm. 1. Ueber die formen mit *а* vgl. §. 51 anm. 2, §. 52 anm. 1, §. 53 anm. 2. — Der instr. plur. hat die form der *a*-stämme, vgl. *словесѣхъ, именѣхъ*.

Anm. 2. Der loc. sing. hat nicht selten die form *жрѣате*.

Anm. 3. Die participial- und comparativstämme, die einzelne casus von den ursprünglich consonantischen stämmen bilden, s. §. 63.

§. 56.

2. *u*-stämme.

A. stämme auf langes *u* (*у*), nom. sing. *у*, z. b. *цркъу* (kirche). Vor den vocalisch anlautenden casusendungen wird *у* zu *ѣ* gespalten (§. 22), wodurch der stamm consonantisch wird: *цркъѣ-*; nach art der consonant. stämme werden aber nur gen. und acc. sing., gen. plur. gebildet; in den übrigen casus wird der stamm *цркъѣ-* als *i*- oder fem. *a*-stamm behandelt. Hierher gehören nur fem. substantive, z. b. *воукъ* (buche, buchstab), *люкъ* (liebe), *свекръ* (schwiegermutter), *смокъ* (feige), *мръ* (schwägerin) u. a.

sing. nom.	цркъу	plur. цркъѣн	dual. *цркъѣн
gen.	цркъѣ-ѣ	цркъѣ-ѣ	*цркъѣнѣю
dat.	цркъѣн	цркъѣнѣмъ	*цркъѣнѣмъ
acc.	цркъѣ-ѣ	цркъѣн	
instr.	цркъѣнѣмъ	цркъѣнѣмъ	
loc.	цркъѣн	цркъѣнѣхъ	
voc.	цркъу		

Anm. 1. Auch andere casus als die im paradigma angeführten finden sich nach analogie der *i*-stämme, selbst der nom. sing. als *любоу* — *любоѣ*; acc. sing. ebenfalls *любоу*, *цркъѣѣ*. *мръѣ* (blut; das nur in dieser form nachgewiesen ist, **мръ* kann nur aus neueren dialecten

erschlossen werden) bildet nach dieser weise nur gen. sing. *връхъ-а*, die §. 56.
andern formen nach den *i*-stämmen, z. b. *връхнѣй, връхнѣмъ, връхнѣи*.
— Ueber die nach art der fem. *a*-stämme gebildeten casus s. §. 58.

A nm. 2. Der dual ist unbelegt; die angegebenen formen sind nach der analogie der casus des plurals erschlossen.

B. stämme auf ursprünglich kurzes *u*, slaw. *ъ*, §. 57.
st. *сынъ*-, nom. sg. *сынъ* (sohn). Vor mehreren vocalisch anlautenden casusendungen hat steigerung des auslautes statt gefunden (dat. sing., nom. gen. plur., gen. dual. — Vgl. Schleicher, *Склонение основъ на -у- въ славянскихъ языкахъ*. Прилож. къ XI. т. зап. Имп. Акад. наукъ С. Петерб. 1867.). Von diesen stämmen sind fast alle casus noch belegbar, aber sie bilden insofern keine selbständige, lebendige declination, als sie auch nach der analogie der masc. *a*-stämme (deren nom. sing. ebenfalls auf *ъ* endigt) flectiert werden und wieder die masc. *a*-stämme die ursprünglich den *u*-stämmen angehörenden formen annehmen können. Die als ursprüngliche *u*-stämme aufzufassenden worte, z. b. *медъ* (honig), *волъ* (ochs), *полъ* (seite, hälfte), *домъ* (haus) u. a., sind alle masculina.

	sing.	plur.	dual.
nom.	<i>сынъ</i>	<i>сыновѣ</i>	<i>сыны</i>
gen.	<i>сыноу</i>	<i>сыноуѣ</i>	<i>сыновою</i>
dat.	<i>сыноу</i>	* <i>сыныѣмъ</i>	(<i>сыныма</i>)
acc.	<i>сынъ</i>	<i>сыны</i>	
instr.	<i>сыныѣ</i>	<i>сыныѣми</i>	
loc.	<i>сыноу</i>	<i>сыныѣхъ</i>	
voc.	<i>сыноу</i>		

A nm. Der dat. plur. hat stets *о*: *сыноуѣ*; so kommt auch *сыноуѣ* vor. Der dat. dual., für den ich keinen beleg kenne, ist nach *полѣма* gebildet.

3. *a*-stämme.

§. 58.

A. reine *a*-stämme (ohne *j*); a. msc. st. *раба*-, nom. sg. *раба* (knecht), ntr. st. *дѣло*-, nom. sg. *дѣло* (werk); b. fem. st. *рыба*-, nom. sg. *рыба* (fisch).

§. 58.	<i>a. msc.</i>	<i>ntr.</i>	<i>b. fem.</i>	<i>a. msc.</i>	<i>ntr.</i>	<i>b. fem.</i>
sing. n.	рѣкъ	дѣло	рѣка	plur. рѣки	дѣла	рѣки
g.	рѣкѣ	дѣлу	рѣцѣ	рѣкѣ	дѣлѣ	рѣцѣ
d.	рѣкою	дѣломъ	рѣкою	рѣками	дѣлами	рѣками
a.	рѣкѣ	дѣлу	рѣцѣ	рѣкѣ	дѣлѣ	рѣцѣ
i.	рѣкою	дѣломъ	рѣкою	рѣкѣ	дѣлѣ	рѣцѣ
l.	рѣкѣ	дѣлу	рѣцѣ	рѣкѣ	дѣлѣ	рѣцѣ
v.	рѣкѣ	дѣлу	рѣкою			
dual. n.	рѣкѣ	дѣлѣ	рѣцѣ			
g.	рѣкою	дѣломъ	рѣкою			
d.	рѣками	дѣлами	рѣками			

Ann. 1. Um an die vor *с*, *н*, *т* eintretenden wandlungen der gutt. zu erinnern genüge anzuführen: *msc. вѣтъ* (wolf), *loc. sing. вѣтъ*, *voc. sing. вѣтъ*, *nom. plur. вѣтъ*, *loc. plur. вѣтъ*; *fem. ногѣ* (fuss), *dat.-loc. sing. ногѣ*, *nom.-acc. dual. ногѣ*. Die allgemeine regel. s. §. 38.

Ann. 2. Im *instr. sing.* findet sich oft *т* für *о*: *доуѣтъ* (*доуѣ* geist), so im *cod. Ostrom.* regelmässig; ebenso im *instr. plur. дѣтъ* (*дѣтъ*, gabe), *грѣтъ* (*грѣтъ*, sünde) und im *loc. plur. о* statt *т*, z. b. *дѣтъ* (*дѣтъ*, hof). Diese formen des *instr.* und *loc. plur.* sind sicher den *u*-stämmen entlehnt (im *loc. plur.* steht also *о* für *т*), s. §. 57, da die bildung bei den *a*-stämmen von alters her eine andre ist (*рѣкъ*, *рѣцѣ*). Demnach scheint es, dass auch der *instr. sing.* mit *т* die form der *u*-stämmе ist. (Ueber die vermischung der *a*- und *u*-stämmе vgl. §. 60).

Ann. 3. Die auf *-нѣ* ausgehenden *masc.* (meist völker- und einwohnernamen), z. b. *вѣтъ* (*Bulgar*), *грѣтъ* (*städter*, bürger), verlieren im *plur.* die silbe *-нѣ* und bilden den *nom. plur.* consonantisch auf *с*: *вѣтъ*. Die übrigen casus des *plur.* werden meist nach analogie der *a*-stämmе gebildet, z. b. *instr. plur. роуѣ* (*роуѣ*, *ρωμαῖος*), *dat. plur. боуѣ* (*боуѣ*, *bojar*, fürst), daneben seltener nach der weise der consonantischen oder *i*-stämmе, z. b. *dat. plur. солуѣ* (*солуѣ*, *Thessalonicher*), *loc. plur. грѣтъ*.

Ann. 4. Die masculina femininaler form, z. b. *воуѣ* (kriegerführer, herzog), *вѣтъ* (herrscher), *солуѣ* (diener), sind in der flexion durchaus dem *fem.* gleich.

B. ja-stämme. a. masc.-neutr.; msc. st. краѣ- (für §. 59. *краѣ-), nom. sing. краѣ (rand); st. конѣ-, nom. sing. конѣ (ross); st. мажѣ- (aus *маг-ѣ-), nom. sing. мажѣ (mann); neutr. st. und nom. пѣннѣ (gesang), полѣ (feld), ложѣ (lager; aus *лог-ѣ).

masculinum.

	sing.			plur.		
nom.	краѣ	конѣ	мажѣ	краѣ	конѣ	мажѣ
gen.	краѣ	конѣ	мажѣ	краѣ	конѣ	мажѣ
dat.	краѣю	конѣю	мажѣю	краѣмѣ	конѣмѣ	мажѣмѣ
acc.	краѣ	конѣ	мажѣ	краѣ	конѣ	мажѣ
instr.	краѣмѣ	конѣмѣ	мажѣмѣ	краѣ	конѣ	мажѣ
loc.	краѣ	конѣ	мажѣ	краѣхѣ	конѣхѣ	мажѣхѣ
voc.	краѣю	конѣю	мажѣю			

dual.

nom.-acc.	краѣ	конѣ	мажѣ
gen.-loc.	краѣю	конѣю	мажѣю
dat.-instr.	краѣмѣ	конѣмѣ	мажѣмѣ

neutrum.

	sing.			plur.		
nom.	пѣннѣ	полѣ	ложѣ	пѣннѣ	полѣ	ложѣ
gen.	пѣннѣ	полѣ	ложѣ	пѣннѣ	полѣ	ложѣ
dat.	пѣннѣю	полѣю	ложѣю	пѣннѣмѣ	полѣмѣ	ложѣмѣ
acc.	пѣннѣ	полѣ	ложѣ	пѣннѣ	полѣ	ложѣ
instr.	пѣннѣмѣ	полѣмѣ	ложѣмѣ	пѣннѣ	полѣ	ложѣ
loc.	пѣннѣ	полѣ	ложѣ	пѣннѣхѣ	полѣхѣ	ложѣхѣ

dual.

nom.-acc.	пѣннѣ	полѣ	ложѣ
gen.-loc.	пѣннѣю	полѣю	ложѣю
dat.-instr.	пѣннѣмѣ	полѣмѣ	ложѣмѣ

b. femininum; stamm und nom. змѣ (schlange), конѣ (wille), доушѣ (aus *доушѣ, vgl. доушѣ, geist) seele.

§. 59.	sing.			plur.		
nom.	зѣмѣ	коля	доушѣ	зѣмѣ	коля	доуша
gen.	зѣмѣ	коля	доуша	зѣмѣ	коля	доушѣ
dat.	зѣмѣ	коля	доушѣ	зѣмѣмъ	колямъ	доушѣмъ
acc.	зѣмѣ	коля	доушѣ	зѣмѣ	коля	доуша
instr.	зѣмѣмъ	колямъ	доушѣмъ	зѣмѣмъ	колямъ	доушѣмъ
loc.	зѣмѣ	коля	доушѣ	зѣмѣхъ	коляхъ	доушѣхъ
voc.	зѣмѣ	коля	доушѣ			

dual.

nom.-acc.	зѣмѣ	коля	доушѣ
gen.-loc.	зѣмѣ	коля	доушѣ
dat.-instr.	зѣмѣмъ	колямъ	доушѣмъ

Anm. 1. Die in betracht kommenden veränderungen der vocale nach *j* s. §. 24.

Anm. 2. Die masc. auf -ѣ, -ѣ haben den voc. sing. in der regel auf *e*: оуѣ (оуѣ, vater), кѣмѣ (кѣмѣ, fürst).

Anm. 3. Einzelne casus finden sich auch nicht selten in der form der *i*-stämme (die *ja* im nom. sing. den *ja*-stämmen gleichlauten), z. b. instr. sing. оуѣмъ (оуѣ, vater), instr. plur. ножѣмъ (ножѣ, messer); am häufigsten der nom. plur.: ѣмѣ, regelmässig bei den nomina agentis auf -ѣ, z. b. родѣмъ (eltern; daneben родѣмъ). — Ueber die assimilation im instr. sing. der neutra, -ѣмъ zu -ѣмъ vgl. §. 19 anm.

Anm. 4. Die auf -ѣмъ auslautenden femin. stämme haben im nom. sing. -ѣмъ, z. b. кѣмъ (güte), кѣмъ (göttin) u. a.

Anm. 5. Nach dem paradigma зѣмѣ geht eine anzahl von masc. auf -ѣ (-ѣ, wol ebenfalls, wie in anm. 4 für -ѣ, es sind masculina feminina form, wie кѣмъ), z. b. сѣмъ (richter), gen. sing. сѣмъ, dat. сѣмъ, acc. сѣмъ u. s. w., ebenso кѣмъ (-ѣ, schriftgelehrter) u. a.

§. 60. Uebergang der masc. *a*-stämme in die analogie der *u*-stämme und umgekehrt. Die declination der *a*-stämme nach §. 57 gehört wesentlich den späteren quellen an, im cod. Ostrom., Suprasl. u. a. ist sie seltener und trifft meist (vom auslautenden ѣ, ѣ abgesehen) einsilbige worte, wie

рѣкъ (knecht), градъ (stadt), мѣсъ (messer) u. a. Folgende casus §. 60. kommen so gebildet vor:

dat. sing.	рѣкѣи,	конѣи
nom. plur.	рѣкѣе,	конѣе
gen. plur.	рѣкѣъ,	конѣъ
gen. dual.	рѣкѣоу,	конѣоу

(der dat. sing. ist bei eigennamen, vorzüglich fremden, häufiger). Die durch steigerung entstandene silbe -ѣ, die ursprünglich nur in den genannten casus ihren platz hat, (vgl. §. 57), dringt nun auch in andre casus vor den endungen der *a*-stämme ein, so

dat. plur.	рѣкѣомъ,	конѣомъ
acc. plur.	рѣкѣы,	конѣы
instr. plur.	рѣкѣы,	конѣы
loc. plur.	рѣкѣхъ,	конѣхъ

im loc. plur. darneben рѣкѣохъ.

Umgekehrt kann z. b. сынъ durchweg als *a*-stamm behandelt werden, gen. sing. сына, nom. plur. сыни u. s. f.

Die declination entlehnter worte, namentlich fremder eigennamen, ist im ganzen die der slawischen. Die wesentlichste abweichung besteht darin, dass die im nom. sing. auf -ей auslautenden masc., z. b. иереї (ιερεϋς), den instr. sing. иереомъ (also mit ausfall des *j* und unterbleiben der verwandlung von *o* in *e*), dat. plur. иереомъ, dat. dual. иереомъ, und dem entsprechend den dat. sing. иереи bilden.

Die declination der adjectiva, die sämmtlich *a*-oder *ja*-stämme sind, weicht von der substantivischen nicht ab, daher z. b.:

masc.	добръ (gut)	wie	рѣкъ
"	велий (gross)	"	нрѣй
"	добль (tapfer)	"	нобль
"	тъштъ (leer)	"	мжжь
ntr.	добро	"	дъло
"	велие	"	нрѣие
"	добле	"	нобле
"	тъште	"	ложе

§. 62.

fem. добра	wie рѣка
„ ксанна	„ зына
„ добра	„ волна
„ тѣмѣ	„ доуна,

nur lautet der voc. der *ja*-stämme im msc. dem nom. sing., und der voc. fem. überhaupt dem nom. sing. fem. gleich.

§. 63.

Die declination des participii praesentis activi, des participii praeteriti activi I. und der comparative, die sämmtlich *ja*-stämme sind, weicht dadurch von der declination dieser ab, dass der nom. sing. masc. einen (consonantischen) stamm ohne *ja* enthält und ausserdem der nom. plur. msc. und nom. sing. fem. nicht die gewöhnlichen formen haben. Wegen dieser abweichungen und der den anfänger leicht verwirrenden consonantenveränderungen mögen hier folgende paradigmata stehen:

1. part. praes. act.; nom sing. **некы** (inf. нести, 1. sg. praes. неж, koche; **ы** vgl. §. 23 anm.), st. **некѣт-** (grundform *pak-ant-*); für die übrigen casus (ausser dem nom. plur. msc.) **некѣште** = *некѣт-jo- (grundform *pak-ant-ja-*); für den nom. plur. msc. **некѣт-ѣ** als *i*-stamm (grundform *pak-ant-i-*).

	masc.	neutr.	fem.
sing. nom.	некы	некы	некѣшти
gen.	некѣшты		некѣшты
dat.	некѣштыу		некѣшты
acc.	некѣшть	некѣште	некѣшту
instr.	некѣштемь		некѣштемь
loc.	некѣштин		некѣштин
plur. nom.	некѣште	некѣшты	некѣшты
gen.	некѣшть		некѣшты
dat.	некѣштемь		некѣшты
acc.	некѣшты	некѣшты	некѣшты
instr.	некѣштин		некѣшты
loc.	некѣштинъ		некѣшты
dual. nom.	некѣшты	некѣштин	некѣшты
gen.	некѣштыу		некѣштыу
dat.	некѣштемь		некѣшты

Anm. 1. Der nom. sing. ntr. ist dem des masc. gleich, die zu erwartende form **пекѣште** scheint sich nur in der zusammengesetzten form **пекѣште-ѣ** (s. u. §. 67) zu finden. — Der voc. sing. ist überall dem nom. gleich. — Der nom. plur. msc. hat öfters die gewöhnliche form der *ja*-stämme: **пекѣшти**.

Anm. 2. Participia von praesensstämmen mit *j* oder *i* haben im nom. sing. msc. **а** (vgl. §. 23 anm.), z. b. **пиша** (inf. **писати**, schreiben, 1. sing. **пишу**), **хвала** (inf. **хвалити**, 1. sing. **хвалю**, loben), das **а** bleibt in den übrigen casus jedoch nur bei den verben, die in der 3. sing. praes. **-итъ** haben, daher gen. sing. **пишѣшита** (3. sing. **пишетъ**), aber **хвалашита** (3. sing. **хвалитъ**), **горашита** (nom. **гора**, inf. **горѣти**, brennen, 3. sing. **горитъ**).

2. part. praeter. act. I.; nom. sing. msc. **пекъ**, st. **пекъс-** (grundform *pak-ans-*); für die übrigen casus (ausser nom. plur. masc.) st. **пекъше** — ***пекъс-ја**- (grundf. *pak-ans-ja-*); für den nom. plur. **пекъс-ѣ** als *i*-stamm (grundf. *pak-ans-i-*).

	<i>masc.</i>	<i>neutr.</i>	<i>fem.</i>
sing. nom.	пекъ	пекъ	пекъши
gen.	пекъша		пекъшиа
dat.	пекъшоу		пекъшини
acc.	пекъшь	пекъше	пекъшиа
instr.	пекъшомъ		пекъшесѣ
loc.	пекъшини		пекъшини
plur. nom.	пекъше	пекъшиа	пекъшиа
gen.	пекъшь		пекъшиъ
dat.	пекъшесѣ		пекъшиамъ
acc.	пекъша	пекъшиа	пекъшиа
instr.	пекъшини		пекъшиами
loc.	пекъшинѣхъ		пекъшиахъ
dual. nom.	пекъшиа	пекъшини	пекъшини
gen.	пекъшоу		пекъшоу
dat.	пекъшесѣ		пекъшиамъ

Anm. 3. Der zu erwartende nom. sing. neutr. **пекъше** scheint nur in der zusammengesetzten form **пекъше-ѣ** vorzukommen, s. o. anm. 1. — Der voc. sing. ist dem nom. gleich. — Der nom. plur. kann auch die form **пекъшин** haben (s. o. anm. 1).

§. 63. Anm. 4. Ebenso gehen die auf -жъ auslautenden part. praet., z. b. жѣланѣхъ, gen. жѣланѣхъшѣхъ u. s. f., wie auch die auf -а, z. b. жѣлаа (= *жѣлаѣ), nur dass bei diesen vor ш überall а steht, also gen. жѣлаашѣхъ u. s. f.

3. comparative; stamm мѣѣс- für *мѣѣжс- (grundform *min-jans-*), davon der nom. sing. msc. *мѣѣ, der so nicht vorkommen scheint, sondern nur in der zusammengesetzten form мѣѣнѣ, und der nom.-acc. neutr. мѣѣс; für die übrigen casus (ausser dem nom. plur. masc.) мѣѣсѣ- für *мѣѣжсѣ- (grundform *min-jans-ja-*); für den nom. plur. msc. мѣѣс-а als i-stamm (grundform *min-jans-i-*)

	masc.	neutr.	fem.
sing. nom.	(мѣѣнѣ)	мѣѣс	мѣѣшѣ
gen.	мѣѣшѣхъ		мѣѣшѣа
dat.	мѣѣшѣшѣу		мѣѣшѣшѣнѣ
acc.	мѣѣшѣхъ	мѣѣс	мѣѣшѣжѣ
instr.	мѣѣшѣсѣмѣ		мѣѣшѣсѣсѣ
loc.	мѣѣшѣнѣ		мѣѣшѣнѣнѣ
plur. nom.	мѣѣсѣсѣ	мѣѣшѣа	мѣѣшѣа
gen.	мѣѣшѣхъ		мѣѣшѣахъ
dat.	мѣѣшѣсѣмѣхъ		мѣѣшѣшѣмѣхъ
acc.	мѣѣшѣа	мѣѣшѣа	мѣѣшѣа
instr.	мѣѣшѣнѣнѣ		мѣѣшѣшѣнѣнѣ
loc.	мѣѣшѣшѣхъ		мѣѣшѣшѣхъ
dual. nom.	мѣѣшѣа	мѣѣшѣнѣ	мѣѣшѣнѣ
gen.	мѣѣшѣшѣу		мѣѣшѣшѣу
dat.	мѣѣшѣсѣмѣ		мѣѣшѣшѣмѣ

Anm. 5. Der acc. sing. masc. kann dem nom. gleichlauten: мѣѣнѣ.

— Der voc. sing. ist dem nom. gleich. — Der nom. plur. masc. kann auch die form мѣѣшѣнѣ haben (vgl. o. anm. 1 u. 3).

Anm. 6. Ebenso gehen die auf -нѣ auslautenden comparative, z. b. доврѣнѣ (hier die nicht zusammenges. form), gen. доврѣнѣшѣхъ u. s. f.

§. 64. Bemerkungen über die declination der zahlworte von 1—10.

1. еднѣхъ wie тѣ, ebenso нѣхъ (unus, alter); s. §. 66.

2. дѣа, дѣа, wie der dual тѣ von тѣ.

3. **три**; 4. **четырѣ** sind *i*-stämme im plur., daher §. 64.

nom.	три	четырѣ
gen.	три	четырѣ
dat.	трѣмъ (трѣмъ)	четырѣмъ (-рѣмъ)
acc.	три	четырѣ
instr.	трѣми	четырѣми
loc.	трѣхъ (трѣхъ)	четырѣхъ (-рѣхъ).

5. **пять**; 6. **шесть**; 7. **седмь**; 8. **осмь**; 9. **дѣкать**; 10. **дѣсать** sind fem. *i*-stämme (singular) und gehen nach **нось**, ausgenommen, dass bei der bildung der zahlen von 11—19 der acc. von **дѣсать** lautet **дѣсате**, z. b. **дѣла на дѣсате** (12), bei der bildung der zehner von 20—90 der nom. plur. **дѣсате**, z. b. **четырѣ дѣсате** (neben **дѣсати**; 40), und dem entsprechend im gen. plur. **дѣсатъ**, im gen. dual. **дѣсатоу** nach art der conson. stämme gebräuchlich sind.

Bemerkungen über einzelne worte:

§. 65.

Der plur. von **братъ** (bruder) wird ersetzt durch das fem. collectivum **братни** (gen. **братни** u. s. f.). Ueberhaupt ist die vertretung des plurals durch collectiva (sing. neutr.) im altbulg. sehr häufig, z. b. **гроздъ** (traube), **грозди** (trauben); **дѣлъ** (baum), **дѣлени** (bäume); **кѣтъ** (zweig), **кѣтени** (zweige; eigentl. das gezweige).

оудъ (glied) kann seinen plur. von einem st. **оудес** bilden: **оудеса** u. s. f.

око und **оухо** (auge, ohr) folgen im dual der analogie der *i*-stämme: **оуи**, **оуини**; **оуию**, **оуинию**; **оуими**, **оуиними**.

2. Declination der pronomina:

a. Die geschlechtigen pronomina: *a*-stamm **то**, nom. §. 66.
sing. **тъ** (der, jener); *ja*-stamm **къ**, nom. sing. **и** — **я** — ***я**
(er); *ce*-, nom. sing. **съ** (dieser).

	<i>masc. - neutr.</i>			<i>femin.</i>		
sing. nom.	тъ, то	и, къ	съ, се	та	ѣ	си
gen.	того	его	сего	той	ѣи	сеи
dat.	тому	ему	сему	той	ѣи	сеи
acc.	тъ, то	и, къ	съ, се	та	ѣ	си
instr.	тѣмъ	имъ	сѣмъ	той	ѣмъ	сѣмъ
loc.	томъ	имъ	сѣмъ	той	ѣи	сеи

§. 66.

	<i>masc. - neutr.</i>			<i>femin.</i>		
plur. nom.	ТѢ, ТЯ	Н, Я	СН, СН	ТЯ	Я	СНЯ
gen.	ТЯХЪ	НХЪ	СНХЪ	ТЯХЪ	НХЪ	СНХЪ
dat.	ТЯМЪ	НМЪ	СНМЪ	ТЯМЪ	НМЪ	СНМЪ
acc.	ТЯ, ТЯ	Я, Я	СНЯ, СН	ТЯ	Я	СНЯ
instr.	ТЯМИ	НИ	СНИ	ТЯМИ	НИ	СНИ
loc.	ТЯХЪ	НХЪ	СНХЪ	ТЯХЪ	НХЪ	СНХЪ
dual. nom.	ТЯ, ТЯ	Я, Я	СНЯ, СН	ТЯ	Я	СН
gen.	ТОЮ	ЮЮ	СЕЮ	ТОЮ	ЮЮ	СЕЮ
dat.	ТЯМЯ	НМЯ	СНМЯ	ТЯМЯ	НМЯ	СНМЯ

Nach **тѣ** gehen: **оуѣ, онѣ** (er); **кѣ-то** (wer; die angehängte partikel **-то** bleibt nur im nom., daher gen. **кого**); **самѣ** (selbst); **тѣмѣ, снѣмѣ** (so beschaffen, talis); **нѣмѣ, ямѣ** (wie beschaffen, qualis); **вѣсѣмѣ** (**вѣсѣмѣ, вѣсѣмѣ**, jeder). Nach **н** gehen: **уѣ** (gewöhnlich mit angehängter partikel **уѣ-то**, was), ausgenommen im gen. sing., der **уѣсо, уѣсо** lautet, bisweilen findet man **уѣсо-** als stamm behandelt und nach **тѣ** flectiert, z. b. gen. **уѣсого**, dat. **уѣсомоу**, loc. **уѣсоу** (**уѣсоу**); ferner die possessiva **моѣ** (mein), **твоѣ** (dein), **своѣ** (sein), **нашѣ** (unser), **вашѣ** (euer), **ушѣ** (wessen); endlich **снѣмѣ** (talis) und **вѣсѣ** (ganz, jeder), letzteres wird aber in manchen fällen als *а*-stamm behandelt, regelmässig so im instr. sing. **вѣсѣмѣ**, gen.-loc. plur. **вѣсѣхѣ**, dat. plur. **вѣсѣмѣ**, instr. plur. **вѣсѣми**.

§. 67.

Die zusammengesetzte (bestimmte) declination der adjectiva. Den einzelnen casus der nominal declinierten adjectiva werden die entsprechenden casus von **н** angefügt, z. b. nom. sing. **доброѣ-нѣ**, gen. **доброѣ-нѣго**, dat. **доброу-нѣмоу**. Diese ältesten formen kommen in den eben angeführten casus wirklich vor, gewöhnlich aber sind die formen nach den §. 17 anm., §. 19 besprochenen lautgesetzen verändert. Wegen der vocalveränderungen durch *j* geben wir neben einem *а*-stamm auch das paradigma eines *ја*-stammes.

<i>masc.-neutr.</i>		<i>femin.</i>	
<i>a-stamm</i>	<i>ja-stamm</i>	<i>a-stamm</i>	<i>ja-stamm</i>
sing. nom. добрый, доброю	добѣннй, добѣннѣ	добра	добѣннѣ
gen. добраго	добѣннаго	добра	добѣнна
dat. доброуоуоу	добѣноуоуоу	добрѣй	добѣннѣй
acc. добрый, доброю	добѣннй, добѣннѣ	дображѣ	добѣннѣжѣ
instr. добрыми	добѣнными	дображѣ	добѣннѣжѣ
loc. добрыми	добѣнными	добрѣй	добѣннѣй
plur. nom. добрин, добра	добѣни, добѣннѣ	добрѣи	добѣннѣи
gen. добринѣхъ	добѣннѣхъ	wie	
dat. добрыми	добѣнными	das mascul.	
acc. добрыи, добра	добѣннѣи, добѣннѣ	добрѣи	добѣннѣи
instr. добрыми	добѣнными	wie das masc.	
loc. добринѣхъ	добѣннѣхъ		
dual. nom. добра, добрѣи	добѣннѣи, добѣннѣ	добрѣи	добѣннѣи
gen. доброуоу	добѣноуоу	wie	
dat. добрыми	добѣнными	das masc.	

Darnach sind die zusammengesetzten formen der participia und comparative (mit berücksichtigung von §. 63) leicht zu bilden:

part. praes. act.

nom. sing. masc.	пекѣннй	ntr. пекѣннѣи	fem. пекѣннѣи
	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи
gen. „ „	пекѣннѣи	пекѣннѣи	пекѣннѣи
	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи
	u. s. f.		u. s. f.

part. praet. act.

nom. sing. masc.	пекѣннѣи	ntr. пекѣннѣи	fem. пекѣннѣи
	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи
gen. „ „	пекѣннѣи	пекѣннѣи	пекѣннѣи
	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи	хѣлѣннѣи
	u. s. f.		u. s. f.

§. 67. comparativ.

nom. sing. masc.	мѣньшій	ntr.	мѣньше	fem.	мѣньшѣе
	добрѣи (добрѣй)	"	добрѣйше		добрѣйше
gen. " "	мѣньшаго			"	мѣньша
	добрѣйшаго			"	добрѣйша
	u. s. f.				u. s. f.

Der nom. plur. msc. hat nicht selten **-и**, **некѣштѣи**, **мѣньшѣи** neben **-ен**, **некѣштѣн**. Als acc. sg. ntr. gilt auch **мѣньше**.

§. 68. Das pronom **кѣмъ** (qualis, quis) hat theils zusammengesetzte, theils einfache declination:

	<i>msc.-ntr.</i>	<i>fem.</i>	<i>masc.-ntr.</i>	<i>fem.</i>
sing. nom.	кѣмъ, кою	кѣмъ	plur. кѣмъ, кѣмъ	кѣмъ
gen.	коюго	коюмъ	кѣмъхъ	wie
dat.	коюмоу	коюмъ	кѣмъмъ	masc.
acc.	кѣмъ, кою	кѣмъ	кѣмъ, кѣмъ	кѣмъ
instr.	коюмъ	коюмъ	кѣмъмъ	wie
loc.	коюмъ	коюмъ	кѣмъхъ	masc.
dual. nom.	кѣмъ, конъ	конъ		
gen.	коюю	wie		
dat.	коюмъ	masc.		

§. 69. b. Die ungeschlechtigen, personal-pronomina:

1. pers. nom. sing. **я**; 2. pers. nom. sing. **ты**; reflexivum, nom. sing. fehlt, ebenso der plural, der durch die singularformen vertreten wird.

	<i>1. pers.</i>	<i>2. pers.</i>	<i>reflex.</i>
sing. nom.	я	ты	
gen.	мѣнѣ	тебѣ	себѣ
dat.	мѣнѣ, ми	тебѣ, ти	себѣ, си
acc.	я	та	са
instr.	мѣною	тобою	собою
loc.	мѣнѣ	тебѣ	себѣ
plur. nom.	мы	вы	
gen.	насъ	васъ	
dat.	намъ	вамъ	
acc.	мы	вы	

	1. pers.	2. pers.	§. 69.
plur. instr.	нами	вами	
loc.	насъ	васъ	
dual nom.	вы	вы	
gen.	васъ	васъ	
dat.	вамъ	вамъ	

Der dativ plur. **намъ**, **вамъ** wird auch vertreten durch **мы**, **вы**.

B. Conjugation.

Verbalstamm, praesensstamm, zweiter stamm. §. 70.

Allen formen des slaw. verbums (zu denen wir hier der übersicht wegen auch participia, infinitiv, supinum, obwol nominalformen, rechnen) liegt zu grunde der verbalstamm, der entweder die wurzel selbst oder ein bereits aus dieser abgeleiteter stamm ist (darnach werden im allgemeinen primitive und abgeleitete verba unterschieden). Aus dem verbalstamm werden zwei stämme gebildet, die den einzelnen formen zunächst zu grunde liegen:

1. praesensstamm, zu dem praesens, imperativ, participium praes. act. und pass., sowie einige imperfecta gehören;

2. zweiter stamm (nichtpraesensstamm, infinitivstamm); aus ihm entstehen: einfacher aorist, zusammengesetzter aor. I, zusammengesetzter aor. II, einige imperfecta, partic. praet. act. I, partic. praet. act. II, partic. praet. pass., infinitiv, supinum.

Das einfachste erkennungsmittel des praesensstammes ist die 3. sing. praes. nach abtrennung der personalendung, das des zweiten stammes der infinitiv nach abtrennung des infinitivsuffixes, z. b. 3. sing. praes. **несетъ**, praesensstamm **нес-**, infinitiv **нести**, 2. stamm **нес-**; 3. sing. **идетъ**, praesensst. **иде-**, inf. **идти** (**идати**), 2. st. **ид-**. Die lautgesetze, wenn solche eingetreten, sind zu berücksichtigen, z. b. **идетъ** (fallen), 2. stamm nicht **ид-**, sondern **ид-**, 3. sg. **идетъ**; §. 46) u. a. dgl.

§. 71. Personalendungen:

1. primäre:

sing. 1. (mh)	plur. 1. mh	dual. 1. sz
2. mn (cn)	2. tc	2. tz
3. th	3. [n] th	3. tz

2. secundäre:

sing. 1. [m]	plur. 1. mh	dual. 1. sz
2. [c]	2. tc	2. tz
3. [t]	3. [nt]	3. tz

1. sing. -**mh** ist nur in einigen fällen erhalten (**sz-mh** ich weiss, **dz-mh** ich gebe, **z-mh** ich esse, **sc-mh** ich bin), in allen andern fällen ist **h** abgefallen und **m** mit dem vocalischen stammauslaute zum nasalvocale -**z** geworden; -**cn** als suffix der 2. sing. ist erhalten bei den eben angeführten verben **sz-cn** u. s. w.; das **n** der 3. plur. -**nth** geht mit dem vocalischen stammauslaute in den nasalvocal über, daher -**zth** und -**zth**.

Die secundäre 1. sing. **m** ist mit dem stammauslautenden vocal zunächst wol zum nasalvocal geworden, dieser durch weitere schwächung zu -**z** (vgl. §. 23, anm.); das **c** der 2., das **t** der 3. sing. mussten nach §. 49 stets abfallen; von der secundären 3. plur. -**nt** musste **t** abfallen, **n** ging mit dem stammauslautenden vocal in -**z**, -**z** über.

Die primären endungen kommen dem praesens (mit imperativ) zu, die secundären den aoristen und dem imperfectum.

§. 72. Eintheilung in verbalclassen. Wir theilen die verbalflexion ein nach den praesensstämmen, machen die unterabtheilungen nach den zweiten stämmen. Daraus ergeben sich folgende classen:

I. praesensstamm aus der wurzel durch suffix **e, o** (ursprünglich **a**) gebildet:

a. zweiter stamm = der wurzel; 3. sing. **sc-c-th**, inf. **sc-th** (tragen).

b. der zweite stamm durch zusatz von **s** an die wurzel gebildet; 3. sing. **sc-p-c-th**, inf. **sc-p-s-th** (**sc-s-th**), nehmen.

c. der zweite stamm lautet auf **s** aus; 3. sing. **mh-p-c-th** (**mh-p-c-th**), inf. **mh-p-s-th** (**mh-s-th**), sterben.

II. praesensstamm aus der wurzel durch suffix **нѣ**, §. 72.

но (ursprünglich *na*) gebildet. Der zweite stamm ist gleich der wurzel oder hat suffix **нѣ**; 3. sing. **дѣнѣ-нѣ-тъ**, inf. ***дѣнѣ-тъ** (§. 39) und **дѣнѣ-нѣ-тъ** (bewegen).

III. praesensstamm aus dem verbalstamm durch suffix **ѣ**, **ю** (ursprünglich *ja*) gebildet:

A. primitive verba:

- a. zweiter stamm gleich der wurzel; 3. sing. **ѣнѣ-нѣ-тъ**, inf. **ѣнѣ-тъ** (wissen, kennen); **лѣ-нѣ-тъ**, **лѣ-тъ** (legen).
- b. der zweite stamm setzt **а** an die wurzel; 3. sing. **пишѣ-тъ** (= ***писѣ-нѣ-тъ** §. 37), inf. **писѣ-тъ** (schreiben); **глаголѣ-тъ**, **глаголѣ-тъ** (reden).

B. abgeleitete verba:

- c. verbalstamm lautet auf **а** aus; zweiter stamm = verbalstamm; 3. sing. **дѣлѣ-нѣ-тъ**, inf. **дѣлѣ-тъ** (thun).
- d. verbalstamm auf **ѣ**; zweiter stamm = verbalstamm; 3. sing. **желѣ-нѣ-тъ**, inf. **желѣ-тъ** (wünschen).
- e. verbalstamm auf **оу**; zweiter stamm setzt **а** an den verbalstamm, der darnach auf **-ока-** auslautet (§. 16, anm.); 3. sing. **коупоу-нѣ-тъ**, infin. **коупоу-а-тъ** (kaufen).

IV. praesensstamm lautet auf **н** aus:

- a. zweiter stamm = praesensstamm; 3. sing. **хвалѣ-нѣ-тъ**, inf. **хвалѣ-тъ** (loben).
- b. der zweite stamm lautet auf **ѣ** aus; 3. sing. **горѣ-нѣ-тъ**, inf. **горѣ-тъ** (brennen).

V. die reste andrer praesensbildungen (unregelmässige verba).

Allgemeine bemerkungen über die tempusbildung. §. 73.

1. die bildung des praesens ergibt die übersicht in §. 72.

2. der stamm des einfachen aorists wird unmittelbar aus dem zweiten stamme durch suffix **ѣ**, **о** (ursprünglich *a*) gebildet, z. b. **вѣдѣ-ѣ-**, **вѣдѣ-о-**, kann aber überhaupt nur gebildet werden, wo der zweite stamm = der wurzel ist und consonantisch auslautet, also in I, a und II, wenn hier der zweite stamm nicht **нѣ** hat.

§. 73. 3. der zusammengesetzte aorist ist benannt nach seiner bildung mittels eines angefügten hilfsverbums (1. sg. urspr. *-sam*, s. Schleicher, Comp. §. 297, vgl. griech. ἔ-λο-σα); das urspröngl. *s* des hilfsverbums ist vor consonanten als *c* erhalten, vor vocalen meist zu *x* geworden (in archaisischen formen jedoch auch *c* geblieben), aus dem dann lautgesetzlich *m* werden kann (vgl. §. 29). Zu grunde liegt stets der zweite stamm; das hilfsverbum kann in zwiefacher weise antreten:

a. unmittelbar an den auslaut des zweiten stammes, z. b. *маса-хъ* (*маса-хъ*, ich schrieb); lautet der zweite stamm consonantisch aus, so treten die §. 43 besprochenen lautgesetze ein, z. b. *рэхъ* (ich sprach) für **рех-хъ*, **рех-схъ*. Allein herrschend ist diese bildung bei allen verben, deren zweiter stamm vocalisch auslautet. Ueber die bei consonantischem wurzel-auslaut eintretende ersatzdehnung vgl. §. 22.

b. zwischen stamm und hilfsverbum steht *o*, z. b. *мает-о-хъ* (ich flocht). Diese bildung kommt nur vor, wo der zweite stamm consonantisch auf den wurzel-auslaut endet, also in I, a und II, wenn hier der zweite stamm nicht *м* hat.

Anm. 1. Der bildung b. fehlt die 2. und 3. sing., die durch die entsprechenden personen des einfachen aorists ersetzt werden, z. b. 1. sing. *маетохъ*, 2. sing. und 3. sing. *маете*, *маете* für **маетес* und **маетет* (nach §. 49). Von *маетохъ* würde 2. sing. **мает-о-с-с*, 3. sing. **мает-о-с-т* weiter zu bilden sein, daraus hätte (§. 49) **маето* werden müssen, und es ist möglich *маете* daraus durch vocalschwächung im auslaute zu erklären, so dass nur ein secundäres zusammenfallen mit den entsprechenden personen des einfachen aorists stattfände.

Wir unterscheiden die beiden bildungen a. und b. als zusammengesetzten aorist I und zusammeng. aor. II.

4. Das imperfectum ist ebenfalls eine zusammengesetzte verbalform; das hilfsverbum hat im wesentlichen die gestalt wie im zusammeng. aor., nur werden 2. und 3. sing. anders gebildet (*-ме*, *-ме*, urspr. *-sas*, *-sat*, s. Schleicher, Comp. §. 305), und die 3. plur. lautet auf *-хъ* aus; der hauptsächlichste unterschied vom zusammenges. aor. aber besteht darin, dass das hilfsver-

bum des imperfects stets auf *a* anlautet. In I, II, III a, IV a, §. 73. wird das imperfectum vom praesensstamme abgeleitet, der dann aber auf *ѣ* (nach lingualeu und *j* dafür *a*, §. 38, 2) auslautet, also z. b. *несѣ-ахѣ* (*неуа-ахѣ*), *денигнѣ-ахѣ*, *дѣлѣ-ахѣ*, *хлѣлѣ-ахѣ*. In III b, c, d, e, IV b wird es vom zweiten stamme gebildet, z. b. *нѣсѣ-ахѣ* (*нисѣ-ахѣ*), *дѣлѣ-ахѣ*, *желе-ахѣ*, *ноуноклѣ-ахѣ*, *горѣ-ахѣ*.

Der imperativ ist ein rest des ursprünglichen optativs §. 74. (s. Comp. §. 290) und gehört stets zum praesensstamm; die 2. u. 3. sing. (die 1. fehlt) enden in *ѣ*, die drei personen des duals und die 1. und 2. plur. (die 3. fehlt) haben vor den personalendungen *ѣ* (das aber lautgesetzlich in *a* und *ѣ* übergehen kann).

Participien, infinitiv, supinum. Das altbulgarische §. 75. hat zwei participia des praesensstammes: 1) participium praesentis activi (bildung und flexion s. §. 63, 1); 2) participium praesentis passivi, suffix *-мѣ* (fem. *-мѣ*, ntr. *-мо*), z. b. *несо-мѣ*, *дѣлѣ-мѣ*, *хлѣлѣ-мѣ* u. s. f. Die participia praeteritaler bedeutung kommen vom zweiten stamme: 1) part. praeteriti activi I (bildung und flexion s. §. 63, 2; das suffix in der gestalt nom. sing. msc. *-хѣ* tritt ein bei allen vocalisch auslautenden zweiten stämmen); 2) participium praeteriti activi II, suffix *-лѣ* (fem. *-лѣ*, ntr. *-ло*), z. b. *нес-лѣ*; 3) participium praeteriti passivi, suffix *-енѣ* (fem. *-енѣ*, ntr. *-ено*) bei Ia *нес-енѣ*, Ic *жѣренѣ* (geopfert), II *дениженѣ*, z. th. IIIa *ениженѣ*, IVa *хлѣлѣнѣ*; dagegen suffix *-нѣ* (fem. *-нѣ*, ntr. *-но*) bei Ib *бѣрѣ-нѣ* (*бѣлѣ-нѣ*), z. th. IIIa *жѣлѣ-нѣ*, IIIb *нѣслѣнѣ* (*нислѣнѣ*), IIIc *дѣлѣнѣ*, IIId *желе-нѣ*, IIIe *ноуноклѣнѣ*, IVb *прѣ-жѣрѣнѣ* (verachtet). Neben *-енѣ*, *-нѣ* kommt seltener auch suff. *-тѣ* (fem. *-тѣ*, ntr. *-то*) vor z. b. *отѣ-бѣрѣ-тѣ* (geöffnet), 1. sing. *отѣ-бѣрѣ-жѣ*.

Der infinitiv (stets vom zweiten stamme gebildet) hat suffix *-ти*, z. b. *нес-ти*, *хлѣлѣ-ти*, *ноуноклѣ-ти* u. s. f.

Das supinum wird vom zweiten stamme durch suffix *-тъ* abgeleitet, z. b. *нес-тъ*, *горѣ-тъ*, *нѣсѣ-тъ* u. s. f. Nur bei den verben, deren infinitiv auf *-шти* (= **шти*, **гшти*, **хшти*, §. 39) ausgeht, endet das supinum auf *-штѣ*, z. b. *несштѣ* (inf. *несшти* backen).

Paradigmata.

§. 76. Classe I, a; verbalstamm (wurzel) **нec** (tragen); praesensstamm **нecce-**, **нeco-**; 2. stamm **нec-**, s. §. 72. Zum paradigma ist ein verbum gewählt, dessen wurzelauslaut keinerlei lautgesetzlichen veränderungen unterliegt; über den eintritt solcher s. unten.

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Imperfect.	Part praes. act.
sing. 1.	нecѧ	—	нecѧ-ѧѧѧ	нecѧ
2.	нccc-ннн	нecн	нecѧ-ннec	Part. praes. pass.
3.	нecce-ѧѧ	нccн	нecѧ-ннec	нeco-нѧ
plur. 1.	нcccе-нѧѧ	нecѧ-нѧѧ	нccѧ-ѧнomѧ	
2.	нecce-ѧѧ	нecѧ-ѧѧ	нccѧ-ѧcѧѧ	
3.	нcccѧѧѧ	—	нecѧ-ѧѧѧ	
dual. 1.	нcccе-нѧѧ	нecѧ-нѧѧ	нccѧ-ѧнomѧѧ	
2.	нcccе-ѧѧѧ	нecѧ-ѧѧѧ	нccѧ-ѧcѧѧѧ	
3.	нcccѧѧѧ	нecѧ-ѧѧѧ	нecѧ-ѧcѧѧѧ	

Zweiter stamm.

	Einfach. aor.	Zusammeng. aor. I.	Zusammeng. aor. II.
sing. 1.	нecѧ	нѧcѧѧ	нeco-ѧѧ
2.	нcccе	—	(нcccе)
3.	нcccе	—	(нcccе) §. 73, 3b.
plur. 1.	нeco-нѧѧ	*нѧcomѧѧ	нeco-ѧomѧѧ
2.	нcccе-ѧѧѧ	нѧcѧѧѧ	нeco-ѧѧѧѧ
3.	нcccѧѧѧ	нѧcѧѧ (нѧнѧѧѧ)	нeco-нѧѧѧѧ
dual. 1.	нeco-нѧѧѧ	*нѧcomѧѧѧѧ	нeco-ѧomѧѧѧѧ
2.	нcccе-ѧѧѧѧ	нѧcѧѧѧѧ	нeco-ѧѧѧѧѧѧ
3.	нcccѧѧѧѧ	нѧcѧѧѧѧ	нcccѧ-ѧѧѧѧ

Part. praet. act. I **нecѧѧ**Part. praet. act. II **нec-ѧѧѧ**Part. praet. pass. **нec-ѧнѧѧѧ**Infinitiv **нec-ѧѧѧ**Supinum **нec-ѧѧѧѧ**

A n m. Vom zusammengesetzten aor. I. kommen 2. und 3. sing. nicht vor; auch die übrigen personen finden sich bei einem verbum selten alle belegt; 1. dual. und 1 plur. im paradigma sind erschlossen.

Consonantenveränderungen im auslaut des verbalstammes.

1. guttural auslautende verbalst. werden behandelt nach §§. 38, 39.

Praes.	рскѣ	могѣ	крьѣ	Part. praes. act. рскы
	реуси	можси	крьси	Part. praes. pass. рекомъ
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.

Imperat.	рычи	можи	крьси
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.

Imperf.	*реуаахъ	можаахъ	*крьшаахъ
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.

Einf. aor.	*рекъ	могъ	*крьхъ
	реусе	може	*крьше
	реусе	може	*крьше
	*рекомъ	могомъ	*крькомъ
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.

Zus. aor. I.	рэхъ	Zus. aor. II.	рскохъ	могохъ	*крьхохъ
—			(реусе)	(може)	(*крьше)
—			(реусе)	(може)	(*крьше)
	рэхомъ		рскохомъ	могохомъ	*крьхохомъ
	рхсте		u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.
	рхша		wie несохъ		
	рхонъ				
	рхста				
	рхста				

Part. praet. act. I	рекъ	могъ	*крьхъ
Part. praet. act. II	рекаъ	моглъ	*крьхлаъ
Part. praet. pass.	реуенъ	моженъ	крьшенъ
Inf.	решти	мошти	крьшти
	(sagen)	(können)	(dreschen)
Sup.	*рештъ	*моштъ	*крьштъ

Anm. 1. Ist der wurzelvocal e, so wird derselbe im imperat. fast immer zu ѣ geschwächt, vgl. §. 5.

Anm. 2. Folgende verba mit wurzelvocal х, ѣ im praesens haben im infin. х: влѣхъ — влѣхти (ziehen); тлѣхъ — тлѣхти (stossen);

§. 77. **БРѦГѦ** (aber häufig auch **БРѦГѦ**) — **БРѦШТИ** (sorge tragen); **БРѦГѦ** — **БРѦШТИ** (werfen); **БРѦХѦ** — **БРѦШТИ** (dreschen); vgl. §. 9, anm. 2.

Anm. 3. Die mit * versehenen formen vermag ich bei diesen verben nicht zu belegen, sie sind nach häufig vorkommenden analogien gebildet.

2. dental auslautende verbalst., z. b. 1. sing. **НѦСТѦ** (ich flechte), **НѦДѦ** (ich falle), ganz wie **НѦСТИ**; zu bemerken ist nur part. praet. act. II **НѦСѦ**, **НѦЛѦ** nach §. 41, 3; ferner inf. **НѦСТИ**, **НѦТИ**, sup. **НѦСѦТЬ**, **НѦТЬ** nach §. 46.

Beispiele vom zusammenges. aor. I: 1. sing. **ПРИ-НѦСѦ**, 1. plur. **НѦ-НѦСОМѦ**, 2. plur. **НѦ-НѦСТЕ**, 3. plur. **НѦСА**, daneben 1. sing. **ПО-НѦХѦ** (zu **НѦДѦ**, **НѦСТИ** führen); 3. plur. **ПРО-НѦСА** (**БОДѦ**, **БОСТИ** stechen).

3. labial auslautende verbalst., z. b. **ТѦСѦ** (ich schlage), **ГРѦСѦ** (ich grabe), ganz wie **НѦСТИ**, zu bemerken nur inf. **ГРѦТИ**, **ГРѦВѦТИ**, ***ГРѦВѦСТИ** nach §. 47, 2.

Von **ЖИѦ** (ich lebe) lautet der inf. **ЖИТИ** (§. 42), part. praet. act. II **ЖИЛѦ**.

4. auf **с**, **з** auslautende verbalst. wie **НѦСТИ**; **з** wird vor **т** des inf.- und sup.-suffixes zu **ц**, z. b. **НѦСТИ**, **НѦСТЬ** (zu **НѦЗѦ** ich fahre), §. 31.

5. nasalauslautende verbalst. (auf **н**, **м**), z. b. **НѦНѦ** (ich hänge); folgt auf den nasal ein vocal, so bleibt derselbe unverändert, also **НѦНѦ** u. s. f. wie **НѦСѦ**, imperat. **НѦНИ** u. s. f. wie **НѦСИ**, imperf. **НѦНѦХѦ** u. s. f., participium praes. act. **НѦНѦ**, pass. **НѦНОМѦ**, part. praet. act. I **НѦНѦ**. Folgt (oder folgte) auf den nasal ein consonant, so entsteht nasalvocal (**Ѧ**, **Ѧ**), also zusammenges. aor. I. **НАХѦ** (**НАСѦ**), **НА**, **НА** (weil entstanden aus ***НА-СС**, ***НА-СТ**), **НАХОМѦ** (**НАСОМѦ**) u. s. f., 3. plur. **НАНА** (**НАСА**). Einfacher aor. und zusammenges. aor. II werden nicht gebildet.

Das part. praet. pass. hat suffix **-ТЬ**, **НАТЬ** (doch darneben **НѦВЕНѦТЬ**).

Anmerkung. Die 2. und 3. sing. aor. **na** kann durch **na-tā** vertreten werden (zur Erklärung des **-tā** s. Beiträge für vgl. sprachf. VI. 184).

6. vocalisch auslautende verbalst.: **плов-ти** (schiffen), **слов-ти** (heissen), **схов-ти** (gewebe aufziehen), **тров-ти** (verzehren, verbrauchen), **рв-ти** (brüllen). Vor vocalen löst sich **ов** in **ок**, **ю** in **ек** (**ак**) auf: 1. sg. **плове-а**, **рве-а** (§§. 16, 21).

	Praesens.	Imperativ.	Imperf.	Part. praes. act.	плеты
sing. 1.	плетѣ	—	плетѣхъ	"	" pass. *плетомъ
2.	плетѣ-ши	плетѣ	плетѣше		
	u. s. f.	u. s. f.	u. s. f.		

Zusammeng. aor. I. Part. praet. act. I плывѣхъ

1. ΠΛΟΥΣ	"	"	"	Π ΠΛΟΥΣ
2. ΠΛΟΥ	"	"	pass.	* ΠΛΟΥΤΙ
u. s. f.			Infinitiv	ΠΛΟΥΤΗ
			Supinum	ΠΛΟΥΤΗ

Anm. 1. Diese verba können z. th. auch nach III (§. 81) flectiert werden: *uorvā* u. s. f.

Anm. 2. Es gehören hierher genau genommen auch die verba **EN-TN** (schlagen), **EPN-TN** (scheeren), **EW-TN** (winden), **FNN-TN** (faulen), **AN-TN** (neben **ANN-TN**, giessen), **NN-TN** (trinken), **NO-VN-TN** (ruhen), indem **n** vor vocalen zu **aj** gespalten wird (§. 21), für welches **h** dann meist **n** geschrieben wird (§. 24, anm. 5), z. b. praes. **ELAK** (**ENAK**), **ELACHN** (**ENACHN**) u. s. f. Ebenso **NT-TN** (singen), dessen **n** vor vocalen **oj** entspricht (§. 13), daher praes. **NOJK**, **NOJCHN** u. s. f. Durch das lautgesetzlich entstehende **j** fallen indessen diese verba mit denen nach cl. III. a zusammen (§. 81).

Classe I, b; der zweite stamm setzt a an; wurzel §. 78.
(verbalstamm) *sep* (nehmen), praesensstamm *sepe*, *sepo*-, zweiter
stamm *sepa*- (*sepa*-, vgl. §§. 5—7).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1.	берѣ	—	берѣ-хъ	берѣ
2.	бере-ши	бери	берѣ-ши	
u. s. w. wie	несѣ	неси	несѣ-хъ	Part. praes. pass.
				беро-у

§. 78.

Zweiter stamm.

Zusammeng.		aor. I.	Part. praet. act. I	бѣра-хъ (бѣрахъ)
sing.	1.	бѣра-хъ (бѣрахъ)	" " "	II бѣра-хъ (бѣрахъ)
	2.	бѣра (бѣра)	" " "	pass. бѣра-иъ (бѣриъ)
	3.	бѣра (бѣра)	Infinitiv	бѣра-ти (бѣрати)
plur.	1.	бѣра-хомъ (бѣрахомъ)	Supinum	бѣра-тъ (бѣратъ)
	2.	бѣра-сте (бѣрасте)		
	3.	бѣра-ша (бѣраша)		
dual.	1.	бѣра-хоу (бѣрахоу)		
	2.	бѣра-ста (бѣраста)		
	3.	бѣра-ста (бѣраста)		

Ebenso z. b. **дѣра**, **дѣрати** (**драти**, zerren, zerreißen); **жѣра**, **жѣрати** (**жрати**, jagen); **ждѣра**, **ждѣрати** (**ждати**, warten); **зѣра**, **зѣрати** (**зѣати**, rufen); **тѣра**, **тѣрати** (weben).

Anm. Wo das praesens e oder o hat, ist im zweiten stamm der vocal zu ѣ, ѣ geschwächt; diese geschwächten vocale aber fallen schon in den älteren quellen sehr häufig ganz aus, so dass die formen mit erhaltenem ѣ, ѣ die seltneren sind.

§. 79.

Classe I, c; der zweite stamm setzt ѣ an; die hierher gehörenden verba: **кѣрати**, werfen; **жѣрати**, opfern; **кѣрати** (**раскѣрати**), auflösen; **мѣрати**, sterben; **нѣрати** (**нонѣрати**) eindringen; **пѣрати**, stützen; **тѣрати**, reiben; **сѣрати** (**просѣрати**), ausbreiten, haben alle den wurzelauslaut р und als wurzelvocal ѣ, ѣ, der meistens ausgefallen ist. Praesensstamm **жѣре-**, **жѣро-**, zweiter stamm **жѣра** (**жѣре-**, **жѣро-**, **жѣра-**).

Praesensstamm.

Praesens.		Imperativ.	Imperfect.	Part. praes act.
sing.	1.	жѣра, жѣра	—	жѣра-ахъ, жѣра-ахъ жѣры, жѣры
	2.	жѣрши, жѣрши жѣри, жѣри		
u. s. f. wie		u. s. f. wie	u. s. f. wie	Part. praes. p.
несѣ		неси	несѣахъ	жѣромъ

Zweiter stamm.

§. 79.

Zusammenges. aor. I		Part. praet. act. I (жарѣ-хъ, жарѣ-хъ)	
sing. 1.	жарѣ-хъ, жарѣ-хъ	"	act. II (жарѣ-хъ, жарѣ-хъ)
2.	жарѣ, жарѣ		s. unten
3.	жарѣ, жарѣ	Infinitiv	жарѣ-ти, жарѣ-ти
plur. 1.	жарѣ-хомъ, жарѣ-хомъ	Supinum	жарѣ-тъ, жарѣ-тъ
2.	жарѣ-сте, жарѣ-сте		
3.	жарѣ-ша, жарѣ-ша		
dual. 1.	жарѣ-хоеѣ, жарѣ-хоеѣ		
2.	жарѣ-ста, жарѣ-ста		
3.	жарѣ-ста, жарѣ-ста		

Ferner können diese verba auch den zweiten stamm gleich der wurzel haben, gehören also dann unter I, a; inf. *жар-ти, dafür nach §. 25 жар-ти (жръ-ти) und so überall, wo ѡр (ѡр) stehen sollte. Da durch umstellung von ѡр (ѡр) zu рѡ (рѡ) die wurzel vocalisch auslautend wird, kann von жар- (жръ-) als zweitem stamme ein zusammengesetzter aor. I жар-хъ (жръхъ) gebildet werden.

Zusammeng. aor. I		Zusammeng. aor. II. Part. praet. act. I	
sing. 1.	жар-хъ (жръ-хъ)	жаро-хъ, жаро-хъ	жарѣ; жарѣ-хъ
2.	жар (жръ)	жаре, жаре	} einf. (жръ-хъ)
3.	жар (жръ)	жаре, жаре	
			aor. Part. praet. act. II
plur. 1.	жар-хомъ (жръ-хомъ)	жаро-хомъ, жаро-хомъ	жарѣ-хъ (жръ-хъ)
2.	жар-сте (жръ-сте)	жаро-сте, жаро-сте	Part. praet. pass.
3.	жарѣ-ша (жръ-ша)	жаро-ша, жаро-ша	
			жарѣ-тъ (жръ-тъ);
dual. 1.	жарѣ-хоеѣ (жръ-хоеѣ)	жаро-хоеѣ, жаро-хоеѣ	жарѣ-еѣ, жарѣ-еѣ
2.	жарѣ-ста (жръ-ста)	жаро-ста, жаро-ста	Infinitiv
3.	жарѣ-ста (жръ-ста)	жаро-ста, жаро-ста	
			жарѣ-ти (жръ-ти)
			Supinum
			жарѣ-тъ (жръ-тъ)

Anm. 1. An dem paradigma sind alle bildbaren formen durchgeführt worden, obwol sich weder bei diesem noch, so viel mir bekannt, bei irgend einem dieser verba weder die formen mit erhaltenem ѡ (ѡ) noch die ohne ѡ (ѡ) vollständig belegen lassen; indess ist von den im paradigma angegebenen mit ѡ (ѡ) keine ohne analogie. Es mögen als belege angeführt werden:

§. 79. **жрати:** жарени, жаремъ, но-жари, жары, жаромъ, но-жрыхъ. но-жръ, жарти, жарти.

разскрѣти: разскрѣхъ part. praet. act. I.

мрати: оу-мреть, оу-мремъ, оу-мрете, оу-мрѣтъ, оу-мри, мрѣхъ, мры, оу-мръ, оу-мриша, нз-мрати, оу-мрѣхъ, оу-мрѣхъ.

нрати: о-нрѣсте, о-нроша, о-нръ, о-нрѣхъ.

трѣти: съ-трѣ, съ-трѣхъ, съ-трѣ (d. i. съ-трѣ 3. sing. zus. aor. I) съ-трѣхъ, съ-трѣхъ, оу-трѣхъ.

Ann. 2. Die schreibung der quellen schwankt stets zwischen ѣ und ѣ; im paradigma ist ѣ überall sicher, wo ж unmittelbar vorhergeht, weil nach diesem ѣ nicht stehen kann.

Ann. 3. Statt 2. und 3. sing. zus. aor. I. жарѣ, жарѣ kann auch жарѣ-тъ vorkommen, vgl. на-тъ §. 77, 5.

§. 80. Classe II. Praesensstamm aus der wurzel durch suffix не-, но-, der zweite stamm durch нн- gebildet oder gleich der wurzel; praesensst. деиѣ-не-, деиѣ-но-, zweiter stamm деиѣ-нн-, деиѣ- (bewegen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1.	деиѣнн	—	деиѣнн-хъ	деиѣнн
2.	деиѣне-ши	деиѣнн	деиѣнн-ше	
u. s. f. wie	u. s. f. wie	u. s. f. wie	u. s. f. wie	Part. praes. pass.
	не-нн	не-нн	не-нн-хъ	деиѣно-нн

Zweiter stamm.

	деиѣ-		деиѣнн-
	Einf. aor.	Zus. aor. II.	Zus. aor. I.
sing. 1.	деиѣ	деиѣно-хъ	деиѣнн-хъ
2.	деиѣ	(деиѣ)	деиѣнн
3.	деиѣ	(деиѣ)	деиѣнн
plur. 1.	деиѣомъ	деиѣно-хомъ	деиѣнн-хомъ
u. s. f.	u. s. f.	u. s. f.	u. s. f.
Part. praes. act. I	деиѣ-хъ	Part. praes. act. I	*деиѣнн-хъ
" " " II	деиѣ-хъ	" " " II	*деиѣнн-хъ
" " pass.	деиѣ-нн	" " pass.	*деиѣнн-хъ
		Infinitiv	деиѣнн-ти
		Supinum	деиѣнн-тъ

Anm. 1. Die participialformen **дѣи́мыйъ**, **дѣи́мая**, **дѣи́маѣ** sind §. 80. von diesem verbum wol nicht zu belegen, kommen aber bei andern derselben classe vor und sind deswegen ins paradigma aufgenommen.

Anm. 2. Das nach dieser classe flectierte praes. **сѣю** (ich stehe) hat zum zweiten stamm nur **сѣа-** (**сѣа-тъ**).

Classe III. Praesensstamm aus der wurzel durch §. 81. **к-**, **ж-** gebildet.

A. primitive verba.

a. der zweite stamm ist gleich der wurzel; sämtliche hierher gehörende verba haben vocalisch auslautende wurzel: **ок-оу-тъ** (anziehen), **юу-тъ** (fühlen, bemerken), **кры-тъ** (decken), **мы-тъ** (waschen), **ры-тъ** (graben), **грѣ-тъ** (wärmen), **дѣ-тъ** (neben **дѣа-тъ**, legen), **сѣа-тъ** (eilen), **сѣа-тъ** (neben **сѣаа-тъ**, wagen).

Praesensst. **дѣю-**, **дѣю-**, zweiter stamm **дѣ-**

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Imperf.	Part. praes. act.
sing. 1.	дѣю	—	дѣа-ху	дѣа
2.	дѣю-ши	дѣи	дѣа-хисѣ	Part. praes. pass.
3.	дѣю-тъ	дѣи	дѣа-хисѣ	дѣю-мѣ
plur. 1.	дѣю-мѣ	дѣи-мѣ	дѣа-дохомѣ	
2.	дѣю-те	дѣи-те	дѣа-асте	
3.	дѣю-тъ	—	дѣа-ахѣ	
dual. 1.	дѣю-хѣ	дѣи-хѣ	дѣа-дохохѣ	
2.	дѣю-тъ	дѣи-тъ	дѣа-астѣ	
3.	дѣю-тъ	дѣи-тъ	дѣа-астѣ	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Part. praet. act. I	дѣ-хѣ
sing. 1.	дѣ-хѣ	" " "	II дѣ-хѣ
2.	дѣ	" " "	pass. дѣ-хѣ
3.	дѣ	Infinitiv	дѣ-тъ
plur. 1.	дѣ-дохомѣ	Supinum	дѣ-тъ
2.	дѣ-сте		
3.	дѣ-мѣ		
dual. 1.	дѣ-дохохѣ		
2.	дѣ-сѣа		
3.	дѣ-сѣа	.	

§. 81. Anm. 1. Ueber **а** im part. praes. act. vgl. §. 24, 5; über **н** im plur. und dual. imperat. §. 24, 2. — Das imperfectum kann auch auf den infinitiv **дѣл-ти** bezogen werden; das praes. hat die nebenform **дѣждѣ, дѣждѣши** u. s. f.

Anm. 2. Die wurzeln auf **ы** haben im part. praet. pass. vor dem suffixe **-енъ** spaltung von **ы** zu **ѣ**, z. b. **нръкенъ** (§. 21), die auf **оу** lauten z. b. **ок-оукенъ**. Daneben mit suffix **-тъ** : **крь-тъ**.

Anm. 3. Die §. 77, 6, anm. 2 erwähnten wurzeln auf **н** (**ен-ти** u. s. f.) mit **нѣ-ти** werden flectiert wie **дѣ-ти**. Das part. praet. pass. hat indess meist suffix **-тъ** : **ен-тъ** (auch **ѣкенъ, ѣненъ**), **ен-тъ, нѣ-тъ** u. s. f.

§. 82. Classe III, b. der zweite stamm setzt **а** an; praesensstamm **глаголю-**, **глаголю-**, zweiter stamm **глагола-** (reden).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Part. praes. act.
sing. 1.	глаголю	—	глаголю
2.	глаголю-ши	глаголю	Part. praes. pass.
3.	глаголю-ть	глаголю	глаголю-мъ
plur. 1.	глаголю-мъ	глаголю-мъ	
2.	глаголю-те	глаголю-те	
3.	глаголю-ть	—	
dual. 1.	глаголю-ѣ	глаголю-ѣ	
2.	глаголю-тъ	глаголю-тъ	
3.	глаголю-тъ	глаголю-тъ	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I.
sing. 1.	глагола-хъ	глагола-хъ	глагола-хъ
2.	глагола	глагола-ше	Part. praet. act. II.
3.	глагола	глагола-ше	глагола-хъ
plur. 1.	глагола-хомъ	глагола-хомъ	Part. praet. pass.
2.	глагола-сте	глагола-сте	глагола-мъ
3.	глагола-ша	глагола-хъ	Infinitiv глагола-ти
dual. 1.	глагола-хонъ	глагола-хонъ	Supinum глагола-тъ
2.	глагола-ста	глагола-аста	
3.	глагола-ста	глагола-аста	

Anm. 1. Zum paradigma ist ein verbum gewählt, in welchem *j* §. 82. keinerlei consonantenveränderungen hervorbringt. Nach **РАЯГО-ЛЯТИ** gehen also alle auf **н, р, л** auslautenden verbalstämme (§. 34), anders auslautende werden behandelt nach §§. 33—37:

1. zwischen labiale (**п, б, в, м**) und *j* tritt **л**: **СЫНАТИ** (streuen), praes. **СЫНАЖ**, **СЫНАЖЕШИ** u. s. f. (§. 33).

2. **т, д** mit *j* werden **шт, жд**, z. b. **КЛЕВЕТАТИ** (verleumden), praes. **КЛЕВЕШТЖ**, **КЛЕВЕШТЕШИ** u. s. f.; **ЖАДАТИ** (dürsten), praes. **ЖАЖДЖ**, **ЖАЖДЕШИ** u. s. f. (§. 35).

3. **к, г, х** mit *j* werden zu **ч, ж, ш**, s. die beispiele §. 36.

4. **с, ц, з** mit *j* werden zu **ш, в, ж**, s. die beispiele §. 37.

Anm. 2. Bisweilen hat der zweite stamm geschwächten vocal **ѣ, ѓ**, der auch ganz ausfällt (vgl. I b, §. 78), während das praes. **о, е** hat: praes. **БОРИЖ**, inf. **БѢРАТИ, БРАТИ** (kämpfen); **КОЛИЖ**, **КѢЛАТИ, КЛАТИ** (stechen); **НОРИЖ**, **НѢРАТИ, БРАТИ** (reissen, spalten); **СТЕЛИЖ**, **СТѢЛАТИ** (СТАЛТИ ausbreiten); **ВЪМАЖ**, **ВЪМАТИ** = **ВЪМАТИ** (nehmen, §. 24, 5 anm.). In **СЪМАЖ**, **СЪМАТИ** (**ШАЖ**, **САТИ**, schicken) hat schon das praesens **ѣ**.

Anm. 3. Die praesentia **ДОКАЖ**, (**ДОКЛАЖ**, **ДОКАЖ**, ich genüge), **МЕЛИЖ** (ich mahle) werden nach dieser classe flectiert, der zweite stamm aber setzt **ѣ** an: **ДОКАЈАТИ** (**ДОКЛАЈАТИ**, **ДОКАЈАТИ**), **МЕЛАТИ** (**МАЈАТИ**). Das imperf. lautet **МЕСАМАХѣ**, also vom praesensstamme.

Anm. 4. Im imperativ plur. und dual. kommt statt **н** auch **и** vor: **РАЯГОЛИТЕ**.

B. abgeleitete verba.

§. 83.

Classe III, c. der verbalstamm lautet auf **а** aus, der zweite stamm = dem verbalstamm. Praesensstamm **ДѢЛАЖ**, **ДѢЛЈО**, zweiter stamm **ДѢЛ-** (thun, machen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Part. praes. act.
sing. 1.	ДѢЛАЖ	—	ДѢЛАЖ
2.	ДѢЛАЖЕ-ШИ	ДѢЛАИ	Part. praes. pass.
3.	ДѢЛАЖЕ-ТЬ	ДѢЛАИ	ДѢЛАЖЕ-МЪ
plur. 1.	ДѢЛАЖЕ-МЪ	ДѢЛАИ-МЪ	
2.	ДѢЛАЖЕ-ТЕ	ДѢЛАИ-ТЕ	
3.	ДѢЛАЖЕ-ТЬ	—	

§. 83.	Praesens.	Imperat.
dual. 1.	ДѢЛАЮ-ЕТЕ	ДѢЛАЙ-ТЕ
2.	ДѢЛАЮ-ТЕ	ДѢЛАЙ-ТЕ
3.	ДѢЛАЮ-ТЕ	ДѢЛАЙ-ТЕ

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I.
sing. 1.	ДѢЛА-ХЪ	ДѢЛА-АХЪ	ДѢЛА-ЕХЪ
2.	ДѢЛА	ДѢЛА-АШЕ	Part. praet. act. II.
3.	ДѢЛА	ДѢЛА-АШЕ	ДѢЛА-АХЪ
plur. 1.	ДѢЛА-ХОУМЪ	ДѢЛА-АХОУМЪ	Part. praet. pass.
2.	ДѢЛА-СТЕ	ДѢЛА-АСТЕ	ДѢЛА-ИХЪ
3.	ДѢЛА-ША	ДѢЛА-АХЪ	Infinitiv ДѢЛА-ТИ
dual. 1.	ДѢЛА-ХОУТЕ	ДѢЛА-АХОУТЕ	Supinum ДѢЛА-ТЬ
2.	ДѢЛА-СТЪ	ДѢЛА-АСТЪ	
3.	ДѢЛА-СТЪ	ДѢЛА-АСТЪ	

Anm. Ueber vocalassimilationen im praesens vgl. §. 19, 2.

- §. 84. Classe III, d. der verbalstamm lautet auf **ѣ** aus, der zweite stamm — dem verbalstamm. Praesensstamm **желѣю-, желѣю-,** zweiter stamm **желѣ-** (wünschen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Part. praes. act. желѣю
sing. 1.	желѣю	—	" " pass. желѣю-и
2.	желѣю-ши	желѣи	
u. s. f. wie		u. s. f. wie	
	желѣю	желѣи	

Zweiter stamm.

	Zus. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I желѣ-ЕХЪ
sing. 1.	желѣ-ХЪ	желѣ-АХЪ	" " " II желѣ-АХЪ
2.	желѣ	желѣ-АШЕ	" " pass. желѣ-ИХЪ
3.	желѣ	желѣ-АШЕ	Infinitiv желѣ-ТИ
plur. 1.	желѣ-ХОУМЪ	желѣ-АХОУМЪ	Supinum желѣ-ТЬ
u. s. f.		u. s. f.	

Classe III, e. der verbalstamm lautet auf **оу** §. 85. aus, der zweite stamm setzt **а** an. Praesensstamm **коу-поук-**, **коупоужо-**, zweiter stamm **коупоел-** (kaufen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Part. praes. act.
sing. 1.	коупоукъ	—	коупоукъ
2.	коупоукъ-ши	коупоуи	
3.	коупоукъ-тъ	коупоукъ	Part. praes. pass.
plur. 1.	коупоукъ-мъ	коупоуи-мъ	коупоукъ-мъ
2.	коупоукъ-те	коупоуи-те	
3.	коупоукъ-тъ	—	
dual. 1.	коупоукъ-еъ	коупоуи-еъ	
2.	коупоукъ-тъ	коупоукъ-тъ	
3.	коупоукъ-тъ	коупоукъ-тъ	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Imperfect.
sing. 1.	коупоелъ-хъ	коупоелъ-ахъ
2.	коупоелъ	коупоелъ-аше
3.	коупоелъ	коупоелъ-аше
plur. 1.	коупоелъ-хомъ	коупоелъ-ахомъ
u. s. f. wie дѣлалъ		u. s. f. wie дѣлаалъ

Part. praet. act. I	коупоелъ-еъ
„ „ „ II	коупоелъ-лъ
„ „ pass.	коупоелъ-къ
Infinitiv	коупоелъ-ти
Supinum	коупоелъ-тъ

Anmerkung. Enthält der verbalstamm vor **оу** ein **j**, z. b. **кою-**, so muss der zweite stamm statt des **о** ein **е** haben, daher praes. **коюуъ**, inf. **кокелати** (kriegen).

Classe IV. der praesensstamm lautet auf **а** aus. §. 86. a. der zweite stamm ist gleich dem praesensstamm. Praesensst. und zweiter stamm **хвалит-** (loben).

§. 86.

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Imperfect.	Part. praes.
sing. 1.	ХЕЛАНЖ	—	ХЕЛАНЖ-ДХЪ	act.
2.	ХЕЛАН-ШН	ХЕЛАН	ХЕЛАНЖ-АНЕ	ХЕЛАН
3.	ХЕЛАН-ТЬ	ХЕЛАН	ХЕЛАНЖ-АНЕ	
plur. 1.	ХЕЛАН-МЪ	ХЕЛАН-МЪ	ХЕЛАНЖ-АНОМЪ	Part. praes.
2.	ХЕЛАН-ТЕ	ХЕЛАН-ТЕ	ХЕЛАНЖ-АСТЕ	pass.
3.	ХЕЛАН-ТЬ	—	ХЕЛАНЖ-ДХЪ	ХЕЛАН-МЪ
dual. 1.	ХЕЛАН-ЕЪ	ХЕЛАН-ЕЪ	ХЕЛАНЖ-АХОЕЪ	
2.	ХЕЛАН-УЪ	ХЕЛАН-УЪ	ХЕЛАНЖ-АСТУ	
3.	ХЕЛАН-УЪ	ХЕЛАН-УЪ	ХЕЛАНЖ-АСТУ	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Part. praet. act. I, a.	ХЕЛАН-КЪ
sing. 1.	ХЕЛАН-ХЪ	" " " I, b.	ХЕЛАН
2.	ХЕЛАН	" " " II	ХЕЛАН-АЪ
3.	ХЕЛАН	" " pass.	ХЕЛАН-МЪ
plur. 1.	ХЕЛАН-ХОМЪ	Infinitiv	ХЕЛАН-УН
2.	ХЕЛАН-СТЕ	Supinum	ХЕЛАН-ТЬ
3.	ХЕЛАН-ША		
dual. 1.	ХЕЛАН-ХОЕЪ		
2.	ХЕЛАН-СТУ		
3.	ХЕЛАН-СТУ		

Ann. In den formen, welche übergang von *n* zu *j* haben (1. sing. praes., das ganze imperfect, part. praet. act. I, b, part. praet. pass.) bleibt vorangehendes:

1. л, р, н unverändert: *клонити* (neigen), *клоник* (*клонини*), *клонилхъ*, *клоиъ*, *клонимъ*; *клити* (kochen), *клиж* (*клинни*), *клизхъ*, *клиъ*, *клиимъ*; §. 34.

2. zwischen die labiale (*н, в, к, м*) und *j* tritt л ein: *ночити* (kaufen), *ночлж* (*ночинни*), *ночлмхъ*, *ночлъ*, *ночлимъ*; §. 33.

3. т, д werden mit *j* zu ш т, ж д: *пртити* (drohen), *прштж*, (*пртинни*), *прштлхъ*, *пршти*, *прштимъ*; *еочити* (wecken), *еочждж*

(БОУДИШИ), БОУЖДАХЪ, БОУЖДА, БОУЖДЕНЪ; über СЪМОТРИТИ (be- §. 86. trachten), praes. СЪМОТРИЖ und ähnl. s. §. 35.

4. urspröngl. gutturale *к, г, х* erscheinen auch vor *и* stets als *ч, ж, ш*, daher hier der palatal durch alle formen durchgeht: ОУЧИТИ (lehren, wurzel urspr. *uk*, z. b. in ЧЫМ-НА-ТИ, gewohnt werden), ОУЧЪ (ОУЧИШИ u. s. f.), imperat. ОУЧИ, imperf. ОУЧАХЪ, aor. ОУЧИХЪ, part. praet. pass. ОУЧЕНЪ, part. praet. act. I ОУЧЕНЪ (ein *ОУЧЪ scheint nicht vorzukommen); §. 36 und §. 38, 2.

5. *з, с* werden mit *й* zu *ж, ш*: ВОЗИТИ (führen), ВОЖЪ (ВОЗИШИ), ВОЖЛАХЪ, ВОЖЪ, ВОЖЕНЪ; ВЪСНИТИ (aufhängen), ВЪШЪ (ВЪСНИШИ), ВЪШЛАХЪ, ВЪШЪ, ВЪШЕНЪ; §. 37.

Classe IV, b. der zweite stamm lautet auf *ѣ* aus. §. 87. Praesensstamm ГОРН-, zweiter stamm ГОРЪ- (brennen, intrans.).

Praesensstamm.

Praesens.	Imperativ.
sing. 1. ГОРЪ	—
2. ГОРН-ШИ	ГОРН
u. s. f. wie ХЛАМЪ	u. s. f. wie ХЛАНИ
Part. praes. act. ГОРЪ	
" " pass. *ГОРН-МЪ	

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I.	Imperfectum.	Part. praet. act. I.
sing. 1. ГОРЪХЪ	ГОРЪ-АХЪ	ГОРЪ-ЕЪ
2. ГОРЪ	ГОРЪ-АШЕ	Part. praet. act. II.
3. ГОРЪ	ГОРЪ-АШЕ	ГОРЪ-АЪ
plur. 1. ГОРЪ-ХОМЪ	ГОРЪ-АХОМЪ	Part. praet. pass.
2. ГОРЪ-СТЕ	ГОРЪ-АСТЕ	*ГОРЪ-ИЪ
3. ГОРЪ-ША	ГОРЪ-АХЪ	Infinitiv ГОРЪ-ТИ
dual. 1. ГОРЪ-ХОУЪ	ГОРЪ-АХОУЪ	Supinum ГОРЪ-ТЪ
2. ГОРЪ-СТЪ	ГОРЪ-АСТЪ	
3. ГОРЪ-СТА	ГОРЪ-АСТА	

§. 87. Anm. 1. Die veränderungen der consonanten in der 1. sing. praes. durch *j* sind dieselben, die in §. 86 anm. angegeben sind.

Anm. 2. Im zweiten stamme steht **а** statt **я** nach den lingualpalatalen consonanten: **ј**, **СТОЯТИ** (stehen), praes. **СТОЯ**, **СТОЯЩИ**, d. i. **СТОЯЩИИ**; **ИТ**, **БЛЫСТАТИ**, **БЛЫСТЯ**, **БЛЫСТИЩИ** (mit **са** glänzen); **У**, **КРИЧАТИ**, **КРИЧЯ**, **КРИЧИЩИ** (schreien); **Ж**, **ЛЕЖАТИ**, **ЛЕЖЯ**, **ЛЕЖИЩИ** (liegen); **Ш**, **СЛЫШАТИ**, **СЛЫШАЯ**, **СЛЫШИЩИ** (hören).

Anm. 3. **ХЪТАТИ** (**ХОТЕТИ**, wollen) bildet nur 3. plur. praes. nach dieser weise: **ХЪТАТЬ**, die übrigen formen nach III, b: **ХЪМЪТЯ**, **ХЪМЪТЕЩИ** u. s. f. — Das praes. **СЪНАЯ**, **СЪНИЩИ** u. s. f. hat zweiten stamm **СЪНА-ТИ** (schlafen), von dem die zugehörigen formen herkommen wie von **ГАЛГОЛАТИ**.

§. 88. Classe V; die reste andrer praesensbildungen (unregelmässige verba). Die praesensstämme **ѣс-** (sein), **ѣд-** (essen), **ѣд-** (wissen) fügen die personalendungen unmittelbar an den consonantischen wurzelauslaut; ebenso der praesensstamm **да-**, der aus ursprünglicher reduplication der w. *da* (inf. **да-ТИ** geben) mit verlust des wurzelvocal's entstanden ist. Diese praesentia haben die alte endung der 1. sing. praes. **-мъ** bewahrt; in der 2. sing. **-си** (§. 71).

1. **ѣс-**

Praesens.

sing. 1. ѣс-мъ	plur. 1. ѣс-мъ
2. ѣси	2. ѣс-те
3. ѣс-тъ	3. с-ѣтъ

dual. 1. **ѣс-бѣ**

2. **ѣс-ѣ**

3. **ѣс-ѣ**

Part. praes. act. **с-ѣ**

Alle übrigen formen werden nicht gebildet sondern ersetzt durch bildungen von der gleichbedeutenden wurzel **ѣ**. Auch diese bildet ein eigenthümliches praesens **ѣдѣ**, das aber futurbedeutung hat. Praesensst. **ѣдѣ-**, **ѣдѣ-**, zweiter stamm **ѣ-**.

Praesensstamm.

Praesens.	Imperativ.
sing. 1. ѣдѣ	—
2. ѣдѣши	ѣди
u. s. f. wie	u. s. f. wie
ѣсѣ	ѣси
Imperf.	Part. praes. act.
sing. 1. ѣдѣхѣ	ѣдѣ

Zweiter stamm.

Zusammeng. aor. I.	Imperfectum.	Part. praet. act. I.
sing. 1. ѣмѣхѣ	ѣмѣхѣ	ѣмѣ
2. ѣмѣ, ѣмѣхѣ	ѣмѣ	ѣмѣхѣ Part. praet. act. II.
3. ѣмѣ, ѣмѣхѣ	ѣмѣ	ѣмѣхѣ
plur. 1. ѣмѣхѣмѣ	ѣмѣхѣмѣ	ѣмѣхѣмѣ Part. praet. pass.
2. ѣмѣхѣ	ѣмѣхѣ	*ѣмѣхѣ
3. ѣмѣхѣ	ѣмѣхѣ	*ѣмѣхѣ
dual. 1. ѣмѣхѣмѣ	ѣмѣхѣмѣ	ѣмѣхѣмѣ Infinitiv
2. ѣмѣхѣ	ѣмѣхѣ	ѣмѣхѣ Supinum
3. ѣмѣхѣ	ѣмѣхѣ	ѣмѣхѣ

Anm. 1. **ѣмѣ** und **ѣмѣ** haben den anlautenden wurzelvocal der wurzel **ѣс** (urspr. *as*, vgl. §. 26) verloren.

Anm. 2. Die beiden imperfecta **ѣмѣхѣ** und **ѣмѣхѣ** haben einen auf **ѣ** anlautenden stamm wie **ѣсѣхѣхѣ**, vor dem **ѣ** ist **ѣ** (urspr. *u*) der wurzel zu **ѣ** geworden, ***ѣсѣ** aber musste **ѣмѣ** werden (vgl. §. 45). Die kürzere form des imperfectums hat das hilfsverbum genau in der gestalt wie der aorist.

Anm. 3. Die 2. und 3. sg. aor. **ѣмѣхѣ** sind nach analogie des praes. **ѣсѣ** gebildet (vgl. §. 76, 5).

Anm. 4. ***ѣмѣхѣ** kommt vor in der composition **ѣмѣхѣмѣ** (vergessen) von **ѣмѣхѣ**; ***ѣмѣхѣ** lässt sich nur aus ableitungen wie **ѣмѣхѣмѣ** (das vergessen) erschliessen.

§. 89.

2. **ид-**Praesensst. **ид-** und **идн-**; zweiter stamm **ид-**.

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1.	идь	—	идѣ-хѣ	ид-ы
2.	иди	идѣ	идѣ-ише	Part. praes. pass.
3.	ид-тъ	идѣ	идѣ-ише	
				идомъ
plur. 1.	идь	идн-мъ	идѣ-хомъ	
2.	ид-те	идн-те	идѣ-сте	
3.	идатъ	—	идѣ-хж	
dual. 1.	идѣ	идн-ѣ	идѣ-хонѣ	
2.	ид-тъ	идн-тъ	идѣ-стѣ	
3.	ид-тъ	идн-тъ	идѣ-стѣ	

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I. Zusammenges. aor. II. Part. praet. act. I.

sing. 1.	идѣ, идѣ	идо-хѣ	ид-ѣ
2.	идѣ	идѣ } einf. aor.	Part. praet. act. II.
3.	идѣ		
			идѣ
plur. 1.	идомъ	идо-хомъ	Part praet. pass.
2.	идѣ	идо-сте	
			ид-ѣнъ
3.	идѣ, идѣ	идо-ша	
dual. 1.	идонѣ	идо-хонѣ	Infinitiv истн
2.	идѣ	идо-стѣ	Supinum ид-тъ
3.	идѣ	идо-стѣ	

Anm. 1. Ueber die assimilationen in **идь** u. s. f. vgl. §. 41, 2. 3; §. 46.Anm. 2. Die 2. 3. sing. aor. **идѣ** ist nach analogie des praesens gebildet, vgl. **бѣдѣ** §. 88, anm. 3, und Beiträge zur vgl. sprachf. VI, s. 184.Anm. 3. Die abweichende form des imperativs **идѣ** erklärt sich aus der ursprüngl. optativbildung bei consonantisch auslautenden praesensstämmen; das suffix des optativs war bei diesen urspr. *ja*, slaw. *jü* (mit wegfall der personalendung), also hier **jadjü*, d. h. **jad-jü*, daraus nach §. 35, b. **идѣ**.Anm. 4. Der ältere anlaut der wurzel ist **и**, vgl. §. 26; z. b. **идѣ**, **иди**, **идѣ** u. s. f.; aor. **идомъ**, **идѣ**.

3. **БѢД-**.

§. 90.

Praesensstamm **БѢД-** (**БѢДН-**); zweiter stamm **БѢДѢ-**.

Praesensstamm.

Praesens.	Imperativ.	Part. praes. act.
sing. 1. БѢМѦ	—	БѢД-Ъ
2. БѢСН	БѢЖѦ	Part. praes. pass.
3. БѢС-ТѦ	БѢЖѦ	БѢДОМѢ
plur. 1. БѢМѢ	БѢДН-МѢ	БѢДН-МѢ
2. БѢС-ТЕ	БѢДН-ТЕ	
3. БѢДАТѦ	—	
dual. 2. БѢТЕ	БѢДНТЕ	
2. БѢС-ТѦ	БѢДН-ТѦ	
3. БѢС-ТѦ	БѢДН-ТѦ	

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I.
sing. 1. БѢДѢ-ХѢ	БѢДѢ-ХѢ	БѢДѢ-ЕѢ
2. БѢДѢ	БѢДѢ-ЛШЕ	Part. praet. act. II.
3. БѢДѢ	БѢДѢ-ЛШЕ	БѢДѢ-ЛѢ
plur. 1. БѢДѢ-ХОМѢ	БѢДѢ-ЛХОМѢ	Part. praet. pass.
2. БѢДѢ-СТЕ	БѢДѢ-ЛСТЕ	БѢДѢ-МѢ
3. БѢДѢ-ША	БѢДѢ-ЛХѢ	Infinitiv БѢДѢ-ТИ
dual. 1. БѢДѢ-ХОРЕ	БѢДѢ-ЛХОРЕ	Supinum БѢДѢ-ТѢ
2. БѢДѢ-СТѦ	БѢДѢ-ЛСТѦ	
3. БѢДѢ-СТѦ	БѢДѢ-ЛСТѦ	

Anm. 1. Ueber die assimilationen des **Д** und die bildung des imperativs vgl. §. 89, anm. 1 und 3.Anm. 2. **БНДѢТИ**, **БНЖѢ**, **БНДНШН** (cl. IV, b.) bildet den imperat. ebenfalls 2. 3. sg. **БНЖѢ**, als wäre der praesensstamm **БНД-** statt **БНДН-**.Anm. 3. Statt **БѢМѦ** kann die 1. sing. praes. auch **БѢДѢ** lauten.4. **ДѢД-**.

§. 91.

Praesensstamm **ДѢД-** (**ДѢДН-**); zweiter stamm **ДѢ-**.

Praesensstamm.

Praesens.	Imperat.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1. ДѢМѦ	—	ДѢДѢ-ХѢ	ДѢД-Ъ
2. ДѢСН	ДѢЖѢ	ДѢДѢ-ЛШЕ	Part. praes. pass.
3. ДѢС-ТѦ	ДѢЖѢ	ДѢДѢ-ЛШЕ	ДѢДОМѢ

§. 91.	Praesens.	Imperat.	Imperfect.
plur. 1.	ДЛМЪ	ДЛДН-МЪ	ДЛДЪ-ДХОМЪ
2.	ДЛС-ТЕ	ДЛДН-ТЕ	ДЛДЪ-ЛСТЕ
3.	ДЛДАТЬ	—	ДЛДЪ-ДХЪ
dual. 1.	ДЛЕЪ	ДЛДН-ЕЪ	ДЛДЪ-ДХОЕЪ
2.	ДЛС-ТЪ	ДЛДН-ТЪ	ДЛДЪ-ЛСТЪ
3.	ДЛС-ТЪ	ДЛДН-ТЪ	ДЛДЪ-ЛСТЪ

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I.	Part. praet. act. I	ДЛ-ЕЪ
sing. 1.	ДЛ-ХЪ	" " " II ДЛ-ЛЪ
2.	ДЛ, ДЛСТЪ	" " pass. ДЛ-МЪ
3.	ДЛ, ДЛСТЪ	Infinitiv ДЛ-ТИ
plur. 1	ДЛ-ХОМЪ	Supinum ДЛ-ТЬ
2.	ДЛ-СТЕ	
3.	ДЛ-ША	
dual. 1.	ДЛ-ХОЕЪ	
2.	ДЛ-СТЪ	
3.	ДЛ-СТЪ	

Ann. 1. Die assimilationen des **Д**, die bildung des imperativs und die der aoristform **ДЛСТЪ** vgl. §. 89, ann. 1—3.

Ann. 2. Eine form des zusammenges. aor. II **ДЛДО-ХЪ, ДЛДО-ХОМЪ** (mit 2. 3. sing. **ДЛДЕ** aus der bildung des einf. aor.) erklärt sich daraus, dass **ДЛД-** als verbalst. aufgefasst und als zweiter stamm verwendet ist.

§. 92. Das praesens von **НМТ-ТИ** (haben) kann regelrecht nach cl. III d, §. 84 gebildet werden (**НМТМЪ** u. s. f.), hat aber sehr oft die form:

sing. 1.	НМЛ-МЪ	
2.	НМЛ-ШН	
3.	НМЛ-ТЬ	
plur. 1.	НМЛ-МЪ	vgl. §. 19, 2
2.	НМЛ-ТЕ	und §. 20.
3.	НМЖТЬ	
dual. 1.	НМЛ-ЕЪ	
2.	НМЛ-ТЪ	
3.	НМЛ-ТЪ	

Part. praes. act. **НМТ.**

Die wurzel **и** (gehen) bildet das praesens von der er- §. 92.
weiterten w. **ид** nach cl. I a, §. 76; **ид** wird aber auch als ver-
balstamm gefasst und als zweiter stamm verwendet, daher:

praes. **идѣ**, **иде-ши** u. s. f.;
part. praes. act. **идѣ**;
imperf. **идѣ-ахъ** u. s. f.;
einf. aor. **идѣ**, **иде** u. s. w. wie **несѣ**;
zusammenges. aor. II. **идо-хъ** u. s. f. wie **несо-хъ**;
part. praet. act. I **идѣ-хъ**;
" " " II **идѣ-хъ**;

die beiden participien des praeteritums von einer andern
wurzel, urspr. *sad*, slaw. **ход-ити** (s. §. 28), **идѣ** (vgl. §. 38, 1).

Das futurum und die periphrastischen formen §. 93.
des verbums. Andere einfache tempora als praesens, im-
perfectum und aorist kann das slawische nicht bilden. Es
können daher futurum, perfectum, plusquamperfectum, fut.
exactum, nur auf syntaktischem wege oder durch umschreibung
mit hilfsverben ausgedrückt werden.

Anm. Nur vom futurum findet sich ein rest im dem part. **бѣиши**,
τὸ μέλλον, das einen nom. sing. msc. ***бѣиша** und eine futurform
***бѣи-ша**, **бѣи-ши** u. s. f. voraussetzt. — Ausserdem findet sich
ein ansatz zu einer eigenthümlichen futurbildung mit **-снѣ**, **-ыснѣ**
(flexion nach cl. II) z. b. **пал-снѣ** zu **пал-нѣти** (brennen, ardere),
тыл-ыснѣ zu **тыл-нѣти** (stechen); vgl. Schleicher, Comp. s. 822.

Das futurum wird ausgedrückt durch das praesens der §. 94.
sogenannten verba perfectiva, d. h. solcher, deren bedeutung
an sich schon das durative ausschliesst; **родитъ сынъ и нарекуши**
имя моему Исусѣ, sie wird einen sohn gebären und du wirst seinen
namen Jesus nennen, vgl. **въ градѣ нарицаемѣмъ Назаретѣ**, in einer
stadt, die genannt wird N. (d. i. heisst); **сбереть пшеницѣ свои**,
er wird seinen weizen sammeln, vgl. **многы тѣмъ мѣлѣ и женѣ**
сѣнѣраха сѣ тоу, viele tausende von männern und frauen pfleg-
ten sich dort zu versammeln. Welche verba als perfectiva
gebraucht werden, lernt man am besten durch die anwendung.
Weniger häufig wird das fut. umschrieben durch **имѣти**, **хотѣти**,

- §. 94. **имѣти** mit dem infinitiv, z. b. **не имѣть примѣти проноктданнѣ**, sie werden die predigt nicht annehmen.

Das futurum exactum wird in der regel vom fut. nicht geschieden, z. b. **егда обратѣте, повѣдите ми**, quando invenietis (inveneritis), nuntiate mihi; es kann aber auch durch **бѣдѣ** (dem verbum perf. oder futurum zu **имѣти**) mit dem part. praet. act. II umschrieben werden: **егда бѣдѣтъ примѣлъ**, quando advenerit.

- §. 95. Das eigentliche perfectum (perfectum praesens) wird umschrieben durch das part. praet. act. II mit **имѣти**: **сѣтворилъ имѣтъ**, er hat vollendet.

Das plusquamperfectum, wenn nicht, was meistens der fall, durch den aorist gegeben (wie im griech.), kann ausgedrückt werden durch dasselbe particip mit dem imperf. von **быти**, z. b. **обратѣ ѿ нѣ мѣстъ, нѣдѣ ихъ бѣ оставилъ**, er fand sie auf der stelle, wo er sie verlassen hatte.

- §. 96. Der sogenannte conditionalis, die verbindung des part. praet. act. II mit dem aorist. **быхъ**, drückt den lat. conjunctiv (griech. indicat. imperf. und aoristi, oder optativ) in conditionalsätzen aus, z. b. **ашѣ быша видѣли бога истиннаго, не быша къ глаголюу и неподвижноу камыкоу толкну теорилъ тѣмълиннѣ**, wenn sie den wahren gott gesehen hätten, hätten sie nicht für einen tauben und regungslosen stein einen solchen eifer bewiesen.

- §. 97. Der gewöhnlichste ausdruck des passivums ist das reflexivum (activum mit **са**), **наречѣтъ са**, nominabitur, dicetur, **нарѣчѣтъ са**, nominatur, dicitur. Die tempora werden dann wie beim activum gebildet. Es kann aber auch das passivum umschrieben werden durch das hilfsverbum **быти**, z. b. **дрѣво посѣкаемо быхъ и къ огню кытелемо**, der baum wird abgehauen und ins feuer geworfen; **гласъ слышанъ бысть**, eine stimme wurde gehört; **тело кырѣжено бѣдѣтъ къ гекиѣмъ**, der leib wird in die hölle geworfen werden.

TEXTE.

MATTHAEUS.¹⁾

XXVI.

Рсусъ господь къ оученикомъ своимъ 2 вѣсте, яко по дѣвою дѣвицѣмъ пасха бждеть и сынъ ѹловѣуьскъ преданъ бждеть на распатиѣ. 3. тогда събраша сѧ архисерен и кѣнижници и старѣци людѣсци на дворѣ архисероуь нарицѣемаго Канифѣ, 4. и съвѣтъ сътвориша, да Іисоусъ имѣтъ ѹстникъ и оубиѣтъ. 5. глаголахъ же нѣ не въ праздыникъ, да не мѣвъ бждеть въ модѣхъ. 6. Іисоусоу же бѣжѣши въ Вифлини къ домоу Симона прокаженнаго 7. пристѣпи къ нѣмоу жена ништити алабастрѣ мѹра драгалаго²⁾ и въздѣла на глаже его възсѣжаша. 8. видѣвъше же оученици его исгодоваша глаголюще: ѹсго ради гыбѣлъ си; 9. можахше бо мѹро се продадо бѣти на мѣноу и дано ништити. 10. разоумѣ же Іисоусъ и рече имъ: ѹто троуждѣте женѣ; дѣло бо добро съдѣла въ мѣнѣ. 11. въ-сѣгда бо ништа имѣте съ собою, мѣне же не въсѣгда имѣте. 12. въздѣлавъшии си мѹро се на тѣло мое, на погребение ма

1) nach II. H. Срезневскій. Древніе славянскіе памятники ѹсоваго письма (Сборникъ статей чит. въ отдѣл. русск. яз. и слов. имп. акад. наукъ. Томъ III. С. Птрб. 1868.) I. Изъ Саввиной книги.

2) Ostromir. evang. besser draga.

Leskien, Handb. d. altbulgar. sprache.

сътвори. 13. аминъ глаголюхъ вамъ: нѣже аште проповѣдано
бѣдѣтъ искупленіе се въ всесѣ мирѣ, възглаголетъ са и еже¹⁾
творити въ память юю. 14. тогда шѣдѣ единъ отъ обою на
дсѣте нарицаемъи Нюда Нскалнотъскыи къ архидерсонъ
15. рсусъ: уѣто ми даѣте, и азъ вамъ прѣдамъ н. они же по-
ставниша юмоу три дсѣте сѣрсѣрыникъ.²⁾ 16. и отъ толѣ
нскалнѣ подобна времѣнѣ, да и прѣдаѣтъ. 17. въ прѣвѣи же
днѣ опрѣснѣхъ³⁾ пристѣпниша оуусници къ Іисоусови глаго-
люшѣ къ юмоу: кѣде хошѣши, и оуготовляемъ тебѣ пасхѣ
ѣсти.⁴⁾ 18. онъ же рсусъ: нѣѣте въ градѣ къ нѣкомуу и рѣѣте
юмоу: оуѣнтѣмъ глаголетъ: время мое близъ естъ, оу тебѣ
сътворишъ пасхѣ съ оуусникии свонни. 19. и сътвориша оуус-
ници, якоже повѣла имъ Іисоусъ, и оуготоваша пасхѣ. 20. ве-
усроу же бѣвѣшино въздѣже съ обѣма на дсѣте оуусникома.
21. и ѣдѣшѣмъ⁵⁾ нмъ рсусъ: аминъ глаголюхъ вамъ, яко единъ
отъ васъ прѣдаѣтъ ма. 22. и нскашѣ са зѣло науаша глаго-
лаѣи юмоу единъ кѣждо нхъ: еда азъ есмь, господи;
23. онъ же отѣѣшѣлаѣ рсусъ: омоуни съ мѣнобѣ⁶⁾ рѣжѣ, тѣ
ма прѣдаѣтъ. 24. сынъ же уловѣуѣскъ⁷⁾ нѣѣтъ, якоже пѣсано о
немъ, горѣ [же] уловѣкоу томоу, нмѣже сынъ уловѣуѣскъ
прѣдаѣтъ са, добѣѣ было бы юмоу, аште са бы не родилъ

1) verbess. für иже (Ostr. ev. иже сътвори си).

2) hndschr. сѣсѣр., Ostr. ev. сѣсѣр. und so immer bei diesem worte.

3) Ostr. ev. опрѣснѣхъ.

4) Ostr. ev. кѣде хошѣши оуготовляемъ = ποῦ θέλεις ἐτοι-
μάσωμεν. — hndschr. ѣсти.

5) hndschr. ѣдѣшѣмъ.

6) Ostr. ev. noch въ сонно.

7) Ostr. ev. уловѣуѣскъ und so immer in der verbindung сынъ
ѣ. die bestimmte form des adj.

УЛОЖЕЪ ТЪ. 25. ОТЪЕШТА ЖЕ НЮДА ПРЕДА[И] ЮГО И РЕУЕ·
 - ЮДА АЗЪ ИЕМЪ, ОУЧЕНЕАЮ; ГЛАГОЛА ИМОУ· ТЫ РЕУС. 26. ВДЖ-
 ШТЕМЪ¹⁾ ЖЕ НИЪ ПРИИМЪ ИНОУСЪ ХЛЕБЪ БЛАГОСЛОВЕА ПРЕЛОМИ
 И ДАВАШЕ ОУЧЕНИКОМЪ СВОИМЪ И РЕУС· ПРИИМЪТЕ И ЕДИТЕ²⁾), СЕ
 ИЕСТЪ ТЪЛО МОЕ. 27. И ПРИИМЪ УАШЖ ХВАЛЖ ВЪЗДАЕЪ ДАСТЪ НИЪ
 ГЛАГОЛА· ПРИИТЕ³⁾ ОТЪ НИСЪ ВЪСИ, 28. СЕ ИЕСТЪ КРЪВЬ МОА НОВААГО
 ЗАКЪТА ПРОАВЕАЕМА ЗА МЪНОГЫ ЕЪ ОТЪДАНИИ ГРЕХОМЪ. 29. ГЛА-
 ГОЛАЖ ЖЕ ВАМЪ, ЯКО НС НИАМЪ ОУЖЕ⁴⁾ ПРИИ ОТЪ СЕГО ПЛОДА
 ЛОЖИААГО ДО ТОГО ДЪНС, ЮГДА И ПРИИ СЪ ВАМИ НОВЪ ЕЪ ЦЪЕЛ-
 РЫСТЕНИ ОТЬЦА МОЕГО. 30. И ВЪСПЕВЪШЕ ИЗИДЖ ЕЪ ГОРЖ ИАНО-
 НЬСКЖ. 31. ТОГДА ГЛАГОЛА НИЪ ИНОУСЪ· ВЪСИ ЕЪ СЪЕЛАЖИТЕ СА
 О МЪНЪ ЕЪ СНИЖ НОШТЬ, ПЕСАНО БО ИЕСТЪ· ПОРАЖЖ ПАСТОУХА, И
 РАЗИДЖЪ СА ОВЪУА СТАДА.⁵⁾ 32. ПО ВЪСКРЕСНИИ ЖЕ МОЕМЪ ВА-
 РИЖ ЕЪ ЕЪ ГАЛААЕН. 33. ОТЪЕШТАЕЪ ЖЕ ПЕТРЪ РЕУС ИМОУ·
 АШТЕ И ВЪСИ СЪЕЛАЖИНАТЬ СА О ТЕСЕЪ, АЗЪ НИКОИЖЕ НЕ СЪЕЛАЖИЖ
 СА. 34. И РЕУЕ ИМОУ ИНОУСЪ· АМИНЪ ГЛАГОЛАЖ ТЕСЕЪ, ЯКО ЕЪ
 СНИЖ НОШТЬ, ПРЕЖДЕ ДАЖЕ КОУРЪ НЕ ВЪЗГЛАЕНТЬ, ТРИ КРАТЫ
 ОТЪВЕРЖШИ СА МЕНЕ. 35. ГЛАГОЛА ИМОУ ПЕТРЪ· АШТЕ МИ СА
 КАЮУНТЬ СЪ ТОВОЖ ОУМЪРЪТИ,⁶⁾ НС ОТЪВЕРЖ СА ТЕСЕ. ТАКОЖДЕ
 И ВЪСИ ОУУСИНИ РЪША. 36. ТОГДА ПРИИДЕ⁷⁾ СЪ НИМИ ИНОУСЪ
 ЕЪ ВЪСЪ НАРИЦАЕМЖИ ГЪТЬЕНИАМИ И ГЛАГОЛА ОУУСИНИКОМЪ· САДЕТЕ
 ТОУ, ДОНЕДСЖЕ ШАДЪ ПОМОАЖ СА ТАМО. 37. И ПОИМЪ ПЕТРА И
 ОБА СЫНА ЗАСЕДОЕВА НАУАТЬ ПСИТИ СА И ТЖИТИ. 38. ТОГДА

1) hndschr. *вдѣштемъ*.

2) hndschr. *вдите*.

3) hndschr. *примте*.

4) hndschr. *уже*.

5) Ostr. ev. *овѣа стада*.

6) hndschr. *оумрѣти*.

7) hndschr. *приде und so immer von при-ити*.

реуе Іисусъ. прискръбѣна ієсть доуша моя до смърти, пожен-
дѣте сѣде и бѣдите съ мною. 39. и прѣшѣдѣ мало паде
нищѣ мола сѣ и глагола. отьуе мой, аште възможно ієсть, да
минмо ндѣть оть мене уаша си, обуе не вкоже азъ хоштѣ, нѣ
вкоже ты. 40. [и] принде къ оуѣеникомъ и обрѣте ѿ сѣпашта,
и глагола Петрови. тако ли не възможете єдиноу уаса по-
бѣдѣти съ мною; 41. бѣдите и молите сѣ, да не вѣиндѣте
къ напасть, доухъ бо бѣдрѣ, а пльть немощна. 42. пакы
вѣторицѣшъ шѣдѣ помолн сѣ глагола. отьуе, аште не възможно
ієсть уаши єєи¹⁾ минмо нти оть мене, аште не пникъ ієа, бѣди
вола твоѣа. 43. [и] прѣшѣдѣ пакы обрѣте ѿ сѣпашта, бѣсте
бо оун нмѣ таротнѣ. 44. и оставѣ ѿ пакы шѣдѣ помолн сѣ
тронцѣшъ²⁾ тождѣ слово рекѣ. 45. тогда принде къ оуѣеникомъ
и глагола нмѣ. сѣпите проуеи и поуеалте, єє прѣближи сѣ
година, и сынъ уловеуьскъ прѣдасть сѣ въ рѣцѣ грѣшникомъ.
46. вѣстанѣте, ндѣмѣ, єє прѣближи сѣ прѣдѣлѣи ма. 47. и
ієште глаголашѣти іємоу, єє Нюда єдинѣ оть обою на десѣте
принде и съ нмѣ народъ мноуѣ съ орѣжисѣи и жрьдѣмн³⁾
оть архирей и старѣцѣ людскѣи. 48. прѣдѣлѣи же дасть
нмѣ знаменіє глагола. ієгоже любѣжѣ, тѣ ієсть нмѣте и.
49. и аєніє пристѣпѣ⁴⁾ къ Іисусови реуе іємоу. радоуи сѣ,
оуѣителю. и любѣза и. 50. Іисусъ же реуе іємоу. дроуѣе, на
нѣже ієси прѣшѣлѣ, то сѣтвори. тогда пристѣпѣшѣ⁵⁾ възложниша
рѣцѣ на Іисуса и аша и. 51. и єє єдинѣ оть єжштѣи нѣ съ
Іисусомъ [простѣрѣ рѣкѣ изѣлауе ножѣ своѣ] и оудѣрѣ рѣла

1) Ostrom. ev. аште не можетъ си уаши.

2) hndsochr. тренцѣш.

3) Ostr. ev. съ орѣжи и дрьмѣи.

4) Ostr. ev. пристапѣ.

5) Ostr. ev. пристапѣше.

архирерсова оуѣзѣ [іемоу] оухо. 52. тогда галгола іемоу
 Іесоуѣ възврати ножь свой въ свое мѣсто, вѣси бо прини́мшен
 ножь ножемь¹⁾ погыѣжѣть²⁾). 53. нли мынѣти ти сѣ, ꙗко не
 можѣ нѣнѣ оумолѣти отѣца моего, и приставѣти мѣнѣ вѣшѣ
 нежели дѣла на дѣсѣте агеона аггсѣл; 54. ꙗко же оуѣ
 събѣждѣти сѣ кѣнигы, ꙗко тако подобашѣ быти; 55. въ тѣ
 уаѣ рѣсѣ Іесоуѣ нзродомъ ꙗко на разбѣи́нѣли аи лизидѣстѣ
 съ оржѣнѣмь и жрѣдымь вѣти ма³⁾; по вѣса дѣни съдѣхѣ при
 вѣсѣ въ црѣкѣни оуѣа, и не ѡстѣ мене. 56. сѣ же вѣсѣ быѣтъ,
 да събѣждѣти сѣ кѣнигы пророуѣскыѣ. тогда оуѣсѣниѣни вѣси
 оставѣшѣ и вѣжашѣ. 57. они же нѣмѣшѣ Іесоуѣ вѣдошѣ къ
 Кѣниѣфѣ архирерсовѣ, нѣдѣже кѣнижѣниѣни и старѣи събѣрѣшѣ сѣ.
 58. Петръ же нѣдѣшѣ по нѣмѣ нз-дѣлѣсѣа до двора архирерсова,
 и вѣшѣдѣ въ дворѣ съдѣшѣ съ слоуѣамь вѣдѣти хотѣ конѣ-
 унѣи. 59. архирерсѣи же и старѣи [и] съборѣ вѣсѣ неклѣжѣ
 лѣжѣ съвѣдѣтѣсѣа на Іесоуѣ, ꙗко да оуѣнѣжѣти и, 60. и не
 обрѣтошѣ и мѣногѣмъ съвѣдѣтѣлѣмь⁴⁾ пристѣпѣнѣмь⁵⁾ не
 обрѣтѣ. послѣдѣи же пристѣпѣнѣста дѣла съвѣдѣтѣсѣа лѣжѣ 61. и
 рѣстѣ сѣ рѣсѣ можѣ разорѣти црѣкѣвѣ божѣиѣи и трѣмь дѣнымь
 създѣдѣти ѡ. 62. и вѣставѣ архирерсѣи рѣсѣ іемоу нѣуѣсѣоже аи
 отѣвѣштѣавѣшѣи, уѣто си съвѣдѣтѣлѣствоуѣжѣти; 63. Іесоуѣ же
 мѣлѣуѣшѣ. и отѣвѣштѣавѣ архирерсѣи рѣсѣ іемоу закѣниѣжѣ та
 богѣмъ жѣнѣиѣмь, да рѣсѣиѣи нѣмѣ, ѡшѣти ты ѡси Христѣсѣ сынѣ
 божѣиѣи. 64. галгола іемоу Іесоуѣ ты рѣсѣ. обѣуѣ галголѣжѣ
 вѣмѣ отѣ сѣлѣ оуѣзрѣтѣ сына уѣловѣуѣсѣа съдѣшѣа о дѣсѣиѣжѣ

1) hndschr. **ножымъ** (d. i. -мъ).

2) Ostr. ev. **погыѣжѣтъ**.

3) Ostr. ev. **wie 47.**

4) hndschr. **свѣдѣтѣлѣмъ**.

5) Ostr. ev. **пристѣпѣнѣмъ**.

отца и граджита на облацѣхъ небесьскыхъ.¹⁾ 65. тогда архіерей распрѣза ризы своя галгола, яко власениникъ²⁾ рече. убо иже трѣбоуемъ съѣдѣтемъ; се иже слышасте власениникъ³⁾ его. 66. убо са емаъ мѣнѣти; они же отъѣшталѣше рѣша. повинныъ иже съирѣти. 67. тогда знамѣаша лице его и пакости емоу дѣлаша, ови же за ланиж и оудариша. 68. галголажшѣ: пророчи нѣмъ, Христѣ, кто иже оудариъ та; 69. Пестръ же бѣже сѣдѣаше на дворѣ, и пристѣши къ емоу едина рабѣши галголажшѣ. и ты бѣ съ Исоусомъ Галилѣйскимъ. 70. онъ же отъѣрже са прѣдъ вѣстѣи галгола. не вѣмъ, убо галголажши. 71. иже дѣлаю же емоу въ врата оузырѣ и дроугла и галгола нѣмъ тоу. и съ бѣ уловѣкъ съ Исоусомъ Назарѣниномъ. 72. и пакы отъѣрже са съ клатѣомъ, яко не знаеж уловѣка. 73. не по мнозѣ же пристѣлѣше³⁾ стоимѣши рѣша Пестрови. въ истинѣ отъ нѣхъ ты иси, яко есѣдѣ твоѣмъ вѣ та творѣти. 74. тогда науати ротѣти са и клати са, яко не знаеж уловѣка сего. и аenie коуръ възгласи. 75. и помани⁴⁾ Пестръ галгола Исоусовѣ, иже рече емоу. прѣжде даже коуръ не възгласѣти, три крѣты отъѣржѣши са мени [и] иже дѣ вѣмъ плака са горько.

XXVII.

Оутроу⁵⁾ же бѣжѣши съѣтъ сътвориша архіерей и старѣци людѣсци⁶⁾ на Исоуса, яко да оуѣнѣтъ и, 2. и съѣзавѣшѣ и

1) Ostr. ev. небесьскыхъ.

2) Ostr. ev. хоула.

3) Ostr. ev. пристѣлѣше.

4) hndsch. помани.

5) hndsch. утроу.

6) Ostr. ev. людѣсци.

всѣдоша и предаша и Понатьскоуѹмоу Пилатоу нгсмоноу. 3. въ оно время видѣтъ Юда предаѹтъ его, яко осѣдшиа и, раскаявъ са възврати три десѣте сѣребрьникъ архисеромъ и старѣцсмъ 4. галгома· сѣргѣшихъ предаѹтъ крѣвъ исповннѣж. они же рѣша· уѣто юсть намъ; ты оузыршии. 5. и повъръгъ сѣрсѣро въ цркъвен отиде и шѣдъ оудлен са. 6. архисерн же прннѣтъшс сѣрсѣро рѣша· нѣсть достойно въложити юго въ карѣванж,¹⁾ но исже цѣнѣ крѣн²⁾ юсть. 7. съветъ же сътеорѣшс коупниша нмъ ссло скѣдѣльннѹс³⁾ въ погрѣбаннѣ странѣынмъ. 8. тѣмъ же нѣрѹс са ссло то ссло крѣн до сего днѣ. 9. тогда събѣсть са слово⁴⁾ пророкомъ Нснѣсмъ галголемѣшсмъ· и прнѣ[ша] три десѣте сѣрсѣрьникъ, цѣнѣж цѣнѣснѣлаго, югоже цѣннѣша отъ сынѣвъ Нзрѣнѣжъ, 10. и даша ѣа ѣа сслѣ скѣдѣльннѹи, якоже събѣзѣ мѣнѣ господѣ. 11. Инсоуѣъ же ста предъ нгсмоноу, и въпроси [и] нгсмонъ галгома· ты ли юси цѣсарѣ Нюдѣскъ; Инсоуѣъ же рѣсѣ юмоу· ты галгоменѣи. 12. и югда ѣа нѣ галголаахъ архисерн и старѣци, ннѣссоже не отѣкѣштѣваашс. 13. рѣсѣ юмоу Пилатъ· не слышншии ли, колико ѣа та повѣдаѣтъ; 14. и не отѣкѣшта нмъ ни къ юдиномоу же галгомоу, яко днѣнѣи са нгсмоноу зѣло. 15. ѣа всѣзѣкъ [же] днѣъ всѣнѣкъ обѣуѣдѣ бѣ нгсмоноу отѣпоуштити нѣродоу събѣзѣнѣа, югоже хотѣахъ. 16. нмѣашс бо тогда събѣзѣнѣа нѣроунѣа нѣрнѣцѣмѣлаго Вѣрѣвѣж. 17. събѣрѣвъшсмъ же са нмъ рѣсѣ Пилатъ· кого хоштѣте отъ обою да отѣпоуштѣ вамъ, Вѣрѣвѣж ли или Инсоуѣа нѣрнѣцѣмѣлаго Христа; 18. вѣдѣашс бо, яко зѣ-

1) Ostr. ev. нѣрѣванѣж.

2) Ostr. ev. крѣне.

3) Ostr. ev. скѣдѣльннѹс, ebenso v. 10.

4) Ostr. ev. рѣсѣном.

внети ради предаша н. 19. съдаштю же имоу на сжднштн
посъла къ нимоу жена своя глаголюшн: ннуѣтоже тебѣ н
правданикоу томоу, много бо пострадахъ днь-съ въ снѣ его
ради. 20. архіерси же н старци изваднша изроды, да испро-
сать Карлаж, Исоуса же погоубать. 21. отъвѣштавъ же нгемонъ
реусъ нмъ: кого хощете отъ обою да отпоуштѣ вамъ; они
же рѣша: Карлаж. 22. глагола нмъ Пилатъ: уѣто сътворишъ
Исоусоу¹⁾ изрицаемоуоумоу Христоу; глаголаша всн: да рас-
пять еждѣтъ. 23. нгемонъ же реусъ нмъ: уѣто съ зѣло сътвори;
они же из-мѣха въпниахъ глаголюшн: да распать еждѣтъ.
24. видѣвъ же Пилатъ, яко ннуссоже оуспѣеть, нъ паусъ маѣла
бываесть, приимъ водж оушн рѣцѣ предъ изродомъ глагола:
недостойнѣ²⁾ есмь кръен правдынаго сего, въ оузырнѣ. 25. н
отъвѣшташа всн люднѣ н рѣша: кръвъ его на насъ н на уа-
дѣхъ нашихъ. 26. тогда отпоустн нмъ Карлаж, Исоуса же
внѣзъ предастъ нмъ, да распнѣтъ. 27. тогда войни нгемоневн
прѣимъше Исоуса на сжднштн събѣраша на нь всѣхъ спнрж,
28. н съвазѣхше н хамндомъ урьесномъ³⁾ обазѣкоша н, 29. н
съпастьше въныцѣ трѣнѣнъ възложиша на главѣ его н трѣстѣ
въ десннцѣ его, н поклоньше са на колѣноу предъ нимъ рѣга-
лахъ са имоу глаголюшн: радочн са цѣсарю Нюдсѣскъ. 30. н
плонѣвѣше⁴⁾ на нь приѣша трѣстѣ н бнѣлахъ н по главѣ. 31. н
егда порѣзаша съ имоу, съвазѣкоша съ нѣго хамндж н обазѣ-
коша н въ ризы своя н вѣдоша н на распатнѣ. 32. нсходяште
же обрѣтѣхъ улоуѣка Күрнѣнѣска нменемъ⁵⁾ Симона: семоу зѣ-

1) Ostr. ev. Исоуса и. в. f. gen.

2) Ostr. ev. непокннѣнѣ.

3) Ostr. ev. урьесномъ.

4) Ostr. ev. плннѣвѣше.

5) hndsch. нменемъ.

дѣша понести крѣсть его. 33. [н] приидѣше на мѣсто реко-
моу Голѣгаѡл, еже нарицають са краниево мѣсто, 34. даша
емоу оцѣти пити съ злѣуникъ съмѣшениъ, и въкоуше не хотѣше
пити. 35. распылъше же [н] раздѣлиша ризы его и мѣташа
жрѣбни, 36. и сѣдѣше стрѣжаахъ и тоу, 37. и положиша
връхоу главы его внижъ его написаниъ: съ есть Іисоусъ цѣсарь
Нюдѣйскъ. 38. тогда распаша съ нимъ дѣла разбойника, еди-
ного о десѣнѣхъ и единого о лѣвѣхъ. 39. мимо ходашеся же
хоулаахъ и поковыкашете главами своими 40. и глаголашете:
оуѣз, разарѣшии црѣкъъ и трѣмъ дѣньмъ създаяи, съласи са-
аште сынъ божий іеси, сълѣзи съ крѣста. 41. такожде и архи-
ерен рѣкашете са и кѣнижъници и старѣци глаголаахъ: 42. ниты
съласе, себе ли не можеть съласти; аште цѣсарь Нзраніевъ
єсть, да сълѣзеть нѣмъ съ крѣста, и вържъ нисѣмъ емоу.
43. оупѣва на бога: да нзбавитъ и нѣмъ, аште хоштеть емоу:
реусъ бо, яко сынъ божий єсть. 44. такожде и разбойника рас-
патав¹⁾ съ нимъ поношаласта емоу. 45. отъ шестыхъ же годинъ
тѣмъ бысть по вѣсѣи зѣмѣ²⁾ до девятыхъ годинъ. 46. при де-
вятихъ же годинѣхъ възъиши Іисоусъ глаголюъ великимъ глаголомъ: или
или аниа съвахъѡани, еже єсть: бже, бже мой, по уѣто ма
іеси оставиаъ; 47. нини³⁾ же отъ стоаштиихъ тоу слышавѣше
глаголаахъ, яко Илиѣкъ зоветь. 48. и аenie тскъ єдинъ отъ
нихъ и прииѣтъ гжеж и испазнь оцѣта и възъиуъ на трѣсть на-
паваше н. 49. а проути⁴⁾ глаголаахъ: не дѣн⁵⁾, да видишь,

1) Ostr. ev. распышешахъ.

2) Ostr. ev. зѣмля.

3) Ostr. ev. иацѣни.

4) Ostr. ev. дреуѣзи.

5) Ostr. ev. остави.

аште приндѣтъ Нана съласть яго. 50. дроуѣтъ¹⁾ же приимъ
копикъ прободѣ юмоу ребра и изидѣ вода и крѣвь. Іисоусъ же
пакы възъли гласомъ великомъ и испоусти доухъ. 51. и се онова
цркъвънаи раздѣра са съ вѣшнѣаго краи до нижнѣаго на
дѣвомъ, 52. и зѣмь²⁾ потрассѣ са и каменникъ распадѣ са и гроби
отѣверъзоша са и многоу тѣла са поуникаштиникъ свѣтъникъ въ-
сташа, 53. и ишѣдѣшн изъ гроба по въскрѣссени яго вѣннѣж
въ свѣтъи градѣ и вѣнша са многомъ. 54. сътъникъ же и
иже бѣахъ съ нимъ, стрѣгашн Іисоуса, видѣвѣшн трѣсъ и
бѣвѣшамъ, оубоивша са зѣло галголашнѣ въ истинѣи божнѣ
сынѣ бѣ.

L U C A S ³⁾

XV, 11—32.

Рсусъ господь притѣуѣ снѣкъ уловѣкъ нѣкъи нѣтъ дѣла
сынѣ. 12. и рсусъ мыннѣ сынѣ юю отѣцоу отѣусъ, даждѣ ми
достойнѣи уасть нѣтъниѣи и раздѣли нѣа нѣтъниѣи. 13. и не по
многоуѣкъ дѣнѣкъ събѣравѣ въсе мыннѣи сынѣ отидѣ на странѣ
далсусъ и тоу растоуи нѣтъниѣи своеи жнѣи бѣждѣно. 14. ижди-
въшоу же юмоу въса бѣсть глѣдѣ крѣпѣкъ на странѣ той, и тѣ
науаѣтъ лишати са. 15. и шѣдѣ прилѣши са единомъ отѣ жн-
тѣлъ тои странѣи, и посѣла и на сѣла своеи пастѣ свѣннѣи.
16. и жѣлаашѣ насытити урѣво свое отѣ рожицѣи, иже вѣдѣахъ
свѣннѣи и никѣтоже не даваашѣ юмоу. 17. въ себѣ же пришѣдѣ
рсусъ коанкоу нѣишнѣи отѣца моего нѣзѣмѣжѣтъ хѣбен,

1) Ostr. ev. нѣтъ.

2) Ostr. ev. зѣмля.

3) nach dem Ostromirschen evangelium.

азъ же съде гладомъ¹⁾ гыенъ. 18. въставъ нѣжъ къ отьцоу
моисмоу и рекъ смоу отьус, съгрѣшихъ на небо и прѣдъ
тобомъ, 19. оуже несымъ достоннѣ нарсѣти са сынъ твоѣ съ-
твори ма яко єдиногѣ отъ нѣмъникъ твоихъ. 20. и въставъ
нѣсъ къ отьцоу своимоу. иште же смоу далече сѣшѣтоу оузырь
и отьць его, и мнѣ смоу бысть, и текъ падѣ на выжъ его и
облобыза и. 21. реусъ же смоу сынъ отьус, съгрѣшихъ на небо
и прѣдъ тобомъ, оуже несымъ достоннѣ нарсѣти са сынъ твоѣ.
22. реусъ же отьць къ рѣбомъ своимъ нзнесѣте одѣждѣ
прѣжжѣ и облѣчѣте и, и дадите прѣстѣнь на рѣжжъ его и сѣпо-
гы на нозѣ, 23. и прнведѣше тельць оупитаный заколѣте, и
вѣдѣше да вессаннѣ са, 24. яко сынъ мой съ мрѣтѣ бѣ и
ожнес, нзгымѣлъ бѣ и обрѣте са. и нѣуаша вессаннѣ са.
25. бѣ же сынъ его старѣй на селѣ, и яко грады прнблжн
са къ домоу, слыша пѣннѣ и анкы, 26. и прнзѣвалъ єди-
ногѣ отъ рѣбъ въпрашалше, уѣто оубо си сѣтъ. 27. онъ же
реусъ смоу яко братъ твоѣ прннде, и заклъ отьць твоѣ тельць
оупитаный, яко съдрѣзъ и прнмѣтъ. 28. разгнѣвалъ же са не
хотѣаше вѣннѣти. отьць же ншѣдъ молѣаше и, 29. онъ же отъ-
вѣшталъ реусъ отьцоу своимоу сѣ колнко лѣтъ рѣботѣжъ тебѣ, и
ннколнже заповѣдн твоѣхъ не прѣстѣпнхъ, и мѣнѣ ннколнже
не далъ єси козѣлатѣ, да съ дроугы моннѣ вѣзвессанѣ са
быхъ. 30. єгда же сынъ твоѣ съ нзѣдый твоѣ нмѣннѣ съ
любодѣнцѣмн прннде, заклъ смоу тельць пнтѣмнѣ. 31. онъ
же реусъ смоу уѣдо, ты вѣсєгда съ мѣножъ єси, и вѣса моя
твоѣ сѣтъ. 32. вѣзвессаннѣ же са и вѣздрѣдовѣти поѣдовѣаше,
яко братъ твоѣ съ мрѣтѣ бѣ и ожнес, нзгымѣлъ бѣ и обрѣте са.

1) — *гладомъ*, das *z* in diesem casus im Ostr. ev. die regel.

APOSTELGESCHICHTE¹⁾

IX.

Слѣлъ же и иште дѣлаа гнѣвомъ и оубиисткомъ на оуус-
 никъ господина припадъ къ архидіевокн 2. проси оу него
 боукъен на лнстѣ написаны въ Дамаскъ къ сыныишесмъ, да
 лште которыа обратитъ на пѣти, мѣжа и жены, съвазаны
 привесть въ Юроусланнмъ. 3. вънигда же имоу бмстѣ при-
 ближити са въ Дамаскъ, въ незданѣ обанста и свѣтъ отъ
 небесе, 4. и падъ на земн слыша гласъ глаголющнхъ имоу:
 Слѣле, Слѣле, уѣто ма гонини; 5. реусъ же кѣто ты иси, гос-
 поди; господъ же реусъ азъ исмъ Иисоусъ, иегоже ты гонини.
 6. нѣ въстанн и въинди въ градъ, и тоу реустъ са, уѣто ти
 подобіастѣ творити. 7. а мѣжн граджитен съ нимъ стомахъ
 днѣаште са, слышаште оубо гласъ и никого видѣаште. 8. въ-
 ставъ же Слѣлъ отъ земли, отъверстама оунма иго, ни іудниого
 же видѣаше, зѣ рѣжжъ же нимѣше вѣвѣса и въ Дамаскъ, 9. и бѣ
 три дѣни не видѣ, не вѣды ни пни. 10. бѣ же іудинъ оуусеникъ
 въ Дамасцѣ ниснымъ Ананиа, и реусъ къ имоу господа въ
 сынѣ Анание. онъ же реусъ се азъ, господи. 11. господъ
 же къ имоу въставъ нди на стѣгнѣ нарицающама са прѣ-
 ема и възиншн въ домоу Ноудовъ Слѣла ниснымъ Тарсѣинну.
 се бо молить са 12. и видѣ въ сынѣ мѣжа ниснымъ Анание
 вѣшѣдѣша и вѣзложыша на нь рѣжжъ, вѣко да прозъритъ.

1) nach H. H. Срезневскій. Древніе слав. памятники юсо-
 ваго письма (сборникъ статей имп. акад. наукъ. т. III. С. П.
 1868.) р. 306 sq.

13. отъвѣшта же Ананіа· господи, слышахъ отъ многахъ о
 мѣжнъ ссѣ, ꙗкоже зѣла сътвори сватынѣ твоимѣ въ Іероу-
 салимѣ, 14. и сѣде имать область отъ архіерей· съвязати
 всѣхъ, ꙗже нарицають нѣма твоѣ. 15. реуе же къ нѣмоу· господь·
 нди, ꙗко съсѣдѣ избрании ми естъ понести нѣма мое прѣдѣ
 языцы же и цѣсарѣ и сынѣми Нздранамеѣ. 16. азъ бо съка-
 жѣ юмоу, [ꙗкоже подобаетъ юмоу] о имени юмѣмъ прияти.
 17. нде же Ананіа и вѣннде въ храмниѣ и възложи на нь
 рѣцѣ и реуе· Саулѣ братре, господь посѣла ма, Іисоусъ ꙗвлѣнъ
 ти сѣ на пѣти, по нѣмоу же градѣаше, ꙗко да прозѣршии и
 испѣвниши сѣ доуха свѣта. 18. и лѣнне отымаѣ отъ оуно
 его ꙗко и усноуѣа, и прозѣрѣ же лѣнне, и вѣставѣ крѣсти сѣ,
 19. и приимѣ брашно оукрѣпи сѣ. въ оны дѣни бысть Саулъ
 съ оу҃сники, ꙗже въ Дамасцѣ, дѣнии нѣколко. 20. и лѣнне въ
 съборѣ проповѣдалаше господа Іисоуса, ꙗко сѣ естъ сынъ божій.
 21. уоуждалахъ же сѣ всѣхъ слышашеи и глаголаахъ· не сѣ ли
 естъ раздроушнѣтъ въ Іероусалимѣ нарицаша нѣма се, и
 само на то принде, да ѣа съвязаны вѣдѣтъ къ старѣйшинѣмъ
 іерейскимъ; 22. Саулъ же пауе [крѣпчалаше сѣ] и съж-
 шталаше Ноудѣа жнѣжшаѣ въ Дамасцѣ съказаа, ꙗко сѣ естъ
 Христосъ. 23. и ꙗко съконѣуша сѣ дѣниѣ мнози, съвѣшта-
 ша Ноудѣи оу҃ени и. 24. разоу҃мѣтъ же бысть Саулоу съвѣтъ
 ихъ. стрѣжаахъ же врата дѣнь и ношѣ, да быша и оу҃ени.
 25. поймѣше же оу҃еници ношнѣмъ поустѣша и изъ града съ-
 вѣснѣше въ кошерѣ. 26. приидѣ же Саулъ въ Іероусалимъ
 покоушалаше сѣ приѣсѣти сѣ оу҃еницѣхъ, и всѣхъ боѣахъ сѣ
 его не вѣроу҃жшѣ, ꙗко оу҃еникъ естъ. 27. Варнава же поймѣ
 приведе и къ апостоломъ и исповѣда нѣтъ, ꙗко на пѣти видѣ
 господа и ꙗко глагола юмоу и ꙗко въ Дамасцѣ дрѣзѣа о

имени Иисусовъ. 28. и бѣаше съ ними въхода [и исхода] въ Иерусалимъ и дрѣзаша о имени господи Иисуса Христа. 29. глаголаше же и събѣрашаше са съ Илнии, они же хотѣахъ и оучити. 30. разоумѣеши же братиѣ отъведоша и въ Кесарію и отъпоустниша въ Тѣръсъ. 31. црѣкъен же оубо въ вѣсѣи Ноуден и Галилеи и Самарии нѣахъ миръ възграждаемы и ходашта¹⁾ въ страсъ господын, и тѣшенниемъ свѣтлаго доуха множахъ са. ✓

32. Въ оны дѣни бысть Пстроу проходаштоу вѣждѣ и съинти къ свѣтлымъ жнѣшптинимъ въ Лудѣ. 33. обрѣте же тоу члобѣка истра Енея именемъ отъ осин лѣтъ лежаща въ ложн, и съ бѣаше раслаженъ. 34. и реуе кмоу Пстрѣ Енея, нѣахъмѣта Иисусъ Христосъ въстани и постели есѣвъ. и лѣни въста. 35. и видѣша кѣен жнѣшптен въ Лудѣ и въ Сиронѣ и обратнша са къ господѣен. 36. въ Нонни же въ нѣахъ въдоеница именемъ Тавита, вѣже съказана нарнусть са срьна. си же въ пѣна благыхъ дѣлесеъ и милости, вѣже теорѣаше. 37. бысть же въ дѣни ты болѣкыши ией оумьрѣти оумѣеши же въ положиши на въсходынниці. 38. блнзъ же сѣшти Лудѣ Нонни оученици слышавѣше, вѣко Пстрѣ исть въ нѣи, поустниша [дѣла мжжа] къ кмоу молаште и не обѣшпти са принти до нхъ. 39. въстакъ же Пстрѣ принде съ ними, игоже принѣдѣша възведоша на въсходынницѣ, и сташа прѣдъ нимъ вѣса въдоеница палушпша са и показавѣшта²⁾ сраунца и рнзѣ, илнкоже теорѣаше съ ними сѣшти Срьна. 40. изгнѣавъ же кѣнъ вѣса Пстрѣ и прѣклонъ колѣнъ моли са, и обрати са къ тѣлоу реуе Тавито, въстани. она же отъерѣзе оун екон, и видѣвѣши Пс-

1) in der hndschr. das masc. ходаште.

2) in der hndschr. das masc. палуште und показавште.

трѣ възведе са, 41. простѣръ же рѣкѣ възстави въ жнѣж.
42. оубѣдѣно же бысть по вѣсѣи Нопини, и мнози вѣроваша
къ господоу.

EXODUS¹⁾

XV, 1—19.

Понимъ господен, славно бо прослави са конѣ и възса-
дникъ вѣрѣже въ морѣ. 2. помощникъ и покровитель бысть
мѣнѣ въ съпасеннѣ съ богъ мой, и прослави нъ богъ отца
моего, и възнесе н. 3. господь съкроуша брани, господь
има имоу. 4. колесникъ (Фаронъ) и снажи его вѣрѣже въ
морѣ, нзѣранима възсѣдникъ трѣстатъ потопи въ урьмѣтъмъ
морѣ. 5. пѣхннокъ покрѣмъ погражъ въ гажени въ каменѣ.
6. дѣсникъ твоѣ, господи, прослави са крѣпостникъ дѣсникъ
твоѣ рѣка съкроуши врагы, 7. и множествомъ силы твоѣ²⁾
сѣтрѣлъ еси сѣпостаты. посѣла гнѣвъ свой, поѣсть ѣмъ
стѣлѣни. 8. и доухомъ вѣрости твоѣмъ растѣни са вода огж-
стѣша ѣмъ и стѣна воды, огжстѣша и вѣлны по сѣдѣ морѣ.
9. реусъ врагъ гнѣвъ постигъ, раздѣли користи, насытитъ
доушъ моѣ³⁾, оутѣнъ мѣусѣмъ моимъ, оудолѣиетъ рѣка моѣ.
10. посѣла доухъ свой покрѣмъ морѣ погражъ ѣмъ оловѣ⁴⁾
въ водѣ зѣло. 11. кѣто подобѣнъ тебѣ въ возѣхъ, господи;
кѣто подобѣнъ тебѣ; прославиетъ въ свѣтънѣхъ, днѣнѣхъ въ
славахъ, твораи уюдеса. 12. простѣръ дѣсникъ твоѣ пожѣ-

1) nach H. H. Sreznevskij. Древнѣе славянскѣе памятники
и. т. д. стр. 244. Изъ Погодинской псалтыри.

2) statt твоѣмъ besser твоѣмъ.

3) besser твоѣмъ, wie gleich darauf твоѣмъ.

4) gewöhnl. олово.

рѣтъ ѿ зсмаѡ. 13. наставляѡ ѡси правдоѡмъ твоѡмъ люди твоѡа снѡ, [ѡ]же избави оутѣшилъ ѡси крѣпостнѡмъ своимъ въ оенѣхъ свѣтѡмъ твоѡмъ¹⁾. 14. оуслышаша ѡзыци и прогнѣваша сѡ болѣзнь приаша живѡшѣи въ Финистинѣ. 15. тогда потышаша сѡ вѡздыкы Юдомьскы [ѡ и] кѡнази Моавитѣстни приѡтъ ѡ трѣспѣтъ, растѡвѡша вѡси живѡшѣи въ Ханаанѣ. 16. излѡде ѡз ѡна страхъ и трѣспѣтъ. вѡнуиѡмъ ѡзыниѡа твоѡа да окаменѡтъ сѡ, донѡдѡже проиѡдѡтъ людиѡе твоѡе, господи, донѡдѡже проиѡдѡтъ людиѡе твоѡе си, ѡже сѣѡажѡ. 17. вѡведѡ излѡди ѡз въ горѡ достѡпниѡа твоѡго²⁾, въ готовѡе живѡшѣи, ѡже сѣѡажѡ, господи, свѣтѡмъ, господи, ѡже оутѡтовѡстѡ³⁾ рѡцѣ твоѡе. 18. господи цѣсарѡнѡстъ въ вѣкы и ѡз вѣкы и ѡшѣи. 19. вѡко вѡиѡде конь Фѡрлѡнъ сѡ колѡссыниѡми и вѣсѡдѡниѡкы въ морѣ, и излѡде ѡз ѡна господи вѡдѡ морѡскѡмъ сѡиѡвѡе же Издрѡилѡски проиѡдѡ по соухѡу по сѣѡдѣ морѡ.

ЖИТИЕ ГРИГОРИА ПАПЫ

РОУМЬСКАГО.⁴⁾

Блаженный Григорій поставленъ бысть патриархъ скѣтъѡ божий цркъѡи римскѣѡ, а прѣжде патриархѡствѡа цркъѡи-ризыѡ въ вѣ мѡнастыри скѡтѡго апѡстола Андрейѡ, нарицѡемѡго Кѡносѡлѡра⁵⁾, близѣ скѡтоѡю ѡжѡснѡкоу Ноѡна и

1) statt твоѡа, твоѡ, твоѡ besser своимъ, своимъ, своимъ.

2) besser своимъ.

3) dem dual wäre gemässer оутѡтовѡстѡ.

4) Monumenta linguae palaeoslovenicae e codice Suprasliensi ed. F. Miklosich. Vindobonae 1851. p. 90.

5) ein missverständniss; Acta Sanctorum Joh. Boll. Martii vol. II p. 138 (12. März) heisst es: sub honore S. Andreae

Паула. бѣаше же нгоуменъ того монастыря, мати же его блаженна Силена живѣаше близъ вратъ святаго Паула апостола на мѣстѣ нарицаемѣмъ Кела нова.¹⁾ тѣ же блаженный Григорій югда съѣдѣаше въ хызинѣ своей и иссѣаше, принде къ нємоу маломошть юла и н глагола: помнлоуи ма, рѣс бога бышь-нѣаго, яко старѣйшина бѣхъ корабьникомъ, и истопникомъ са и погоуѣникомъ мѣного нѣнне, и свое и стоужде. любовиштинъ же и по истинѣ рѣхъ Христосовъ призвѣхъ слоугъ своего глагола юмоу: брате, шѣдъ даждь сємоу шесть златиць. братъ же шѣдъ сътвори, якоже повелѣ юмоу рѣхъ божій Григорій, и дасть маломошти шесть златиць, и отиде. пакы оубо мало прѣмоуднѣхъ въ тѣжде днь принде тѣжде маломошть къ блаженоу-оумоу Григорию глагола: помнлоуи ма, рѣс бога бышьнѣаго, яко мѣного погоуѣхъ, а мало ми кси далъ. блаженный же призвѣхъ слоугъ своего глагола юмоу: нди, брате, даждь юмоу дроугѣмъ шесть златиць. сътвори же братъ тако. въз-ымъ же ништинъ дѣхъ изъ десѣхъ златиць отиде. пакы же мало помоуднѣхъ трстнѣхъ въ тѣжде днь принде къ блаженоу-оумоу Григорию глагола: помнлоуи ма, рѣс бога бышьнѣаго, даждь ми дроугѣмъ благословѣнне, яко мѣного погоуѣхъ. блаженный же призвѣхъ слоугъ своего глагола юмоу: нди, даждь юмоу дроугѣмъ шесть златиць. отъѣхъшѣхъ же глагола: вѣрж ми нини, устынынъ отъус, яко нѣсть остала ни едина златица въ ризьници. глагола къ нємоу блаженный: не нмашн ли много никакогоже съѣда ни ли ризьна, да даси юмоу; онъ же отъѣхъшѣхъ реус: много съѣда, устынынъ отъус, не нмашъ

Apostoli juxta basilicam SS. Joannis et Pauli ad clivum Scauri monasterium.

1) Cella nova.

Leskien, Handb. d. altbulgar. sprache.

8

развѣ сѣрсебрымаго блюда, нже ксть постѣлааа госножда вели-
 каа съ коуцнискѣ.¹⁾ галгола къ нисмоу разѣ божий Григорий
 нди, брате, даждѣ юмоу блюдѣ тѣ. братѣ же сътвори, якоже
 повелѣ юмоу блаженый, и дасть ништоуоуоуоу. ништнй же
 възъмѣ дѣвѣ на десате златицѣ и сѣрсебрымый блюдѣ отиде.
 югда же и поставниа патрнврѣха скатѣй цркѣян рннѣстѣй,
 но обыуаю патрнврѣнскѣ повелѣ сѣкеларю своимоу въ юдинѣ
 днѣ юдиномѣ привести дѣва на десате шломошн на трене-
 зѣ своѣ, да обѣдоуѣтъ съ нимѣ. сѣкеларий же сътвори,
 якоже повелѣ юмоу патрнврѣхѣ, и призвѣа дѣва на десате
 шжѣ ништѣ. и югда съдоша съ патрнврѣхомѣ на трепезѣ,
 обрѣтоша сѣ трн на десате. призвѣавѣ же сѣкеларя галгола
 юмоу не бѣхѣ ли ти рскаѣ дѣва на десате поужьати; то како
 безѣ юмого повелѣннѣ трн на десате юси поужьала; сѣкеларь
 же слышавѣ и пристрашнѣ бѣхѣ отъбѣштакѣ рсусѣ къ нисмоу
 въроуи ми, уѣстыый владыко, дѣва на десате нхѣ ксть.
 трстнцалго на десате не видѣаше никѣтоже развѣ патрнврѣхѣ
 юдинѣ. обѣдоуѣштесѣ же нмѣ видѣаше патрнврѣхѣ трстн-
 цалго на десате съдашѣ на краи столѣ, и се, лице юго образѣ
 нзымѣнаше, окогда оубо видѣти и бѣаше съда, окогда же
 отрокѣ. и югдаже вѣсташѣ съ трепезѣ, нны вѣса отълоуѣсти
 блаженый, а трстнцалго на десате, виднмалго тако уоудѣна, и
 и за рѣжѣ и вѣсѣды и въ каѣтъ своѣ галгола юмоу заканиаѣ
 та о велицѣй силѣ вѣсѣдрѣжнтелѣ бога, повѣждѣ ми, кѣто ты
 юси, и уѣто ксть нма твоѣ; онѣ же рсусѣ къ нисмоу и юже
 върашнѣннѣ нисѣ юмого, то и то уоудѣно ксть.²⁾ обзус азѣ

1) cum infusis leguminibus.

2) AA. SS. l. l. p. 151. et cur interrogas de nomine meo,
 quod est mirabile?

ясмѣ оубоугый приидый къ тебѣ, когда бѣ въ монастыри ска-
 талго Андрѣя апостола, нарицаемаго Кланоскавра, когда съ-
 дѣаше въ хызинѣ и писаше, ямоуже да дѣла на десѣте зла-
 тницѣ и сребрьный емоудъ, иже ти бѣ посълаа съ коуцисѣмъ
 блаженна Славна мати твоѣ. и да оубѣси, яко отъ днѣ того,
 отъ нежеже пода ми съ дълготрѣпенисѣмъ и простомъ срь-
 дьцсѣмъ, нарсус та господь патрнѣрѣхоу быти свѣтѣй цркъвен
 своѣй, да неже и крѣвь своѣмъ проана, и быти ти прѣимьникоу
 и намѣстникоу врьховьнаго апостола Пстра. галгола же къ
 нѣмоу блаженый Григорій. како вѣси ты, яко тогда нарсус
 господь быти мнѣ патрнѣрѣхоу; онъ же отъвѣштавъ рсусъ
 не язма ли аггѣлъ господа въсдържитсѣмъ ясмѣ азъ, то того
 рѣди вѣдѣ; и тогда бо господь ма бѣ посълаа къ тебѣ нскоу-
 сити оуерѣднѣ твоѣ, аште оубо уловѣкомовѣмъ а не уловѣкомъ
 твориши видѣти мнѣмъ своѣмъ. блаженый же то слышавъ
 оубоу са, не оу бо бѣаше до тоа видѣвъ аггѣла, акы къ уло-
 вѣкоу бо вѣсѣдова и вѣзирѣ на нь. рсусъ же аггѣлъ блаженоуоу-
 моу. не вон са, се, посълаа ма ясть господь, да бѣдѣ съ
 тобоѣмъ въ житни ссмѣ. блаженый же слышавъ то отъ аггѣла
 наѣс ницѣ на земни и поклонн са господоу галгола. аште ма-
 лаго того рѣди дажнѣмъ и ннуссоже сѣшта толико мнѣмъ
 штедротѣ показа о мнѣмъ прѣимѣностнѣмъ господь, якоже аггѣла
 своѣго посълати къ мнѣмъ быти ямоу съ мнѣмъ въ ннѣмъ, какоа
 оубо сѣмъ съподобѣти са прѣбывѣжнѣмъ въ заповѣдѣхъ яго
 и дѣлажнѣмъ правѣжъ, безъ лѣжа бо ясть рѣкый, яко мнѣмъ
 хвалѣти са на сѣдѣ и мнѣмъ ннѣмъ въ займѣ даѣти богоу.
 тѣ же сѣмъ аггѣльскый господь строи уловѣуьскоѣмъ съпасѣннѣ
 галголаѣмъ къ о десѣмъ стоимѣтнѣмъ. градѣте, блгословѣ-
 ннѣмъ отъца моего, примѣте оутотовамоѣмъ вѣмъ цѣсарѣство отъ

ИЗУАА ИИРОУ* АЛЪУНЪ БО БЪХЪ, И ДАСТЕ ИИ ЪСТИ, ЖАДНЪ
БЪХЪ, И ИАПОИСТЕ МА, СТРАИИЪ БЪХЪ, И НАВЕДОСТЕ МА, БОЛЕХЪ,
И ПРИСЪТНЕСТЕ ИСИС, ИАГЪ БЪХЪ, И ОБАБКОСТЕ МА, ВЪ ТЪМЪИИИИ,
И ПРИИДОСТЕ КЪ МЪНЪ* ИАЛМА ОУБО СЪТВОРИСТЕ ИДИИНОМУ ОУ
БРАТНІА ССІА ИОСИА ХОУДЫА, ТО МЪНЪ СЪТВОРИСТЕ. БЖДИ ЖЕ
БЪСЪМЪ ИАМЪ ПОУИТАЖИИИИИЪ ЖЕ И ПОСЛОУШАЖИИИИИЪ ОУСАИ-
ШАТИ БААЖСИИЪ ТЪ ГЛАСЪ, И ВЪУИИИИИЪ БААГЫИЪ, ИАЖЕ ОУТОТОВА
БОГЪ МОБАШИИИИИЪ И, ДА ИИ СЪПРИИИИИИИИИ СЪТВОРИТЬ ХРИСТОСЪ
БОГЪ ПРЪУИСТЫА РАДИ МАТЕРЕ ИГО, СВАТЫА БОГОРОДИЦА, ИАКО
ТОМОУ ПОДОБАЕТЪ САВЕА, УЪСТЬ И ПОКАИИИИИИ ИЪНЪ И ПРИСИИ ОЪ
ВЪКЪ ВЪКОМЪ. АМИИЪ.

ИЖУЕИИИЕ СКАТЛАГО ИОИЪ И КАРАХИСИИ И

ДРОУЖИИИЪ ІЮЮ.¹⁾

Къ лѣто осмонддесатое цѣсаря Персѣска Слворниа гонисниие
бысть изъ црькѣви Христосокы и изъ уѣтжытаиа въседрьжтсала
бога, и поксая цѣсаря Слворниа исуѣстиеыиимъ вѣхвомъ сватыа
црькѣви крьстнианскы огнисиъ зажжзати, обрѣтаемыа же крь-
стианцы поксая нмати и ноудити иа жрыти и повиновати са по-
помъ,²⁾ повинноуѣжытаиа же са и жыржытаиа изъ всанкы саны и
уѣсти възводити, не повинноуѣжытаиа же са горькамъ и разан-
уыиамъ мѣкамъ прѣдаати. въ то же врьма гониснииа обрѣтоша
са въ Персѣстѣй зсиин въ иѣкоторѣй вси иарнцисмѣй Илсд
дѣва брхта Каракисни и Иона иисеныи иарнцисма, мѣжд прл-
вѣднѣа, испалъиъ сжшта вѣры и храништа зуповѣди господыи

1) Monumenta e cod. Supr. ed. F. Miklosich p. 186.

2) vielleicht zu lesen **богомъ**.

ТОГО РАДН НЕ ПОВИНѢША СЯ ЦЕСАРЮ ПОВСАЖНЮ, НИМЪЖЕ ТѢМА
 ДѢЛА БѢАХЪ ОТЪЕРАШИСИ. ТОГДА ИСПЛНИВЪШЕ СЯ ПРОСТИ
 МНОГЫ СТАРѢЙШИНЫ ЖРЬУСКИ ПОВСАЖША ПРИЕСТИ И. ПРИ-
 ЕСДНОМА ЖЕ НИА БЫВЪШИСА И СТАВЪШИСА ПРЕДЪ СТАРѢЙШИ-
 НАМИ ВЛЪШЬСКИМИ ГЛАГОЛША НИА ВЛЪСЕНЪ ЗАКЛИНАЕМЪ ВЪ О
 ИСПОВѢДНЬЕМЪ НАШЕМЪ ЦЕСАРИ СЛАВРИИ, БЕЗЪ ЛЪЖА ОТЪЕВЪШТА-
 КАНТА НАМЪ, О НИМЪЖЕ ВЪПРАШАЕМЪ ВЪ ОУ ТВОРИТА КОЛѢЦ ЦЕСАРИЖ
 И ПОВИННОУСТА СЯ ПОВСАЖНЮ ЕГО И ПОКАЗНИМЪ СЯ СЛЪНЦЮУ И
 ОГНЮ И ВОДѢ ПО ЗАКОНУУ И ПО ЗАПОВѢДИ ЦЕСАРИ НАШЕГО НАИ ИИ;
 ОТЪЕВЪШТАВЪША ЖЕ СКАТАВЪ НОНА И ВЛАХИСИИ ГЛАГОЛША НИМЪ.
 ДА ГЛАГОЛЕВЪ, А ВЪ ПОСЛОУШАНТЕ АКЫ КЪНАЗН И СЪДНІА ЦЕСАРИ
 ПЕРСЬСКА, НИМЪЖЕ ИЗЪБРАНИ ИМОУ ИЕСТЕ И ПРАВЪДИИ СЪДНІА И
 ТОГО РАДН ИЗЪБРАВЪИ СЪДЪ ВЪСЬ СВОИ ВЪ РАЖЕ ВАШИ ПРЕДАСТЬ,
 ДА ВЪ ПРАВЪДѢ СЪДНТЕ, А НЕ БЕСПРАВЪДІА ДѢЛАМЪ. ИТНЪ ОУБѢ,
 СЛАВРИИ СЪДНІА, НЕ ПОДОБЛЕВЪ ВАМЪ ЗЕМЪНАГО ЦЕСАРИ БОИТИ
 СЯ, НЪ ОНОГО ДАВЪШАГО ВАМЪ ИМЪДРОСТЬ И СЪМЪСЛЪ, НИЖИТАГО
 ВЛАСТЬ ИСЕСЫ И ЗЕМЪНЪ И ВЪСАЦЪИИ ДЫХАНИИ, ИЖЕ ПОЛОЖИ
 ПРЕДЪ ВАМЪ И ОУСТАВИ УАСЫ И ДАСТЬ ВАМЪ ИМЪДРОСТЬ, ДА ПО ИМЪ-
 ДРОСТИ ВАШЕИ СЪДНТЕ ВЪ ПРАВЪДѢ ПО ПЛЪТИ ПОДОБНЫМЪ ВАМЪ.
 ЗАКЛИНАЕМЪ ОУБѢ ВАСЪ, ВЪРОИЖ ИСТИНЬНОИЖ ПОВЕДАТЕ НАМЪ, КОЕ-
 ГО БОГА ПОДОБЛЕВЪ НАМА ОТЪРШИТИ СЯ, ИСЕСЬСЬСКОМО АИ НАИ
 ЗЕМЪНАГО, ВЪДУНАГО АИ НАИ МАЛОЕРЪИСНЫНАГО; ИМЪ ОУБѢ ВЪ-
 РОУЕМЪ ВЪ БОГА СЪТВОРИВЪШАГО ИСѢО И ЗЕМЪНЪ, И НЕ ВЪРОУЕМЪ
 ВЪ УЛОВЪКОУ ТЪЛЪНЬНОУ. НЕ МОЖЕВЪ ОУБѢ ВЪРОВАТИ ВЪ УЛОВЪКА,
 ИЖЕ МАЛО ПОЖИВЪ ОУЧИРАЕТЪ И ПОГРЕБЕВЪ СЯ ЦКО И ИМЪ. ТО
 СЛЫШАВЪШЕ ЖЕ ВЛЪСЕНЪ ОТЪ НИЮ РАЗГНѢВАВЪШЕ СЯ ВЪСЛЫИ ПО-
 КЕЛЪША ПРИЕСТИ ЖЪЗДІЕ ШИНЪУАНО ИСОЦЪИШЕСИ НА ИМЪСНИИ
 СКАТОЮУ НОНЪ И ВЛАХИСИИ, ОТЪАЖУИВЪШЕ И РАЗЪНО, ДА НЕ
 СЛЫШИТА КЪЖДО ИЮ ВЪПРАШАНИА ПОДРОУТА СИ И ОУКРЕПИТИ СЯ

на троудѣ Христосовѣ. прѣдсѣдѣше же Масдрѣѣ и Сироѣ и Малринснѣ, три старѣйшинны вѣльнѣскы, на въпрашаннѣ свѣтоу ю повелѣша съ вѣрстнѣхъ вѣвсстн свѣтлаго Нонѣ юдиноу. вѣвсдноу же вѣвѣсноу Нонѣ рѣша къ нѣмоу вѣвсн. уѣто ты са мѣннѣ; ашѣ оуѣо уѣтснн и поклоннншн са сѣвѣнцоу и огню и водѣ и сѣвонѣуѣснн повелѣннѣ цѣсарѣ, [то свѣвѣда съ уѣстнѣхъ нспоушѣтнѣ вѣвдснн]. ашѣ ан [нн], то вѣзлѣжнѣ на та нжѣхъ жѣстоуы, мѣты зѣло. нс помышлѣнн же вѣ сѣбѣ, ꙗко мы хошѣмѣ, да подѣннснн ты уѣто зѣло. мы нс хошѣмѣ тебѣ зѣла ннкагоу же, ашѣ нс ты самѣ вѣсхѣнѣснн зѣло прнѣврѣстн сѣбѣ. отѣвѣштѣвѣ же вѣвжнѣнѣ Нонѣ рѣсѣ нмѣ. азѣ сѣго жнѣнн нс трѣѣоуѣжъ Христосѣвѣ жнѣнн рѣдн, прѣхѣднѣ бо н ннколѣ прѣвѣвѣмѣтѣ, да оуѣо того рѣдн ннколѣжѣ нс отѣврѣжъ са госпѣдѣ моѣго Нсоуѣсѣ-Христѣсѣ, жнѣжштѣлаго вѣ вѣкѣхъ, ꙗко тѣ ѣстѣ нѣдѣждѣ вѣсѣмѣхъ крѣстнѣзнѣомѣхъ, н нс осрѣмѣжѣтѣ са вѣсн вѣроуѣжнѣтн вѣ нѣ, да нс тѣ обѣштѣ нѣмѣхъ гѣлѣгома. ашннѣ, ашннѣ гѣлѣомѣжъ вѣмѣхъ. нжѣ отѣврѣжѣтѣ са нснѣ прн уѣловѣцѣхъ, то н азѣ отѣврѣжъ са ꙗго прн отѣцн моѣмѣ нсѣсѣсѣтѣмѣхъ н прн свѣтѣхъхъ агѣслѣхъ. прнннѣ бо нмѣхъ на обѣлѣцѣхъ нсѣсѣсѣтѣхъхъ вѣ сѣлѣжѣхъ отѣца свѣоуѣго н свѣтѣхъхъ агѣслѣхъ н архѣгѣслѣхъ, н оуѣжѣ оуѣготовѣннѣхъ отѣдѣтн комоуѣждѣ уѣловѣкоу по дѣломѣхъ ꙗго. нѣннѣхъ оуѣо то сѣмѣнѣвѣшнѣ повелѣннѣхъ, ꙗжѣ повелѣно вѣмѣхъ ѣстѣ о нѣннѣхъ тѣворннѣхъ, то скорѣхъ тѣворнѣтѣ, нс жѣ помышлѣннѣтѣ, ꙗко оставѣмѣхъ домѣхъ госпѣдѣнѣхъ, ꙗльмѣжѣ тѣхъ нмѣхъ сѣтѣворнн сѣлоуѣжннѣхъ вѣ домѣу ꙗго свѣтѣмѣхъ, н рѣсѣ нѣмѣхъ. вѣ ѣстѣхъ сѣвѣтѣхъ нроуѣхъ, н ꙗкѣхъ. вѣхъ ѣстѣхъ сѣлѣхъ зѣснн, ашѣ сѣлѣхъ обѣуѣмѣтѣ, то уннѣхъ осѣлнѣтѣ са; ашѣ оуѣо, ꙗкожѣхъ вѣхъ гѣлѣомѣжѣтѣ, повелѣннѣхъ цѣсарѣхъ посѣлоуѣшѣмѣхъ н зѣловѣдн ꙗго сѣтѣворннѣхъ, то нс мы ꙗдннн отѣврѣжѣмѣхъ са госпѣдѣхъ нѣшѣго, нѣхъ нѣшѣхъ отѣ-

ли и поклонили са сльнцоу и огню и водѣ, якоже послоушавѣ
поклони са и братъ твой Нона, или приимши раны на телеси
своими; отъѣхшавѣ же скатыи Варахисни руси нмъ' якоже и
Нона поклони са, ямоуже поклони са, то и азъ нхус поклонихъ
са, славословыхъ и възношихъ и. бы галголасте лѣжж о немъ,
нъ истина не дастъ ямоу того сътворити. кѣто бо бы възмо-
галъ ослѣпити оумъ срьдъуыный его, да бы са поклонилъ той
твари, вже слоужити уловѣкомъ, и оставилъ сътворышаго и;
аште бы дѣло уастно было, то славенъ оубо бы отъ уловѣкъ
слоужениис принималъ и не бы слоужилъ намъ рлѣскомъ униомъ.
се бо нынѣ видимъ, яко богати и ништни и зѣли и добрии
отъ того слоужѣжъ приемѣжъ. [Якоже оубо рлѣъ есть огонь
взшъ уловѣкомъ боышнимъ и сътворенъшнимъ и оуставѣснъ,
такъ несправдливо есть ноудити насъ, да поклонимъ са огню,
нже богъ на рлѣотѣ]¹⁾ дастъ намъ уловѣкомъ, и остави са бога
сътворышаго нсео и зсмыж и море и вса, нже въ нихъ. нъ
лѣпо есть нхус ономоу хвалж и поклонѣ и уастъ отъ цѣсарѣ
жс и кѣназѣ и воеводѣ и отъ вѣсего дѣхання приимати' нже
сътвори вѣсотѣ и гажениы, игоже гажеокыа мѣсан не можеть
никтоже домыслити са, ни възрѣти довылымъ на вѣсотѣ
славы, нмѣжс трѣбоужимъ его вѣси сыновс уловѣуыстни' тѣ

1) [] nach Acta SS. Mart. vol. III p. 772: cum igitur
ignis constitutus sit servus noster ab eo, qui fecit illum, iniquum
est velle vos cogere, ut ignem adoremus, quem deus ad humanos
usus creavit, et abnegemus deum, qui et, mit anschluß an die
hdach., deren text hier ganz verwirrt ist: и рлѣъ есть огнь или
уловѣкомъ. боышнимъ и сътворенъшнимъ и. такъ оуставѣшнѣ
или. икоже оубо несправдливо есть нже ноудити насъ да покло-
нимъ са слоужѣсѣ мира сего. богъ на рлѣотѣ уъ огнь дастъ намъ
уловѣкомъ.

БО ИСТЬ КРЪМАНЪ ВЪСЖ НАСЛАМЕНЖЕМЪ И ВЪСА МЖДРОСТНИКЪ СВОЕМЪ
 ОУГОТОВЕН. СС ЖС ТРЪБОУИСТЬ ОТЪ НАСЪ, ДА ВЪМЪ НМА ГОСПОДА
 НАШЕГО ВЪСН СЫНОВЕ УЛОВЕУЪСТНИ А НЕ СОУСТЫПНИИ ДЪЛЫ И
 ЛЪСТЫИИ ПРЪЛНШТАСМЪ СЯ. ТЪ БО РЕУСЪ НЕ СЪТВОРИТЕ СЕБѢ КАПИ-
 ШТЬ НИ ПОКАЛНИИТЕ СЯ ДЪЛОМЪ РЖКЪ ВЪШНХЪ НИ НИЮИ ТЕАРН
 НИКОИЖС, ЗА НЕ АЗЪ ИСМЪ ГОСПОДЪ БОГЪ ВЪШЪ ИЗЪ ПРЪВА СЫ И
 ДО КОНЦА ПРЪБЫЕМА, И НЪСТЬ НИГО БОГА РАЗКЪ МЕНЕ, И САМЪ
 МОЮА НИМОУ НЕ ДАМЪ НИ БАЛГОНЗКОМЕНИИ МОИХЪ ВЪШНИСМЪ,
 НИ УЪСТИ МОЮА ПОДАМЪ КАПИШТЕСМЪ. АЗЪ ОУМОРЕКЪ И ОЖИВЪКЪ, И
 НИКЪТОЖС ИСТЬ, ИЖС ОУБЪЖИТЬ РЖКОУ МОЮЮ. ТОГДА РАЗГНЕВА-
 ША СЯ СТАРЪИШНИИ ВЪШЬСКИИ СЛЫШАЕШС РЪУИ ТЫ ОТЪ
 НЕГО И ПЛУАША УОУДИТИ СЯ НИМЪ И ТРЪПЪНИЮ НХЪ И РЕША. НЕ
 ВЪПРАШАНИИ НХЪ ИЪНЪ, ДА НЕ НИКЪТОЖС ОТЪ УЪТЪШТИНХЪ И
 КАЛНИКЪШТИНХЪ СЯ СЛЫНЪЮУ И ОГНЮ И ВОДЪ ОУСЛЫШАТЬ ТАКО-
 ЕМНХЪ СЛОВЕСЪ НХЪ, И ОТЪЕРЫЖТЬ СЯ И ТИ ТАКОЖЕ И ОТЪСТЖ-
 ПАТЬ ОТЪ ЖРЪТЕЪ. НЪ ПЛУС ОУСЛЫШИИИ НХЪ ПОШТИКЪ, ДА НИКЪ-
 ТОЖС РАЗОУИЕИСТЬ ГАЛОМСЫНХЪ ОТЪ НИЮ ИИ ОТЪ НАСЪ ТВО-
 РИИИНХЪ. И БЫСТЬ ТАКО. И ВЪСТАША ТОГДА ОТЪ СЖДИШТА.
 СЕДЪШС ЖС ПОШТИКЪ МАЛУАНИЮ СЖШТОУ МЪНОГОУ ПОВСАЪША ПРИ-
 ВЕСТИ СКАТАЛО **Карахисни**. ПРИВЕДСНОУ ЖС ИМОУ БЫЕЪШОУ И
 МАЛУАНИЮ СЖШТОУ МЪНОГОУ ПОСЛОУШААХЪ ЕГО. МЪНОГО ОУБО
 ВЪЛХВОМЪ ВЪПРАШАЕШИСМЪ ЕГО И СКАТОУОУМОУ БОЖИЕМЪ МЖ-
 ДРОСТНИКЪ ПРЕДОЛЪЕЪШОУ НИМЪ РАЗГНЕВАЕШИС СЯ БЕСЗАКОННИИИ
 ПОВСАЪША ПРИВЕСТИ СЪЛААЫИ МЪДАНЫ, И РАЖДСЪШС Я ПЛУС
 ОГНИА ПОДЪЛОЖИША ПОДЪ ОБЪ ПАЗОУСЪ, И РЕША КЪ ИСМОУ ВЪСЕН-
 ТАКО МИ ВЪНЪЦЪ ЦЪСАРИА ПЕРСЬСКА СЪКОРИА, ЯКО АШТЕ ИЗЪ ПЪ-
 ЗОУХЪ ИСТРАССНИИ МОЕО И ИДИИЪ СЪЛААЫИ, И ДА ПАДЪСТЬ НА
 ЗСМИ, ТО ДА ВЪСН, ЯКО ОУЖС ВЪМЪ ИЗВЪЕСТО, ЯКО ОТЪЕРЫЖС СЯ
 БОГА СВОЕГО. ОТЪВЪШТАЕЪ ЖС СКАТЫИ **Карахисни** РЕУСЪ КЪ НИМЪ.

СЛОУТЫ СОТОННИКУ И КЪНАЗН ГРЕШНИНН, ТАКО МН СЪПАСЕНИИ БОГА
 МОЕГО И ПОГЫБѢЛЪ СОТОНУ, ОТЫЦА ВАШЕГО, НЕ ИМАМЪ ОУБОЯТИ СЯ
 ОТЪ БОГА ВАШЕГО НИ ЕДИННОГО ОТЪ СЪЗЛАТЫХЪ ПОВРЪШТИ НА ЗЕМН,
 НЪ ИМЕНЕ РАДИ ХРИСТОСА МОЕГО ОУДРЪЖЖА. АЗЪ ЖЕ НЫНѢ
 ЗАКЛИНАМЪ ВЪ БОГОМЪ ЖИВЫМЪ, КЪ ССѦ МЯЦѢ АНТЕ И НГЫ ИМАТС
 МЯЖЫ ЛЮТЫ, ТО НАВЕДЕТЕ НА НЪ КЪТО БО ИЕСТЬ ИСХОДАИ НА
 РАТЬ И НЕ ВЪДАА СЯ ВЪСЪМЪ СРЪДЦЕМЪ НА СЪМРѢТЬ, ДА ВЪЗЫМЕТЪ
 СЛАВѢ ВСАКѢ И ДАРЫ ОТЪ ЦЕСАРѢ МЪНОГЫ И САНЪ ВСАКЪ; ТО
 РЕКЪШОУ СКАТОУОУМОУ КАРЛХИСИО ВЪЗВЕСИШИС СЯ ВСАКИМЪ ВЪ-
 СЕН ПОВСАДША ПРИНЕСТИ ОЛОКО И РАСТОПНЕШИС ВЪЗДАНѢТИ НА ОУН
 И КЪ НОЗДРН КЕМОУ ВЪЛАНѢТИ И КЪ ОУСТА И КЪ ОУШН, ДА НИ СЛЫ-
 НИТИ НИ ГАЛГОМЕТЪ, И ПО ТОМЪ ПОВСАДША СЛОУТАМЪ ГАЛГОМЪШТЕ
 ПОИМЪШЕ И ЕСДЕТЕ КЪ ТЪМЪНИЦѢ И ПОВРЪЗУШЕ ЗА ЕДИНИЖ НОГѢ
 ПОКЪСЕНТЕ И ТОУ, И СЪТВОРИША ТАКО. И ТО ИМЪ РЕКЪШЕШЪ ПОВ-
 СЛАША ПЛЪКЪ ИСУШЕНИИМЪ КЪСЕН ПРИНЕСТИ КЪ НИМЪ БЛАЖЕНАГО
 НОНѢ. ПРИИДЪШОУ ЖЕ КЕМОУ ГАЛГОМАНА КЪ КЕМОУ КЪСЕН
 УЪТО ИЕСТЬ, НОНА; КАКО ИЕСТЬ ПЛЪТЬ ЕНДЕТИ ТИ, И КАКО ПРѢБЫ
 НОШТЬ ОНѢ ВЪСЖ СТОМѢ ВЪРХОУ АЕДА И НА ЛЮТЕЙ СТОУДСНН;
 ОТЪВѢШТА КЪ НИМЪ БЛАЖЕНЫЙ НОНА И РЕУСЪ ВЪДЖИТЕ БЖДЕТЕ,
 СЖДНИА И ЦЕСАРН, ЯКО БОГЪ МОЙ, ИЖЕ ИЗЪОЛН ДОУША МОЯ, ОТЪ
 ИСАЕЖЕ РОДИ МА ОТЬЦЪ МОЙ И ПОМЪНѢ И ВЕДЪ, НИКОЛМЪЖЕ ТАКО-
 БЫА ДОБРЫ ПОДАСТЪ МН НОШТИ, НИ ПОМЪНѢ ИШТЕ, ОТЪ ИСАЕЖЕ
 ИЕСТЬ ОУИМЪ ВЪ УЛОКЕЦѢХЪ И ОУВЕДѢХЪ, УЪТО ИЕСТЬ УОУЕВСТВО, ЯКО
 ТАКОКА ПОКОЙНА ПРѢИДЕ ИЗДЪ МЪНОЖ НОШТЬ, ПРИИДЕ БО МН
 ЛЫГИНИ ОТЪ ДРѢВА СКАТЪАГО, ИЗ ИСЕМЪЖЕ РАСПАТЬ БЫСТЬ ГОСПОДЬ
 МОЙ ИСОУСЪ-ХРИСТОСЪ. СС РЕКЪШОУ СКАТОУОУМОУ НОНѢ ОТЪВѢ-
 ШТАША КЪСЕН И РЕША КЪ КЕМОУ БРАТЬ ТВОЙ КАРЛХИСИИ ОТЪ-
 ВРЪЖЕ СЯ БОГА ТВОЕГО, А ТЫ ПРѢБЫКАШН ИШТЕ КЪ КЕМОУ; ОТЪ-
 ВѢШТАВЪ ЖЕ СВАТЫЙ НОНА РЕУСЪ КЪ НИМЪ ВЕДЪ И АЗЪ, ЯКО

отъерѣжсѣ са днѣвола и вѣсѣхъ мѣсѣхъ его, и владѣицѣ Христо-
соу сѣверѣшихъ самѣ са юсть принесѣхъ. глаголаша юмоу вѣсен-
не погоуѣнъ зѣхъ доуша своѣя, оуѣс бо ти юсть отъерѣшити
са бога своѣго. отъѣхѣшаже Нона реусъ къ нимъ: слѣпни и
жрѣдѣни, глаголасте къ самѣ, ꙗко мѣдри юсмѣ и мѣдрѣстѣмъ
нашѣмъ изъобращѣсмѣ истинѣмъ. [не можѣтъ ли уловѣхъ нѣмъ
пышеницѣ въ житѣници своѣи асѣхѣти и хранѣ ѡ, дѣждоу
же и тѣхѣмъ и громоу и малынимъ находашѣсмѣ къзымъ отъ
пышеница въ рѣжоу своѣю сѣхѣти къ нѣа господѣи; сѣхѣхъ
бо]¹⁾ ожидахъ пришѣхѣши жѣхѣ наплѣнѣти гоуѣмоу отъ мѣла-
го оноу, ꙗже вѣсѣхъ надежда рѣдѣ, ꙗже нѣмъ къ Христосоу-
ахѣ ли да не брѣхѣхъ пышеница асѣхѣти ѡи въ житѣници и
да не вѣсѣхѣхъ отъ нѣа, то оскѣдѣхъ пышеница, не можѣтъ
бо изъоблаговѣти. такожде и въ насъ уловѣхѣхъ юсть видѣти-
ахѣхъ кѣто погоуѣхъ доушѣмъ нѣсѣмъ рѣдѣ господѣа нашего Нсоусъ-
Христосѣ, то, ꙗгда хохѣхъ обѣлаговѣти сыны уловѣхѣхъ, ты
надѣхѣхѣша са на нѣ и теорѣхѣхъ воѣмъ его обѣновѣхъ сѣхѣ-
томъ онѣмъ сконѣмъ, нѣс не прѣхѣхѣхъ ни разѣрѣхѣхъ са нѣкоѣ-
хѣ, и прѣхѣхѣхѣшахъ заповѣдѣи его вѣрѣхѣхъ въ огнѣ не
оутѣсѣхѣмъ. слышѣхѣхъ же то вѣсен онѣмъша на мѣного
вѣрѣа словесѣмъ его уоудѣхѣхъ са. послѣхѣхъ же отъѣхѣхѣ-
хѣхъ рѣна юмоу: не прѣхѣхѣхъ сѣхѣ, Нона, ни послѣхѣхъ
пѣсѣни, [мѣного бо пѣсѣни прѣхѣхѣхѣхъ]. отъѣхѣхѣхъ же
блѣхѣхѣхъ Нона глагола къ нимъ: добрѣ рѣхѣхъ, ꙗко прѣхѣ-

1) das handschriftl.: можѣтъ ли уловѣхъ нѣмъ пышеницѣ въ жи-
тѣници своѣи асѣхѣти и хранѣ ѡ. дѣждоу же и тѣхѣмъ и громоу
и малынимъ находашѣсмѣ. не къзымъмоу отъ пышеница въ рѣжоу
своѣю и сѣхѣти въ нѣа господѣи и сѣхѣхъ giebt keinen zusamen-
hang mit dem folgenden. Vrgl. AA. SS. I. I. p. 772 A.

штабѣ пѣсаниа, нѣ отъ вѣсѣ поганыхъ. не прѣланишаѣ
 нно ннѣтожѣ уаовѣтъ, нѣ тѣуниѣ житисѣ цира сего. а нжѣ
 вѣкоушашѣ скрѣниѣ господнѣ, тѣ не прѣланишаѣ са ннколи-
 жѣ. вѣкожѣ бо [богатуѣ нѣкомоу пирѣ вѣликиѣ гостемъ своимъ
 оуготовиѣшоу н посладеѣшоу]¹⁾ по зѣвѣнныа нмѣ нзѣходашѣ
 зѣвѣнни кѣждо нзѣ своего домоу вѣдати нзѣвѣстнѣ, вѣко
 ндѣтъ на вѣссани, н сѣ оуѣрѣднѣнѣ на пирѣ приходѣтъ, вѣшнѣ-
 дѣшѣ [жѣ] на обѣдѣ н сѣдѣшѣ на трѣпѣзѣ вѣкоушнѣшѣ вниа,
 да ашѣ добро бѣдѣтъ, то сѣдѣцѣ ннѣтъ отъ ннѣго н вѣзѣссѣ-
 лѣтъ сѣ, н отъ оуѣнтниа не могѣтъ нти вѣ домъ своиа, по ннжѣ
 нѣного сѣтъ пѣлиа вѣсѣднѣшѣ сѣ вниомѣ, донѣдѣжѣ приндѣтъ
 свои нмѣ н нмѣшѣ прнѣсѣдѣтъ вѣ домъ своиа, за оуѣра [жѣ]
 вѣстаѣшѣ, вѣгда ннѣжуѣтъ внио, рѣдоуѣѣтъ сѣ зѣло, вѣко оуѣ
 своихъ сѣтъ си дома асѣланѣ такожѣ н рѣни Христосовѣ, вѣгда
 вѣдати, вѣко зовѣтъ а сѣднѣ на сѣднѣшѣ, то вѣдати, вѣко на
 троуѣдѣ н на ноуѣдѣ ндѣтъ, [н] вѣгда ндѣтъ н оннѣтъ сѣ отъ
 ннѣжѣ н отъ любѣвѣс Христосовѣ, то оуѣжѣ кѣ томоу не пошнѣнѣ
 ни домоѣ ни уаѣ ни ннѣннѣ, ни могѣтъ прнѣбрѣсти ни зѣлата
 ни сѣрѣбра ни нного ннѣсогожѣ, вѣжѣ вѣ мироу сѣмѣ, нѣ прѣо-
 бнѣдати н цѣсарѣа н кѣназа ождѣлѣшѣ вѣдннѣго тѣуниѣ цѣсарѣа
 вѣликаѣго Христосѣа, вѣгожѣ вѣнни нсѣмѣ нмѣ, вѣ родѣ родѣ прѣ-
 вѣнѣлѣшѣтоу нмоу, вѣгожѣ цѣсарѣство не прѣходитѣ, нѣ прѣвѣ-
 клѣтъ вѣ вѣкѣ. то рѣкѣшоу скѣтоуѣмоу Нонѣ повѣлѣша
 вѣлѣки прѣсты нмоу отѣвѣкѣти обоѣ рѣуныа н ножныа н
 помѣташа а прѣдѣ скѣтыннѣ Нонѣжѣ, н рѣша кѣ ннѣмоу вѣлѣкиѣ
 сѣ, вѣднннѣ, кѣко рѣсѣнѣхомъ прѣсты твоѣа по зѣснѣ, пожднѣ

1) hndschr. богаты нѣкто пирѣ вѣликиѣ гостемъ своимъ оугото-
 вѣннѣ н посладеѣ.

оубо, ꙗгда вѣрѣма бѣдѣсть жатѣ, то принѣмѣть ти мѣнози
прѣсти. отъвѣштавъ свѣтѣй Нона рече: азъ многа рѣкъ не
трѣбоуѣхъ, нѣ естъ богъ създавый мѧ, нѣже пакы обновити мѧ
обновѣннѣишѣи своимъ, ꙗже хощѣтъ творити о насъ. то слы-
шавъше и вѣрости исполнѣннѣише сѧ повелѣша възвратити пырѣлъ
къ конобѣ, и повелѣша слоугамъ, да оудѣрѣтъ грѣхомъ всѣхъ
главѣхъ его, ѡбдоуѣхъ класи сѣтъ, къ томоу и ѡзвукъ ѡмоу оубѣ-
зати, и сътвориши тако. и повелѣша вѣсен, и покрыгоша
прѣдъ нимъ кожѣи главѣи его и ѡзвукъ въ конобѣ пырѣльнѣи.
по томъ же врыгоша и самого того свѣтаго въ конобѣ пырѣль-
нѣи. възвѣсноу же бѣгъшноу свѣтоуоумоу ление излѣна сѧ
вѣнъ коноба въсь пырѣлъ, и не прикоснѣ сѧ кимъ, и никакже
не вѣрѣди его ни при усомѣже. видѣвъше же неустыжени
вѣсен бѣгъшисѣ то оудѣи и дивѣнъше сѧ оужасѣна сѧ, ꙗко не
вѣрѣди его никакже такоуѣи мѣжѣ, и повелѣша принести вратѣ
и вѣложити и въ нѣ и сътагити и злѣити зѣло, и сътвориши
такѣ слоугы, и сѣломнѣиши сѧ кости его всѣи, и по томъ прѣ-
трѣши и пошлѣи. прѣтрѣсноу же ѡмоу бѣгъшноу повелѣша
вѣсен троупѣ его възвѣнѣти въ ѡмѣи главѣоуѣи и стрѣнѣи его
терѣдѣ. тако же сѧ оубо съконъувѣшноу свѣтоуоумоу Нонѣ
повелѣша пакы принести свѣтаго Карахисѣи. привѣсноу же
ѡмоу бѣгъшноу галгоуѣи къ ѡмоу вѣсен поштади оудѣвъ
своиѣхъ, Карахисѣи, и не вѣсхощѣи беззѣлоуѣи ѡсѣдити себе.
отъвѣштавъ же свѣтѣй Карахисѣи рече къ нимъ: ѡ азъ ксимъ
създавый себе ни азъ ногоубѣвѣхъ себе, нѣ естъ господъ сътво-
рѣтый мѧ, и тѣ обновити мѧ силою своимъ, и тѣ мѧ излѣнѣти
и храниѣти испороуѣи отъ рѣкъ вѣнѣи и отъ рѣкоу цѣсрѣи
вѣнѣи оубѣисѣи, нѣже сътворѣиши и бога не вѣсть, нѣ
воуѣи и повелѣннѣи того дѣвола подѣнѣзѣи сѧ съконъуати. то

рскъшоу скатоуоумоу Карлахисно рѣша вѣскн мѣ юсмѣ сѣмн
 досаждажнѣтн н оукарѣжнѣтн цѣсарѣ Саворнѣ, сн оубо прѣль-
 стнѣк своѣмъ прѣдажнѣтн нс брѣжѣтн инкогѣжс. то нмѣ рскъшсмѣ
 н вѣрстн са испѣлнѣнѣнсмѣ мѣногѣ нзмѣннѣша са лнцѣ вѣсѣмѣ
 о вѣажнѣтѣмъ Карлахиснѣ, н повсѣлѣша вѣлунтн н по трынню, н
 по томѣ повсѣлѣша принѣстн трѣстнѣ н рѣсѣпнѣвѣшс нѣ дѣвоѣ
 обѣложнтн по плѣтн юмоу н вѣрѣнѣк обѣзѣжѣшс сѣтагнѣжтн, до-
 нѣдѣжс погѣрѣжнѣтѣ трѣстнѣ вѣ плѣтн юго, н повсѣлѣша нзѣл-
 унтн трѣстн нзѣ юго, да сѣ трѣстнѣсмѣ н плѣтѣ юго вѣздн-
 рѣжѣтѣ са, н сѣтворнѣша тако слоутѣ, н нзѣлѣунѣша трѣстнѣ сѣ
 плѣтнѣж юго. по томѣ жс повсѣлѣша нсуѣстнѣнн вѣскн, н вѣло-
 жнѣша н вѣ вѣратѣ, нжѣс н скѣталѣго Нонѣж, н тоу сѣломнѣша вѣсѣ
 костн юмоу. по томѣ жс повсѣлѣша слоутѣмѣ, н принѣссоша
 пѣцѣлѣ горашѣтѣ н вѣлнѣша вѣ оустѣ юмоу, н тако прѣдѣстѣ
 доушѣж свѣтѣн Карлахиснѣ н тако пострѣда сѣ вѣсѣмн свѣтѣмнн.
 слѣшѣжѣтѣ жс мѣжѣ нѣжѣто дѣбѣроговѣннѣ, ннѣсѣмѣмъ Аѣднѣсотѣ,
 вѣко сѣконѣуѣстѣ са свѣтѣмъ Нонѣж н Карлахиснѣ, принѣсѣ н нскоу-
 пн оу стрѣжѣ тѣлѣсн скѣтоуѣю, нѣтѣ сѣтѣ н трн сѣрсѣрѣннѣкѣ
 дѣлѣтѣ, нс тѣунѣж жс сѣю юдннѣю дѣвоѣю свѣтоуѣю нскоупн тѣ
 тѣлѣсн, нѣ н ннѣхѣ, нжс прѣдѣ тѣмѣмъ мѣжѣсн бѣша. кѣлѣ жс
 са мѣжѣ тѣ прѣдѣлѣннѣмѣ тѣлѣсѣ, вѣко ннѣжѣтожс отѣ кѣнѣзѣ
 вѣлннѣхѣ нс ннѣтѣ оубѣдѣтн бѣжѣшѣлѣго, по ннѣжс нспрѣжѣлѣ дроутѣ
 вѣ мѣжѣ снѣхѣ сѣконѣуѣжѣшннѣхѣ са. сѣконѣуѣжѣшннѣхѣ жс са
 свѣтѣмннѣхѣ ннѣсѣлѣ сѣжѣтѣ снѣ Нонѣж, Карлахиснѣ, Зѣлнѣдѣлѣ, Аѣлѣхѣрѣ,
 Нѣрснѣсѣ, Нѣлнѣж, Аѣнѣвѣж, Мѣлѣрнѣсѣ, Мѣлѣрѣфѣлѣ, Сннѣвѣснѣнѣсѣ, Сѣлѣлѣ.
 сн юдннѣжѣ нѣлѣ дѣсѣтѣ стрѣстѣотѣрѣлѣннѣ н дѣбѣроновѣдѣннѣмъ мѣжѣс-
 нннѣжѣ трѣоуднѣша са дожнѣ н до конѣцѣ Хрнѣстѣсѣлѣ рѣднѣ, зѣлѣ ннѣ
 одѣннѣ бѣша сѣтѣлѣомѣж одѣждѣсѣжѣ н нсоубѣлѣжѣшннѣмъ вѣнѣцѣсмѣ
 вѣнѣуѣлннѣ тѣмѣ Хрнѣстѣомѣж, ннѣжс свѣтѣмннѣхѣ молнѣлѣмн да

ПОМИЗОВАНИ БЪДСМЪ ВЪСН. СЪКОНЫЛАША ЖЕ СА СКАТИИ ХРИСТОСО-
 ЕИ ИЖУСИНИ ДЕСАТЬ НХЪ МЕСАЦА МАРТА КЪ, А ДРОУТАМ ДЪЛА ТО-
 РОЖДЕ МЕСАЦА КЪ. СЪПИСА ЖЕ МАМАТЬ СКАТЫНХЪ ИСАИИ НЪКЪТО
 ИМЕНИМЪ, СЫНЪ АДАМОВЪ, ОТЪ ЗСМЫА СЫ АРЗАННИСКИ, ИЖЕ
 БЪЛАСИ ШЛАЪ СЪ КЛЪХЕМЪ ПОСЛОУШАТИ ТЪУНЫ БЪКАСИТНИХЪ, И
 ПРЕБЫКЪ ПО СТРАДАНИИ СКАТЫНХЪ И ВЪСЕ ИСПРЬЕЛ ДОЖИ И ДО
 КОНЬЦА ЗЪЛО ИСТИННЪ СЛЫШАКЪ И ВИДЪКЪ ПОТЪШТА СА СЪ ВЪС-
 КОМЪ ТЕРЪДОСТНИКЪ СЪНИСАТИ НА ВЪЗГРАЖДЕНИИ И ОУСПЕХЪ И СЪНА-
 СНИИ ПОУИТАЖИТНИИМЪ, ИКОЖЕ И НИЕМЪ ПОДРАЖАТЕЛСКИМЪ [БЫТИ]
 ТАКОВИМЪ О ХРИСТОСЪ БЛАГОДЕТИ, ИМОУЖЕ САЛА И ДРЪЖАКА КЪ
 КЪКЪ ВЪКОМЪ. АМИНЪ.

ANFANG DER HOMILIE DES JOHANNES CHRYSOSTOMUS

UEBER

MATTH. XXVII, 62.:¹⁾

НА ОУТРИИ ПО ПАТЬЦЪ СЪБЪРАША СА АРХИЕРСЕН И ФАРИСЕН КЪ
 ПИЛАТОУ ГАЛГОЛЕЖИТСЪ ПОМАНИЖОМЪ, ИКО ОНЪ МЪСТЫЦЪ ИСИТС
 ЖИВЪ СЫ ГАЛГОЛА, ИКО ПО ТРЪХЪ ДЪНЬХЪ ВЪСТАИЖЪ ПОВЕЛИ ОУЕО
 ОУТВЪРДИТИ ГРОБЪ ДО ТРЕТНИЗАГО ДЪНС, ИДА КАКО ПРИИДЪШЕ
 ОУУСИНИИ ИГО НОШТИКЪ ОУВЪРАДЖЪ И И РЪКАЖЪ МОДЫМЪ, ИКО
 КЪСТА ИЗЪ ИРЪТЕИНИХЪ, И БЪДЕТЬ ПОСЛЕДЪНИИ ПРЪЛЪСТЬ ГОРЪ-
 ШИ ПРЪКЪМЪ.

ВЪСЪДОУ ПРЪЛЪСТЬ САМА СА ОСАЪПЪКЪ И ИХОТАШИ ИСТИНЪ
 ПОМАГАТЬ. СЪМОТРИ ЖЕ ПОДОБА ВЪРОКАТИ, ИКО ОУМЪРЪ, И ИКО

1) Monumenta à cod. Suprasl. ed. F. Miklosich p. 330.

погребенъ бысть, и яко кѣста, и то вѣсе врагъ дѣла бѣвѣсть. вѣждь оубо словеса еи събѣдѣтельствоуѣиша о вѣсемъ томъ „помянухомъ, яко льстыца онъ реуе юште живѣ сѣ.“ да оумрьлаъ кѣсть оубо. „по трѣхъ днѣхъ вѣстанъ повелѣи оубо оутѣрѣдѣти гробъ.“ да и погребенъ кѣсть. „егда како принѣжъ оуѣеници юго и оукрѣдѣти н.“ да оубо аште гробъ за-неуаѣлькѣ еѣ, не бѣдѣтъ проказыства инкоже. да и безъ пѣрѣи оубо оуказаниѣ вѣскрѣсьномъ, о нѣмъже бы продѣлѣжѣте рѣуѣ. по нѣже бо неуаѣлькѣ, не бы инкоже проказыства да аште не бы ни єдинокогоже проказыства, то оуже вѣста вѣзъ и безъ пѣрѣи. вѣждь, како и нехоташѣ троуждѣти еѣ о оустановѣнии истиннѣтъ. ты же ми съмотри оуѣеники любашѣ истинѣ, како глаголющихъ отъ врагъ инѣсѣже съкрѣвѣжѣтъ, аште и оукорѣна глаголюжѣ. еѣ бо, и льстыца и нѣриуѣтъ, и не мѣуаѣтъ ти того. еѣ же показуѣтъ и еиѣхъ беззѣлобыиѣи и любашѣи истинѣ образъ и онѣхъ боуѣсть, по нѣже ни съмѣтѣи гнѣхъ оставѣша. достоинно же и оногѣ вѣз-некатѣ, кѣде глагола. по трѣхъ днѣхъ вѣстанъ. не бо обрѣшѣтъ инѣкогоже тако вѣзъ нѣвѣштѣна, нѣ Нонина кѣсть прѣтъа. вѣкоже вѣдѣлахъ глаголющихъ и хоташѣ зѣлотворѣхъ. уѣто оубо Пѣмѣтъ; „имѣте ли стражѣ, оутѣрѣдѣте, вѣкоже вѣстѣ.“ и оутѣрѣдѣша неуаѣлькѣше гробъ съ стражѣми. не да войномъ єдинѣтъ неуаѣлькѣти, вѣкоже оуѣдѣвѣ о нѣмъ не хотѣше съниѣи прѣуаѣстѣи еѣ, нѣ гонѣжѣти нѣхъ хотѣ и то творѣти, и реуѣ бы вѣкоже коштѣте, неуаѣлькѣте, да не дроуѣтъ имѣте вѣновѣи творѣти. аште бо бѣша єдиниѣи войнѣи неуаѣлькѣи, моганъ бѣша глаголатѣ, аште и лѣжа и неспрѣпѣрѣхъ словеса глаголющихъ, нѣ обѣуѣ же, вѣкоже и при нѣмъхъ не стыдѣхъ еѣ, тѣкоже и о сѣмъ бѣша глаголаѣи, вѣко войнѣи тѣло давѣше оу-

краснѣ подаша оу҃сникомъ и о вѣскрѣсении сѣлѣати слово. нѣмѣ же ти самѣи оу҃терѣждѣше ни того можѣти глаголати. видѣши ли, колыи ти спѣшати о истинѣ и нехоташѣ; небо-нѣ ти приидоша, ти просиша, ти псухѣхъ съ стражѣмъ, якоже дроуѣтъ дроу҃гоу быти каскетарѣмъ и облануѣтсѣмъ. цѣ и коли оу҃бо оу҃краи быша, въ сѣботѣ, и како; не бо бѣаше лѣтнѣи пристѣпнѣи. аште ли и законѣ пристѣпнѣи быша, како оу҃бо сѣмѣхъ иже толь страшнѣи пристѣпнѣи; како ли приноу҃днѣи можлахъ; убо же глаголахъ, убо ли теорашѣ; кымъ ли поу҃штеннѣмъ стоати хотѣхъ за мрътыцѣ; коюго отъдани-ѣ уѣхъшѣ отъ него, коюго отымыштеннѣи; юште живѣи видѣ-вѣше сѣвѣзана бѣжаша' и по оу҃мырѣнии ли хотѣхъ за нѣ дроу҃звати, аште да не бы вѣсталъ; то како то юстѣ разоу҃мѣ-ти, якоже того¹⁾ [не] хотѣхъ сѣлѣати, вѣскрѣсению не бѣвѣ-шоу; си рѣуѣ отъ того. мѣного [бо] о вѣскрѣсении нѣмъ гла-гола, и уа҃сто глаголаше, якоже и самѣи си рѣша, яко по трѣхъ дѣньхъ вѣстанѣ. да аште оу҃бо не бы вѣсталъ, вѣѣ, якоже акы прѣлѣштеннѣи си и противѣи цѣлѣ странѣ о немъ борѣшѣсе са и безъ домоу и безъ града бѣвѣше отъверган са юго быша, и не быша такои разумѣи юмоу вѣзложити слѣзѣи акы прѣлѣ-штеннѣи и въ сѣтѣныи бѣдѣи того ради вѣмѣхъ. и якоже не быша могли того сѣлѣати, аште бы не было вѣстаннѣи, се ни слова трѣбоу҃жѣ. уныи бо пѣвѣхъшѣ; хитростнѣи ли словес-сьномѣ; нѣ вѣсѣхъ бѣлахъ грѣхъшѣ. нѣ боу҃гѣствомъ ли; нѣ ни жѣзла ни оноу҃шта нѣмѣхъ. нѣ добродѣствомъ ли; нѣ оу҃боу҃зи и отъ оу҃боу҃гъ. нѣ отъу҃бствомъ ли еликомъ; нѣ отъ мѣстѣ бѣлахъ непау҃итѣ. нѣ мѣноу҃жствомъ ли своимъ; нѣ не бѣаше

1) hndschr. **и**коже тако.

нхъ болѣ единаго на десѣте, и ти же распрашени. нъ объ-
штанни ан оуѣнтележы; нъ котормини;¹⁾ ашти бо не вѣста,
тр ни та хотѣахъ нмъ вѣрна быти. како ан можлаахъ сътра-
пѣти народоу вѣсаштоу са; иан бо вѣховьний вратарица жены
словае не сътрѣпѣ, и проуни же вѣси съвазана тѣунѣ оузырѣ-
вѣше развѣгоша са, како оубо оумыселани бѣша на коньца
вѣселенныа тешти и вѣсидити сътвореное слово о вѣскрѣсенни;
иан бо окъ протнѣж женьскоу прѣштенню не сътрѣпѣ, окъ же
не протнѣж жзѣ, како можлаахъ протнѣж цѣсарѣмъ и кыназѣмъ
и народомъ стати, нѣде мѣун и сковрадѣ и пешти и бесун-
селенныа по вѣса дѣни съмырѣти, аште да не бѣша вѣстае-
шалаго нѣсѣтнѣи са нѣмѣновеннѣ; толнѣа знаменнѣа бѣша и
толнѣа уоудѣса, и нѣсѣоже са отъ тѣхъ оустыдѣша жидове,
нъ рѣнаша сътворѣшалаго а тѣмъ ан хотѣахъ простѣ бесѣ-
доуѣжшѣмъ вѣровати о вѣстанни; нѣсть то тако, нѣсть, нъ
вѣскрѣсѣшалаго снаа то сътвори.

AUS DEM SOGENANTEN

ИЗБОРНИКЪ СВЯТОСЛАВОВА

(VON 1073).

VON DER GEWINNUNG DES EDELSTEINES HYACINTH²⁾.

Въ поустыни великыа Скофѣна есть дѣбрь зѣло тажеока
и уловѣкомъ нескѣходѣнъ, стѣнами камѣнами обождоу огра-
днѣши са, да тѣмъ съ горы приннѣжшоу комоу любо акы съ

1) hndschr. **нѣоторыни**.

2) Буслаевъ. Историч. христоматія. Москва 1861. р. 264.

СТЕНЪ НС МОШТИ ДОЗЪРЪТИ ДЪНА ДЪБРИ ТОИ, НЪ ОТЪ ГЛѢБИНЫ
ИРАКЪ ИСТЬ АКИ ПРОПАСТЬ НЪКАЗ. ПОСТАВИСИИ ЖЕ ОТЪ БЛИЖЬ-
НИИХЪ ТОУ ЦЕСАРЬ ОСЖЖДСНИЦИ НОУДЫИ ЗАКАЗЪИШЕ АГНЬЦА, И
ОДЪРАВЪИШЕ СЪИСШТЪИ СЪ ГОРЫ ОТЪ КАМЕНИИ ВЪ ПРОПАСТЬ ДЪБРИ
ТОИ, И ПРИАНИИСТЬ КАМЕНИИ¹⁾ НА МАСЪХЪ²⁾ ТѢХЪ. ОРЪЛИ ОУБО
ВЪ КАМЕНИИ ТОИ ЖНЕЖИШЕ НА ВОИЖ МАСЫИЖИ СЪХОДАТЬ И ВЪЗ-
НОСАТЬ АГНАТА СЪ ЛЬНАШЕИ КАМЕНИИИ. И КГДА ИЗЪДАТЬ МАСА,
КАМЕНИИ ОСТАЕТЪ НА ВЪРХОУ ГОРЫ, ОСЖЖДСНИЦИ ЖЕ СЪМОТРИЕЪ-
ШЕ, КЪДС ВЪЗНОСАТЬ ОРЪЛИ МАСА, ИДЖЕ И ТЪКО ПРИНОСАТЬ КА-
МЕНИИ.

EVANGELIUM DES JOHANNES

AUS DEM OSTROMIRSCHEN CODEX³⁾.

I.

blatt 2. ИСКОНИ БЪ СЛОВО, И СЛОВО БЪ ОТЪ БОГА И БОГЪ БЪ СЛОВО.
2. СС БЪ ИСКОНИ ОУ БОГА. 3. И ТЕМЪ Б'СА БЫИНА, И БСЗ ИСТО
НИУЪТОЖЕ НС БЫСТЬ, ИЖЕ БЫСТЬ. 4. ВЪ ТОИ ЖНЕОТЪ БЪ, И
ЖНЕОТЪ БЪ СВЕТЪ УЛОВЪКОМЪ, 5. И СВЕТЪ ВЪ ТЫМЪ СВЯТИТЬ СЯ, И
ТЫМА ИГО НС ОБАТЬ. 6. БЫСТЬ УЛОВЪКЪ ПОСЪЛАНЪ ОТЪ БОГА, ИМА
ИМОУ ПОЛИИ. 7. ТЪ ПРИДС ВЪ СВЪДЪТЕСМСТВО, ДА СВЪДЪ-
ТЕСМСТВОУЕТЪ О СВЕТЪ, ДА ВЪСИ ВЪРЖ НИЖЕ ИИ. 8. НС БЪ ТЪ

1) nämlich die hyacinthen.

2) so wol zu lesen statt **мѣстѣхъ**.

3) unverändert aus der handschr. aufgenommen, jedoch mit
worttrennung, auflösung der compendien und andrer interpunction.
Die albulgar. formen sind, wo im texte abweichungen, unter
diesem angegeben.

vers 3. **иъса**, **бсзъ** **иъго**. 7. **прииде**.

свѣтъ, нѣ да съѣдѣтельствоуѣтъ о свѣтъ. 9. бѣ свѣтъ истинныи, нѣс просвѣщаѣтъ в'сѣакого уловека граждѣа въ мирѣ. 10. въ мирѣ бѣ, н мирѣ темь бытъ, н мирѣ юго не познѣ. 11. въ свои приде, н свои юго не приняша. 12. иако же ихъ принять н, дасть имъ область уадоу божнсмъ быти, вѣроуѣнсмъ въ нѣа юго. 13. нѣс ни отъ крѣни ни отъ похоти плѣтскыа ни отъ похоти ижжскыа родинѣа са. 14. н слово плѣтъ бытъ н бѣссѣи са въ ны, н ендѣхомъ славеж юго, славеж иако идиноуадааго отъ отыа испѣанъ благодати н истинны. 15. Ноимъ съѣдѣтельствова о н'смъ н възвѣа глагола. съ бѣ, югоже рѣхъ, градыи по мѣнѣ предѣ шьномъ бытъ, иако прѣкѣи иснѣ бѣ. 16. н отъ испѣан'снниа юго ны всѣи приняхомъ благодать въз благодать. 17. иако законъ Моссомъ данъ бытъ, благодать н истинѣа Исоусъ-Христосымъ бытъ.

18. бога никѣтоже никѣдсже не ендѣ. тѣкѣю идиноуадыи bl. 3, b. сынъ, съ въ лонѣ отыун, тѣ н исповѣда. 19. н сс юстъ съѣдѣтельство Ноаиово, югда посѣлаша Нюдси отъ Нероуѣсаниа ниср'а н лсвѣнгты, да въпросатъ юго. ты кѣто исн; 20. н исповѣда н не отъѣрже са, н исповѣда, иако нѣсмъ азъ Христосъ. 21. н въпросиша же н' кѣто оубо ты исн; Наниа ли исн; н глагола. нѣсмъ. пророкъ ли исн ты; н отъвѣща. ни. 22. рѣша же иаюу. кѣто исн; да отъвѣтъ дамъ посѣлаещинныи ны. уѣто глаголиши о тебѣ смяомъ; 23. рсус же. азъ глаасъ въникѣааго въ поустыин. исправитѣ нѣтъ господѣнъ, иакоже рсус Исаниа пророкъ. 24. н посѣлании бѣахъ отъ фарииси, 25. н въпросиша н н рѣша иаюу. уѣто оубо крѣща-

9. в'сѣакого oder в'сѣаго. 11. приде. 13. плѣтскымъ. 14. испѣанъ. 15. нсмъ, глагола, прѣкѣи (прѣтѣи). 16. испѣаниснниа, възъ. 19. нисрѣм. 20. отъѣрже (отъѣрже). 24. бѣахъ.

иши, аще ты неси Христосъ ни Иако ни пророкъ; 26. отъ-
вѣща нмъ Нолнъ глагола: азъ крышамъ въ водѣ, по среди же
васъ стоить, якоже не вѣсте. 27. тѣ юсть градыи по мнѣ,
яко прѣтъ менс бѣ, якоже не смь достоннѣ, да отрѣшж
ремень слогоу юго. 28. си въ Киѳанин быша об онъ полъ
Нордана, ндеже бѣ Нолнъ крѣста.

bl. 260, c. въ время оно 29. видѣвъ Нолнъ Исоуса градыща къ себѣ
и глагола о немъ: се, агньи божии възсман грѣхы вссего
мира. 30. сѣ юсть, о немъже азъ рскохъ, по мнѣ ндѣтъ
мжжъ, нжс прѣдъ мнѣ бмь, яко прѣтъ менс бѣ, 31. и
азъ не вѣдѣхъ юго, нѣ да пвнть са Израимски, сего радн
придохъ азъ въ водѣ крѣста. 32. и съвѣдѣтельствова Нолнъ
глагола, яко видѣхъ доухъ съходящъ и градыщъ на нь яко
голабъ съ небесе, и прѣбмь на немъ. 33. и азъ не вѣдѣхъ
юго, нѣ посѣлахъ ма крѣстнть въ водѣ, тѣ мнѣ рсусъ: ндѣ
нжс оузырниши доухъ съходящъ и прѣбмь на немъ, сѣ
юсть крѣстан доухъ сватыни. 34. и азъ видѣхъ и съвѣдѣ-
тельствовахъ, яко сѣ юсть сынъ божии.

bl. 6. въ оно время 35. стояше Нолнъ и отъ оуусникъ юго
дѣва. 36. и оузырь Исоуса ндѣща и глагола: се агньи божии.
37. и слышаша и оба оуусника глаголющъ и по Исоусъ
ндоста. 38. обрацъ же са Исоусъ и видѣвъ из по себѣ ндѣща
глагола нмъ: 39. убо ништа; она же рѣста якоу: равнъ, еже
глаголють са съказасмо оуунтслю, кѣс живѣши; 40. глагола
нмъ: приндѣта и ндѣта. приндоста же и ндѣста, кѣс живѣ-
ше, и прѣбмьста оу него днь тѣ. годниа же бѣ яко десатмъ.

26. глагола. 27. прѣтъ (прѣтъ), отрѣшж. 28. обѣ. 31. при-
идохъ. 35. стояше. 40. приндѣта, приндоста, живѣаше.

41. въ же Андреа, братъ Симона Петра, единъ отъ обою слышавъшюю отъ Иова и по нисъ шедъшюу. 42. обрете съ прѣжде брата своего Симона и глагола ему оу обрѣтохомъ Месия, еже естъ съказанны Христосъ. 43. и приведе и къ Иисусови. възвръкъ же на нь Иисусъ рече: ты еси Симонъ сынъ Ионинъ, ты нареуси са кифа, еже съказати са петръ. 44. въ оутрѣи же възхоте Иисусъ изити въ Галилею, и обрете Филипа и глагола ему оу: гради по мѣнѣ. 45. въ же Филипъ отъ Вноѣсандиска града, Андреева и Петрова. 46. и обрете Филипъ Наѳанаила и глагола ему оу: етоже писа Моисеи въ законѣ и пророци, обрѣтохомъ, Иисуса сына Иосифова, еже отъ Назарета. 47. и глагола ему оу Наѳанаилъ: отъ Назарета можеть ли что добро быти; глагола ему оу Филипъ: приди и виждь. 48. видѣвъ же Иисусъ Наѳанаила градища къ н'с-моу и глагола о н'смы: се въ истинѣ Израилевинъ, въ н'смыже лъсти нѣсть. 49. глагола ему оу Наѳанаилъ: како ма знаеши; отвѣщаеъ же Иисусъ: рече ему оу: прѣже даже не възгласи тебе Филипъ, ещѣи подъ смоковницѣи видѣхъ та. 50. отвѣща Наѳанаилъ и глагола ему оу: рабъ, ты еси сынъ божии, ты еси цесарь Израилевъ. 51. отвѣща Иисусъ и рече ему оу: за н'с рече, яко видѣхъ та подъ смоковницѣи, етроуиши; боаша сихъ оузыриши. 52. и глагола ему оу: аминъ, аминъ глаголемъ вамъ: отъ сего оузырите небо отъверсто и ангелы божии възходяща и низъ ходаща надъ сына чловѣческаго.

41. обою, шедъшюю. 47. приди. 47. нисмоу, нисъ, нисмыже. 49. прѣжде, смоковницѣи. 51. нс, смоковницѣи. 52. отъверсто (отъверсто), ангелы.

II.

Ы. 11, d. **Къ** оно время 1. бракъ бысть въ **Кана-Галнаси**, и **бъ** тоу мати **Исѡуѡва**. 2. зъѡмъ же **бъ** **Исѡуѡсъ** и оуѡеници **исѡ** на бракъ. 3. и не доставъшоу **виноу** **галгола** мати **Исѡуѡва** къ н'емоу' **вина** не имать. 4. **галгола** **исѡ** **Исѡуѡсъ** уѡто **и**сть **мънъ** и **тебъ**, **жено**; не оу **приде** **година** **моѡ**. 5. **галгола** мати **исѡ** **слоуѡмъ** **исѡ** **и**же **и**же **и**же **галгола** **и**сть **вмъ**, **створите**. 6. **бъ**ше же тоу **водоносъ** **каманъ** **шестъ** **лежащъ** по оуѡищенію **Нюдсѡскоу**, **бъ**мъстащъ по **дъѡма** **и** по **тръмъ** **мърамъ**. 7. **галгола** **имъ** **Исѡуѡсъ** **и**зпълните **водоносы** **водъ**, и **и**зпълнша до **врѡха**. 8. и **галгола** **имъ** **поуѡрпъте** **имъ** и **принесете** **архитрикланови**. **они** же **принесоша**. 9. **и**ко же **въкоуѡи** **архитрикланъ** **вина** **бъ**мътънзго **отъ** **водъ**, и не **въдъше**, **отъ** **каждъ** **и**сть, а **слоуѡмъ** **въдъмъхъ** **поуѡрпъшен** **водъ**, и **възгласи** **женнхъ** **архитрикланъ** 10. и **галгола** **исѡуѡ** **в'сакъ** **уловекъ** **пръжде** **доброу** **вино** **полмасть**, и **и**гда **оуѡи**мътъ **сѡ**, **тогда** **хоуѡдежъ**, **ты** же **съѡмоде** **доброу** **вино** до **сѡмъ**. 11. **сѡ** **створи** **знаменисмъ** **и**зъуатъкъ **Исѡуѡсъ** въ **Кана-Галнаси**, **и** **и** **сѡмъ** **своѡ**, и **върѡмъша** въ **и** **оуѡеници** **исѡ**.

Ы. 8, d. 12. въ оно время **въ**ниде **Исѡуѡсъ** въ **Клерънаоуѡмъ** **самъ** и **мати** **исѡ** и **братнѡ** **исѡ** и **оуѡеници** **исѡ**, и **тоу** не **мъногъ** **дыни** **пръѡмътъ**. 13. и **близъ** **бъ** **пѡсѡ** **Нюдсѡска** и **въ**ниде **Исѡуѡсъ** въ **Исѡуѡсѡмъ**, 14. и **обръте** въ **църкъѡи** **прѡдѡмъщъмъ** **воу** и **овъѡ** и **голѡи** и **пънажънны** **съдѡща**, 15. и **створи**

3. **исѡуѡ**. 4. **приде**. 5. **галгола**, **сѡтворите**. 6. **въ**ше, **и**зъмъкъ (**и**зъмъкъ). 7. **и**зпълните, **и**зпълнша, **врѡха**. 8. **поуѡрпъте**. 9. **въдъше**, **кадоу**, **въдъмъхъ**, **поуѡрпъшен**. 10. **в'сакъ**. 11. **сѡтвори**, **и**сѡ и **и**сѡ. 14. **църкъѡи** **oder** **църкъѡи**, **cod. abbg.** **църкъѡи**, **прѡдѡмъщъмъ**. 15. **сѡтвори**.

ѡко бнѹѡ отъ вѣрен, н нзгѣна вѣса н-цркъѣс овыѡа н волаы, н
 тѣрѣннкомъ расына пѣнаѡа н дѣскы опроверѣс, 16. н про-
 дѣжѣнннмъ голѣбен рсѹс: вѣзѹмѣтс сн отъ сѣдоѹ, нс творнтс
 домоѹ отѣца моѣго домоѹ коѹпальнаго. 17. поманѣша жс
 оѹѹсннцн нго, ѡко напнсано ксть: жалость домоѹ твоѣго
 сѣнѣсть ма. 18. отѣвѣѡаша жс Нюдсн н рскоша кмоѹ: коѣ
 знамснннс пѣамѣснн намъ, ѡко сн теорншн; 19. отѣвѣѡа Інсоѹ-
 сѣ н рсѹс нмъ: разорнтс цѣркѣѡ снѣж, н трын дѣнын вѣз-
 деннѣж ѡ. 20. рѣша жс Нюдсн: ѹстырын дссаты н шестнѣж
 лѣтъ сѣзѣдана бѣтъ цѣркы сн, а ты ан трын дѣнын вѣз-
 деннснн ѡ; 21. онъ жс глаголаашс о цѣркѣн тѣла своѣго.
 22. кгда жс вѣста отъ мѣртѣынѣхъ, поманѣша оѹѹсннцн нго,
 ѡко се глаголаашс, н вѣрѣ ѡша кннгамъ н словесн, кжс рсѹс
 Інсоѹсѣ. 23—25. fehlen.

III.

Въ оно вѣрма 1. ѹловѣкъ стѣрѣ отъ фѣрнсн, нма кмоѹ бл 7, с.
 Ннкоднмъ, кѣнаѡа Нюдснскъ. 2. сѣ прндс къ Інсоѹсѣн ноѡннѣж
 н рсѹс кмоѹ: равен, вѣмъ, ѡко отъ бога ксн прнмѣлъ оѹѹнтсѣ,
 ннѣктожс бо нс можѣтъ знамсннн снѣхъ теорнтн, вѣж ты тво-
 рншн, аѡс нс бѣдѣтъ богъ сѣ ннмъ. 3. отѣвѣѡавъ Інсоѹсѣ н
 рсѹс кмоѹ: амннъ, амннъ глаголаѣ тѣбѣ: аѡс кѣто нс роднтъ
 са сѣ вѣмъ, нс можѣтъ вѣдѣтн цссарѣстѣнѣ божнѣ. 4. глагола
 къ нмоѹ Ннкоднмъ: како можѣтъ ѹловѣкъ роднтн са старѣ
 сѣ; сѣа можѣтъ вѣторнцсѣѡ въ жтробѣ вѣлѣстн матѣре своѣнѣ
 н роднтн са; 5. отѣвѣѡа Інсоѹсѣ н рсѹс кмоѹ: амннъ, амннъ

15. вѣрен, нзъ цркъѣс (cod. цркѣс), тѣрѣннкомъ, опроверѣс.
 19. цркъѣѡ. 20. сѣзѣдана, цркъы. 21. цркъѣн. 22. мѣртѣынѣхъ,
 кннгамъ. 1. кѣтѣрѣ. 2. прннде. 4. кгда.

ГЛАГОЛЪ ТЕБѢ. АЩЕ КЪТО НЕ РОДИТЬ СЯ ВОДОЮ И ДОУХЪМЪ, НЕ
 МОЖЕШЬ БЫТИИ ВЪ ЦЕСАРСТВО БОЖІЕ. 6. РОЖДЕНОЕ БО ОТЪ ПЛЪ-
 ТИ ПЛЪТЬ ИСТЬ, И РОЖДЕНОЕ ОТЪ ДОУХА ДОУХЪ ИСТЬ. 7. НЕ ДНЕН
 СЯ, КАКО РѢХЪ ТИ. ПОДОБЛЯЕТЪ ВАМЪ РОДИТИ СЯ СЪ ВЪШНЕ. 8. ДОУХЪ,
 НДѢЖЕ ХОЩЕШЬ, ДЫШЕШЬ, И ГЛАСЪ ЕГО СЛЫШИШИ, НЪ НЕ ВЪЕН, ОТЪ
 КЖДОУ ПРИХОДИТЬ И КАМО ИДЕШЬ. ТАКЪ ИСТЬ ВЪСАКЪ РОЖЕННИИ ОТЪ
 ДОУХА. 9. ОТВѢЩА Никодимъ и рече кмоу. КАКО МОЖЕШЬ ЕН
 БЫТИ; 10. ОТВѢЩА Иисусъ и рече кмоу. ТЫ ИСИ ОУЧИТЕЛЬ
 НЗРАНАСЕШЬ, И СИХЪ АН НЕ ВЪСИ; 11. АМИНЪ, АМИНЪ ГЛАГОЛЪ ТЕБѢ,
 КАКО ИЖЕ ВЪМЪ ГЛАГОЛЕСИМЪ, И ИЖЕ ВНДѢХОМЪ СЪВѢДѢТЕЛЬСТВОУ-
 ЯМЪ, И СЪВѢДѢТЕЛЬСТВА НАШЕГО НЕ ПРИИМАЕТЕ. 12. АЩЕ ЗЕМНА
 РѢХЪ ВАМЪ И НЕ ВЪРОУЕТЕ, КАКО, АЩЕ РЕКЪ ВАМЪ НЕБЕСНАМЪ, ВЪ-
 РОУЕТЕ; 13. НИКЪТОЖЕ ВЪЗНДЕ НА НЕБО, ТЪКЪМО СЪШЕДШИ СЪ
 НЕБЕСЕ СЫНЪ УЛОВЪУБЕКЪ СЪН НА НЕБЕСЕ. 14. И КАКО МОУСИ
 ВЪЗНЕСЕ ЗМІИЕ ВЪ ПОУСТЫНИ, ТАКО ПОДОБЛЯЕТЪ ВЪЗНЕСИТИ СЯ СЫНОУ
 УЛОВЪУБЕСКОУОУМОУ, 15. ДА ВСАКЪ ВЪРОУАИ ВЪ НЪ НЕ ПОГЫЕН'СТЬ,
 НЪ ИМАТЬ ЖИВОТА ВЪУМНАГО.

bl. 218, d. рече господь своимъ оученикомъ. никътоже (u. s. w. 13—
 15 wiederh., s. die varianten). 16. ТАКО БО ВЪЗЯЮБИ БОГЪ МИРЪ,
 КАКО СЫНЪ СВОИ ИДИНОУАДЪ ДАДЪ ИСТЬ, ДА ВЪСЯКЪ ВЪРОУАИ
 ВЪ НЪ НЕ ПОГЫЕН'СТЬ, НЪ ИМАТЬ ЖИВОТЪ ВЪУМНИИ. 17. НЕ ПОЕБАА
 БО БОГЪ СЫНА СВОЕГО ВЪ МИРѢ, ДА СЖДНЪ МИРОУ, НЪ ДА СЪПА-
 СЕТЪ СЯ МИРЪ НИМЪ.

5. доухомъ, im Ostr. ev. in diesem casus immer ѱ. 8. всаки
 рожденни. 11. глаголемъ. 13. сын, gewöhnl. loc. небеси. 15. вса-
 ки, погмыенъ. 16. идиноуады, всаки od. всаки. 17. нмъ.

Varianten von bl. 218, d.: 13. сымъдъи, сын на небеси.
 14. икоже, Моуси. 15. всаки, втроуи, погмыенъ, животъ вту-
 ни; von bl. 12, c.: 16. миръ, сына своего идиноуадаго дастъ,
 всаки, въ н'его, живота втумаго. 17. statt нмъ steht иго ради.

рсуе господь своимъ оуѣсникомъ. тако възлюбилъ (u. s. w. bl. 12, d. v. 16 u. 17 wiederh.) 18. въроу'ан въ нѣ не бѣдетъ осужденъ, а не въроу'ан оуѣе осужденъ есть, ꙗко не върова въ нѣа иудиноуадалго сына божия. 19. се же есть сѣдѣ, ꙗко свѣтъ приде въ миръ, и възлюбилша уловѣци паусъ тѣмъ неже свѣтъ бѣша бо нхъ дѣла зѣла. 20. е'сакъ бо дѣлаи зѣлаи ненавидѣть свѣта, и не приходитъ къ свѣтоу, да не облутатъ сѣ дѣла его. 21. а творан истиннѣ градъ къ свѣтоу, да вѣатъ сѣ дѣла его, ꙗко о боуѣ сѣтъ сѣдѣлаи.

въ оно время 22. вѣниде Иисусъ и оуѣсници его въ Ню- bl 9, с. дсискежъ зсмажъ и тоу жиекалисе и крѣкалисе. 23. бѣ же Ноанъ крѣста въ Енонъ блнзъ Салниа, ꙗко воды многы бѣхъ тоу, и приходѣлахъ и крѣкалахъ сѣ. 24. не оу бо бѣ въсѣжденъ въ тѣмнищъ Ноанъ. 25. бысть же сътазаннѣ отъ оуѣсникъ Ноанъ съ Нюдѣн о оунирсини, 26. и придоша къ Ноаноу и рѣша имоу: рабѣи, неже бѣ съ тобою об онъ полъ Нерданъ, имоу же ты съвѣдѣтельствовѣа, се, тѣ крѣкасть, и всѣи градъ къ нисмоу. 27. отвѣща Ноанъ и рсуе: не можеть уловѣкъ приимати ниуѣсже, аще не бѣдетъ имоу дано съ небесе. 28. вы сами мѣнѣ съвѣдѣтельствовалисте, ꙗко рѣхъ: нѣсмъ азъ Христосъ, нѣ посѣланъ исмъ прѣдъ нимъ. 29. нимѣи не вѣстѣ женихъ есть, а дроуѣ жениховъ стоѣи и послоушала его радостнѣ радѣуѣтъ сѣ за гласъ жениховъ: си бо радость моя испѣли сѣ. 30. ономоу подобасть расти, а мѣнѣ мѣнѣти сѣ. 31. градъ съ вѣше надъ всѣми есть. неже отъ зсмаа отъ зсмаа есть, и отъ зсмаа галголасть: градъ съ небесе надъ

18. въроу'ан. 19. приде. 20. е'сакъ. 22. жиекалисе, крѣкалахъ. 23. бѣхъ. 26. придоша, обѣ. 29. испѣли. 31. зсмаа, зсмаа, зсмаа, галголасть.

вѣсьми юсть. 32. юже видѣ и слыша, се съѣдѣтсѣмствоу юсть, и съѣдѣтсѣмствѣ юго никѣтоже принима'сть. 33. приняты юго съѣдѣтсѣмство хансуатълѣ, яко богъ истинный юсть. 34—36 fehlen.

IV.

Ы. 29, d. 1—4 fehlen. Къ оно время 5. приде Нисоу съ въ градъ Самарскѣ нарицаси Соухарь банзъ вѣси, бже дастъ Никокъ Носифоу сыноу своему. 6. въ же тоу стѣдснѣ Никокъ. Нисоу съ же троуждѣ са отъ пѣти стѣдѣше тако на стѣдснѣ. годниа же въ яко шестѣа. 7. приде жена отъ Самарни поурѣтъ воды. галгола юн Нисоу съ. даждѣ ми пити. 8. оуусничи бо юго онѣаи бѣахъ въ градъ, да брашно коупати. 9. галгола юмоу женѣ Самаритинѣ. како ты Ноуден съ отъ мѣсе пити просиши жены Самаритинѣ сѣща; не прикасають бо са Ноуден Самарискѣ. 10. отвѣща Нисоу съ и рече: аще бы вѣдѣа дѣръ божии, и кѣто юсть галголаи ти. даждѣ ми пити, ты бы просиа оу юго, и дааъ ти бы водѣ жиеж. 11. галгола юмоу женѣ. господи, ни поурѣзальникѣ имѣши, и стоудснѣ глѣбокъ юсть, отъ еждоу оубо имѣши водѣ жиеж; 12. сѣа ты болии юси отъца нашего Никокѣ, нже дастъ намѣ стоудснѣ; и тѣ изъ юго пи и сынокѣ юго и скоти юго. 13. отвѣща Нисоу съ и рече юн. вѣсикъ пиѣаи отъ воды сѣа въжаждѣ са пакы, 14. а нже пиеть отъ воды, бже азъ дамъ юмоу, не имѣтъ въжаждати са къ вѣкъ, нѣ вода, бже азъ дамъ юмоу, бждѣтъ

32. принимають. 33. хансуатълѣ. 5. приде; нарицаси. 6. стоудснѣ, стоудснѣ. 7. приде, Самарни. 8. отъшли. 9. Самаритинѣ, Самаритинѣ, *Самарискѣ. 10. галголаи, юго. 12. еда, изъ. 13. вѣсикъ od. вѣсикъ, въжаждѣтъ.

въ нѣмъ истоуѣникъ воды истѣкаѣща въ животъ вѣѣнын.
 15. глагола къ нѣмоу жсна' господи, даждь ми снѣкъ водѣ, да
 ни жаждѣ ни прихождѣ поуѣрыпатъ. 16. глагола юн Нисоусъ.
 нѣи, призови мѣжъ теон и приди съмо. 17. отъѣща жсна
 и рсусъ юмоу' не нѣмъ мѣжа. глагола юн Нисоусъ' добръ
 рсусъ, ꙗко мѣжа не нѣмъ. 18. пѣть бо мѣжъ нѣла юси, и
 нѣмъ югожъ нѣмъ, нѣсть ти мѣжъ' се въ истинѣ рсусъ.
 19. глагола юмоу жсна' господи, вѣждѣ, ꙗко пророкъ юси ты.
 20. отъци нѣмъ въ горѣ си поклонниша са, и въ глаголетъ,
 ꙗко въ Нероусалнимъ юсть мѣсто, нѣсѣ кланѣти са подобѣтъ.
 21. глагола юн Нисоусъ' жсно, вѣрѣ ми нѣи, ꙗко нѣсть година,
 югда ни въ горѣ си ни въ Ероусалнимѣхъ поклонитъ са отъцоу.
 22. въ кланѣтъ са, ꙗже не вѣстъ, мы кланѣмъ са, ꙗже
 вѣмъ, ꙗко съпассникъ отъ Ноудси юсть. 23. нѣ придеъ година
 и нѣмъ юсть, югда истиннынъ поклоннынъ поклонѣтъ са отъцоу
 доухъмъ и истинноѣ' нѣо отъца тацѣхъ нѣсть кланѣщынхъ са
 юмоу. 24. доухъ юсть богъ' нѣсѣ кланѣтъ са юмоу, доухъмъ
 и истинноѣ достонѣ кланѣти са. 25. глагола юмоу жсна' вѣмъ,
 ꙗко месѣи придеъ нарицаемъ Христосъ' югда тѣ придеъ,
 вѣзвѣститъ намъ вѣса. 26. глагола юн Нисоусъ' азъ юсмъ,
 глаголанъ съ тобомъ. 27. и тогда же придоша оуѣснѣи юго
 и ѹждаахъ са, ꙗко съ жсноѣ глаголаше, и никѣтожъ не
 рсусъ юмоу' ѹссо нѣсѣи, нѣи' ѹто глаголаши съ нѣмъ.
 28. остави жъ водоносъ скон жена и нѣе въ градъ и глагола
 ѹловѣкомъ. 29. придеъте, вѣдите ѹловѣка, нѣсѣ рсусъ ми вѣса,

15. поуѣрати. 16. мѣжъ, приди. 17. нѣмъ, нѣмъ. 18. мѣжъ,
 мѣжъ. 22. вѣмъ. 23. придеъ, кланѣщынхъ. 25. придеъ,
 нарицаемъ, придеъ, вѣса. 26. глаголанъ. 27. придоша, ѹѹ-
 ждаахъ. 29. придеъте, вѣса.

сѣнѣдѣть не сѣлѣмѣть сынѣ его? хотѣхаше бо оумрѣти. 48. рече
Нсоуѣ къ н'емоу аще знаменни и оумрѣеъ не едѣте, не
имѣте вѣры нѣти. 49. глагола къ нсомоу цесарсѣмѣ мѣжѣ го-
сподн, сѣнѣдн прѣждѣ, даже не оумрѣеть отроуа мое. 50. и
глагола нсомоу Нсоуѣ ндн, сынѣ твои живѣ юсть. и вѣрѣ нмѣ
уловѣкъ словесн, иже рече нсомоу Нсоуѣ, и ндѣхсѣ. 51. и аenie
сѣхощащюу нсомоу, ес, рабн его сѣрѣтоша и глаголющѣсѣ нсомоу,
яко сынѣ твои живѣ юсть. 52. въпрашаше же годнны отъ
ннхѣ, въ кымъ уасѣ соудѣи нсомоу бысть? рѣша же нсомоу, яко
въуера въ годннѣ ссѣмѣжъ остави и огнь. 53. разоумѣвъ же
отѣца его, яко та годнина въ, въ неже рече нсомоу Нсоуѣ.
сынѣ твои живѣ юсть, и вѣрова самѣ и домѣ его въсь. 54. есѣ
пакы вѣторомѣ знаменни сѣтворн Нсоуѣ приидѣ отъ Нидѣси
въ Галласѣ.

V.

Къ оно время 1. въиде Исоусъ въ Юроуслимъ. 2. исть бл. 22, d. же въ Иероусалимѣхъ на оубун коупѣи, иже нарицають сѧ евреискыи Кнѣзѣдѧ, пѧть прѧтворѣи нѧмѣи. 3. въ тѣхъ асѣдѧше мѧножество боладѣиныхъ, слѣпѣ, хромѣ, соухѣ, убоимѣиныхъ денѣиныхъ водѣ. 4. ангелъ бо господѣи на всѧ лѣта мѧмѣи сѧ въ кѧпѣи и възмѧщѧше водѣ, и нѣе прѣжде вѣлѧмѣи по възмѧщѣи водѣ, съдрѧвѣи бѣлѧше, ицѣмѣеи недрѣмѣи одѣрѣиныхъ бѣлѧше. 5. въ же иѣдѣи тоу убоиѣкѣи три десѧте и осѣи лѣтѣи нѣи въ недрѣмѣи своѣи. 6. сѣи видѣи Исоусъ и рѣиуи мѣи, кѣи мѧногѧ лѣта оубеи нѣи, глаголаи имоу

47. хотелше. оумьртн. 48. нисмоу. 49. цесарскъ. 50. ндла-
ше. 52. седмжк. 54. Ньюдем. 2. кнчелн. 4. ангелъ, кьса,
мьтелше. 4. одръжнмъ. 6. нмелше.

хоициши ли цѣлъ быти; 7. отъвѣща имоу неджжынъ: господи, уловѣка не имамъ, да когда възмѣтитъ са вода, въвер-
жеть ма въ кѣпѣль: когда же прихождъ азъ, нинъ прѣжде мене
вѣлазитъ. 8. глагола имоу Исоусъ: вѣстани, възыми одръ
теон и иди въ домъ теон. 9. и аenie цѣлъ бысть уловѣкъ, и
въза одръ свои и кождааше. въ же сѣбота въ тѣ днь. 10. гла-
голаахъ же Никден исцѣлѣвъшоуоумоу: сѣбота ксть, и не
достонть тсѣ възати одра теонго. 11. онъ же отъвѣща имъ:
нже ма сътвори цѣла, тѣ мѣнѣ реусъ възыми одръ теон и
ходи. 12. въпросиша же н: кѣто ксть уловѣкъ рскын тсѣ:
възыми одръ теон и ходи; 13. исцѣлѣвыи же не вѣдааше,
кѣто ксть: Исоусъ бо оуклони са народоу сѣмоу на мѣстѣ.
14. по томъ же Исоусъ обрѣте и въ църкѣи и реусъ имоу: се,
цѣлъ еси, къ томоу не съгрѣшан, да не горѣ ти убо вѣдѣть.
15. и нде уловѣкъ и повѣда Никдсомъ, яко Исоусъ ксть, нже
ма сътвори цѣла. 16. fehlt.

- вл. 13. реусъ господи къ пришедъшнимъ къ н'смоу Нюдсомъ:
17. отъца мои до ссѣхъ дѣлають, и азъ дѣлаю. 18. сего ради
пауе некаахъ яго Нюдси оувити, яко не тъкмо раздрѣше сѣботѣ,
нъ и отъца своего глаголааше бога, равѣнъ са теора богоу.
19. отъвѣща же Исоусъ и реусъ имъ: аминъ, аминъ глаголаю
вамъ: не можеть сынъ творити о ссѣхъ ниуссоже, аще не еже
видитъ отъца теораща: вѣже бо онъ творить, си и сынъ творить.
20. отъца бо любитъ сына и всѣсъ показавъ имоу, вѣже самъ
творить, и больша сихъ показавъ имоу дѣла, да бы уоудите
са. 21. яко бо отъца въскръсѣшавъ мѣртвыи и живить, такоже

7. имамъ, въвержеть, когда, приходя. 10. Нюдси. 13. вѣ-
дааше. 14. църкѣи, горѣ. 15. Нюдсомъ. 17. имоу. 18. некаахъ,
тъкмо, раздрѣаше. 21. мѣртвыи.

и сынъ, ѣже хощеть, жити. 22. отъца бо не сждѣтъ никому-
же, нѣ сждѣ въсь дѣсть сынови, 23. да вси уѣтътъ сына,
ѣкоже уѣтътъ отъца. нѣже не уѣтътъ сына, не уѣтътъ отъца,
нѣже посъла его. 24. аминъ, аминъ глаголюхъ вамъ, ѣко слоу-
шавши словеса моего и вѣрѣхъ ямланъ посълаемъшоуоумоу ма
имать животъ вѣуьнаго и на сждѣ не придѣтъ, нѣ прѣидѣтъ
отъ смърти въ животъ.

реусъ господь къ пришедьшнимъ къ н'смоу Нюдсомъ. (v. bl. 13, d.
24. wiederholt) 25. аминъ, аминъ глаголюхъ вамъ, ѣко градѣтъ
година и нынѣ юсть, югда мъртви оуслышати гласъ сына
божия и слышавѣше оживѣтъ. 26. ѣкоже бо отъца живота
имать въ себѣ, тако дѣтъ и сынови животъ имѣти въ себѣ,
27. и областъ дѣтъ юмоу и сждѣ теорити, ѣко сынъ уловѣуьскъ
юсть. 28. не дненте са ссмоу, ѣко градѣтъ година, въ нѣже
вси сѣиши въ гробѣхъ оуслышати гласъ его, 29. и изидѣтъ,
створышии блага въ въскрѣшеніи живота, а створышии зѣла
въ въскрѣшеніи сжда. 30. не можъ азъ о себѣ теорити ни-
уьсоже: ѣко слышѣхъ, и сжедѣхъ, и сждѣ мои правдѣнъ юсть,
ѣко не ниѣхъ вола моего, нѣ вола посълаемъшаго ма отъца.

реусъ господь къ пришедьшнимъ къ нсмоу Нюдсомъ. ѣко bl. 14, с.
слышѣхъ (u. s. w. wiederholung von v. 30.). 31. аще азъ съвѣ-
дѣтсавствоуѣхъ о мѣнѣ, съвѣдѣтсавство мое нѣсть истинно.
32. ниѣ юсть съвѣдѣтсавствоуѣи о мѣнѣ, и вѣмъ, ѣко истинно
юсть съвѣдѣтсавство его, ѣже съвѣдѣтсавствоуѣтъ о мѣнѣ.
33. вы посъласте къ Нѣлану, и съвѣдѣтсавствова о истинѣ.
34. азъ же не отъ уловѣкъ съвѣдѣтсавство приимаюхъ, нѣ си

21. такоже. 24. ямланъ (bl. 13, d. ямла, d. i. ямли), вѣуь-
наго, придѣтъ, смърти, нсмоу. 25. мъртви. 28. створышии.
30. вола, вола. 32. вѣмъ.

глаголю, да вы спасени будете. 35. онъ въ свѣтлыиѣхъ гора
и свѣта, вы же хотѣсте въздрадовати се въ годниѣхъ свѣтлыиѣхъ
его. 36. азъ же имамъ съѣдѣтельство болю Полюва дѣла
бо, вѣже дѣла мѣнь отыцъ, да съѣршиахъ, та дѣла, вѣже творѣ,
съѣдѣтельствомъ о мѣнь, вѣко отыцъ ма послаа. 37. и посѣ-
лавыи ма отыцъ, тѣ съѣдѣтельствоа о мѣнь. ни глаголю
нигдѣже слышасте, ни видѣниа его видѣсте, 38. и словеса
его не имате прѣвѣщаща въ вѣсь, за нѣ, егоже тѣ послаа,
сеи оу вы вѣры не имате. 39. испытате кингы, вѣко вы ма-
ните въ нихъ имѣти животъ вѣчнмаго, и ты сѣтъ съѣдѣтс-
льствомъ о мѣнь. 40. и не хоцѣсте принти въ мѣнь, да
животъ имате. 41. славы отъ чловѣкъ не приимахъ, 42. нѣ
разоумѣхъ вы, вѣко любѣе въ себѣ божна не имате. 43. азъ
придохъ въ нѣма отыца моего, и не приимасте мене. аще нѣ
придѣтъ въ нѣма свое, того приимѣте. 44. како вы можете
вѣрвати, слава дроугъ отъ дроуга приимающе, и славы, вѣже
отъ единоуаааго сына божна, не имѣте; 45. не мыните,
вѣко азъ на вы рекъ въ отыцоу. есть нѣже глаголаи на вы
Моуеи, на нѣгоже вы оупѣкасте. 46. аще бо бысте вѣрѣ имѣли
Моуеи, вѣрѣ имѣли бысте и мѣнь, о мѣнь бо тѣ писа.
47. аще ли того кингамъ вѣры не 'сма'ете, како имѣти гла-
голюмъ вѣрѣ имѣте;

VI.

И по ссмы нѣе Іисусъ-на онъ полъ моря Тиверѣадьска.
2. и по нѣмъ идѣаше народъ многъ, вѣко видѣахъ знаменниа,
вѣже творѣаше на нѣдѣжнѣхъ. 3 и 4. fehlen.

36. имамъ, болю, съѣршиахъ, творѣ. 39. кингы. 40. принти.
43. придохъ, придѣтъ, приимасте. 45. глаголаи, нѣгоже. 47. им-
асте. 1. Тиверѣадьск од. Тиверѣадьск. 2. имѣи, идѣаше, видѣахъ.

въ время оно 5. възвсѣхъ Нисоуѣсъ оунъ свонъ и вѣдѣеъ, ꙗко бл. 34, в.
многого народа нѣсть къ нисмоу, галгола Фнлнпоу унѣ коу-
нѣмъ хлѣбѣ, да ѣдѣтъ си; 6. се же галголаше нискоушамъ н,
самъ бо вѣдѣаше, убо хота сътворити. 7. отвѣща нсмоу Фн-
лнпѣ дѣвѣма сътома сѣрсѣрыннѣ хлѣбѣи не доваляежѣ нѣмъ,
да кѣждо мало убо примѣтъ. 8. галгола нсмоу еднѣмъ отъ
оуусиннѣ ꙗго Андреа, братъ Снмоноу Нстроу. 9. нѣсть отро-
уицѣ сѣде, нже имѣтъ пѣтъ хлѣбѣ мѹмѣснѣмъ н дѣеъ рѣбѣ,
нѣ си убо сѣтъ ссанкоу народоу; 10. рече же Нисоуѣсъ съ-
творитѣ ꙗловѣкѣ възлѣци. бѣ же трѣма многоа на мѣстѣ. въз-
лѣже оубо мѣжѣ унѣсамъ ꙗко пѣтъ тѣмѣжѣ. 11. примѣтъ же
хлѣбѣ Нисоуѣсъ, н хвалѣ въздѣлѣ дѣстѣ оуусинкомѣ, н оуусинци
возлѣжѣцинѣмъ, такожде н отъ рѣбоу, ꙗкоко хотѣлахъ. 12. н
ꙗко насытѣнѣша сѣ, галгола оуусинкомѣ свонѣмъ сѣсѣрѣте нз-
бытъкѣ оуброуѣхъ, да не погѣмѣнѣтъ ннѹтоже. 13. събѣрѣша
же н напѣнѣнѣша дѣла на десѣте коша оуброуѣхъ отъ пѣти хлѣбѣ
мѹмѣнѣнѣхъ, нже нзѣмѣша вѣдѣнѣнѣмъ. 14. ꙗловѣци же вѣдѣ-
вѣше, ꙗже сътвори знаменѣе Нисоуѣсъ, галголалахъ, ꙗко сѣ нѣсть
въ истинѣ пророкъ градѣи въ мирѣ.

въ оно время вѣдѣежѣше народѣи знаменѣе, ꙗже (u. s. w. bl. 16.
wiederhol. von v. 14) 15. Нисоуѣсъ же разоумѣеъ, ꙗко хотѣтъ
прити, да вѣсхѣтѣтъ н н створѣтъ ꙗсѣрѣи, отѣдѣ пакѣ въ горѣ
еднѣмъ. 16. н ꙗко поздѣ бѣтъ, сѣндоша оуусинци ꙗго на
морѣ, 17. н възлѣзѣше въ корабѣ вѣдѣлахъ на онѣ полѣ морѣ въ
Киперѣнѣлоуѣмъ, н тѣмъ бѣтъ, н не оу бѣ къ нѣмъ примѣлъ

6. нскоушамъ; statt хота lies хотѣше. 7. сѣрсѣрыннѣ (ъ?),
кѣждо (кѣждо). 9. мѹмѣснѣмъ. 10. мѣжѣ. 11. примѣтъ. 13. мѹ-
мѣнѣнѣхъ oder мѹмѣнѣнѣхъ. 14. bl. 16 створи = сътвори. 15. при-
ити, сътворѣтъ, hndsch. црѣ abbr. 16. морѣ. 17. вѣдѣлахъ.

Исоуѣсъ. 18. море же вътроу всанкоу дыхающоу вѣставше. 19. грѣвъше же яко ѿ н ѿ стадин нан ѿ оузыръша Исоуѣса ходоуца по морю и влизъ корабля быкъшоу оубоуша сѧ. 20. онъ же глагола нмѣ· азъ есмь, не бонте сѧ. 21. хотѣхѧ же при'ати и въ корабль, и ление бысть корабль на зѣман, въ нѣже вѣдахѧ. 22. въ оутрѣн же днь народъ, нже стояше ое онъ полъ моря, видѣвъше, яко корабля много не въ тоу, тѣмю едннъ тѣ, въ нѣже вѣндоша оуѣсннцн его, и яко не вѣндѣ сѧ оуѣсннкы своимн Исоуѣсъ въ корабль, нъ едннн оуѣсннцн его вѣндоша. 23. и ннн придоша кораблн отъ Тикернцдъ влизъ мѣста, нас- же вѣша хлѣбы хвалѧ въздакъшоу господоу. 24. и егда видѣ- ша народн, яко Исоуѣса не бысть тоу нн оуѣсннкъ его, вѣлѣ- зоша самн въ корабля и придоша въ Канернцоу нѣщѣ Исоуѣса. 25. и обрѣтъше и ое онъ полъ моря рѣша кѣмоу· равен, кѣгда стѣмо приде; 26. отъвѣща Исоуѣсъ и рече· аминъ, аминъ глаголю вамъ· нѣсте мене, не яко видѣсте знаменнѧ, нъ яко вѣсте хлѣбы и насытитѣ сѧ. 27. дѣлайте не брашноу гыенѣщѣе нъ брашноу прѣбываѣщѣе въ жнкотъ вѣуынн, нже сынъ уловѣуьскын дастъ вамъ· сего бо отыѣ знаменѧ бога.

bl. 19, b. рече господь къ вѣроваѣвшимъ къ нѣмоу Нюдсомъ· дѣ- лаите не брашноу гыенѣщѣе нъ брашноу прѣбываѣщѣе въ жнкотъ вѣуынѣсмь, нже (u. s. w. v. 27 wiederholt). 28. рѣша же къ нѣмоу· убо стѣворишъ, да дѣлаемъ дѣла божнѧ; 29. отъвѣща Исоуѣсъ и рече нмѣ· се естъ дѣло божнѧ, да вѣроуѣте въ тѣ, нжеже посла онъ. 30. рѣша же кѣмоу· кою

18. море, вѣставше. 19. lies besser бытъшз, и. 21. хотѣхѧ, приати, вѣдахѧ. 22. обѣ. 23. придоша. 24. придоша. 25. обѣ, моря, приде. 26. глаголю. 27. прѣбываѣщѣе, вѣуынѣсмь (вѣ- уынѣзмь).

оубо ты твориши знаменіе, да виднѣи и вѣрѣи имемѣ твѣ; убо дѣлаеши; 31. отъи нани тѣла нани въ поустыни, якоже есть нисано хлѣбъ съ небесе дати нѣмъ естн. 32. рече же нѣмъ Неоусъ: аминѣ, аминѣ глаголю еми: не Моуси дати еми хлѣбъ съ небесе, нѣ отъца мой дати еми хлѣбъ истинныи съ небесе. 33. хлѣбъ бо божии есть съходан съ небесе и дати животъ в'семоу мироу. 34. fehlt.

рече господь къ вѣровавшиимъ къ нѣмоу Нюдѣомъ. bl. 20. 35. азъ есмь хлѣбъ животыи, градыи къ мѣнѣ не имати възлѣзати сѧ, и вѣроуѣи въ мѧ не имати въждаати сѧ нискогдаже. 36. нѣ рѣхъ еми, яко видѣсте мѧ и не вѣроуѣсте. 37. вѣсе, еже дати мѣнѣ отъца, къ мѣнѣ придетъ, и градицаго къ мѣнѣ не нѣдѣиѣ еми. 38. яко съидохъ съ небесе, да не творѣи воли мои нѣ воли послѣдѣшаго мѧ. 39. се же есть воли послѣдѣшаго мѧ отъца, да вѣсе, еже дати мѣнѣ отъца, не погублю отъ него, нѣ въскрѣшии и въ послѣднии дѣнь.

рече господь къ пришедшиимъ къ нѣмоу Нюдѣомъ. bl. 20, b. сс (u. s. w. wiederh. v. 39). 40. се же есть воли отъца моего, да вѣсь видан сына и вѣроуѣи въ нѣ имати животъ вѣчныи, и въскрѣшии и азъ въ послѣднии дѣнь. 41. рѣхъ еми же Нюдѣи о нѣмъ, яко рече: азъ есмь хлѣбъ сыи дѣи съ небесе, 42. и глаголахъ: не сѧ ли есть Неоусъ сынъ Носифовъ, нѣмоу же мы знаемъ отъца и матере; како оубо сѧ глаголасть, яко съ небесе съидохъ; 43. отъвѣща Неоусъ и рече нѣмъ: не рѣхъ еми мѣждѣ собою. 44. никѣтоже не можетъ принѣи къ мѣнѣ,

32. глаголю. 33. дати, в'семоу. 35. Нюдѣомъ, вѣроуѣи, нискогдаже. 37. придетъ. 38. воли мои. 39. погублю, Нюдѣомъ; bl. 20, b. u. statt мѣнѣ. 40. вѣроуѣи. 41. Нюдѣи. 43. (рѣхъ еми), мѣждѣ. 44. принѣи.

аще не отъца посълахъ и на приелъ устѣ его, и азъ въскръшъ
и въ послѣднии днь. 45—47 fehlen.

- bl. 21. рече господь къ приидъшину къ нисмоу Нисомъ.
48. азъ исъмъ хлѣбъ животыи. 49. отъца ешии ѣша мнѣ
въ поустыни и оумръша. 50. съ есть хлѣбъ съхотан съ небесе,
да аще кто отъ него ѣсть, не оумръеть. 51. азъ исъмъ хлѣбъ
живыи съидъи съ небесе. аще кто съидеть отъ хлѣба сего,
живъ бѣдетъ въ вѣкъ. хлѣбъ бо, иже азъ дамъ, плать моя
есть, иже азъ дамъ за животоу есего мира. 52. нрѣхъ же
са Нисомъ ижеждъ собою глаголюще. како можеть съ плать
своемъ дати нмъ ѣсти; 53. рече нмъ Нисомъ. аминъ, аминъ
глаголю нмъ. аще не есте плати сына уловѣускаго и нисте
крѣи его, животоу не имате въ себѣ. 54. еды плать моемъ и
низи крѣи моемъ имать животоу вѣчныи, и азъ въскръшъ и въ
послѣднии днь. 55. fehlt.

- bl. 24. рече господь къ вѣровахъшину къ нисмоу Нисомъ.
56. еды моемъ плать и нинъ моемъ крѣи въ нмъ пребыласть
и азъ въ нмъ. 57. ижеже посла на живыи отъца и азъ
живъ отъца рѣди, и еды на и тѣ живъ бѣдетъ мнѣ рѣди.
58. съ есть хлѣбъ съидъи съ небесе, не ижеже ѣша отъца ешии
мнѣ и оумръша. еды хлѣбъ съ живъ бѣдетъ въ вѣкъ.
59. си рече на съборни оуа въ Калерѣлоумъ. 60. мнози
же слышавше и отъ оученикъ его рекоша. жестоко есть сло-
во се, кто можеть его слоушати; 61. еды же Нисомъ въ
себѣ, иже рѣпѣхъ о ссмъ оученици его, рече нмъ. се аи
вы блзните; 62. аще оубо оузрите сына уловѣускаго въс-

48. Нисомъ. 49. оумръша. 51. съидъи. 52. нрѣхъ,
ижеждъ, глаголюще. 53. глаголю. 54. нини. 56. Нисомъ, нини.
57. еды. 58. оумръша.

ХОДАЩА, НДѢЖЕ БѢ ПРѢЖДЕ; 63. ДОУХЪ ИСТЬ, ИЖЕ ЖИВЕТЬ, ОТЪ
ПЛАТН НѢСТЬ ПОЛЪЗѢ НИКОИМЪЖЕ. ГАЛГОЛЫ, ВЖЕ АЗЪ ГАЛГОЛАХЪ
ВАМЪ, ДОУХЪ СМЪТЪ И ЖИВОТЪ СМЪТЪ. 64. НЪ СМЪТЪ ОТЪ ВЛСЪ ДРОУ-
ЗНИ, ИЖЕ НЕ ВѢРОУЮЩЪ. ВЪДЪЛАНЕ БО ИСПРКА ИСОУСЪ, КЪТО СМЪТЪ
НЕ ВѢРОУЮЩЕН, И КЪТО ИСТЬ ХОТАН ПРѢДАТИ И. 65. И ГАЛГОЛАШЕ
СЕГО РАДН РѢХЪ ВАМЪ, ЯКО НИКЪТОЖЕ НЕ МОЖЕТЪ ПРИТИ КЪ МНѢ,
АШЕ НЕ БЖДЕТЬ ДАНО ИМОУ ОТЪ ОТЬЦА МОЕГО. 66. ОТЪ СЕГО
МЪНОЗН ОТЪ ОУЧЕНИКЪ ЕГО НДОША ВЪСПАТИ И КЪ ТОМОУ НЕ ХО-
ЖДААХЪ СЪ НИМЪ. 67. РСУЕ ЖЕ ИСОУСЪ ОБЪЯВЪ НА ДЕСАТЕ СДА
И ЕМЪ ХОЩЕТЕ ИТИ; 68. ОТЪВѢЩА ИМОУ СИМОНЪ ПЕТРЪ ГОСПОДИ,
КЪ КОМОУ НДѢСМЪ; ГАЛГОЛЫ ЖИВОТА ВЪУЫНАГО НИМАШИ, 69. И МЫ
ВѢРОВАХОМЪ, ЯКО ТЫ ИСИ ХРИСТОСЪ, СЫНЪ БОГА ЖИВЕАГО. 70 и. 71
fehlen.

VII.

Къ время оно 1. хождааше Исоусъ въ Галиленъ не хотѣ- бл. 25, в.
ше бо въ Ноуден ходити, яко искаахъ его Ноуден оучити.
2. бѣ же близъ праздникъ Ноуденскъ скиннишна. 3. рсбоша
же къ нисмоу братнѣ его прѣиди отъ сѣдоу, и иди въ Ноу-
десѣ, да и оученици твои видѣть дѣла твоѣ, вѣже твориши
4. никътоже бо ниуѣсоеже въ тѣмѣ творить и ииѣсть самъ изъ
быти. аше си твориши, яви са въссмоу мироу. 5. ни братнѣ
бо его вѣроваахъ въ него. 6. галгола же нмъ Исоусъ время
мое не оу приде, а время вѣше въсегда исть готово. 7. не
можетъ миръ неизвѣдѣти вѣсѣ, мене же неизвѣдѣти, яко азъ
сѣвѣдѣтельствуюѣмъ о немъ, яко дѣла его зѣла сѣтъ. 8. вѣзди-
дѣте въ праздникъ сѣ, азъ не вѣзидѣмъ въ праздникъ, яко

63. польза никомѣже, яже. 64. вѣдѣаше, испрѣкл. 65. при-
ити. 67. ижд. 1. хотѣаше. 5. вѣроваахъ. 6. прииде.

връща мое не оу принажи са. 9. си рекъ оста самъ въ Гали-
лси. 10. югда же възидоша братия его, тогда и самъ възиде,
не иде нъ яко отан. 11. Поудси же искахъ его въ праздникъ
и галголаахъ. къде есть онъ; 12. и ръятъ многоъ бѣ о нисъ
въ народѣхъ. ови галголаахъ, яко башъ есть, ни н же галго-
лаахъ ни, нъ мьститъ народы. 13. никыже оубо иде галго-
лааше о нисъ страха ради Ноускаго.

- бл. 26. 14. въ прѣполовѣнниѣ праздника възиде Нисоусъ въ
црьквѣ и оулааше. 15. и дивахъ са Поудси галголааше
како оубо съ оушъсть кынгы не оуниетъ са; 16. отъвѣща Нисоу-
съ и рсус нмъ. мое оушениѣ нѣсть мое нъ посълаешиаго ма.
17. мисъ кто хошеть волю его творити, разоуиетъ оушениѣ,
кое отъ бога есть, ни азъ о себѣ галгола. 18. галголаи о
себѣ славы своихъ ницъ, а ницан славы посълаешиаго и, съ
истиннѣ есть и исправды въ нисъ несть. 19. не Моуси ли
дасть вамъ законъ, и никътоже отъ васъ творитъ закона;
уто мисъ ницѣ оуенти; 20. отъвѣща народъ. бѣ ли нмъши;
кто тѣе ницѣ оуенти; 21. отъвѣща Нисоусъ и рсус нмъ.
юдино дѣло сътворихъ, и вси днѣте са. 22. сего ради Моуси
дасть вамъ обрезанне, не яко отъ Мосса есть нъ отъ отъцъ
и въ сѣботѣхъ обрезанте уловѣка. 23. мисъ обрезанниѣ при-
имастъ уловѣкъ въ сѣботоу, да не разоритъ са законъ Моссовъ,
на ма ли гнѣвасте са, яко вссего уловѣка съдрава сътворихъ
въ сѣботѣхъ; 24. не сѣдите на лица, нъ правдыни сѣдъ
сѣдите. 25. галголаахъ же 'стери отъ Исроуслиамавъ. не съ
ли есть, югоже ницѣ оуенти; 26. и се, не оениахъ са галго-

11. искахъ. 13. lies Ноуденскаго, d. i. Нюденскаго. 15. ди-
вахъ. 17. колы, разоуиетъ. 18. галголаи, своимъ, нѣсть.
23. сѣботѣ, лица. 25. стерн. 26. оениахъ.

иеть, и ниуьсоежс иемоу не глаголетъ. еда како разоумьши
кѣнази, яко съ иеть Христось; 27. нъ сего вѣмь отъ кждоу
иеть, а Христось игда придесть, никътоже его не вѣсть отъ
кждоу бждеть. 28. вѣзѣла же въ црькѣни оуѣа Нисоусъ и гла-
гола. и менис вѣстс и вѣстс, отъ коудоу иемь, и о ссѣх не
придохъ, нъ иеть истиньнъ посълажын ма, игожс еы не вѣстс.
29. азъ и вѣмь, яко отъ него иемь и тъ ма посъла. 30. и
искалахъ Ноуден ѡти и, и никътоже не вѣзложи ржкы на нь,
яко не оу бѣ пришьла година его. 31—36 fehlen.

37. въ послѣдѣнни днь всанкын праздникъ стокаше bl. 54, b.
Нисоусъ и зѣвалаше глагола. аще кѣто жаждеть, да придесть
къ мнѣ и пиньтъ. 38. вѣржын въ ма, якоже кѣнигы рскоша,
рѣкы отъ урѣла его истекжтъ воды живы. 39. се же реуе о
доусъ, иже хотаахъ приммати вѣроуѣщии въ него. не оу бѣ
доухъ сватын данъ, яко Нисоусъ не оу бѣ прославлениъ.
40. мнози же отъ народа слышавѣше словеса си глаголаахъ.
се иеть въ истинѣ пророкъ. 41. дроузини же глаголаахъ. се
иеть Христось. дроузини глаголаахъ. еда отъ Галнаси Хри-
стось придесть; 42. не кѣнигы ли рскоша, яко отъ сѣменс Да-
видова и отъ Киѡлсомьскаго градыца, ндсже бѣ Давидъ, при-
десть Христось; 43. распыра же бысть въ народѣ его радн.
44. стерн же отъ нихъ хотѣахъ ѡти и, нъ никътоже не вѣзло-
жи на нь ржкоу. 45. придоша же слоугы къ архиреомъ и фа-
рнсеомъ, и рскоша нмъ ти. по укъто не прикдостс его; 46. отъ-
вѣщааша слоугы. никоанже тако иеть глаголааъ уловѣкъ, яко

26. иед. 27. вѣмъ, приидеть. 28. cod. abbr. цркви, глаголаи
кждоу, приидохъ. 37. приидеть. 38. вѣроуѣни. 39. хотѣахъ.
40. statt se lies besser съ. 41. statt se besser съ; иед, приидеть.
42. приидеть. 43. распыръ. 44. истерн. 45. приидоша.

сѣ уловѣхъ. 47. отвѣщающа нмѣ фарисей еда и вы прѣлѣщени
 бысте; 48. еда кто отъ кѣназѣ вѣрова въ нѣ ли отъ фарисей;
 49. нѣ народъ сѣ, иже не вѣсть закона, проклати сѣтъ. 50. гла-
 гола Никодимъ къ нимѣ, пришдѣти къ нисмоу ноцишъ, едннѣ
 стѣ отъ ннхъ. 51. еда законъ нашъ сѣднѣ уловѣкоу, аще не
 слышишѣ отъ него прѣжде и разоумѣхѣтъ, убо творитѣ; 52. отвѣ-
 щающа и рскона нсмоу еда и ты отъ Галласа еси; испытан
 и виждѣ, яко отъ Галласа пророкъ не приходитѣ. 53. fehlt.

VIII.

bl. 55, b. 1—11. fehlen. 12. пакы же нмѣ Нисоуѣ рсус глагола
 азъ есмь свѣтъ всесмоу мироу ходан по мнѣ не имать
 ходити въ тмѣ, нѣ имать свѣтъ животынн.

bl. 27, b. рсус господѣ къ пришдѣшннмѣ къ нисмоу Ноудсомѣ. азъ
 (u. s. w. v. 12 wiederholt). 13. рѣша же нсмоу фарисей ты
 о себѣ самѣ свѣдѣтельствоуши, свѣдѣтельство твоѣ нѣсть
 истинно. 14. отвѣща Нисоуѣ и рсус нмѣ. аще азъ свѣ-
 дѣтельствоуж о мнѣ самомѣ, свѣдѣтельство мое истинно
 естъ, яко вѣмъ, отъ кждоу придохъ и камо идѣ, вы же не
 вѣсте, отъ кждоу градоу и камо идѣ. 15. вы же по пакти
 сѣдите, азъ не сѣждѣ никомоуж, 16. аще ли сѣждѣ азъ,
 сѣдѣ мон истиннѣ естъ, яко едннѣ нѣсмъ, нѣ азъ и посѣла-
 вы ма отцы. 17. въ законѣ вѣшемъ писано естъ, яко двѣомѣ
 уловѣкоу свѣдѣтельство истинно естъ. 18. азъ есмь свѣ-
 дѣтельствоуи о мнѣ самомѣ, и свѣдѣтельствоуи о мнѣ
 посѣлѣмъ ма отцы. 19. глаголаша нсмоу кѣто естъ отцы

47. едл. 48. едл. 50. пришдѣти. 51. едл. 52. едл, виждѣ.
 12. bl. 27, b нмѣ statt имать. 14. придохъ, градѣ. 16. посѣла-
 кын. 17. двѣомъ. 18. свѣдѣтельствоуи.

твом; отъвѣща Нисоусъ: ни мене вѣсте ни отъца моего. аще
 ма бѣсте вѣдѣли, и отъца моего бѣсте вѣдѣли. 20. снѣ гла-
 голы глагола Нисоусъ въ газофѣлакѣни оуѣа въ црькѣни, и никѣ-
 тоже не вѣтъ него, яко не оу бѣ пришѣла година его.

реусе господь къ пришѣдъшннимъ нисмоу Ноудеомъ. 21. азъ бл. 28.
 нѣж, и вѣзницѣсте мене, и въ грѣсѣхъ вѣшемъ оумьрете, яко
 вѣможе азъ нѣж, вѣ не можете прити. 22. глаголахъ же
 Ноуден: ѣда еа самъ оубиистъ, яко глаголистъ. вѣможе азъ нѣж,
 вѣ не можете прити. 23. и реусе нмъ Нисоусъ: вѣ отъ инѣ-
 ннхъ вѣсте, азъ отъ вѣшнннхъ вѣсемъ. вѣ отъ сего мира вѣсте,
 азъ отъ сего мира нѣсемъ. 24. рсехъ оубо вѣмъ, яко оумь-
 рете въ грѣсѣхъ вѣшннхъ. 25. глаголахъ же вѣмоу Ноуден-
 ты кѣто вѣси; и реусе нмъ Нисоусъ: нѣуатѣкъ, яко глаголахъ
 вѣмъ. 26. мѣного нѣамъ глаголати и сѣдити, нѣ посѣлаемъ ма
 истиннѣхъ вѣстѣ, и азъ вѣже сѣлышѣхъ отъ него, сн глагола въ
 вѣсемъ мирѣ. 27. и не разоумѣша, яко о отъци нмъ глагола-
 лше. 28. реусе же нмъ Нисоусъ: вѣгда вѣзнесеете сына уловѣ-
 уѣскаго, тогда разоумѣете, яко азъ вѣсемъ и о сѣбѣ нисеожѣ
 не творѣж, нѣ вѣкоже нѣлоуѣи ма отъць, сн глагола. 29. и посѣ-
 лѣмы ма отъць сѣ мѣножъ вѣстѣ: не остави мене вѣдиногѣ отъць,
 яко азъ оугодно вѣмоу творѣж вѣсегда. 30. сн глаголакоу
 вѣмоу мѣнози вѣроваша въ него.

31. реусе господь къ вѣровавѣшннимъ къ нисмоу Ноудеомъ. бл. 28, d.
 аще вѣ прѣждѣсте въ словесѣи моѣмъ, въ истинѣхъ оубиистѣи мон

20. вѣтъ. 21. lies къ нисмоу; прити. 22. вѣд, прити. 23. ин-
 жнннхъ, вѣшнннхъ, вѣсемъ. 26. нѣамъ, посѣлаемъ. 28. творѣжъ.
 29. посѣлаемъ, творѣжъ.

Varianten von bl. 22, c: 27. отъца statt о от.; am ende
 noch vora; 28. нисеожѣ. 30. въ нь. 31. Ноудеомъ, вѣсте.

бждете, 32. н разоумѣете истинѣ, н истина свободитъ вы. 33. отвѣщаши же мѣмъ сѣма Авраамѣ мѣмъ н нѣмоу же не работахмъ николиже, како ты галголаши, яко свободѣ бждете; 34. отвѣщаши нмъ Нисоуѣмъ: аминѣ, аминѣ галголаши, яко всакъ творѣн грѣхъ рѣѣ мѣмъ грѣху. 35. а рѣѣ не прѣбываѣтъ въ домоу въ вѣкы, сынѣ же прѣбываѣтъ въ вѣкы. 36. аще бо сынѣ вы свободитѣ, въ истинѣ свободѣ бждете. 37. вѣмъ, яко сѣма Авраамѣ мѣсте: нѣ нѣсте менс оуѣнти, яко слово мое не вѣмѣцаѣтъ са въ вы. 38. азъ вѣже видѣхъ оу отца моего, галголаши, н вы оубо вѣже видѣете оу отца вашего, творите. 39. отвѣщаши н рѣши мѣмъ: отѣцъ нашъ Авраамъ мѣстъ. галголаши нмъ Нисоуѣмъ: аще уада Авраамѣ бысте были, дѣла Авраамѣ творили бысте. 40. нмѣмъ же нѣсте менс оуѣнти, уловѣка, нже истинѣ вашъ галголаши, вѣже слышашъ отъ бога: сего Авраамъ нѣстъ творѣла. 41. вы творите дѣла отца вашего. рѣши же мѣмъ: мы отъ любодѣлнѣмъ нѣсмъ рождѣни, мы единого отца имамъ, бога. 42. рѣсѣ же нмъ Нисоуѣмъ: аще богъ отѣцъ вашъ вы были, любилъ бысте, азъ бо отъ бога нзидохъ н придохъ.

bl. 32, d. рѣсѣ господѣ къ пришѣдѣшнимъ къ мѣмъ Ноудеомъ: аще богъ (u. s. w. v. 42 wiederholt): не о сѣбѣ бо придохъ, нѣтъ ма посѣла. 43. по уѣто всѣды мои не разоумѣете; яко не можете слышатъ словеса моего. 44. вы отъ отца днѣвола мѣсте, н похоти отца вашего хощете творити. онъ уловѣкоуѣнница бѣ непрѣла н въ истинѣ не стоитъ, яко нѣстъ истинны въ нѣсмъ. югда галголаѣтъ лѣжѣ, отъ своихъ галголаѣтъ, яко

33. мѣмъ, свободѣ. 36. свободѣ. 40. statt галголаши lies галголаѣтъ, statt вѣже besser вѣже. 41. любодѣлнѣмъ, нѣсмъ. 42. пришѣдѣшнимъ, придохъ, придохъ. 43. мои.

исмъ. 59. възаша же камени, да вържатъ на нь. Нисоусъ же съкры са и изиде изъ пръкъес, и прошѣдъ по срдѣ нхъ ндалше и хождаше.

IX.

bl. 38. Въ время оно 1. много идъ Нисоусъ видѣ уловѣха слѣпа отъ рождества. 2. и въпросиша и оученици его глаголюще: рауди, кто съгрѣши, съ ли ни родителю его, да слѣпъ роди са; 3. отвѣща Нисоусъ: ни съ съгрѣши ни родителю его, нѣ да пакать са дѣла божия на немъ. 4. мнѣ подобаетъ дѣлати дѣла посламъ твоихъ ма, доиде же день юсть: придетъ же нощь, гдѣ никтоже не можетъ дѣлати. 5. гдѣже въ мирѣ исмъ, свѣтъ исмъ мироу. 6. си рекъ паниж на земли и сътвори бръниже отъ пмоновенихъ и помаза имоу оун бръни-исмъ, 7. и рече имоу: иди, оучи са въ каплѣи Силюамистѣ, иже съказаетъ са посланиъ. шѣдъ же и оучи са и приде егда. 8. съседни же и иже и бѣхъ видѣли прѣжде, яко слѣпъ бѣ, глаголахъ: не съ ли юсть съдан и проса; 9. дроузи же глаголахъ: подобенъ имоу юсть. онъ же глаголаше, яко азъ исмъ. 10. глаголахъ же имоу: како ти са отвѣрзоста оун; 11. отвѣща онъ и рече: уловѣхъ изрицаси ты Нисоусъ бръниже сътвори и помаза оун мюн и рече ми: иди въ каплѣи Силюамистѣ и оучи са, шѣдъ же и оучи са и прозрѣхъ. 12. рекони же имоу: кто съ юсть; глагола: не вѣмъ. 13. вѣдоша же и къ фарисеомъ, иже бѣ иногда слѣпъ. 14. бѣ же сѣбота, гдѣ сътвори бръниже Нисоусъ и отвѣрзе имоу оун.

59. вържати, прошѣдъ, ндалше. 1. рождество. 4. придетъ. 6. — паниж, земля, брънище. 7. приде. 14. отвѣрзе.

15. пакы же въпрашахъ и фарисен, како прозърѣ. онъ же рече имъ: брѣнии положи мѣнѣ на оуны, и оумныхъ са, и виждѣ. 16. галголаахъ же юдини отъ фарисен: нѣсть съ отъ бога уловѣтъ, яко съботы не уѣтствъ. дроуэни же галголаахъ: како можеть уловѣтъ грѣшныъ снѣа знаменникъ творити; и распыра бѣ въ нихъ. 17. галголаша же слѣпыоу пакы: ты уѣто галгомени о нисъ, яко отъвѣръзе оунъ твои; онъ же рече: яко пророкъ нѣсть. 18. не баша же вѣрты Ноуден о нисъ, яко бѣ слѣпъ и прозърѣ, донѣдѣже възгласиша родителъ того прозърѣвъшаго. 19. и възгласиша ѿ галгоменъ: съ ли нѣсть сынъ вашъ, игоже вы галгомета яко слѣпъ роди са; како оубо нѣмъ видѣти; 20. отъвѣщаа имъ родителъ иго и рсоста: въ вѣвѣ, яко съ нѣсть сынъ нашъ, и яко слѣпъ роди са, 21. како же нѣмъ видѣти, не вѣвѣ, ни кѣто имоу отъвѣръзе оунъ, въ не вѣвѣ. самого въпросите: самъ въздрасть нѣмъ, самъ о себѣ да галгометъ. 22. си рсоста родителъ иго, яко боиствъ са Ноуден: оубо бо вѣахъ са съложниан Ноуден, да аще кѣто исповѣсть Христоса, отъкажусѣ съборища бѣдствъ. 23. сего ради родителъ иго рсоста, яко въздрасть нѣмъ, самого въпросите. 24. възвѣзаша же вѣторомъ уловѣка, иже бѣ слѣпъ, и рсоста имоу: даждѣ славеъ богоу, мы вѣмъ, яко уловѣтъ съ грѣшныъ нѣсть. 25. отъвѣща онъ и рече: аще грѣшникъ нѣсть, не вѣмъ, юдино вѣмъ, яко слѣпъ бѣхъ, нѣмъ же виждѣ. 26. рсоста же имоу пакы: уѣто сътвори тебѣ; како отъвѣръзе оунъ твои; 27. отъвѣща имъ: рсостахъ вамъ и не слышасте. уѣто иже хощете слышати; сѣа и вы хощете оуѣснѣни иго бѣти; 28. они

15. оуно. 16. распыри. 17. отъвѣрзе. 19. кю. 20. ню.
21. отъвѣрзе. 22. вѣахъ. 24. вѣмъ. 25. отъвѣрзе. 27. нѣа.

же оукориша и и рѣша имоу тѣ оуѣсникъ иси того, и тѣ же Моусеови и сѣмъ оуѣсникѣ, 29. и тѣмъ, яко Моусеови глагола богу, сего же не вѣмъ отъ кждоу исть. 30. отвѣща умо-вѣкъ и рече нимъ о сѣмъ бо дневно исть, яко еѣ не вѣсте, отъ кждоу исть, и отвѣрьзе оун мон. 31. вѣмъ же, яко грѣшныихъ богу не послоушаишь, нѣ аще кѣто богоуѣтъишь исть и волю его теоритъ, того послоушаишь. 32. отъ вѣка исть слышано, яко отвѣрьзе кѣто оун слѣпорожденоу. 33. аще съ не еѣ отъ бога былъ, не могаъ еѣ теорити ниуесоже. 34. отвѣщашиа и ркоша имоу въ грѣсѣхъ роднаъ са иси вѣсь и тѣ ан нѣмъ оуѣнши; и изгѣнашиа же и вѣнъ. 35. слышавъ же Нисоусъ, яко изгѣнашиа и вѣнъ и обрѣтъ и рече имоу тѣ вѣроуѣшии ан въ сынъ божи; 36. отвѣща онъ и рече и кѣто исть, господи, да вѣрѣ нимъ въ нѣ; 37. рече имоу Нисоусъ и видѣлъ и иси, и глаголаи съ тобою тѣ исть. 38. онъ же рече вѣроуѣкъ, господи и поклони са имоу.

bl. 35, b. рече господь къ пришѣдѣшнимъ къ имоу Ноудеомъ. 39. на сѣдѣ азъ въ съ мирѣ придохъ, да не ендаиши ендать, и ендаиши слѣпи бѣдѣтъ. 40. слышавъ же отъ фарисей си сѣщии съ нимъ и рѣша имоу сѣд и тѣ слѣпи и сѣмъ; 41. рече нимъ Нисоусъ аще бысте слѣпи были, не бысте нимъли грѣха, нѣмъ же глаголите, яко ендимъ, и грѣхъ вашъ прѣбываишь.

Х.

Аминъ, аминъ глаголаи камъ не вѣходан двѣрьми въ дворъ оубоун нѣ прѣлаза ниждоу татѣ исть и разбонникъ.

28. и сѣмъ. 29. вѣмъ. 30. отвѣрьзе. 31. волю. 32. отвѣрьзе. 37. глаголаи. 39. пришѣдѣшнимъ, придохъ. 40. сѣд, и сѣмъ. 41. камъ.

2. а въходан двѣрьми пастырь ѿесть овцаѣмъ. 3. семоу вратаѣ отъвѣрзаетъ, и овца гласъ его слышати, и своѣ овца гласѣ по нѣмни и изгонитъ ѿ. 4. и егда своѣ овца нѣдѣнеть, прѣдъ нѣмни ходитъ, и овца по нѣмѣ нѣдѣтъ, ꙗко вѣдѣтъ гласъ его. 5. по цѣждѣмъ же не нѣдѣтъ, нѣ бѣжати отъ нѣго, ꙗко не знаѣтъ цѣждѣннѣхъ гласѣ. 6. снѣхъ прѣтѣхъ рече нѣмъ Нѣсоу-сѣ, онѣ же не разоумѣша, убо бѣша, ꙗже глаголаше нѣмъ. 7. рече нѣмъ пакы Нѣсоуеѣ· аминѣ, аминѣ глаголаѣхъ вамъ· азъ ѿеѣмъ двѣрь овцаѣмъ· 8. вѣсе ꙗкоже нѣхъ прѣде прѣде мене, тѣмѣ сѣтъ и разбѣннѣнѣн, нѣ не послоушаша нѣхъ овца. 9. азъ ѿеѣмъ двѣрь· мѣноѣхъ аще кѣто вѣннѣдѣтъ, сѣласѣтъ сѣ, и вѣннѣдѣтъ и нѣннѣдѣтъ и пѣннѣтъ обраѣшетъ.

рече господѣ· азъ (u. s. w. v. 9 wiederholt). 10. тѣтъ нѣбл.213,с. приходитъ, нѣ да оуѣрадѣтъ и оуѣнѣтъ и погоуѣнѣтъ· азъ прѣдохъ, да живѣтъ нѣмѣтъ и лѣше нѣмѣтъ. 11. азъ ѿеѣмъ пѣстоуѣхъ добрымъ· пѣстоуѣхъ добрымъ доуѣшъ своѣмъ полагаѣтъ за овца, 12. а нѣмѣннѣнѣ, нѣже нѣеѣтъ пѣстырь, ѿмоуѣе не сѣтъ овца своѣмъ, видѣтъ вѣлѣкъ градѣщѣ и остаѣмѣтъ овца и бѣмѣтъ, и вѣлѣкъ рѣхѣтитъ ѿ и рѣпѣдѣтъ овца. 13. а нѣмѣннѣнѣ бѣжѣтъ, ꙗко нѣмѣннѣнѣ ѿеѣтъ и не бѣжѣтъ о овцахъ· азъ ѿеѣмъ пѣстырь добрымъ и знаѣхъ моѣ, и знаѣтъ ѿ моѣ. 15. ꙗкоже знаѣтъ ѿ отѣца, и азъ знаѣхъ отѣца, и доуѣшъ моѣмъ полагаѣхъ за овца. 16. и нѣмѣ овца нѣмѣмъ, ꙗже не сѣтъ отъ двѣра сѣго, и тѣмѣ мѣмъ подобѣтъ прѣвести, и гласъ моѣмъ оуѣслѣшати, и бѣдѣтъ ѿдино стадо и ѿдинѣ пѣстырь.

рече господѣ къ прѣшѣдѣннѣмъ къ нѣмоу Ноуѣдеомъ· бл. 36. 17. еѣго рѣдѣ ѿ отѣца ѿеѣнѣтъ, ꙗко азъ полагаѣхъ доуѣшъ моѣмъ,

3. овца. 5. цѣждѣмъ. 8. прѣде. 10. прѣдохъ. 12. вѣлѣкъ, градѣщѣ, вѣлѣкъ. 16. нѣмѣмъ. 17. прѣшѣдѣннѣмъ.

ДА ПАКЪ ПРИНИЖЪ ИЖ. 18. НИКЪТОЖЕ ВЪЗЪИМЕТЪ ИЖ ОТЪ МЕНС, НЪ
 АЗЪ ПОМАГАИЖ ИЖ О СЕБѢ. ОБЛАСТЬ НИМАМЪ ПОЛОЖИТИ ИЖ, И ОБЛАСТЬ
 НИМАМЪ ПАКЪ ПРИНАТИ ИЖ. СНИЖЪ ЗАПОВѢДЪ ПРИНАХЪ ОТЪ ОТЬЦА
 МОЕГО. 19. РАСПЪРИ ЖЕ ПАКЪ БЫСТЬ ВЪ НОУДЕНКЪ ЗА СЛОВОСЪ СЯ.
 20. ГЛАГОЛАХЪ ЖЕ МЪНОЗН ОТЪ НИХЪ. БѢСЪ НИМАТЪ И НЕ ИСТОВЪ
 ИСТЬ, УЧЪТО ЕГО ПОСЛОУШАЕТЕ; 21. НИИ ГЛАГОЛАХЪ. СИ ГЛАГОЛИ
 НЕ СЖЪ БѢСЪИЖИЩАМО СЯ. ЕДА БѢСЪ МОЖЕТЪ СЛѢПОМЪ ОУИ ОТЪ-
 ВРѢСТИ; 22. БЫША ЖЕ ТОГДА СВАЩЕННИКЪ ВЪ НИРОУСАНИИХЪ, И
 ЗИМА БѢ. 23. И ХОЖДАШЕ НИСОУСЪ ВЪ ЦРЬКЪИ ВЪ ПРИТВОРѢ
 СОЛОМОНИ. 24. ОБЕДОША ЖЕ И НОУДЕН И ГЛАГОЛАХЪ ИМОУ. ДО
 КОЛѢ ДОУША НАША ВЪЗЕМАЕШИИ; АЩЕ ТЫ ИСИ ХРИСТОСЪ, РЪЦН
 НАМЪ НЕ ОБИИЖА СЯ. 25. ОТЬЕЦЪА НИМЪ НИСОУСЪ. РѢХЪ ВАМЪ,
 И НЕ ВѢРОУЕТЕ. ДѢЛА, АЖЕ АЗЪ ТВОРИЮ ВЪ НИИ ОТЬЦА МОЕГО,
 ТА СЪБѢДѢТЕЛСТВОУЕТЕ О МЪНѢ. 26. НЪ ЕМЪ НЕ ВѢРОУЕТЕ,
 НѢСТЕ БО ОТЪ ОВЪЩЪ МОИХЪ, ВНОЖЕ РЕСКОКЪ ВАМЪ. 27. ОВЪЩА
 МОИ ГЛАСА МОЕГО ПОСЛОУШАЕТЕ, И АЗЪ ЗНАИЖ Я, И ПО МЪНѢ
 ИДЖЪ, 28. И АЗЪ ЖИЕЮТЪ ВЪУИИИ ДАЖЪ НИМЪ.

- bl. 37. рече господь къ пришедшимъ къ нему Ноудеомъ.
 овъца (u. s. w. wiederh. v. 27—28) дажъ имъ, и не погубяють
 въ вѣкъ, и не въскытитъ ихъ никтоже отъ рѣкы моеи.
 29. отъць мой, нѣс дастъ мѣнѣ, болии въсѣхъ исть, и никтоже
 не можетъ въскытити ихъ отъ рѣкы отъца моего. 30. азъ и
 отъць едиини исехъ. 31. възаша же каменни Ноуден, да и по-
 биятъ. 32. отъецъа нмъ Нисоусъ. многа дѣла добра нмъхъ
 вамъ отъ отъца моего, за ное дѣла каменни на ма мѣстѣ;
 33. отъецъаша имоу Ниден глаголаше: о добръ дѣла кам-

18. нмъ, нмъ. 21. въсноушашаго, еда. 24. обиноуш.
 25. творю. 27. мом; bl. 37: слоушаша statt посл. 28. прише-
 дшимъ, момъ. 33. Ниден.

ниѣ не исцѣмѣ на тѣ, нѣ о елсефинини, ꙗко ты уловѣѣ съ
теорини еѣ самѣ богѣ. 34. отвѣща ниѣ Нисоусѣ: нѣсть ли
писано въ законѣ елшемѣ, ꙗко азѣ рѣхѣ: вози есте; 35. аще
они нареуе боги, къ нимѣже бѣмѣ слово божини, и не могутѣ
сѣ разорити кѣнигы. 36. ꙗкоже отѣцѣ свати и посѣлѣ въ мирѣ,
бѣ глаголетѣ, ꙗко елсефинисамѣши, за не рекохѣ, ꙗко сынѣ
божини есмѣ; 37. аще не теорию дѣлѣ отѣца моего, не имете
ми кѣры. 38. аще ли теорию, аще и мѣнѣ кѣры не имаетѣ,
дѣломѣ моимѣ кѣрѣ имете, да разоумѣете и кѣрѣ имете, ꙗко
въ мѣнѣ отѣцѣ и азѣ въ отѣци. 39—42. fehlen.

XI.

Вѣ время оно 1. бѣ единый бола Лазарѣ отъ Кнѣзини, bl 136, c.
градыца Марини и Марѣи сестры еѣ. 2. бѣ же Маринѣ пома-
завѣшнѣ господѣ мѣрымѣ и отѣрѣши нозѣ его клѣсы евоими,
еѣмѣже братѣ Лазарѣ болаше. 3. посѣласте же сестрѣ его къ
ниемоу глаголющѣи: господи, се, ꙗкоже любуиши, болятѣ. 4. слы-
шавѣ же Нисоусѣ реуе: еи болязнь нѣсть къ сѣмрѣти нѣ о
елавѣ божини, да прославитѣ еѣ сынѣ божини еѣ. 5. любѣмаше
же Нисоусѣ Марѣю и сестрѣ еѣ и Лазарѣ. 6. ꙗгда же слышѣ,
ꙗко болятѣ, тогда прѣбѣмѣ, на ниѣмѣже бѣ мѣстѣ, дѣла дѣни.
7. по томѣ же глагола оуѣеникомѣ: нѣмѣ въ Ноуѣсѣ пакы.
8. глаголаша емоу оуѣеници его: рабѣи, нѣмѣ нсклажѣ тебе
каменимѣ поѣити Ноуѣи, и пакы ли нѣдѣши тамо; 9. отвѣща
Нисоусѣ: не дѣвѣ ли на десѣте годинѣ есте въ дѣни; аще
къто ходитѣ въ дѣни, не потѣкнетѣ сѣ, ꙗко свѣтъ мира сего
видѣти. 10. аще ли къто ходитѣ нощнѣ, потѣкнетѣ сѣ, ꙗко

37. теорѣ; statt имете besser imp. имѣте. 38. теорѣ; besser
дѣломѣ моимѣ и. имѣте. 9. есте — еста.

свѣта нѣсть о немь. 11. еи рекъ и по сѣмь глагола нмъ. Алазарь, дроуѣ нашъ, оуѣспс, нъ ндж, да вѣзбѣждж н. 12. рскоша же оуѣеници его. господи, аще оуѣспс, съплеснѣ бждеть. 13. реуе же Нисоуѣс о сѣмьрти его, они же мынѣша, яко о оуѣспснн сѣноу глаголетъ. 14. тогда реуе нмъ Нисоуѣс не обннжм са. Алазарь оумрѣ. и радоуѣм еа влѣсъ рѣди, да вѣрж нметс, яко не бѣхъ тоу. нъ ндѣмъ къ нѣмоу. 16. реуе же Ѳома нарицаемьѣн близнѣцъ къ оуѣспснкомъ. ндѣмъ и мы, да оумьремъ съ нмь. 17. пришѣдъ же Нисоуѣс въ Кнѣанникъ обрѣтс и уѣтырн дѣнн оуѣе нмжѣа въ гробѣ. 18. бѣ же Кнѣанникъ близъ Нероуѣсламмъ яко еи попьриѣцъ. 19. мѣнози же отъ Ноуѣден бѣахъ пришѣли къ Марѣѣ и Марии, да оуѣтѣшатъ и о братѣ ижъ. 20. Марѣа же югда оуѣслыша, яко Нисоуѣс градѣтъ, сѣрѣтс н, а Мария дома сѣдѣашс. 21. реуе же Марѣа къ Нисоуѣсови. господи, аще бы сѣде бмѣлъ, не бы братѣ мон оумьрѣлъ. 22. нъ и нынѣ вѣмъ, яко югоже колнжѣдо проенши отъ бога, дасть тебѣ богъ. 23. глагола иен Нисоуѣс. вѣскрѣснѣтъ братѣ твои. 24. глагола иемоу Марѣа. вѣмъ, яко вѣскрѣснѣтъ въ вѣскрѣшсннѣ въ послѣдѣннн дѣнь. 25. реуе же Нисоуѣс. азъ иемъ животъ и вѣскрѣшсннѣ, вѣроуѣи въ ма, аще оумьреть, ожнветъ, 26. и вѣсакъ живѣи и вѣроуѣи въ ма не оумьреть въ вѣкъ. нмѣши ли вѣроу сѣмоу; 27. глагола иемоу. иен, господи, азъ вѣроуѣж, яко ты иен Христосъ, сынъ божин градѣи въ мнрѣ. 28. и ее рекъши нде и призѣва Маринѣ ссѣтрѣж своѣж отан рскъши. оуѣнтѣлъ ес иѣтъ и зовѣтъ та. 29. она же яко оуѣслыша, вѣста скоро и нде къ нѣмоу. 30. не оуѣе бѣ

11. вѣзбѣждѣ. 13. сѣмьрти, оуѣспсннн. 14. обннжѣм, оумьрѣ. 19. пришѣли, иѣю. 21. оумьрѣлъ. 25. вѣсакъ од. вѣсѣкъ. 26. вѣрж.

пришълъ Нисоуѣъ въ вѣсь, нъ бѣ на мѣстѣ еше, ндеже сѣрѣте
и Марѣа. 31. Ноуден же сѣщенъ съ нисѣъ въ домоу н оутѣ-
шаше ѣъ видѣвъше Марникъ, яко скоро вѣста н нзиде, по
ниен ндоша глаголюще, яко ндетъ на гробѣъ, да плауѣтъ сѣ тоу.
32. Марникъ же яко приде, ндеже бѣ Нисоуѣъ, видѣвъши н паде
къмоу на ногоу глаголющи кмоу господи, аще бы былъ еде,
не бы мон братъ оумрълъ. 33. Нисоуѣъ же яко видѣ ѣъ пла-
чущѣъ сѣ н пришѣдъшамъ съ нисѣъ Ноуденъ плачуща сѣ, запрѣти
доухоу н възмѣти сѣ самъ, 34. н реуе: кѣде положисте н;
глаголаша кмоу господи, приди н виждѣ. 35. н проельзи
сѣ Нисоуѣъ. 36. глаголаха же Ноуденъ виждѣ, како любави-
аше н. 37. нѣцинъ же отъ нихъ рекоша: не можаше ли сѣ,
отверзын оунъ елѣпоуоумоу, етворити, да н еъ не оумръеть;
38. Нисоуѣъ же пакы прѣта въ есебѣ приде къ гробоу. бѣ же
пещера, н камень лежалъше на ниен. 39. глагола же Нисоуѣъ:
възмѣте камень. глагола кмоу еестра оумръшалаго Марѣа:
господи, оуже смръднѣтъ, уствѣдъневънъ бо юсть. 40. гла-
гола юен Нисоуѣъ: не рекохъ ли ти, яко аще въроуѣши, оузь-
риши славу божникъ; 41. възаша же камень, ндеже бѣ оумрънъ
лежѣ. Нисоуѣъ же възведѣ оунъ горѣ н реуе: отъуе, хвалаъ тебѣ
въздамъ, яко оуѣлыша ма. 42. азъ же въдѣлахъ, яко вѣсегда
мене поелѣоушавъши, нъ народа ради етоуцамаго окръсть рѣхъ,
да въроуѣ нмѣтъ, яко ты ма поѣла. 43. н ес рекъ глаголю
всѣмъ възвѣа: Лазаре, гради вѣнъ. 44. н аenie нзиде
оумрънъ обаванъ ногамъ н рѣкма оукронимъ, н лице его оуѣроу-
сѣмъ обавано. н глагола нмѣ Нисоуѣъ: раздрѣшите н, н не дѣ-

30. пришълъ, еше. 32. прииде, оумрълъ. 33. пришѣдъшамъ.
34. прииди, виждѣ. 36. виждѣ. 37. можаше, отверзын. 38. прииде.
42. вѣрѣ. 44. оумрънъ.

ите его ити. 45. мнози же отъ Ноуден пришѣдъше къ Марии
и видѣвъше, иже сътвори Нисоусъ, върѣваша въ него. 46. fehlt.
bl. 41. въ время оно 47. събраша архисерн и фарисси съборъ
и глаголахъ: убо сътворишь; яко убоиѣтъ съ знаменни
многа творить. 48. аще оставиши и тако, вси върѣ имѣтъ
въ нь, и приидѣтъ Римляне и възымѣтъ и мѣсто и языкъ нашъ.
49. единый же языкъ отъ нихъ, Канифа, архіерси съ лѣтоу
томоу реусъ нмъ: вы не есте нииссоже, 50. ни помышляете,
яко оуниѣ есть вамъ, да единый убоиѣтъ оумрѣтъ за людн,
а не вси языкъ погнѣнеть. 51. сего же о себѣ не реуе, нъ
архисерн съ лѣтоу томоу прорусъ, яко хотѣаше Нисоусъ
оумрѣти за людн: 52. и не тѣкымо за людн, нъ да и уада
божна растоумиша съсрѣтъ въ едино. 53. отъ того же днѣ
съвѣцаша, да и быша оубиан. 54. Нисоусъ же къ томоу не
извѣ хождааше въ Ноуденхъ, нъ нде отъ тѣдоу въ странѣ
банзъ поустыни, въ Сфреми нарицаемыи градъ, и тѣ жнѣаше
съ оученикы своими. 55—57 fehlen.

XII.

bl. 141, d. Прѣжде шести днн пасхы приде Нисоусъ въ Киѣлини,
ндеже бѣ Лазарь оумрѣти, ижеже въскрѣсн изъ мрѣтвыхъ.
2. сътвориша же кимоу всерѣ тоу, и Марѣа слоужаше, Лазарь
же единый бѣ възлѣжащихъ съ нимъ. 3. Мариа же приимыши
антрѣ мѣрѣ нрѣдѣ истинныи многоцѣнныи помаза нозѣ
Нисоусовѣ и отърсъ власы своими нозѣ его. хранина же изпѣли
са отъ вони мѣрныи. 4. глагола же единый отъ оученикъ его

45. пришѣдше. 48. приидѣтъ, языкъ, нашъ. 51. оумрѣти.
54. поустыни, нарицаемыи, тоу. 1. шести, дннн, прииде,
изъ мрѣтвыхъ. 2. всерѣ. 3. изпѣли, вони.

Нюда Сиомонъ Нскарноуекын, нже хоташе прѣдати н 5. ус-
со радн муро ес не продано быеть нз трахъ сътехъ съсербъ-
никъ н дано нициниъ; 6. се же реуе, не яко о нициниъ пеуа-
аше са, нъ яко татъ бѣ н разунѣ нмы н въмѣтаемаша ноша-
аше. 7. реуе же Нисоусъ не дѣн иѣа, въ днь погребенни
моего съблюдетъ ѣх. 8. нициаа бо вьсгдѣ съ еоеож нмаше,
менс же не вьсгдѣ нмаше. 9. разоумѣ же народѣ многѣ
отъ Ноуден, яко тоу иеть, н придоша, не Нисоуса радн тѣкмо,
нъ да н Лазара видать, ижеже въскрѣсен отъ мрътеинхъ.
10. съвѣщааша же архиресн, да н Лазара оуениеть, 11. яко
мнози иго радн ндѣахъ Ноуден н въроваахъ въ Нисоуса.
12. въ оутрѣи же днь народѣ многѣ пришдѣи въ празд-
никъ слышавѣше, яко Нисоусъ ндетъ въ Нероусалимъ, 13. при-
ааша еѣне отъ фѣникъ н изидоша протнеж имоу н зѣваахъ
глаголюще: ѡсана, благословаснѣ градъи въ нма господине,
цесарь Нзранаскѣ. 14. обреть же Нисоусъ оскла въсѣде на
не, ижеже иеть писано. 15. не еон са, дѣци Сиомона, се,
цесарь теон градеть еѣда на жрѣбате оѣан. 16. еихъ же не
разоумѣша оуенини иго прѣжде, нъ игда прослаен са Нисоу-
съ, тогда поманоуша, яко си бѣша о нсѣмъ писана, н си сътео-
риша имоу. 17. съвѣдѣтельствоваше же народѣ, нже бѣ съ
нимъ, игда Лазара възгласн отъ гроба н въскрѣсен иго отъ
мрътеинхъ. 18. сего радн н протнеж изиде имоу народѣ, яко
слышаша н сътвориша се знаменне.

въ время оно съвѣтъ сътвориша фарисен на Нисоуса, bl. 41, d.
19. н рекоша къ есѣѣ: видѣте, яко никаже польза иеть: ес,
вьсь миръ по нсѣмъ нде. 20. блахъ же Санин иѣцини отъ въ-

6. statt нмы lies нмѣ. 9. придоша. 12. пришдѣи. 13. гла-
голюще. 15. gew. loc. жрѣбати. 16. поманиша. 20. блахъ.

нѣдѣшнихъ, да поклонать сѧ въ праздынихъ. 21. си же пристѣ-
пиша къ Филипоу, иже бѣ отъ Кидѣсанды Галилеяны, и
момахъ и галголашѣхъ господи, хоцѣмъ Нисоусѧ видѣти.
22. приде Филипъ и галгола Андрей, и пакы Андрей и Фи-
липъ галголаста Нисоусови. 23. Нисоусъ же отвѣща нма гал-
гола: приде година, да прославити сѧ сынъ уловѣуекин.
24. зинитъ, зинитъ галголахъ взыгъ: аще зырно пышеннуыно падъ
въ земли не оумьреть, то юдино прѣбывають: аще ли оумьреть,
много плодъ сътворитъ. 25. мога доушъ своимъ погоуентъ
ѡ, и нежедан доуша своимъ въ миръ сѣмъ въ животъ вѣу-
нѣмъ съхранитъ ѡ. 26. аще кѣто мѣнъ слоужитъ, по мѣнъ
да ходитъ: и ндеже азъ юсемъ, тѣ и слоуга мои бѣдѣтъ: аще
кѣто мѣнъ слоужитъ, поуетъ и отъць. 27. нынѣ доуша мои
възмижт сѧ: и убо рѣж; отъус, съпаси ма отъ години сѣмъ:
нъ сего ради придохъ на годинихъ снѣхъ. 28. отъус, прослави
нма твоѧ. приде же гласъ съ небесъ: и прославихъ и пакы
прославию. 29. народъ же стои и слышахъ галголахъ: громъ
бѣсть. ни галголахъ: ангелъ галгола юмоу. 30. отвѣща
Нисоусъ и рече: не мене ради гласъ съ бѣсть нъ вѣсь ради.
31. нынѣ еждъ юсть мироу юмоу, нынѣ кѣназъ мира сего
изгънанъ бѣдѣтъ вѣнъ. 32. и азъ аще възнесенъ бѣдѣтъ отъ
земли, вѣса привлѣжъ къ сѣбѣ. 33. сѧ же галголаше зинаемъ,
коимъ стѣмьрѣтихъ хотѣше оумьрѣти. 34. отвѣща юмоу народъ:
мы слышахомъ отъ закона, яко Христосъ прѣбывають въ вѣкы:

20. вѣдѣшнихъ. 22. приде. 23. галгола, приде. 24. зръ-
но. 25. своимъ, вѣуекинъ od. - нѣмъ. 26. тоу. 27. придохъ.
28. приде, прослави. 32. земли. 33. стѣмьрѣти, оумьрѣти.

Varianten von bl. 266: 24. зръно. 25. своимъ. 26. тоу,
и аще.

и како ты галгоашии възнести са подобаеть сыноу уловѣ-
уьскоуѣмоу; кѣто еъ есть сынъ уловѣуьскын; 35. рече же
имъ Нисоуѣсъ еше мало время свѣтъ въ васъ есть ходите,
дондѣже свѣтъ имате, да тма васъ не иметь и ходан въ
тмѣ не вѣсть, како ндѣтъ. 36. дондѣже свѣтъ имате, въ-
роуйте въ свѣтъ, да сыновс свѣтоу бждѣтс.

рече господа къ пришѣдъшнимъ къ нисмоу Ноудсомъ. bl. 43, b.
36. дондѣже (u. s. w. wiederh. —) бждѣтс. еи галгоа Нисоу-
съ и ошѣдъ съкры еа отъ нихъ. 37. толка же знаменни
сътворишоу юмоу прѣдъ нимн не въровлахъ въ нь. 38. да сло-
во Нсани пророка съждѣтъ са, иже рече господи, кѣто върова
слоухоу нашсмоу, и мшыца господни комоу отъкры са;
39. есго радн не можахъ въровати, яко пакы рече Нсани.
40. ослѣпи оун нхъ и оклмненъ есть сръдцѣ нхъ, да не ви-
дѣтъ оунма и не разоумѣють сръдцымъ и обратѣтъ са, и ис-
цѣлѣхъ ѿ. 41. еи же рече Нсани, югда видѣ сажж юго, и гал-
гоа о нисмъ. 42. обзуче оубо и отъ кѣназъ мѣнози въроваша
въ нь, нъ фарисси радн не исповѣдахъ, да не н-сѣборица
изгѣнани бждѣтъ. 43. възлюбивша бо паче сажж уловѣуьскж
неже сажж божни. 44. Нисоуѣсъ же възвѣа и рече въроуѣи
въ ма не въроуѣтъ въ ма нъ въ посълаветъшаго ма, 45. и ви-
дан ма видѣтъ посълаветъшаго ма. 46. азъ свѣтъ въ миръ
придохъ, да всахъ въроуѣи въ ма въ тмѣ не прѣждѣтъ.
47. и аще кѣто оуѣслышнѣ галгоаы мои и не въроуѣтъ, азъ не

35. иже. 36. пришѣдъшнимъ; bl. 43, b. имате. 38. Нсани.
39. сръдцѣ. 40. hndsch. abbr. сръдцымъ; ѿ. 42. изъ сѣхъ.
46. придохъ, всахъ od. всахъ въроуѣи. 47. мои.

Varianten von bl. 266: 35. въ мало. 36. имате.

сѣждѣ юмоу не придохъ бо, да сѣждѣ мироу, нѣ да съласѣ мироу. 48—50 fehlen.

XIII.

bl. 153, c. Прѣжде праздниѣ пасхы вѣдѣ Нисоусъ, ꙗко приде юмоу година, да прѣидеть отъ мира сего къ отцоу, вѣзюемъ своимъ сѣиши въ вѣсмы мирѣ, до коньца вѣзюемъ ѿ. 2. и всѣрн бѣвѣши, днѣволоу оужѣ вѣложышоу въ срьдцѣ Нюдѣ Симоновоу Нскариотъскоуоумоу, да юго прѣдасть, 3. вѣдѣ жѣ Нисоусъ, ꙗко вѣск дастъ юмоу отъць въ рѣцѣ, и ꙗко отъ бога нзидѣ и къ богоу идеть, 4. вѣстаѣ съ всѣра положи ризы своимъ и примѣ асѣтин прѣпоксѣ сѣ. 5. по томъ вѣлнѣ водѣ въ оумывальницѣ и нзутѣ оумывати ногы оуусникомъ и отирати асѣтинѣмъ, нмѣжѣ въ прѣпоксѣнѣ. 6. приде жѣ къ Симоноу Петроу, и глагола юмоу тѣ господи, ты ли мон оумывѣши ногѣ; 7. отъвѣща Нисоусъ и рече юмоу ꙗже азъ теорѣ, ты не вѣси нѣмѣ, разоумѣши жѣ по снѣхъ. 8. глагола юмоу Петрѣ не оумывѣши мою ногу въ вѣкѣ. отъвѣща юмоу Нисоусъ ꙗже не оумывѣ тебе, не имашѣ участѣ съ мѣномъ. 9. глагола юмоу Симонѣ Петрѣ господи, не ногѣ мон тѣкѣмо, нѣ и рѣцѣ и глагола. 10. глагола юмоу Нисоусъ нзмѣвѣнѣн не трѣбоуѣтъ тѣкѣмо ногѣ оумывѣти, ꙗстъ бо вѣсь чистѣ. и бѣ чистѣ иже, нѣ не вѣси. 11. вѣдѣашѣ бо прѣдѣжѣшаго и сего ради рече, ꙗко не вѣси чистѣ иже.

bl. 154, d. въ вѣрѣмѣ оно, 12. ꙗгда оумѣ Нисоусъ ногѣ оуусникомъ

47. придохъ. 1. приде. 2. abbr. срдце. 3. вѣск. 4. всѣрн. 6. приде. 7. теорѣ. 11. вѣдѣашѣ.

Varianten von bl. 157: 4. вѣста, и положи. 5. водоу (d. i. вода), ногѣ. 8. ногоу моему, имѣашѣ. 11. вѣдѣашѣ, иже чистѣ. 12. ꙗгда же оумѣ ногѣ нѣхъ.

своимъ, примать ризы свои и възлещ пакы рече имъ: вѣсте ли, что сѣтворихъ вамъ; 13. вы глаголете ма оучитель и господь, и добръ глаголете, ясмь бо. 14. аще оубо азъ оумыхъ ваши нозѣ, господь и оучитель, и вы дѣлѣхъ есте дроугъ дроугу оумывати нозѣ. 15. образъ бо дахъ вамъ, да якоже азъ сѣтворихъ вамъ, и вы творите. 16. аминь, аминь глаголю вамъ: нѣсть рабъ болии господина своего ни апостола болии послѣдѣшаго. 17. аще си творите, блаженн есте, аще си творите я. 18—30 fehlen.

рече господь къ своимъ оученикомъ. 31. нынѣ прослави бл. 164. сѣ сынъ ѹловѣуьскын, и богъ прослави сѣ о немъ. 32. аще богъ прослави сѣ о немъ, и богъ прославить и въ есеѣ, и аenie прославить н. 33. уадыца, сще мало съ вами ясмь. възниште мене, и якоже рекохъ Ноудсомъ, яко яможе азъ ндж, вы не можете прити, и вамъ глаголю нынѣ. 34. заповѣдь новѣ дахъ вамъ, да любите дроугъ дроуга: якоже възлюбихъ вы, да и вы любите дроугъ дроуга. 35. о ссмъ разоумѣвають вси, яко мюн оученици есте, аще любѣве имате междѣ собою. 36. глагола ямоу Симонъ Петръ: господи, камо ндешн; отъвѣща имъ Нисоуѣсъ: яможе азъ ндж, не можешн нынѣ по мѣнѣ ити, послѣдъ же по мѣнѣ ндешн. 37. глагола ямоу Петръ: господи, по что не можъ нынѣ по тебѣ ити; нынѣ доушъ мой за та положж. 38. отъвѣща Нисоуѣсъ: доушъ ли твою за ма положиши; аминь, аминь глаголю тебѣ: не възгласить коуръ, дондѣже отъвѣржешн сѣ мене три крѣты.

12. lies и рече. 14. дѣлѣхъ. 16. gew. аминъ. 33. яще, прити. 35. разоумѣвають, междоу собою. 36. ямоу. 38. теомъ, аминъ, отъвержени.

Varianten von bl. 157: 12. и рече. 13. зовете (statt глаш.). 14. дѣлѣхъ. 17. а. с. вѣсте, бл. я., аще те. я (so oben zu lesen).

XIV.

Да не съжжаша съ ваше сръдце въроуице въ богу и въ ма въроуице. 2. въ домоу отъца моего оубиѣхъ мнози съжъ аще ли же ни, рекъ быхъ вамъ. ꙗко нѣ оубиѣхъ мѣсто вамъ. 3. и аще нѣ, оубиѣхъ мѣсто вамъ, пакы приидъ и понимъ бы къ себѣ, да нѣже имъ азъ, и бы бѣдѣте. 4. и ꙗкоже азъ нѣ, вѣсте, и пакы вѣсте. 5. галгола имоу Фомѣ. господи, не вѣмъ, ꙗко нѣши. и ꙗко пакы можемъ вѣдѣти; 6. галгола имоу Нисоусъ. азъ имъ пакы и истина и животъ. никътоже приидѣ къ отъцу, тѣмъ мнози. 7. аще ма вѣсте знаи, и отъца моего знаи вѣсте оубо. и отъ селъ знаи и, и вѣдѣте и. 8. галгола имоу Филиппъ. господи, покажи намъ отъца, и доведеши намъ. 9. галгола имоу Нисоусъ. толико вѣмъ съ вами имъ, и не позна ли мене, Филиппе; вѣдѣши ма вѣдѣ отъца. ꙗко ты галголаши. покажи намъ отъца; 10. не въроуиши ли, ꙗко азъ въ отъци и отъца въ мѣнѣ имъ; галгола, ꙗже азъ галгола имъ, о себѣ не галгола. отъца же прѣвѣхъ въ мѣнѣ, тѣ творитъ дѣло. 11. вържъ имъ мѣнѣ, ꙗко азъ въ отъци и отъца въ мѣнѣ имъ. аще ли ни, за тѣ дѣла вържъ имъ ми. 12. аминъ, аминъ, галгола имъ въроуиши въ ма дѣла, ꙗже азъ творжъ, и тѣ сътворитъ, и больша сихъ сътворитъ. ꙗко азъ къ отъцу нѣ. 13. и ꙗкоже коимъ до

3. приидъ. 5. вѣмъ. 6. приидѣ. 11. statt имъ lies имъте. 12. аминъ, творжъ.

Varianten von bl. 45, c: 1. сръдце ваше (срдце). 3. оубиѣхъ, азъ имъ. bl. 46: 7. знаи (so oben zu lesen). 9. мене, и ꙗко. 10. галгола (d. i. - имъ), галгола (d. i. - имъ), прѣвѣхъ, дѣла. 11. въроуице, fehlt имъ. bl. 46, c: 11. аще ли же ни въроу (d. i. - рж) имъте. 12. аминъ, творжъ, градъ.

просите въ нма мое, то сътворѣ, да прослѣвѣтъ са отъца о
сыноу. 14. и аще уесо просите въ нма мое, то сътворѣ.
15. аще любите ма, заповѣди моя съблюдете. 16. и азъ
оумолю отъца, и много параканта дѣстъ вамъ, да бждетъ съ
вами въ вѣкъ, 17. доухъ истиннынъ, егоже миръ не можетъ
приняти, яко не видѣтъ его ни знаѣтъ его. вы же знаѣте и,
яко въ васъ пребываетъ и въ васъ бждетъ. 18. не оставлю
васъ снрѣ. приѣждъ къ вамъ. 19. юще мало и миръ мене къ
томуу не видѣтъ, вы же видѣте ма, яко азъ живѣю и вы живѣте
бждете. 20. въ тѣ днь разоумѣете вы, яко азъ въ отцѣ
можемъ и вы въ мнѣ и азъ въ васъ. 21. нмѣши заповѣди моя
и съблюдиши ма, тѣ юстъ любѣи ма. а любѣи ма възлюблѣнъ
бждетъ отъцемъ моимъ, и азъ възлюблю н, и люблю са юмоу
самъ. 22. глагола юмоу Нюда, не Искрнотѣскынъ господи,
и убо бгъстъ, яко нмѣ шѣти са хоуеши, а не вѣсемоу ми-
роу; 23. отъвѣща Исоусъ и реуе юмоу: аще кѣто любѣи
ма, слово мое съблюдетъ, и отъца мой възлюбѣтъ н, и къ
нѣмоу ндѣетъ и обѣтѣль оу нѣго сътворѣтъ. 24. а не любѣи
мене словесъ моихъ не съблюдетъ. и слово, юже слышасте,
нѣстъ мое нѣ послѣдѣшлага ма отъца. 25. си глаголахъ вамъ
въ васъ съ. 26. паракантъ же, доухъ свѣтынъ, егоже послѣстъ
отъца въ нма мое, тѣ вы нлоуитъ вѣсемоу и възпомянѣтъ
вамъ всѣхъ, юже рекохъ вамъ. 27. миръ оставлю вамъ, миръ
мой дамъ вамъ. не якоже вѣсѣ миръ дѣстъ, азъ дамъ вамъ. да

13. сътвориш. 14. сътвориш. 16. оумолиш. 18. оставлю при-
идѣ. 21. мой, възлюблю, люблю. 23. съблюдетъ, обѣтѣль.
26. lies паракантъ (so bl. 46, d.); всѣхъ. 27. оставлю.

Varianten von bl. 46, c: 14. азъ сътк. ohne то. 16. отъца
да вы. 21. мой съблюдиши отъцѣмъ моимъ (d. i. моимъ); von
bl. 273, c: 23. съблюдетъ, обѣтѣль. 26. всѣхъ.

не съмѣщамъ са срдѣце вѣше ни оустрашамъ. 28. слы-
шасте, ꙗко азъ рекохъ вѣмъ: нѣж и приидѣ къ вѣмъ. аще
бысте любили мѧ, въздрядовали са бысте оубо, ꙗко нѣж къ
отыцу: ꙗко отыцъ боини мене есть. 29. и нынѣ рекохъ вѣмъ,
прѣжде даже не бѣдѣтъ, аа, ꙗгда бѣдѣтъ, вѣрѣ имете. 30. оуже
не много глаголю съ вѣми: градѣтъ бо сего мира кѣназѣ, и
въ мѣнѣ не имать ннѹсееже. 31. нѣ да разоумѣтъ мирѣ, ꙗко
люблю отыца, и ꙗкоже заповѣда мѣнѣ отыцъ, тако творѣ.
вѣстанѣте, нѣмъ отъ еждоу.

XV.

Азъ есмь лоза истинная, и отыцъ мой дѣлатель есть.
2. всѣмъ розгъ о мѣнѣ не творѣмъ плодъ, нѣмъ еж, и
всѣмъ творѣмъ плодъ, отрѣбѣтъ еж, да плодъ боини сътво-
рѣтъ. 3. оуже вы уисти есте за слово, еже глаголахъ вѣмъ.
4. бѣдѣте въ мѣнѣ, и азъ въ вѣсъ. ꙗко бо розгъ не можѣтъ
плода творѣти о себѣ, аще не бѣдѣтъ на лозѣ, тако и вы, аще
не прѣбѣдѣте въ мѣнѣ. 5. азъ есмь лоза, а вы раждѣте. нѣже
бѣдѣтъ въ мѣнѣ и азъ въ нѣмъ, сътворѣтъ плодъ много:
ꙗко безъ мене не можете творѣти ннѹсееже. 6. аще кѣто въ
мѣнѣ не прѣбѣдѣтъ, нѣвѣрѣжѣтъ са вѣнъ ꙗкоже розгъ, и не-
шѣтъ, и събирѣжѣтъ еж, и въ огнь вѣмѣтъжѣтъ еж, и сѣгарѣтъ.
7. аще прѣбѣдѣте въ мѣнѣ, и глаголи мои въ вѣсъ прѣбѣдѣтъ,

27. hndschr. abbr. срдце. 28. приидѣ. 31. творѣ. 2. на-
слаж od. вѣсѣж. 5. безъ.

Varianten von bl. 48, b: 28. рѣхъ. 29. прѣже (d. i. - жде),
вѣрѣте (verschr. für н. имете oder вѣроумете). 31. люблю (d. i.
-лю), сѣдѣ (d. i. - доу). 2. пл. не тѣ. 3. глаголахъ. bl. 49:
4. въ м. не пр. 5. рождѣте. 6. нѣвѣрѣжѣтъ, вѣлаглѣтъ (statt. вѣ-
мѣт.); von bl. 214, d.: 6. нѣвѣрѣжѣтъ, ebenso вѣлаг.

исмоу же колижедо хощете, просите, и еждеть вамъ. 8. о семъ просаенъ сѧ отъца мой, да плодъ много сътворите и еждете мои оученици. 9. якоже възлюбилъ ма отъца, и азъ възлюбилъ есмь. еждѣте въ любви мои. 10. аще заповѣди мои съблюдете, прѣждете въ любви мои, якоже азъ заповѣди отъца моего съблюдохъ и прѣбываю въ него любви. 11. си глаголахъ вамъ, да радость моя въ васъ еждеть, и радость ваша исполнитъ сѧ. 12. си же имѣте заповѣди мои, да любите другъ друга, якоже възлюбилъ есмь. 13. больша сѧ любви не имѣте, да кто доуши свою положить за други свои. 14. есмь други мои имѣте, аще творите, яко азъ заповѣдаю вамъ. 15. еже не глаголю въ расъ, расъ бо не вѣсть, что творитъ господь его. есмь же расою други, яко вса, еже слышашъ отъ отъца моего, съказахъ вамъ. 16. не есмь мене избѣраете, нъ азъ избѣрахъ есмь, и положихъ есмь, да и есмь идете и плодъ принесете, и плодъ вашъ прѣждеть. да иже колижедо просите отъ отъца въ имя мое, дасть вамъ. 17. си заповѣдаю вамъ, да любите другъ друга. 18. аще миръ въ васъ неагнѣнъ, вѣдите, яко мене прѣжде въ возненавѣдѣ. 19. аще отъ мира бысте были, миръ оубо своею любовью есмь нъ якоже отъ мира несте, нъ азъ избѣрахъ есмь отъ мира, сего ради неагнѣнъ въ миръ. 20. помяните слово, еже азъ расою вѣсть расъ болю господи своего. аще мене изгнаша, и есмь ижденжеть. аще слово мое съблюдоша, и есмь

11. исполнитъ. 13. своимъ. 15. юже — оже, lies съказахъ. 20. помяните.

Varianten von bl. 272, d: 10. въ любви его (richtiger). 11. исполнитъ. 13. своимъ. 15. оже. bl. 273: 15. есмь, съказахъ. 16. да есмь, имѣю (schreibf. für имя мое). bl. 21, d: 19. яко же (ohne нъ). 20. расъ (st. расою), изгнана (d. i. -ша).

СЪБЛЮДѢТЬ. 21. НЪ СИ ВЪСА СЪТВОРАТЬ ВЪМЪ ЗА НМА МОЕ, ЯКО
НЕ ВЪДАТЬ ПОСЛАМЪШААГО МА. 22. АЩЕ НЕ БЫХЪ ПРИШЪЛЪ Н
ГЛАГОЛААХЪ НМЪ, ГРѢХА НЕ БЫША НМЪАН' НЫНЪ ЖЕ ВИНЪ НЕ ИМѢТЬ
О ГРѢСѢ СВОЕМЪ. 23. НЕНАЕНДАН МЕНЕ Н ОТЬЦА МОЕГО НЕНАЕН-
ДНТЬ. 24. АЩЕ ДЪЛЪ НЕ БЫХЪ СЪТВОРИАХЪ ВЪ НИХЪ, НХЪЖЕ НИКЪ-
ТОЖЕ НИЪ НЕ СТВОРИ, ГРѢХА НЕ БЫША НМЪАН' НЫНЪ ЖЕ Н ВИ-
ДѢША Н ВЪЗНЕНАЕНДѢША Н МЕНЕ Н ОТЬЦА МОЕГО. 25. НЪ ДА
СЪБѢДЕТЪ СЯ СЛОВО ПИСАНОЕ ВЪ ЗАКОНѢ НХЪ, ЯКО ВЪЗНЕНАЕНДѢША
МА БЕЗЪ ОУМА. 26. ЮГДА ЖЕ ПРИДЕТЬ ПАРАКАНТЬ, ЕГОЖЕ АЗЪ
ПОСЛАЮ ВЪМЪ ОТЪ ОТЬЦА, ДОУХЪ ИСТИННЫН, НЖЕ ОТЪ ОТЬЦА
НЕХОДИТЬ, ТЪ СЪБѢДѢТЕЛЬСТВОУЮТЬ О МЪНЪ. 27. Н БЫ ЖЕ СЪБѢ-
ДѢТЕЛЬСТВОУЮТСЯ, ЯКО НСЪКОНИ СЪ МЪНОМЪ ИСТЕ.

XVI.

СИ ГЛАГОЛАХЪ ВЪМЪ, ДА НЕ СЪБЛАДУНТЕ СЯ. 2. ОТЪ СЪНАМИНЦЬ
ИЖДЕНЪТЪ БЫ' НЪ ПРИДЕТЬ ГОДИНА, ДА ВЪСАКЪ, НЖЕ ОУБНЮТЬ
БЫ, МЫННТЬ СЯ СЛОУЖЕЖ ПРИНОСИТИ БОГОУ. 3. Н СИ СЪТВОРАТЬ
ВЪМЪ, ЯКО НЕ ПОЗНАША ОТЬЦА НИ МЕНЕ. 4. НЪ СИ ГЛАГОЛАХЪ
ВЪМЪ, ДА ЮГДА ПРИДЕТЬ ГОДИНА, ПОМИНАНТЕ СИ, ЯКО АЗЪ РЕСКОХЪ
ВЪМЪ. СИХЪ ЖЕ ВЪМЪ НЕ-ПЪРЪЗ НЕ РЕСКОХЪ, ЯКО СЪ ВЪМИ БѢХЪ.
5. НЫНЪ ЖЕ ИДЖ КЪ ПОСЛАМЪШОУОУМОУ МА. Н НИКЪТОЖЕ ОТЪ
ВЪСЪ НЕ ВЪПРАШАЮТЬ МЕНЕ' КЪМО ИДЕШИ; 6. НЪ ЯКО СИ ГЛАГО-
ЛААХЪ ВЪМЪ, СЪКРѢЪ НАПЪАНИ СРЪДЪЦЕ ВЪМЕ. 7. НЪ АЗЪ ИСТИННЪ

21. вѣса. 22. пришълъ. 24. створи. 25. вѣхъ. 26. при-
идеть, послалъ. 27. искони. 2. приносятъ. 4. придетъ, вѣхъ.
6. lies глаголахъ скрѣхъ, напѣхъ; abbr. срдце.

Varianten von bl. 21, d: 21. вѣса. 22. пришълъ. 24. fehlt
нхъ створи. 27. искони. bl. 22, d: 2. вѣсакъ. bl. 49, b:
2. приде, вѣсакъ. 3. творить. 4. глахъ (abbr.), вѣхъ. 6. глахъ,
скрѣхъ, испѣхъ.

ГЛАГОЛѢ ВЪМЪ. ОУНѢ ИСТЬ ВЪМЪ, ДА АЗЪ НДЖ. АЩЕ БО НЕ НДЖ
 АЗЪ, ПАРАКАНТЪ НЕ ПРИДЕТЬ КЪ ВЪМЪ, АЩЕ АН НДЖ, ПОСЪЛѢ Н
 КЪ ВЪМЪ. 8. Н ПРИШАДЪ ОНЪ ОБАМУНЪ МИРА О ГРѢСЪ Н О ПРА-
 ВДѢ Н О СЖДѢ. 9. О ГРѢСЪ ОУБО, ЕКО НЕ ВЪРОУЕШЪ КЪ МА,
 10. О ПРАВДѢ ЖЕ, ЕКО БЪ ОТЫЦОУ НДЖ, Н БЪ ТОМОУ НЕ ЕНДІТЕ
 МЕНЕ, 11. О СЖДѢ ЖЕ, ЕКО КЪНАЗЪ МИРА СЕГО ОСЖЖДСНЪ БЫСТЬ.
 12. ИЩЕ МЪННОГО НИМАМЪ ГЛАГОЛАТИ ВЪМЪ, НЪ НЕ МОЖЕТЕ НОСИТИ
 НЪНЪ. 13. ИГДА ЖЕ ПРИДЕТЬ ОНЪ, ДОУХЪ ИСТИННЫМЪ, НАСТАВНЪ
 БЫ НА ВЪСАКЖ ИСТИНЪ. НЕ О СЕБѢ БО ГЛАГОЛАТИ НИМАМЪ, НЪ
 ИАКО АЩЕ ОУСАШННЪ, ГЛАГОЛАТИ НИМАТЬ, Н ГРАДЖИМЪ ЕЪЗ-
 ЕЪСТИНЪ ВЪМЪ. 14. fehlt. 15. ВЪСА ИАКО НИМАТЬ ОТЫЦЪ, МОЕ СЪЖЪ.
 СЕГО РАДИ РЕСОХЪ, ЕКО ОТЪ МОЕГО ПРИНИМЪ Н ЕЪЗЕЪСТИНЪ ВЪМЪ.
 16. БЪ МАЪ, Н БЪ ТОМОУ НЕ ЕНДІТЕ МЕНЕ, Н ПАКЪ БЪ МАЪ ОУЪЗЪ-
 РИТЕ МА, Н ЕКО АЗЪ НДЖ КЪ ОТЫЦОУ. 17. (fehlt hier; bl. 50, b.)
 РЕКОША ЖЕ ОТЪ ОУЧЕНИКЪ ЕГО КЪ СЕБѢ. УЪТО СЕ ИСТЬ, ИЖЕ ГЛА-
 ГОАСТЬ НАМЪ, БЪ МАЪ Н НЕ ЕНДІТЕ МЕНЕ, Н ПАКЪ БЪ МАЪ Н
 ОУЪЗЪРИТЕ МА, Н ЕКО АЗЪ НДЖ КЪ ОТЫЦОУ; 18. ГЛАГОЛАХЪ ЖЕ
 УЪТО ИСТЬ СЕ, ИЖЕ ГЛАГОАСТЬ, БЪ МАЪ; НЕ ВЪМЪ, УЪТО ГЛАГО-
 АСТЬ. 19. РАЗОУМЪЕЪ ЖЕ НЕСОУСЪ, ЕКО ХОТЕАХЪ ВЪПРШАТИ Н, Н
 РЕУЕ НМЪ. О СЕМЪ АН СЪТАЗАТЕ СЯ ИСЖДЖ СОБОМЪ, ЕКО РЕКОХЪ,
 БЪ МАЪ Н НЕ ЕНДІТЕ МЕНЕ, Н ПАКЪ БЪ МАЪ ОУЪЗЪРИТЕ МА;
 20. АМИН, АМИН, ГЛАГОЛѢ ВЪМЪ, ЕКО ВЪСНАУЕТЕ СЯ Н ЕЪЗДЪРЪДА-
 ИТЕ БЫ, А МИРЪ ЕЪЗДЪРАДОУЕШЪ СЯ. БЫ ЖЕ ПСУААМЪ ЕЖДЕТЕ,
 НЪ ПСУАА ВЪША БЪ РАДОСТЬ ЕЖДЕТЬ. 21. ЖЕНА ИГДА РАЖДАСТЬ,

7. придеть. 12. нмалмъ, (глалти in der hndschr.) глаголати.
 13. придеть, lies нмалъ (statt нмалмъ). 14. глаголати (hndschr.
 глалти). 17. уѣто. 18. вѣмъ. 19. мсждоу. 20. аминъ.

Varianten von bl. 49, b: 7. пррлкантъ. 8. прршдѣ.
 10. ндоу къ о. 12. еше. 13. вѣснмъ. bl. 50, b: 15. вѣсн, нмалъ.
 16. пакы. 18. н гл. (ohne же). 19. разоумъ, н оуъзър. 20. аминъ.

агс. въ мирѣ скър'бьни бждстє, нъ дърѣзанти, азъ побѣ-
дихъ мирѣ.

XVII.

Сн глагола Нисоуѣъ н възвєдє оун евои на нєбо н рєує
отъує, приде година, прослави сына твоего, да н сынъ твои
прославити та. 2. ꙗкоже далъ ѡмоу ѡси влаетъ всакоѣ плѣти,
да всако ꙗже ѡмоу ѡси далъ, дастъ имъ животь вѣуныи.
3. се же естъ вѣуныи животь, да знають тебе єдиноѣ истин-
наго бога, н ꙗкоже поєма Нисоуѣъ-Христоса. 4. азъ просла-
вихъ та на зєман, дѣло сѣтворихъ, ꙗже далъ ѡси мѣнѣ, да
сѣтворѣ. 5. н мѣнѣ прослави ма, отъує, оу тебе ємного сла-
воѣ, ꙗже мѣнѣ, прѣждє дажє не бысть мирѣ, оу тебе.
6. ꙗвихъ нма твоє уловѣкомъ, ꙗже далъ ѡси мѣнѣ отъ мира.
твои бѣша, н мѣнѣ ꙗ далъ ѡси, н слово твоє сѣмодоша.
7. мѣнѣ разоумѣша, ꙗко вса ꙗсно далъ ѡси мѣнѣ, отъ тебе
сѣтъ. 8. ꙗко глагола, ꙗже далъ ѡси мѣнѣ, дахъ имъ, н ти
приѣша н разоумѣша въ истинѣ, ꙗко отъ тебе нзидохъ, н
вѣроваша, ꙗко ты ꙗа посѣла. 9. азъ о єихъ молю, не о мирѣ
молю, нъ о тѣхъ, ꙗже далъ ѡси мѣнѣ, ꙗко твои сѣтъ. 10. н
моѣ вса твоѣ сѣтъ н твоѣ моѣ, н прослави сѣ въ нихъ.
11. н къ томоу нєсмъ въ мирѣ, н си въ мирѣ сѣтъ, н азъ къ
тебѣ градж. отъує сватыи, сѣмоуди ꙗ въ нма твоє, ꙗже далъ
ѡси мѣнѣ, да бждѣтъ єдино, ꙗкоже н мы. 12. ꙗгда бѣхъ съ

33. скръбьни, дръзанти. 1. прииде. 4. сѣтворѣ. 10. вса.

Varianten von bl. 47: 1. сынъ твои (st. -на -го). 2. вса-
коѣ, ꙗже ѡси ѡмоу. 3. ж. вѣу. 4. сѣкръшнихъ (d. i. сѣкръш.)
st. сѣтвор., сѣтворю (= -ѣ). 6. сѣхраниша (st. сѣхл.). 7. вса.
9. о мирѣ молю (= -амъ). 10. н мѣа (= м). 11. ндж (st. град.).

ннѣмъ въ мирѣ, азъ съблюдахъ ѿ нѣма твоѣ. ѿже далъ еси
 мѣнѣ, съхранихъ, и никѣтоже отъ нѣхъ не погыбе, тѣмъ
 сынъ погыбельныи, да събѣдѣтъ сѧ кѣнигы. 13. нѣмѣ же
 къ тебѣ градж, и си глаголю въ мирѣ, да нѣмѣ радость съ
 мѣною наплъ'ненѣмъ въ себѣ. 14. азъ дахъ нѣмъ слово твоѣ, и
 миръ възнесенѣмъ ѿ, яко не сѣтъ отъ мира, якоже и азъ отъ
 мира нѣмъ. 15. не молю, да възмыси ѿ отъ мира, нѣ да
 съблюдеши ѿ отъ несприязни. 16. отъ мира не сѣтъ, якоже
 и азъ отъ мира нѣмъ. 17. скати ѿ въ истинѣ слово твоѣ
 истинѣ юсть. 18. якоже ты мѧ посѣла въ мирѣ, и азъ посѣлахъ
 ѿ въ мирѣ. 19. и зѧ нѣмъ азъ скѣпѣ сѧ самъ, да бѣдѣтъ и си
 скѣпѣни въ истинѣ. 20. не о снѣхъ же молю тѣмъ, нѣ о въ-
 роуженихъ словомъ нѣхъ въ мѧ, 21. да въси юдино бѣдѣтъ
 якоже ты, отъус, въ мѣнѣ и азъ въ тебѣ, да и ти въ насѣ
 юдино бѣдѣтъ, да и миръ върѣжъ нѣмѣ, яко ты мѧ посѣла.
 22. и азъ славеж, еже далъ еси мѣнѣ, дахъ нѣмъ, да бѣдѣтъ
 юдино, якоже и мѧ юдино. 23. и азъ въ нѣхъ и ти въ мѣнѣ,
 да бѣдѣтъ съвер'шени въ юдино, и да разоумѣеть миръ, яко
 ты мѧ посѣла и възлюблѣа ѿ еси, якоже и мѧ възлюблѣа еси.
 24. отъус, ѿже далъ еси мѣнѣ, хоуѣж, да нѣже есмь азъ, и
 ти бѣдѣтъ съ мѣною, да вѣдѣтъ славежъ мой, еже далъ еси
 мѣнѣ, яко възлюблѣа мѧ еси прѣже съложеннѣмъ мира. 25. отъ-
 ус правѣдныи, и миръ тебѣ не позна, азъ же та познахъ, и
 си познаша, яко ты мѧ посѣла. 26. и съкѣзѣлахъ нѣмъ нѣмѧ

13. глаголю, наплъненѣмъ. 20. вероуженихъ; lies besser слоуж-
 емъ. 23. съвершени, възлюблѣа. 24. мѣною, прѣжде. 26. lies
 съкѣзѣлахъ.

Varianten von bl. 47: 13. глаголю въ всѣ (въсемъ) мирѣ.
 bl. 52: 19. зѧ нѣ. 20. молю (= -лю), вероуженихъ, слоужемъ.
 22. юже (= -уже). 23. съвершени. 24. мѣною. 26. съкѣзѣлахъ.

твое и съкажж, да любы, ижеже ма юси възлюбнаъ, въ нихъ
бждеть и азъ въ нихъ.

XVIII.

Се рекъ Нисоуъ нзиде съ оуѣеникы своими на онъ полъ
потока Кедрьска, ндеже бѣ върътъпъ, въ нѣже въниде слмъ и
оуѣеници его.

въ время оно нзиде Нисоуъ (u. s. w. v. 1 wiederholt).bl.176,c.

2. вѣдѣаше же Нюда, иже и прѣдаваше, мѣсто, яко мѣнога-
шѣди събиралаше сѧ Нисоуъ тоу съ оуѣеникы своими. 3. Нюда
же примъ спирж и отъ архиреси и фѣриси слоугы приде тамо
съ свѣтлыици и съ свѣщамн и орѣжин. Нисоуъ же вѣды
всѣ идѣшѣю на нь, и ншѣдъ реуе нмъ. кого ищете; 5. отъ-
вѣщаша юмоу. Нисоуа Назарет. глагола нмъ Нисоуъ. азъ
юсмь. стоимаше же Нюда, иже и прѣдаваше, съ нимн. 6. да яко
реуе нмъ. азъ юсмь, ндоша въспать и падоша на земан.
7. пакы же ѧ въпроси Нисоуъ. кого ищете; они же рекоша.
Нисоуа Назарет. 8. отвѣща Нисоуъ. рескохъ вамъ, яко азъ
юсмь. аще мене ищете, не дѣйте снхъ нти. 9. да събждеть
сѧ слово, иже реуе, яко ѧже далъ юси мѣнъ, не погоуѣнхъ
никогоже отъ нихъ. 10. Симонъ же Петръ нмѣа ножъ нзлѣуе
и, и оудари архиреюка раба и оурѣза юмоу оухо десною. бѣ
же нмѧ рабоу Мал'хъ. 11. реуе же Нисоуъ Петрови. вѣнзлн
ножъ въ ножнища. уашж, иже дастъ мѣнѣ отъца, не нмѣмъ
ли пити юсѧ; 12. спира же и тысящникъ и слоугы Ноуѣенскы
ѧша Нисоуа и събзаша и, 13. и ведоша и къ Ан'нѣ пѣрвѣи.
бѣ бо тѣтъ Канифѣ, иже бѣ архиреси лѣтоу томоу. 14. бѣ же

1. вѣтъпъ (вѣтъпъ?). 3. примъ, прииде. 4. ншѣдъ. 5. прѣ-
даваше. 10. ножъ, десною. 11. ножъ, уашж, нмѣмъ. 12. тыся-
щникъ. 13. пѣрвѣи.

Клифа дагыи съѣтъ Ноудеомъ, яко оуни естъ единомоу
 уловѣкоу оуирѣти за люди. 15. по Нисоусѣ же нѣаше Симонъ
 Петръ и дроугы оуусеникъ. оуусеникъ же тѣ бѣ знаишъ архие-
 рсови, и въниде съ Нисоусомъ въ дворъ архисероу. 16. Петръ
 же стоиаше при двѣрѣхъ вънѣ. нзиде же оуусеникъ тѣ, нже бѣ
 знаишъ архисерови, и реус двѣрнници въсиди Петра. 17. гла-
 гола же раба двѣрнница Петрови сѣди н ты отъ оуусеникъ еси
 уловѣка сего; глагола онъ нѣсмь. 18. стомахъ же раба н
 слоугъ огнь сътворишъ, яко зима бѣ, и грѣяхъ сѣ. бѣ же съ-
 нини Петръ стои н грѣи сѣ. 19. архисеръ же въпроси Нисоуса
 о оуусеницѣхъ его н о оуусении его. 20. отвѣща юмоу Нисоу-
 сѣ азъ не обниоуѣи сѣ глаголахъ въсемоу мироу, азъ въсегда
 оуунхъ на съборници н въ цркѣхъ, ндѣже вси Ноуден събра-
 шѣ сѣ, н отъи не глаголахъ ниуссоже. 21. убо ма въпраша-
 юши; въпроси слышавѣшаи, убо глаголахъ нимъ. сс, си въ-
 дати, вѣже рскоу азъ. 22. сс рскѣшоу юмоу юдннъ отъ прѣ-
 стоицинихъ слоугъ оудари въ ланигъ Нисоуса рскѣ тако ли
 отвѣщавашин архисерови; 23. отвѣща юмоу Нисоусѣ аще
 зѣлѣ глаголахъ, съвѣдѣтельствоуи о зѣлѣ, аще ли добрѣ,
 убо ма вниши; 24. послаа же Анна съвазанъ къ Клифѣ
 архисерови. 25. бѣ же Симонъ Петръ стои н грѣи сѣ. рскоша
 же юмоу сѣди н ты отъ оуусеникъ его еси; отвѣръже сѣ онъ
 н реус нѣсмь. 26. глагола юдннъ отъ рабѣ архисероу, жинка
 си юмоу же оурѣза Петръ оухо не азъ ли та видѣхъ въ вѣръ-
 тоградѣ съ нимъ; 27. пакы же Петръ отвѣръже сѣ, н лени

14. оуирѣти. 15. дроуги. 17. юдл. 20. cod. abbr. цркѣи,
 lies глаголахъ beide male (cod. abbr. глаахъ). 21. lies глаголахъ
 (cod. глаахъ). 23. lies глаголахъ (cod. глаахъ). 25. юдл, отъирѣже.
 26. вѣртоградѣ. 27. отъирѣже.

коурѣ възглашн. 28. вѣдоша Нисоуса отъ Канифы въ преторѣ бѣ же за оутра, и ти не вѣндоша въ преторѣ, да не осквернать са, нѣ да ѣдаты паскж.

въ время оно 28. вѣдоша Нисоуса (u. s. w. 28 wiederh.). bl. 181. 29. нзиде же Пилатъ къ нимъ вѣнъ и рече: кжекъ речеу приносите на уловѣка сего; 30. отвѣщаша же и ркоша кмоу: аще не бы бѣлъ съ зѣлодѣи, не бѣхомъ прѣдали его тебе. 31. рече же нмъ Пилатъ: помыте и вы и по законуу вѣшсмъ сждите кмоу. ркоша же км' Нюдсн: намъ не достонте оуѣн-ти никогоже. 32. да слово Нисоусово съждеть са, кже рече назнаменамъ, коемъ смъртникъ хотѣашс оумрѣти. 33. вѣннде же пакы Пилатъ въ преторѣ и призѣва Нисоуса и рече кмоу: ты ли еси цесарь Ноудснскъ; 34. отвѣща кмоу Нисоусъ: о себѣ ли се глаголаши, или нни ркоша тебѣ о мнѣ; 35. отвѣща Пилатъ: сѣ азъ Иудовинъ ксмъ; родъ твои, архиреи прѣдаша та мнѣ. уѣто еси сътвориашъ; 36. отвѣща Нисоусъ: цесарство мое нѣсть отъ мира сего. аще отъ мира сего бы было цесарство мое, слоугы мои оубо подемзлаы са бѣша, да не прѣданъ бѣхъ бѣлъ Ноудеомъ. нынѣ же цесарство мое нѣсть отъ сждоу. 37. рече же кмоу Пилатъ: оубо цесарь ли ты еси; отвѣща Нисоусъ: ты глаголаши, яко цесарь ксмъ азъ. азъ на се родихъ са и на се придохъ въ миръ, да послоушествоуѣмъ о истинѣ. всѣмъ, нже нѣсть отъ истинны, послоушаште гласа моего. 38. глагола км' Пилатъ: уѣто нѣсть истина; и се рсѣ пакы нзиде къ Ноудеомъ и глагола нмъ: азъ ни кдиноша же выны не обрѣтаѣмъ въ немъ. 39. нѣсть же обыуан вѣмъ, да кдиношо вѣмъ отъпоушѣ на паскж: хошете

28. осквернать. 31. вѣшмоу, кмоу. 32. смъртны, оумрѣти. 35. кда. 37. придохъ, ксакъ. 38. кмоу.

ли оубо, да отъпоуѣжъ еамъ цесаря Нюденска; 40. къзъпиша же еси глаголюще: не сего, нъ Караетъжъ. еъ же Караетъ разбонникъ.

XIX.

Тогда помы Пилатъ Нисоуса и еи юго. 2. и конни съпастъше еъныцъ отъ тръницъ къзложниша на глаголю и еъ ризъ багъранъ облакоша и. 3. и приходяахъ къ нисмоу и глаголаахъ: родоуи еа, цесарю Нюденскъ, и еинахъ и по ланнтама. 4. нзиде же пакы Пилатъ еънъ и глагола нмъ: се, нзвождъ и еамъ еънъ, да разоумѣете, яко еъ нисмъ еинны не обрѣтажъ. 5. нзиде же Нисоусъ еънъ носа трънанъ еъныцъ и багъранъ ризъ. и глагола нмъ: се, улобѣтъ. 6. югда же видѣша и архисерен и слоуты, къзъпиша глаголюще: распъни, распъни юго. глагола нмъ Пилатъ: поимъте и еы и распънете, азъ бо не обрѣтажъ къ нисмъ еинны. 7. отъвѣцаша юмоу Нюдси: мы законъ имамъ, и по законъ нашемоу дѣл'жнъ юсть оумрѣти, яко сынъ божин творитъ еа. 8. югда же Пилатъ се слыша слово, пауе оубою еа. 9. и еъниде къ преторъ пакы Пилатъ и глагола Нисоусови: отъ кадоу еси ты; Нисоусъ же отъвѣта не дастъ юмоу. 10. глагола же юмоу Пилатъ: мѣнъ ли не глаголашини; не еъси ли, яко власть имамъ распати та и власть имамъ поустити та; 11. отъвѣца Нисоусъ: не имамин власти на мѣнъ никомеже, аще не бы ти дано еъ быше, сего ради предадеши ма тебе болин грѣхъ имать. 12. отъ толи Пилатъ неказаше поустити и. Нюдси же еъпинахъ глаголюще: аще сего

39. цесаря. 2. багъранъ. 5. трънникъ, багъранъ. 7. законоу, дѣл'жнъ, оумрѣти. 10. имамъ, имамъ.

Variant. v, bl. 219: 10. имамъ beide male (=—мъ). 11. имамин.

поустниши, нъси дроутъ кесарски. въсакъ, нже са творить цесаръ, протнентъ са кесарски. 13. Пилатъ же слышакъ та словеса нжедъ вънъ Нисоуса н сѣде на сѣдницѣ на мѣстѣ нрица-имъемъ Анѳостротъ, евреенскы же Гавла. 14. бѣ же парлекей-ги паскъ, година же бѣ яко шестаи, н глагола Нюдеомъ: ес, цесаръ вашъ. 15. они же въпниахъ: възыми, възыми, про-пни иго. глагола нмъ Пилатъ: цесара ли вашего распнѣж; отвѣщааша архирен: не имамъ цесара, тѣкѣмо кесара. 16. то-гда же прѣдасть нмъ, да иго распнѣжъ.

17. они же понимъше Нисоуса ведоша, н самъ си несъ bl. 220. крестъ нзиде въ нрицаимомъ краиниско мѣсто, нже глаголютъ са евреенскы Гол'гофа, 18. ндеже н пропаши, н съ нимъ дѣла сѣдоу н овѣдоу, по ерѣдѣ же Нисоуса. 19. написа же н тит'ла Пилатъ н положи на крестѣ, бѣ же написано: Нисоусъ Назарен, цесарь Ноуденскъ. 20. есго же тит'ла мнози уѣтоша отъ Ноу-ден, яко банъ бѣ мѣсто града, ндеже распаша Нисоуса: н бѣ написано евреенскы, гръцкы, латинскы. 21—24 fehlen. 25. стомахъ же при крестѣ Нисоусовъ мати иго н сестра матере иго, Мариа Клеопова н Мариа Магдалини. 26. Нисоусъ же видѣвъ матере н оученика стоаща, игоже любаше, глагола матери свои: ес, сынъ твои. 27. по томъ глагола оученикоу: ес, мати твои. н отъ того дѣне помѣтъ ѿ оученикъ въ скои. 28. по семь вѣды Нисоусъ, яко вса оуже съвр'шиша са (—30 fehlt hier, bl. 193), да събѣдѣ са кѣнны, глагола: жаждѣ.

12. кесарски, въсакъ, кесарски. 13. нрицаимъемъ od. -имъ. 15. въпниахъ, цесари, кесари. 17. cod. abbr. крестъ. 19. cod. крестъ. 28. съврѣшиша.

Varianten von bl. 220: 13. Гав'иѣла. 15. въпниахъ глаго-лаше, распни и. 16. прѣдасть н нмъ. bl. 272: 27. по томъ же, уаса (statt дѣне); von bl. 193: 26. жено ес.

29. съждѣ же стояше пѣанѣ оцѣта' гжеж же напѣл'ныше оцѣта, на ѱесонѣ възвнзѣше прндѣша къ оустомѣ яго. 30. югда же оубо приаѣ оцѣтъ Нисоусѣ, рсусѣ съвр'шнша сѧ, и (bl. 221) прѣклонѣ глѧвѣ прѣдѣстѣ доухѣ. 31. Нюдѣн же, по нѣже параскеути бѣ, да не останѣтъ на крѣстѣ тѣлѣсѧ въ сжвотѣ, бѣ бо велнкѣ дѣнь томѣ сжвотѣ, молиша Пналѣта, да прѣвѣнѣтъ голѣнн нѣхѣ и възвнзѣтъ ѧ. 32. прндѣша же коннн и пр'воуоуѣмоу прѣвѣнша голѣнн, и дроуѣтоуѣмоу распѣтоуѣмоу съ ннѣмѣ. 33. на Нисоусѧ же прншѣдѣше, ꙗко вндѣша и оубѣ оуѣмрѣшѣ, не прѣвѣнша ꙗмоу голѣннѣ, 34. нѣ ѣдннѣ отѣ коннѣ копннѣмѣ ꙗмоу рѣбра пробѣде, и нздѣде дѣннѣ крѣвѣ и водѧ. 35. и вндѣбѣн съвѣдѣтельствовѧ, и истнннѣно ꙗстѣ съвѣдѣтельство яго, (bl. 194) и тѣ вѣстѣ, ꙗко истнннѣ глѧголѣстѣ, да и вѣмѣ вѣрѣжѣ нмѣстѣ. 36. бѣша бо сн, да съждѣжѣтъ сѧ кѣнннѣмѣ' кѣстѣ не съкроушнѣтъ сѧ отѣ нѣго. 37. и пѣкѣмѣ дроуѣтѣмѣ кѣнннѣмѣ глѧголѣжѣтъ' възвратѣ на нѣ, ꙗкоже пробѣдоша.

bl. 194, d. къ вѣрѣмѣ оно 38. проѣн оу Пналѣта Носнфѣ нѣже отѣ Арнѣмѣфѣсѧ, съ оуѣсннѣкѣ Нисоусѣвѣ, тѧннѣ же стрѧхѧ радн Нюдѣнскѧ, да възвнзѣтъ тѣло Нисоусѣовѣ' и повѣлѣ Пналѣтъ. прндѣ же и възвѣ тѣло Нисоусѣовѣ. 39. прндѣ же и Ннкоднмѣтъ, прншѣдѣн къ Нисоусѣовѣн нѣщнѣкѣ прѣждѣ, несѣмѣ съмѣшѣннѣ змѣр'но и алоннѣ ꙗко и мнѣтрѣ р̄. 40. прнѣстѧ же тѣло Нисоусѣовѣ и обнѣстѧ ꙗ рнзѣмн съ дроуѣмѣтѣмѣ, ꙗкоже обѣтѣуѧн ꙗстѣ Нюдѣомѣтъ погрѣбѣтн.

29. пѣлѣтъ, нлнлѣмѣше. 30. съврѣшнша. 31. cod. крѣстѣ. 32. прнндѣша, прѣвоуѣмоу. 33. прншѣдѣше, оуѣмрѣшѣ. 34. конннѣмѣ. 35. вндѣкѣн. 38. прндѣ. 39. прндѣ, прншѣдѣн.

Varianten von bl. 193: 31. тѣл. на кр. 32. прѣвоуѣмоу. 33. оуѣмрѣшѣ. 34. конннѣмѣ; von bl. 201: 31. параскеути. 32. прѣвоуѣмоу.

41. бѣ же на мѣстѣ, ндсже и распаша, вѣртылѣ и вѣ вѣртылѣ
гробѣ новѣ, вѣ нисмѣже ннколмже ннкѣтоже не бѣ положенѣ.
42. тоу же за параскѣѣниѣ Нюденскоу, яко близу бѣаше гробѣ,
положенста Нисоусѣл.

XX.

Вѣ единныи же сѣботы Мариа Магдалянии приде за оутра ѿ. 207.
сѣе сѣци тѣмѣ на гробѣ и видѣ камень вѣзати отъ гроба.
2. тесѣ же и приде кѣ Симоноу Петроу и кѣ дроугоуоумоу
оуѣеникоу, игоже любаваше Нисоусѣ, и глагола нмѣхъ вѣзаша
господа отъ гроба, и не вѣмѣ, кѣде положниша н. 3. нзндс же
Петръ и дроугын оуѣеникѣ [и] идѣласта кѣ гробоу. 4. тесѣ-
ласта же оба вѣ коупѣ, и дроугын оуѣеникѣ тесѣ[с] скорѣе Петра
и приде прѣжде кѣ гробоу, 5. и приникѣ видѣ ризы асѣаща,
облѣче не вѣинде. 6. приде же и Симоноу Петру вѣ слѣдѣ иго
и вѣинде прѣжде вѣ гробѣ и видѣ ризы асѣаща, 7. и сѣдари,
иже бѣ на главѣ иго, не сѣ ризамъ асѣащѣ нѣ особѣ съентѣ
на единномѣ мѣстѣ. 8. тогда же вѣинде и дроугын оуѣеникѣ,
пришѣдѣи прѣжде кѣ гробоу, и видѣ и вѣрова. 9. не оуѣо вѣ-
дѣлахъ кѣнигѣ, яко подобастѣ имоу отъ мрѣтѣмѣхъ вѣскрѣсѣнѣти.
10. идоста же пакы кѣ себѣ оуѣеника.

вѣ вѣрма оно 11. Мариа стоялаше оу гроба кѣнѣ плаущи ѿ. 208.
са. яко же плакалаше са, приниуе вѣ гробѣ, 12. и видѣ дѣла
ангела вѣ бѣлахъ сѣдаща, единного оу главы и единного оу
ногоу, ндсже бѣ асѣало тѣло Нисоусово. 13. и глаголаста ии
онѣхъ жено, уѣто плаущи са; глагола нмѣхъ яко вѣзаша го-

41. вѣртылѣ, вѣртылѣ. 42. Нюденскѣ. 1. прииде, иже. 2. при-
иде. 4. прииде. 6. прииде. 8. пришѣдѣи. 9. мрѣтѣмѣхъ. 12. cod.
abbr. ангел.

спода моего, и не вѣмь, гдѣ положиша н. 14. и си рскѣши
обратн са вѣпаты и видѣ Исоусѣ стояща и не вѣдѣаше, яко
Исоусѣ есть. 15. глагола ии Исоусѣ жено, убо плаушии са,
кого нишѣши; она же мѣнаци, яко вѣр'тоградѣрь есть, глагола
иемоу господи, аще ты вѣзашъ иси его, повѣжда мѣнѣ, гдѣ
и си положиашъ его, и азъ вѣзымъ н. 16. глагола ии Исоусѣ
Маріе. обращаши же са она глагола иемоу раб'воуши, еже на-
рицають са оучитсѣю. 17. глагола ии Исоусѣ не приказан са
мѣнѣ, не оубо вѣзидохъ къ отцоу моемоу, иди же къ братни
моимъ и рыи имъ вѣскождъ къ отцоу моемоу и отцоу вѣше-
моу, и богоу моемоу и богоу вѣшемоу. 18. приде Маріа
Магдалинѣ повѣдающе оученикомъ, яко видѣ господѣ и си
рече ии.

вл. 10, с. 19. сѣцю пождѣ въ тѣ днь въ единици сѣботы и дѣ-
рымъ затворениамъ, идже вѣхъ оученици его събрани за
страхъ Иудеискъ, приде Исоусѣ и ста по срдѣ ихъ и глагола
имъ миръ вѣмъ. 20. и си рскъ показа имъ ржѣ и себѣ
скоѣ. вѣзрадоваша же са оученици видѣюще господѣ.
21. рече имъ Исоусѣ пакы миръ вѣмъ, якоже посла ма
отцѣ, и азъ посылаю вы. 22. и се рскъ дѣи и глагола имъ
принимѣте доухъ свѣтѣи. 23. имъже отпоуститѣ грѣхы, от-
поустатъ са имъ, и имъже дѣжитѣ, дѣжать са имъ. 24. Она
же единѣ отъ обою на десѣте, нарицаемыи елизиѣ, не бѣ
тоу съ ними, егда приде Исоусѣ. 25. глагола же иемоу
дрозинѣ оученици видѣкомъ господѣ. онъ же рече имъ аще
не виждѣ на ржѣ его вѣзѣ геодинниѣ и вѣложѣ прѣста
моего въ вѣзѣ геодинниѣ и вѣложѣ ржѣ моеѣ въ себѣ его,

15. вѣртогр. 18. приде. 19. затворениамъ, вѣхъ, приде.
22. доухъ. 23. дѣжите, дѣжать. 24. приде. 25. прѣста.

не нмѣ вѣры. 26. и по осын днѣ пакы вѣлахъ вѣнѣтрѣ оуѣс-
ниѣн юго и Ѳома съ нимн. приде Іисоусъ двѣрьмъ затворенымъ
и ста по средѣ и глагола нмѣ: миръ вамъ. 27. по томъ глагола
Ѳомѣ: принеши пѣрсть твою съмо и вниди рѣцѣ мои, и при-
неси рѣжѣ твою и вѣложи въ рѣбра мои, и не бѣди нескѣрьнѣ
нѣ вѣрынѣ. 28. отвѣщаѣа Ѳома и рече юмоу: господѣ мои и богъ
мои. 29. глагола юмоу Іисоусъ: яко видѣвъ ма вѣрова, блаженн не
видѣвъшс и вѣровавъшс. 30. многа же и нна знаменниа створи
Іисоусъ прѣдъ оуѣсникы своимн, ажѣ не смѣти писати въ кнѣн-
гахъ сихъ. 31. си же писана быша, да вѣрѣ имете, яко Іисоусъ
єсть Христосъ, сынъ божии, и да вѣроуѣюще живота вѣчнмаго
имате въ нма юго.

XXI.

Къ вѣрма оно 1. кѣн са Іисоусъ оуѣсникомъ своимъ вл. 209.
вѣставѣ отъ мѣрѣтвнхъ на морн Тивернадѣстѣмъ. кѣн же са
такѣ 2. вѣлахъ въ коуѣн Симонъ Пѣтръ и Ѳома, нарицаемѣн
блзныѣ, и Нафананъ, нѣсѣ въ отъ Кана Галилеискыа, и сына
Зеведова и нна отъ оуѣсникъ юго дѣла. 3. глагола нмѣ Си-
монъ Пѣтръ: нѣжъ рыбѣ ловитѣ. глаголаша юмоу: нѣсѣмъ и
мы съ тобою. и нзидоша и вѣсѣдоша въ корабель и лѣни въ
тѣ ноцѣ не ѣша ниуссожс. 4. оутроу же лѣни вѣнѣшноу ста
Іисоусъ при брѣзѣ, не познаша же оуѣснниѣ, яко Іисоусъ
єсть. 5. глагола же нмѣ Іисоусъ: дѣти, еда уѣто сънѣдѣно
имате; отвѣщааша юмоу: ни. 6. онъ же рече нмѣ: вѣвѣр-
зѣте о деснѣхъ странѣ корабля мѣжѣ, и обрацѣте. вѣвѣргоша

26. вѣлахъ, приде, затворенымъ. 27. пѣрсть. 30. створи.
1. мѣрѣтвнхъ, - стѣмъ oder - стѣмъ. 3. лѣв лѣни и. 5. ѣда.
6. вѣвѣрзѣте, деснѣхъ, вѣвѣргоша.

же, и къ томоу не можахъ прикльцн кѣ отъ множаства
 рыбеъ. 7. глагола же оученикъ, игоже любемаше Нисоусъ, Пе-
 тровъ господь есть. Симонъ же Петръ слышавъ, яко го-
 сподь есть, спен'дутьмъ прѣвохса са, въ во нагъ, и въ-
 вѣр'же са въ морс. 8. а дроузни оученици корабцесмъ при-
 доша, не бѣша бо далсус отъ земаи, нъ яко дѣеъ сътъ
 лажьтъ, вѣкжѣс мрѣжжъ рыбеъ. 9. и яко излѣзоша на земажъ,
 видѣша огнь асжащъ и рыбежъ асжащъ на нисмъ и хлѣбъ. 10. гла-
 гола нмъ Нисоусъ: принссѣте отъ рыбеъ, яже мѣсте нмынъ.
 11. вѣлѣзъ же Симонъ Петръ излѣкусъ мрѣжжъ на земажъ пъл'нжъ
 великыхъ рыбеъ \bar{p} и \bar{n} и \bar{g} . и толкоу же сжцоу не протрѣже
 са мрѣжа. 12. глагола нмъ Нисоусъ: придѣте, обѣдоуште. и
 никътоже не съмѣаше отъ оученикъ нстазати игоу ты къто
 еси; вѣдѣщс, яко господь есть. 13. придѣ же Нисоусъ и при-
 вѣтъ хлѣбъ и дасть нмъ и рыбежъ такожде. 14. се оужс третниесъ
 кен са Нисоусъ оученикомъ своимъ вѣстаетъ отъ мрътеинхъ.

bl. 53. въ вѣрма оно кен са Нисоусъ оученикомъ своимъ вѣстаетъ
 отъ мрътеинхъ, 15. и глагола Симоноу Петроу: Симоне Но-
 нинъ, любини ан ма пхусе снхъ; глагола кмоу: си господи, ты
 вѣси, яко люблю та. глагола кмоу: паси овца моя. 16. гла-
 гола кмоу пакы вѣторое: Симоне Нонинъ, любини ан ма; гла-
 гола кмоу: си господи, ты вѣси, яко люблю та. глагола
 кмоу: паси овца моя. 17. глагола кмоу третниесъ: Симоне
 Петръ, любини ан ма; оскър'ѣъ же Петръ, яко реусе кмоу тре-
 тниесъ: любини ан ма; и глагола кмоу: господи, ты вѣсе вѣси,
 ты вѣси, яко люблю та. глагола кмоу: паси овца моя.

7. въкрѣже, морс. 8. корабцесмъ, приидоша, земажъ. 9. лежащъ.
 11. пълъжъ, великихъ. 12. приидѣте. 13. прииде. 14. мрътеинхъ.
 15. мрътеинхъ, еси, любашъ. 16. еси, любашъ. 17. оскръѣтъ, любашъ, моя.

18. аминѣ, аминѣ глаголю тебѣ' ꙗгда бѣ юнѣ, похсаше са самѣ и хождаше, ꙗможе хоташе, ꙗгда же състарѣши са, въздасеши рѣцѣ твои, и ниѣ та похшеть и всдѣтъ та, ꙗможе не хоцѣши. 19. ее же рсус знамснаѣ, коюкъ съирѣтник про- славити бога. и се рекѣ глагола ꙗмоу' нди по мѣнѣ. 20. обра- цѣ же са Петрѣ видѣ оуѣеника, ꙗгоже любаше Нисоуѣ, ндж- ца въ слѣдѣ, нже и въздасе на всуѣри на пѣрѣи ꙗго и рсус' господи, кѣто ꙗстъ прѣдѣи та; 21. есго видѣвъ Петрѣ глагола Нисоуѣови' господи, а съ уѣто; 22. глагола ꙗмоу' Нисоуѣ' аце хоцѣ, да тѣ прѣбываѣтъ, донѣдеже придж, уѣто ꙗ тебѣ; ты по мѣнѣ нди. 23. нздѣ же слово ее въ братникъ, ꙗко оуѣеникѣ тѣ не оуѣреть. не рсус же ꙗмоу' Нисоуѣ, ꙗко не оуѣреть, нѣ' аце хоцѣ, да тѣ прѣбываѣтъ, донѣдеже придж, уѣто ꙗстъ тебѣ; 24. съ ꙗстъ оуѣеникѣ съвѣдѣтельствѣ'иан о снхѣ, нже и написа си, и вѣмъ, ꙗко истинѣно ꙗстъ съвѣдѣтельство ꙗго. 25. сѣтъ же и нна мѣного, ꙗже сътвори Нисоуѣ, ꙗже аце по ꙗдиномоу писана бѣвѣжѣтъ, ни самомоу мѣнѣ мироу вѣмѣстити пишсѣмѣнхъ кѣниѣ. аминѣ.

18. хоташе, въздасеши. 20. прѣси. 22. придж, ꙗстъ. 23. придж. 24. съвѣдѣтельствоуши, вѣмъ.

Varianten von bl. 272, c: 25. ꙗсемоу мироу, пишсѣмѣнхъ снхъ кѣи.

MATTHAEUS

XXV, 1—13.

Ostrom. evang. bl. 85, c.

Подобно юсть црстенис небесном дсєати дѣѣ, аже приимѣша свѣтлыныкы своимъ нзидоша противѣ женихоу и не вѣсть. пать же бѣ отъ нихъ боуи и пать мѣдрѣ. боуи а бо приимѣша свѣтлыныкы своимъ не вѣзаша съ собою сѣѣ, а мѣдрѣи прииаша сѣѣи въ сѣѣдѣхъ съ свѣтлыныкы своимъ. моудѣи же женихоу вѣздрѣмаша сѣ вѣсѣ и сѣпѣхъ. полоуиоши же вѣпѣ бѣхъ еє, женихъ идѣтъ, и сѣхѣте въ сѣрѣтенис юм[оу]. тогда вѣсташа вѣсѣ дѣѣи тѣ

Suprasl. cod. *)

Тѣгда оуподобитѣ сѣ цѣ-сѣрѣтенис небесномъ дсєати дѣѣицѣ, аже вѣзѣмѣша свѣтлыныкы нхѣ нзидоша на сѣрѣтенисѣ зѣти и не вѣсть. пать же отъ ѿнхъ бѣашѣ мѣдрѣ, пать же жроднѣ. аже жроднѣи не вѣзаша мѣлѣ въ сѣѣдѣхъ своимъ.

Тѣмъ моудѣи тоу не вѣстѣи-коу вѣздрѣмаша сѣ вѣсѣ и сѣпѣхъ. полоуиоши же вѣпѣ бѣхъ еє, не вѣстѣи-къ гѣдѣтъ, нзидѣте на сѣрѣтенисѣ юмоу. вѣстѣиаша

*) Miklosich. Cod. Supr. p. 272.

MATTHAEUS

XXV, 1—13.

Саввин. книга.

Тогда оуподоби са црстене
нескоѣ і дѣлѣ, аже приаша
свѣтлыньны съоі и ѿидѣ
протнѣоу женихоу и нескѣсть.
ѣ же бѣ ѿтъ ннхъ боуі и ѣ
мждръ. боуіа бо приимъша
свѣтлыньны съоі не възаша
съ собою олъкѣ, а мждръа
приаша олъкѣ въ съсѣдѣхъ съ
свѣтлыньны своимъ. моудра-
цю женихоу въздрѣмаша са
вса ѿ сплэхъ. полоуноши же
въплъ бысть се, женихъ гра-
дѣтъ, ѿсходите въ сѣрѣтеннѣ
ѣго. и тогда възставъша вса
дѣлѣ тма

Nikolsk. evang.

Тогда оуподоби еѣ царство
небесно .і. дѣлѣ, еже при-
емъше свѣтлыньны свое из-
мдоу протнѣоу женихоу. пѣтъ
же бѣше ѿтъ ннхъ боуіхъ, и
.с. моудрѣхъ. боуѣ бо при-
емъше свѣтлыньны свое не
възеше съ собою олъкѣ, а моу-
дрѣе прише олъкѣ въ слѣоу-
дѣхъ съ свѣтлыньны своимъ.
къснѣштоу же женихоу въз-
дрѣмаше се все и сплхоу. по-
лоуношти же въплъ бысть се,
женихъ гредѣтъ, неходѣте въ
сѣрѣтенне. тогда възставъше все
дѣлѣи те

Саввин. книга.

и оубрлснша свѣтлыиикы своя,
 а боуаа рѣша мждрымъ да-
 дите ѿ намъ ѡтѣ ѡлѣа влшсго,
 яко свѣтлыииници наши оуга-
 сажтъ. ѡтвѣщааша мждрыа
 гл҃аща: еѡа како не достанетъ
 намъ ѿ влмъ, нѣете же нлус
 къ продажциимъ коуниѣ. при-
 де женихъ ѿ готовыа вынидж
 съ нимъ на бракъ. ѿ затворснхъ
 быша двѣри. послѣдъ же при-
 доша и проуаа дѣвы гл҃аща:
 ги, ги, ѡтвѣрзи намъ. ѡнъ же
 ѡтвѣщаеъ рсус: аминь, аминь
 гл҃а влмъ, не вѣдѣ влсѣ. бѣ-
 дите оубо, яко не вѣсте дѣне
 ни улса въ нѣже снѣ улскы при-
 дстѣ.

Nikolsk. evang.

и оубрлсншс свѣтлыиикы свос,
 а боус рѣше моудрымъ да-
 дѣте намъ ѡтѣ ѡлѣа влшсго,
 яко свѣтлыииници наши оуга-
 саютъ. ѡтвѣсшташс же моу-
 дрне гл҃аголюште: еѡа како
 не достанетъ намъ и влмъ,
 нѣете же нлус къ продаю-
 штимъ и коуиѣе ссѣѣ. ндоу-
 штимъ нмъ коуинѣи приде же-
 нихъ, и готовне вынидоу с нн-
 мъ на бракъ. и затворснн бы-
 ше двѣри. послѣдъ же при-
 доу и проусс дѣвин гл҃аголю-
 ште: господи, господи, ѡтвѣ-
 врьзи намъ. онъ же ѡтвѣс-
 штаеъ рсус: аминь гл҃агомо
 влмъ, не вѣмъ влсѣ. бѣдѣте
 оубо, яко не вѣсте дѣне ни
 улса, въ нѣже сынъ улѡвѣ-
 улскы придстѣ.

M A R C U S

XII, 1—11.

Mstislav'sches evang.*)

Рече господь притѣую сню·
 еннoградѣ насади ѹловѣкъ и
 оградѣ и оплотѣмъ и ископа
 тѣскѣ и създа стѣпѣнь, и въ-
 дастъ и дѣла телемъ, и отиде.
 и посъла къ тажателемъ рѣкъ
 въ врѣмя, да отъ тажатель
 приметь отъ плодѣ еннoгра-
 да. и имѣше и енша и посъ-
 лаша и тѣрь. и пакы посъла
 къ нѣмъ дроуѣтъмъ рѣкъ, и того
 камениемъ енеѣше знамен-
 ша и посълаша есѣръстѣмъ. и
 пакы нного посъла, и того
 оуѣнша, и нны м'ногы, оуѣ
 быюще, оуѣнезююще. сѣсѣ
 же нмѣаше единаго сына въз-
 любаго своего. посъла и
 того к нѣмъ посълѣже глагола,

Nikolsk. evang.

И науѣтъ нѣмъ притѣуамъ
 глаголати· еннoградѣ ѹловѣкъ
 насади и оплотомъ и оградѣ,
 ископа тоуѣло и създа стѣпѣ,
 и въдасть и тежательемъ, и оти-
 де. и посла къ тежательемъ рѣ-
 ка въ врѣмс, да отъ тежатель
 приметь отъ плодѣ еннoграда.
 и емѣше и енше и посалаше и
 тѣмѣтъ. и пакы посла к нѣмъ
 дроуѣтого рѣка, и того кам-
 ннемъ енеѣше проѣнше سموу
 главоу и посалаше есѣръсна. и
 пакы нного посла, и того оуѣн-
 шѣ, и многи ннѣ, оуѣ енѣюште,
 оуѣ же оуѣнезюште. еште же
 нмѣаше единаго сына възлю-
 бѣннаго своего. посла и то-
 го посълѣдѣ к нѣмъ глагола,

*) Nach Буслаевъ. Историческая христоматія, s. 35, doch mit Auflösung der abbreviaturen und Weglassung des ' , ausser wo dies = ѣ, ѥ.

Mstislav'sches evang.

яко оуспрамяются сына моего. они же тяжателе вѣдѣвши и ндоуша къ себѣ рекоша, яко съ юсть приуастъникъ, градѣте, оуѣнѣмы и, и наше боудеть приуастіе. и имѣше оуѣнша и, и нзѣрьгоша и вѣнъ нзъ винограда. что оубо сътворитъ господи́нь винограда; приде́тъ и погоуѣтъ тяжатела, и дастъ виногра́дъ ннѣмъ. ни-ли сего писанна юсте у́ли-камень, югоже [не] потребо-ваша зижюушен, съ бысть въ науадо оутлаоу; отъ господа бысть се, и юсть днѣмъ въ оунию нашу.

Nikolsk. evang.

яко посрамяють се сына моего. они же тежателе вѣдѣвши и гредоушта къ себѣ рѣше, яко съ юсть нзельдыникъ, приде́те, оуѣнѣмы и, и наше боудеть достое́нне. и смѣше оуѣнше и нзѣрьгоу и вѣнъ нзъ винограда. что оубо створитъ господи́нь винограда; приде́тъ и погоуѣтъ тежателе, и дастъ виногра́дъ ннѣмъ. ни-лихъ ли кннгъ у́ли юсте: ка-мень, иже не врьдоу створи-ше зиждоуштен, съ бысть въ галаоу оутлаоу; отъ господа бы си, и юсть днѣмъ въ оунию нашу.

MATTHAEUS

XXII, 2—14.

AUS DEM ASSEMANISCHEN (VATICAN.) EVANGELIUM.

ከኃላን ሕንጻዊ ስራዎች 2. ሕንጻዊ ስራ ላለፈው ሰዓት
የጋራዎችን ሕንጻዊ ስራ ላለፈው ሰዓት ስራዎችን ስራዎችን
3. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
፩ ፩ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
4. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
ከሰዓት ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
5. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
፩ ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
6. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
7. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
8. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
9. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
10. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
11. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን
12. ስ ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን ስራዎችን

ቀደም ስ ከኋላ ጋራው የሪሶርስ ጋራ, ስ ጋራ ተወዳ የሆነው
 ሆኖ, ተላ ጋራ ሆኖ የሆነው ሲሆን, ሆኖ የሆነው ሆኖ. 36. ከዚህ
 በፊት ያለው ሆኖ የሆነው ሆኖ ሲሆን ሆኖ የሆነው ሆኖ
 የተሰየመው ሆኖ ከተሰየመው; 37. ያለ ስ ከኋላ ሲሆን
 የሆነው ሲሆን. ከኋላ ስ ጋራ ሲሆን ሲሆን ሲሆን
 የሆነው ሲሆን.

GLOSSAR.

А.

а conj. aber.

авис adv. sogleich.

авраамъ adj. poss. zu авраамъ,
des Abraham.

аггелъ msc. ἄγγελος, engel.

аггелъскъ adj. englisch, engel-.

агньца msc. lamm (vgl. агна).

агна ntr., gen. -нате, lamm.

азъ pron. I. pers. ich.

акы adv. wie, als.

алабастръ msc. ἀλάβαστρον, ala-
bastergefäß, -flasche.

алоннъ adj. ἀλόης, aus aloë.

алъкати, -ѡ, -ѡени hungrig sein;
кѡзалъкати са hungrig werden,
hunger bekommen.

алъкънъ adj. hungrig (vgl. алъѡа;

алъѡъ msc. hunger).

аминъ gr. ἀμήν, amen.

ангелъ msc. (с. аггелъ) engel.

андреокъ adj. poss. zu андреа,
андреа, андрей, андрей, des
Andreas.

ангелъ, ангелъ msc. (с. аггелъ
у. ангелъ) engel.

апостолъ msc. gr. ἀπόστολος, apo-
stel.

ароматъ msc. gr. ἄρωμα.

архиггелъ msc. gr. ἀρχάγγελος,
erzengel.

архисрей, архисрей msc. gr. ἀρχιε-
реус, oberpriester, hoher prie-
ster.

архисреокъ, архисреокъ adj. poss.
zu архисрей, des hohen prie-
sters; на деоръ архисреокъ ка-
нифы Matth. 26, 3 adj. poss.
und gen. neben einander.

амте conj. wenn (si); nach relat.
pronomen u. partikeln verall-
gemeinernd, wie gr. ἄν; мже
амте галгоамъ ѡ ти ἄν λέγγ
Joh. 2, 5; амте не wenn nicht,
ohne dass Matth. 26, 49; амте
да (с. да) wenn, in dem falle,
dass; амте и wenn auch; амте
ли wenn aber, wenn aber auch;
амте ли да не wenn aber nicht;
nach verbis dic. sent. ob, амте
оубо ob denn, ob nämlich;
амти — амте би für бы, амти
не всталъ — амте бы не wenn
er nicht auferstanden wäre.

БІРЪЗНЪ adj. purpurn.

БІЗУКОМЪННЪ msc. gesetzloser, bösewicht (**БІЗЪ**, **ЗІКОМЪ**; **ЗІКОМЪНЪ** gesetzlich).

БІЗГОДЪНЪ adj. unzeitig, **ἀκαιρός** (рода **καιρός**).

БІЗГОДЪНЪ adv. zu **БІЗГОДЪНЪ**.

БІЗЪ praep. c. gen. ohne.

БІЗЪЛОБЪНЪ adj. (**ЗІЛОБА** bosheit) **ἄκακος**, ohne böse ränke, einfältig, einfach.

БІСПРАВЪДНЪ ntr. (**БІЗЪ**, **ПРАВЪДА**) rechtlosigkeit, ungerechtigkeit.

БІСЦА fem. rede, redeweise.

БІСЦАЛОВЪТИ, **-ДОВЪ**, **-ДОВЪЩИ** (**БІСЦА**) reden.

БІСУСМЪНЪ adj. (— **БІЗЪ**-У.; **УНСМА**, gen. **-МСЕ**, zahl; **УНСИ**, **УЪТЪ**) zahllos.

БІШЪСТЪНЪ (— **БІСЪ**-У.; **УЪСТЪ**) adj. schimpflich, beschimpft.

БІТИ, **БІШЪ** (**БІШЪ**), **БІШИ** schlagen; **БІШТИ** tödten;

БІОКТИ, verb. perf. zu **БІТИ**, übersetzt Joh. 10, 31 **λιθάζειν** steinigen, vollständig **БІМЪНІЕМЪ** **БІОКТИ** Joh. 11, 8;

БІОКТИ durchschlagen, zerschlagen;

БІРЪКТИ zerschlagen, entzweischlagen, zerbrechen;

БІОКТИ erschlagen, tödten; **БІОКТИ** Joh. 8, 22 futurum.

БІУЪ msc. geissel, peitsche.

БІЛГО-ДЪТИ und **БІЛГОДАТИ** (s. **ДІТИ**) wohlthat, gnade.

БІЛГОДЪТЪНЪ adj. wohlthätig; **МІСЛО** **БІЛГОДЪТЪНОМЪ** das öl der gnade.

БІЛГО-МІЗКОМЪННЪ ntr. (**МІЗКОМЪН**) wohlwollen (**εὐδοκία**).

БІЛГО-СЛОВОТИ, **-СЛЪ**, **-СЛОВИ** (**СЛОВО**) **εὐ-λογεῖν**, seggen sprechen, seggen.

БІЛГОСЛОВАЩІНЪ, älter **-СЛЪЩІНЪ**, ntr. (subst. verb. zum vor.) seggen.

БІЛЪ adj. gut.

БІЛЪШІ fem., gen. **-ШЪ**, gut, **БІУЪШІМЪ** **БІЛЪШІМЪ** die ewigen güter.

БІЛЖИТИ, **-ЖЪ**, **-ЖИТИ** (**БІЛЪ**) beare, seggen; **БІЛЖИ** selig (**μακάριος**); **БІЛЖИШЪ** beatus, der heilige.

БІЛЖИТИ, **-ЖИШЪ**, **-ЖИШИ** (**БІЛЖИ**; **БІЛЖИ** fem. irrthum, ärgerniss) irre führen, ärgerniss geben, ärgern;

СЪБІЛЖИТИ verb. perf.; **СЪБІЛЖИТЕ СЯ** Matth. 26, 31 fut., ihr werdet euch ärgern.

БІЛЖИШЪ adj. nahe gelegen, nahe (**БІЛЖИ**).

БІЛЖИШЪ msc. zwilling.

БІЛЖИ [**БІЛЖИ**] adj. indecl. nahe; praepos. c. gen.

БІЛСТАТИ, **-СТАШЪ**, **-СТАШИ** leuchten;

ОБІЛСТАТИ umleuchten.

БІЮДЪ msc. schüssel.

БЛОУСТН, **БЛОУДЖ**, -ДШИИ beobachten, bewachen;

СЪБЛОУСТН bewahren, aufbewahren; **СЪБЛОУДЕТЬ** Joh. 8, 51 fut., u. öfter so.

БЛАДЪНЪ adj. hurerisch (**БЛАДЪ** hurerei, vgl. **БЛАСТН**, **БЛАДЖ** herumirren, scortari), verschwenderisch; ntr. **БЛАДЪНО** Luc. 15, 13 adv.

БО conj. denn, ja.

БОГАТЪ adj. reich.

БОГАТСТВО ntr. reichthum.

БОГО-РОДИЦА fem. (**РОДИТИ**) gottesgebärerin (**θεο-τόκος**).

БОГО-УЛЪТА msc. (**УНСТИ**, **УЛЪ**) gottesverehrer (**θεο-σεβής**).

БОГЪ msc. gott.

БОЖИЙ göttlich, gottes-, **СЫНЪ Б.** gottes sohn.

БОЛЪ, best. **БОЛИЙ**, fem. **БОЛЪНИ**, ntr. **БОЛЕ**, adj. comp. grösser.

БОЛЪЗНЪ fem. (**БОЛЪТИ**) schmerz, krankheit.

БОЛЪТИ, -ЛЪЖ, -ЛЪНИИ (**БОЛЪ** msc. kranker) krank sein, schmerzen haben.

БОЛЕ (с. **БОЛЪ**) ntr. adv. mehr.

БОСТН, **БОДЖ**, -ДШИИ stechen; **ПРОБОСТН** durchstechen.

БОМЪТИ, **БОМЪ**, **БОМЪНИ** са sich fürchten, с. gen.;

ОУБОМЪТИ са in furcht geraten, erschrecken, **ОТЪ КОГО** vor jemandem.

БРАКЪ msc. ehe, hochzeit, auch plur. **БРАЦИ** nuptiae.

БРАНЪ fem. kampf, krieg, heer.

БРАТНИ fem. collect., plur. zu **БРАТЪ**.

БРАТЪ — **БРАТЪ**.

БРАТЪ msc. bruder.

БРАУНЪ adj. (**БРАКЪ**) hochzeitlich.

БРАШНО ntr. nahrung, speise.

БРЪНИС ntr. kot.

БРЪГЪ msc. ufer, strand.

БРЪИТИ, **БРЪГЪ**, **БРЪЖШИ** sorgen um-; **НЕ БРЪИТИ** nicht sorgen um-, sich nicht kehren an-, vernachlässigen, с. gen. oder о + loc.; **ЛИТЕ ЛИ ДА НЕ БРЪЖЕШЪ** **ПЪШЕНИЦА** **ЛЕЖАТИ** **МЪ** **ВЪ** **ЖИТЪНИИ** р. 100 wenn er aber den weizen in der scheuer liegen lässt (dat. с. inf. nach **НЕ БР.**, während **ПЪШЕНИЦА** durch attraction direct vom verbum abhängt).

БОУДЪТИ, -ЖДЪ, -ДШИИ (**БЪДЪТИ**) wecken;

БЪЗБОУДЪТИ aufwecken.

БОУЙ adj. thöricht (insipidus), frech, wild.

БОУКЪ fem., gen. -КЪЕ, buche, buchstab; **БОУКЪЕН** plur. literae, brief.

БОУМЪТИ, -МЪЖ, -МЪНИИ (**БОУЙ**) thöricht sein;

ОБОУМЪТИ **μωραίνεσθαι**, insipidum fieri р. 95 (vom salz).

БОУМЕСТЪ fem. (**БОУЙ**) frechheit, wildheit, grausamkeit.

БЪДЪРЪ adj. (**БЪДЪТИ**) wach, wachsam.

БЪДЪТИ, -ЖДЪ, -ДШИИ wachen;

ПОБЪДЪТИ dass., aber **πρω-**

ρῆται Matth. 26, 40, wäh-
rend **БѢДАТИ** ὑποφέρειν.
БѢРАТИ (БРАТИ), **БОРЯ**, **БОРИШИ**
kämpfen.
БѢХЪМА adv. ganz und gar, не—
БѢХЪМА ganz und gar nicht, auf
keine weise.
БѢКАТИ, -БЯЖ, -БЯЖИШИ gesche-
hen, werden, sein (dur. zu
БЫТИ); **БЫКЪЛИМА** τὰ γινόμενα;
ИЗБѢКАТИ im überfluss vorhan-
den sein, abundare;
ПРИБѢКАТИ bleiben (διαμένειν),
dauern; **КЪ ИСМОУ** p. 99 bei
ihm.
БЫТИ (werden), **ИСМЪ**, **ИСИ**, futur.
БЯЖ, -**БЯЖИ** (die compos. nur in
dieser form) sein; **СЫ** prt. praes.
act.; **БЫКЪЛИМА** ntr. plur. das
geschehene, τὰ γινόμενα; **БЪН-**
ИГДА ИСМОУ БЫСТЬ ПРИБЛИЖИТИ
СА als es sich ihm ereignete,
als er im begriffe war, sich zu
nähern;
ИЗБЫТИ im überfluss vorhan-
den sein (abundare), übrig
sein, übrig bleiben;
ПРИБЫТИ bleiben, verweilen;
СЪБЫТИ СА sich ereignen (συμ-
βῆναι), vollendet, erfüllt
werden.
БѢРАТИ (БРАТИ), **БЕРАЖ**, **БЕРЕШИ**
nehmen;

ИЗБѢРАТИ herausnehmen, aus-
wählen, erwählen; **ИЗБѢРАЮ**
auserlesen;
СЪБѢРАТИ sammeln (zusammen-
nehmen), versammeln; — **СА**
sich versammeln, zusammen-
kommen.
БѢГАТИ, -**БЯЖ**, -**БЯЖИШИ** laufen,
fliehen (durat. zu **БѢЖАТИ**,
ОУБѢЖАТИ entfliehen).
БѢДА fem. not, zwang.
БѢДАТИ, -**БЯЖ**, -**БЯЖИШИ** (**БѢДА**) in
not bringen, zwingen;
ПОБѢДАТИ bezwingen, besiegen;
ИСПОБѢДИМЪ unbezwinglich,
unbesiegbar.
БѢЖАТИ, -**БЯЖ**, -**БЯЖИШИ** laufen,
fliehen;
ОУБѢЖАТИ entlaufen, entrinnen,
c. gen. (einer sache).
БѢЛЪ adj. weiss.
БѢСНУТИ, -**БЯЖ**, -**БЯЖИШИ** (**БѢСЪ**) **СА**
δαίμονι ζῆσθαι, rasend, wütend
sein, toben;
БѢЗБѢСНУТИ СА in wut ge-
raten.
БѢСЪ msc. dämon; **БѢСЪ** **ИМАТЬ**
δαίμονιον ἔχει.
БѢСНОКАТИ, -**НОУЖ**, -**НОУЖИШИ**
(**БѢСНЪ** adj. zu **БѢСЪ**) rasend,
unsinnig sein.
БЯЖ s. **БЫТИ**.

В.

ВЛАДИТИ, -**ВЯЖ**, -**ВЯЖИШИ** anklagen;
ОБЛАДИТИ dass.; **КЪ** + dat. bei
jemandem p. 93.

ВЛАДѢКА, auch **ВЛАКА** masc. gr.
eigenn. Βαραββας.
ВЛАТИ, -**ВЯЖ**, -**ВЯЖИШИ** vorausgehen,

herrschaft über die erde (auch das verbum c. instr.).

ВЛАСФИНИСАТИ, -СЛЪЖ, -СЛЪЖИИ gr. βλασφημεῖν.

ВЛАСФИННИ fem. gr. βλασφημία.

ВЛАСЪ msc. haar.

ВЛАУНТИ, -УЖ, -УНИИ ziehen, schleifen;

НЗВЛАУНТИ herausziehen.

ВЛЪКЪ msc. wolf.

ВЛЪКА fem. welle, woge.

ВЛЪКЪ msc. magier, zauberer; plur. **ВЛЪСЕН**.

ВЛЪШЪСНЪ adj. zu **ВЛЪКЪ**, magier-.

ВЛЪШТИ, **ВЛЪЖ**, **ВЛЪЧЕНИ** ziehen, schleppen;

НЗВЛЪШТИ herausziehen;

ОБВЛЪШТИ anziehen, bekleiden, c. instr. der sache Matth. 27, 28; mit **ВЪ** + acc. Matth. 27, 31;

ПРИВЛЪШТИ heranziehen, herbeiziehn; **ПРИВЛЪЖ** Joh. 12, 32 futur.;

СВЪВЛЪШТИ abziehen, ausziehen (kleider), z. b. **СВЪВЛЪКОША СЪ НИГО ХЛАМНДЖ**; **СВЪВЛЪКЪ** part. praet. act. I.

ВОДА fem. wasser.

ВОДИТИ, -ЖДЖ, -ДИНИ (**ВЕДЖ**, **ВЕСТИ**) führen;

ВЪЗВОДИТИ hinaufführen, erheben;

НЗВОДИТИ herausführen.

ВОДОНОСЪ msc. (**ВОДА**, **ВЕСТИ**) eig. wasserträger, wasserkrug.

ВОЙ msc. kriegler; plur. **ВОИ** soldaten, heer.

ВОЙНЪ msc. kriegler, soldat (vgl. **ВОЙ**; **ВОЙНА** krieg).

ВОЛАНТИ, -ЛЪЖ, -ЛНИИ wollen (velle), vorziehen (malle);

НЗВОЛАНТИ wünschen, erwählen, vorziehen, c. acc.; **Εὐδοχεῖν** einwilligen, c. dat.; **НЕ НЗВОЛН** c. inf. noli.

ВОЛЪ msc., gen. -ЛЮУ (u-st.), ochs.

ВОЛИ fem. (vgl. **ВЕЛ-АТИ**) wille.

ВОНИ fem. geruch.

ВОЖВОДА mase. (**ВОЙ**; -**ВОДА** von **ВЕДЖ**, **ВЕСТИ**) heerführer, feldherr, fürst.

ВРАГЪ msc. feind.

ВРАТА ntr. plur. thor (thür).

ВРАТАРНИЦА fem. zu **ВРАТАРЪ**, thürhüterin.

ВРАТАРЪ msc. thürhüter (**ВРАТА**).

ВРАТНТИ, -ВЪТЪЖ, -ВЪТНИИ wenden (vgl. **ВРАТ-АТИ**, -**ВЪТЪЖ**, -**ВЪТНИИ** dass.);

ВЪЗВРАТНТИ zurückwenden, zurückgeben; — **СА** zurückkehren, wiederkehren;

ОБВРАТНТИ umwenden; — **СА** sich umwenden, sich bekehren;

ОТВРАТНТИ abwenden, wegwenden.

ВРАТЪ msc. ein marterwerkzeug, equuleus, p. 102.

ВРЪКЪ fem. strick.

ВРЪТОГРАДЪРЪ msc. (**ВРЪТОГРАДЪ**) gärtner.

ВРЪТОГРАДЪ msc. garten (vergl. **ВРЪТЪ**, **ВРЪТНЪ** garten).

ВРЪТНЪ, **ВРЪТНЪ** (vgl. **ВРЪТЪ** garten) garten.

ВЪРХОВЕНЪ adj. (**ВЪРХЪ**) der oben stehende, der oberste, höchste.
ВЪРХОУ adv. (s. **ВЪРХЪ**) oben, oberhalb; praepos. c. gen. **ВЪРХОУ** **ЛЕДА** auf dem eise.

ВЪРХЪ msc. (loc. **ВЪРХОУ**, s. d.) das obere ende, gipfel; **НА ВЪРХОУ** auf dem gipfel; **ДО ВЪРХА** bis oben, bis an den rand.

ВЪРЪДНТИ, -**ЖДЪ**, -**ДНШИ** (**ВЪРЪДЪ** schaden) schädigen, verletzen.

ВЪРЪДЪ msc. (wert), **НЕ ВЪРЪДОУ** **СЪТВОРИТИ** nicht achten, verachten, verwerfen.

ВЪРЪМА ntr., gen. -**МЕСЕ**, zeit.

ВЪРЪТИ (**ВЪРЪТИ**), **ВЪРЪ**, **ВЪРЪШИ** stecken; **ПРОВЪРЪТИ** durchstecken.

ВЪРЪШТИ, **ВЪРЪЖЪ**, **ВЪРЪЖЕШИ** werfen; **ВЪРЪШТИТИ** hineinwerfen; **ВЪРЪЖЕШЪ** p. 100 fut.;

НЪРЪШТИТИ hinanswerfen;

О-ПРО-ВЪРЪШТИ umwerfen, umstürzen;

ОТЪВЪРЪШТИ wegwerfen; — **СА** c. gen. sich abwenden von—, jemanden verlengnen; leugnen; Matth. 26, 34. 35 fut.;

ПОВЪРЪШТИ hinwerfen, — **НА ЗЕМЬ** (loc.) auf die erde.

ВЪ praep. c. loc., acc. in; loc. 8rtl.

ВЪ ВСЕМЪ МИРЪ in der ganzen welt; **ВЪ ЛЮДЯХЪ** unter den lenten; **ВЪ МЪНЪ** an mir Matth. 26, 10; acc. 8rtl. (richtnng):

ВЪ ГРАДЪ in die stadt; zeitl.: **ВЪ СЕМЪ НОЩЪ** in dieser nacht;

ВЪ ПЕРВЫИ ДЕНЬ am ersten tage;

ВЪ ВЪРЪМА ОНО zu jener zeit (immer mehr die zeitdaner

oder den unbestimmten zeitpunkt innerhalb einer zeitdauer als den festbestimmten punkt bezeichnend); zweck: **ВЪ ПАМЯТЬ** zum andenken; **ВЪ ОТЪДЪЛЕНЕ** 'ГРЪХОМЪ' Matth. 26, 28 zur vergebung der sünden. Bemerke: **ВЪ ИМА ОТАЦА** im namen des vaters.

ВЪВЕСТИ s. **ВЕСТИ**.

ВЪВЪРЪШТИ s. **ВЪРЪШТИ**.

ВЪГОДИТИ s. **ГОДИТИ**.

ВЪДАТИ s. **ДАТИ**.

ВЪДАШТИ s. **ДАШТИ**.

ВЪЖДАДАТИ s. **ЖАДАТИ**.

ВЪЖАЛЪКИТИ **СА** s. **АЛЪКИТИ**.

ВЪЖЕВЕСИТИ **СА** s. **ВЕВЕСИТИ** **СА**.

ВЪЖЕВЪРЪШТИ s. **ВЪРЪШТИ**.

ВЪЖЕВЕСЕАНТИ **СА** s. **ВЕСЕАНТИ**.

ВЪЖЕВЕСИТИ s. **ВЕСТИТИ**.

ВЪЖЕВОДИТИ s. **ВОДИТИ**.

ВЪЖЕВЪРЪШТИ s. **ВЪРЪШТИТИ**.

ВЪЖЕВЪСТИТИ, -**ШТИ**, -**СТИШИ** (**ВЪСТЪ** adj. bekannt, sbst. nachricht, vgl. **ВЪДЪ-ШТИ**) bekannt machen, verkünden; **ВЪЖЕВЪШТИ** Joh. 16, 25 fut.; **ВЪЖЕВЪСТИТИ** Joh. 4, 25; 16, 13 fut.

ВЪЖЕВЪШТИТИ s. **ВЪЖЕВЪСТИТИ**.

ВЪЖЕВЪРАЖДАТИ, -**ЖДАТИ**, -**ЖДАШИ** (**ВЪЖЕВЪРАЖДАТИ** aufbauen, **ГРАДЪ**) erbauen (eig. u. trop.)

ВЪЖЕВЪРАЖДЕШИТИ ntr. (sbst. vrb. zu **ВЪЖЕВЪРАЖДАТИ** aufbauen, **ГРАДЪ**) erbaunng (im geistl. sinne).

ВЪЖДАТИ s. **ДАТИ**.

ВЪЖДАШТИ s. **ДАШТИ**.

ВЪЖДЕВЪЖАТИ s. **ДЕВЪЖАТИ**.

ЕЪДЪРАТИ, -рѣжъ, -рѣжши (дѣрати, дѣрѣжъ) aufreissen, zerfleischen.

ЕЪДЪРАДОКАТИ сѧ в. **РАДОКАТИ** сѧ.

ЕЪДЪРАСТЪ msc. (**ЕЪЗЪ-ДЪ-РАСТИ** aufwachsen, erwachsen) das erwachsene alter, ἡλικία.

ЕЪЗДЪРЪДАТИ в. **РЪДАТИ**.

ЕЪЗДЪРЪМАТИ в. **ДЪРЪМАТИ**.

ЕЪЗДАТИ в. **ДАТИ**.

ЕЪЗЕМАЖ в. **МАТИ**.

ЕЪЗНЪМАТИ в. **НЪМАТИ**.

ЕЪЗНРАТИ, -рѣжъ, -рѣжши (**ЕЪЗЪРАТИ** unter **ЗЪРАТИ**) betrachten; — на нь ihn ansehen.

ЕЪЗНЕСМАТИ в. **НЕСМАТИ**.

ЕЪЗНИТИ в. **НИТИ**.

ЕЪЗАСЕМАТИ в. **АСЕМАТИ**.

ЕЪЗАСЕТАТИ в. **АСЕТАТИ**.

ЕЪЗАСИТИ в. **АСИТИ**.

ЕЪЗАННЪМАТИ, -ежъ, -ежши (vgl. **ЕЪЗАННЪМАТИ**) aufgiessen.

ЕЪЗАННЪМАТИ в. **АННЪМАТИ**.

ЕЪЗАОЖНЪМАТИ в. **АОЖНЪМАТИ**.

ЕЪЗАОЖЕНТИ в. **АОЖЕНТИ**.

ЕЪЗМОЖЪНЪ adj. (**ЕЪЗЪ-**, **МОЖТИ**) möglich.

ЕЪЗМОЖНЪМАТИ в. **МОЖНЪМАТИ**.

ЕЪЗМЪЖНЪМАТИ в. **МЪЖНЪМАТИ**.

ЕЪЗМЪЖНЪМАТИ ntr. (sbst. vrb. zu **ЕЪЗЪ-МЪЖНЪМАТИ**) bewegung.

ЕЪЗНЕСНЪЖНЪМАТИ в. **НЕСНЪЖНЪМАТИ**.

ЕЪЗНЕСИТИ в. **НЕСИТИ**.

ЕЪЗНОСИТИ в. **НОСИТИ**.

ЕЪЗНЪМАТИ (нѣсти), -нѣжъ, -жешн aufstecken, anheften.

ЕЪЗЪ, **ЕЪЗЪ-** (selten ausser der composition) c. acc.; **ЕЪЗГОДАТЬ** **ЕЪЗЪ** **ЕЪЗГОДАТЬ** χάρις ἀντὶ χάριτος.

ЕЪЗЪМАТИ в. **ЗЪМАТИ**.

ЕЪЗЪМАТИ, -нижъ, -нижши ausrufen.

ЕЪЗЪРАТИ в. **ЗЪРАТИ**.

ЕЪЗАТИ в. **МАТИ**.

ЕЪКОУСИТИ в. **КОУСИТИ**.

ЕЪКОУСИТИ, -шѣжъ, -шѣжши (**ЕЪ-**, **КОУСИТИ**) c. gen. kosten.

ЕЪЛАЗНЪМАТИ в. **ЛАЗНЪМАТИ**.

ЕЪЛАННЪМАТИ в. **АННЪМАТИ**.

ЕЪЛОЖНЪМАТИ в. **ЛОЖНЪМАТИ**.

ЕЪЛАСИТИ в. **ЛАСИТИ**.

ЕЪЛАСИТИ, -шѣжъ, -сѣжши (eig. an einen platz, **МЕСТО**, legen, placieren) fassen (von gefässen).

ЕЪЛАСИТИ в. **МАСИТИ**.

ЕЪЛАСИТИ, -шѣжъ, -шѣжши (**ЕЪЛАСИТИ**) fassen; **СЛОВО МОЕ** **НЕ ЕЪЛАСИТИ** **СА ЕЪ** **ЕЪ** mein wort findet keinen platz in euch, ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

ЕЪЛЕНТИ в. **НИТИ**.

ЕЪНЪ adv. hinaus (vgl. **ЕЪНЪ**), **праерос** c. gen. **ЕЪНЪ** **НОМОСЪ** aus dem kessel heraus.

ЕЪНЪМАТИ, -нѣжъ, -жешн (vgl. **ЕЪЗЪ-**, **НЪМАТИ**) einstecken.

ЕЪНЪ adv. draussen (vgl. **ЕЪНЪ**).

ЕЪ-НЪЖДА conj. als.

ЕЪ-НЪЖЪ adv. drinnen.

ЕЪНЪМАТИ в. **НЪМАТИ**, **НАДЪ**.

ЕЪНЪМАТИ, -нижъ, -нижши rufen, schreien (vgl. **ЕЪЗЪМАТИ**).

ЕЪНЪ msc. (**ЕЪНЪМАТИ**) ruf, geschrei.

ЕЪПРАШНЪМАТИ ntr. (sbst. vrb. zu **ЕЪПРАШИТИ**) befragung, verhör.

ЕЪПРАШИТИ, -шѣжъ, -шѣжши (**ЕЪ-**, **ПРОСИТИ**) ausfragen, fragen nach etwas (c. gen. der sache),

befragen, **ОНИМАЖЕ КЪПРАШАЕМЪ**
 нѧмъ um was wir euch beide
 befragen;

СЪКЪПРАШАТИ Сѧ СЪ — sich
 gegenseitig befragen mit —,
 disputiren mit —.

КЪПРОСНИТИ С. ПРОСНИТИ.

КЪСАДИТИ С. САДИТИ.

КЪСАДИНИКЪ msc. (eigentl. der auf-
 sitzende, vgl. **КЪСАДИНЪ** auf
 [dem pferde] sitzend, **КЪ-СА-**
ДИТИ) reiter.

КЪСЕЛНИТИ, -ѧжъ, -ѧнинъ **СА** (село
 acker, fundus) sich nieder-
 lassen, wohnen; **КЪСЕЛНИЦѧ**
 (sc. **ХУМА**) die bewohnte erde,
 orbis terrarum, übers. von τῇ
 οἰκουμένην (s. auch н. **КЪСЕЛНИТИ**).

КЪСЕЛНИЦѧ с. **КЪСЕЛНИТИ**.

КЪСКРЪСЕНИТИ ntr. (sbst. vrb. zu
КЪС-КРЪСНАТИ) auferstehung.

КЪСКРЪСНАТИ, -ѧжъ, -ѧнинъ sich er-
 heben, auferstehen; **КЪСКРЪС-**
НЕТЬ Joh. 11, 23. 24 futur.

КЪСКРЪСНИТИ, -ѧжъ, -ѧнинъ (caus. zu
КЪС-КРЪС-НАТИ) auferstehen
 machen, auferwecken; **КЪСКРЪ-**
ША Joh. 6, 40. 54 fut.

КЪСКРЪСНЪ adj. auferstehung-;
ОУКАЗАННИКЪ КЪСКРЪСНОЮ der be-
 weis der auferstehung.

КЪСКРЪСНАТИ, -ѧжъ, -ѧнинъ (**КЪС-**
КРЪСНИТИ) auferwecken.

КЪСКРЪСНЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu
КЪСКРЪСНИТИ) auferweckung, auf-
 erstehung.

КЪСАДИТИ Сѧ с. **САДИТИ**.

КЪСАЛНИТИ с. **САЛНИТИ**.

КЪСПОМАНАТИ с. **ПОМАНАТИ**.

КЪСПРОСНИТИ с. **ПРОСНИТИ**.

КЪСПНАТИ с. **ПНАТИ**.

КЪСПНАТИ adv. rückwärts, zurück
 (vgl. **О-ПАТИ** dass.).

КЪСТАЛЕНИТИ с. **СТАЛЕНИТИ**.

КЪСТАЛЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **КЪ-**
СТАТИ, с. **СТАТИ**) auferstehung.

КЪСТАТИ с. **СТАТИ**.

КЪСТАЛТИ с. **СТАЛТИ**.

КЪСХОДИТИ с. **ХОДИТИ**.

КЪСХОДИНИЦѧ fem. (**КЪСХОДЪ** auf-
 gang, **КЪСХОДИНЪ** adj. dazu, с.
 unter **ХОДИТИ**) ὑπερφαν, sölller.

КЪСХОУАТИ с. **ХОУАТИ**.

КЪСХУИТИТИ с. **ХУИТИТИ**.

КЪСЪСТИ с. **СЪСТИ**.

КЪСЪТИ с. **СЪТИ**.

КЪТОРИЦѧ fem. (**КЪТОРЪ**) zweiheit,
 δυάς (vgl. **ТРОИЦѧ**); instr. **КЪ-**
ТОРИЦЕМЪ zum zweiten male.

КЪТОРЪ num. ord. zweiter; **КЪ-**
ТОРОЮ zum zweiten male.

КЪХОДИТИ с. **ХОДИТИ**.

КЪУИНИТИ с. **УИНИТИ**.

КЪСОКЪ adj. hoch.

КЪСОТА fem. (**КЪСО-КЪ**) höhe.

КЪШЕ adv. (с. **КЪШЪ**) höher; hoch,
 oben; **СЪ КЪШЕ** von oben, **АШЕ**
КЪТО НЕ РОДИТЬ Сѧ СЪ КЪШЕ
 ἔαν μὴ τις γεννηθῇ ἀνωθεν.

КЪШЪ, best. **КЪШИНЪ**, fem. **КЪШЪНИ**,
 ntr. **КЪШЕ**, adj. comp. zu **КЪ-**
СОКЪ; **КЪШЕ** adv. с. d.

КЪШЪНЪ adj. (**КЪШЪ**) ober, **КЪ-**
ШЪНИ der höchste, oberste.

КЪШ fem. hals.

КЪДОНИЦѧ fem. wittwe (**КЪДОНА** dass.)

КЪСАКЪ (**КЪСАКЪ**, **КЪСАКЪ**) pron.
 jeder, jeglicher.

ВЪСЕГДА adv. (**вѣсь**) zu jeder zeit, immer.

ВЪСЕ-ДРЪЖИТЕЛѢ msc. (**ДРЪЖАТИ**) παντοκράτωρ allherrscher, der allmächtige.

ВѢСЬ, ВѢСН, ВѢСЕ pron. all, ganz, jeder; **ВѢСЬ** **МНРѢ** ὁ κόσμος.

ВѢСЬ fem. dorf, χωρίον.

ВЪСЪДОУ adv. (**вѣсь**) von überall her, überall.

ВЪСЪДА adv. (**вѣсь**) überall.

ВѢЧЕРѢ adv. (vgl. **ВѢЧЕРѢ**) gestern.

ВѢДАТИ, ВѢМЪ u. **ВѢДѢ, ВѢСН** wissen, kennen;

ИС-ПО-ВѢДАТИ bekennen;

ПОСВѢДАТИ verkünden;

ОУЧЕВѢДАТИ erfahren (γινώσκειν), lernen.

ВѢТКѢ ntr. coll. gr. βῆτα, palm-zweige; überhaupt „zweige“.

ВѢКЪ msc. lange zeit, aevum, αἰών, ewigkeit; **ВЪ ВѢКЪ** εἰς τὸν αἰῶνα; **ВЪ ВѢКЪ** in alle ewigkeit, ebenso **ВЪ ВѢКЪ** **ВѢКОМЪ**; **ОУ ВѢКЪ** ἐκ τοῦ αἰῶνος, von ewigkeit her.

ВѢНЦѢ msc. (**ВН-УН**) kranz, krone.

ВѢНЦАТИ, -УАМЪ, -УАМНИ (**ВѢНЦѢ**) bekränzen, krönen.

ВѢРА fem. glaube; **ВѢРА** **МТИ** (s. **МТИ**) glauben fassen, glauben.

ВѢРОВАТИ, -РОВА, -РОВАНИ (**ВѢРА**) glauben, mit **КЪ** + dat. glauben an —, mit **КЪ** + acc. dass; **ВѢРОВАТЕ** Joh. 3, 12 πιστεύετε und πιστεύετε.

ВѢРНЫ adj. (**ВѢРА**) glaubwürdig, wahr; gläubig.

ВѢСНИ, -НЪ, -СНИ hängen (**ВН-САТИ** hangen);

НОВѢСНИ aufhängen, anhängen, suspendere;

СВѢСНИ herabhängen lassen, herablassen.

ВѢТРЪ msc. wind.

ВѢЧНЫ adj. (**ВѢКЪ**) ewig.

ВѢСТАТИ, -ИТАМЪ, -ИТАМНИ (**ВѢТЪ** urspr. ausspruch, βῆμα; vgl.

ВѢТНЪ, gen. **-ТНМЪ**, redner) sprechen, reden;

ИЗВѢСТАТИ heraussagen, aussprechen;

ОБВѢСТАТИ (vgl. **ОБВѢТЪ** versprechen) versprechen, geloben;

ОТВѢСТАТИ (vgl. **ОТВѢТЪ**) antworten;

СВѢСТАТИ (vgl. **СВѢТЪ**) rat-schlagen.

ВЯЗАТИ, -ЖѢ, -ЖЕНИ binden;

ОКАЗАТИ umbinden, umwickeln, verbinden (wunden); **ОКАЗАТЬ** **НОГАМЪ** и **РАКАМЪ** gebunden an füßen und händen;

СВЯЗАТИ zusammenbinden, festbinden, fesseln;

ОУКАЗАТИ binden, bekränzen.

ВАНТЬ, best. **ВАНТНЪ**, fem. **ВАНТЬ-НИ**, ntr. **ВАНТЬ**, adj. comp. grösser; ntr. mehr.

Г.

г als zahlzeichen 3, **тpиc**, **тpи**.
газофлакии fem. γαζοφλάκιον,
 aegarium.

галилеѣскъ adj. galiläisch.

галилеи fem. Γαλιλαία, Galiläa.

геоздѣи adj. zu **геоздѣи**, **геоздѣ**
 msc. nagel (clavus); **иѣзѣ геоздѣи** die nagelwunde.

геѡѡсѣи msc., **гѣѡсѣи** msc. Γεѡсѣи-
 μανή.

гала fem. kopf.

галаголати, -лѣ, -лѣи (**галаголѣ**)
 sagen, sprechen;

иѣзгалаголати eig. aussagen,
 aufsagen; **иѣзгалаголатѣ са**
 λαλῆθῆσεται wird gesagt,
 erzählt werden.

галаголѣ msc. wort.

галадѣ msc. hunger, hungersnot.

галасѣи, -шѣ, -сѣи (**галасѣ**)
 stimme, laut von sich geben,
 vocem emittere, schreien.

иѣзгаласѣи eig. aufschreien,
 krähen (vom hahne); Matth.
 26, 34 **иѣзгаласѣи** fut.; rufen
 φωνεῖν (mit u. ohne object);
иѣзгаласѣи Joh. 13, 38 fut.

гласѣ msc. stimme.

галаиати, -иѣи, -иѣи (**гласѣи**)
 rufen, nennen.

галабина fem. tiefe (**галабонѣ**).

галабонѣ adj. tief.

гизѣати, -ѣи, -ѣи (**гизѣ**
 zorn) zürnen; — на + acc.
 auf jem.;

гизѣати са in zorn aus-
 brechen, in zorn geraten;

гизѣати са in zorn geraten,
 erzürnen, ergrimmen.

гизѣ msc. zorn.

година fem. stunde (**годѣ** zeit,
 καὶρός; auch „stunde“, hora).

годѣи, -ѣи, -ѣи (**годѣ** καὶρός),
 eig. bedeutung in **годѣи са**
 contingere; ohne са passend,
 angenehm sein;

иѣгодѣи gefallen.

голѣгаѣ Γολγѣθᾶ.

голѣи fem. schenkel.

голѣи msc., gen. -ѣи, taube.

гонѣи, -ѣи, -ѣи (**гонѣи**)
 werden, frei werden, frei sein,
 c. gen. (von etwas).

гонѣи, -ѣи, -ѣи (**гонѣи**)
 treiben, verfolgen;

иѣгонѣи austreiben.

гонѣи ntr. (sbst. vrb. zu **гонѣи**)
 verfolgung.

гора fem. berg.

горѣ, best. **горѣи**, fem. **горѣи**,
 ntr. **горѣ**, adj. comp. schlimmer.

горѣи adj. bitter, bitterlich,
 schmerzlich, grausam; ntr.
горѣи adv. Matth. 26, 75.

горѣи adv. zu **горѣи**, bitterlich,
 grausam.

гора adv. (vgl. **гора**) hinauf.

горѣи, -ѣи, -ѣи brennen (in-
 trans.).

горѣ ntr. das übel (vgl. **горѣ**);
 mit dat. als ausruf: wehe, **горѣ**

УЛОЖИМОУ wehe dem menschen
Matth. 26, 24.
господниѣ msc. (господѣ) herr.
господѣ msc. (§ 51) herr.
господниѣ adj. des herren.
госпожда fem. (господѣ) herrin.
гостинниѣ msc. gastwirt (гостѣ;
гостинниѣ hospitalis).
гостинниѣ fem. (s. d. vor.) gast-
haus, herberge.
гостѣ msc., gen. -стѣ, gast.
готовѣти, -ѣжѣ, -ѣжѣши (готовѣ)
bereiten;
оуготовѣти vrb. perf., zuberei-
ten; оуготовѣнѣ fertig.
готовѣти, -ѣжѣ, -ѣжѣши bereit
(готовѣ) machen, bereiten;
оуготовѣти vrb. prf., оугото-
выѣнѣ — -ѣжѣнѣ bereit, ge-
rüstet.
готовѣ adj. bereit, fertig.
градѣти, -жѣжѣ, -жѣжѣши (градѣ)
eig. einfriedigen, mit einer
mauer umgeben; bauen;
оградѣти umfriedigen, um-
mauern.
градѣ msc. stadt.
градѣцѣ msc. städtchen (demin.
zu градѣ), dorf.
грѣти, грѣбѣжѣ, -бѣжѣши graben, rudern;
погрѣти begraben.
григорѣи msc. lat. Gregorius.
гробѣ msc. (грѣбѣжѣ, грѣти) grube,
grab.
громѣ msc. (vgl. грѣмѣти, -мѣжѣ,
-мѣжѣши donnern) donner.
грѣчьскѣ adv. (грѣчьскѣ adj. grie-
chisch) auf griechisch.
грѣхѣ msc. sünde; Matth. 26, 28

verbinde: отъдѣлиѣ грѣхѣмѣ,
vergebung der sünden (dat.
beim subst., wie oft, wo im
deutschen der poss. oder object.
gen.).
грѣшѣти, -шѣжѣ, -шѣжѣши (грѣхѣ)
fehlen, sündigen;
сѣгрѣшѣти sich versündigen.
грѣшѣниѣ msc. sündler (грѣшѣнѣ);
Matth. 26, 45 verbinde: ѣрѣжѣ
грѣшѣниѣмѣ (vgl. ostrom. ev.
нѣ рѣжѣ грѣшѣниѣхѣ).
грѣшѣнѣ adj. sündig (грѣхѣ); слоу-
гѣ сотонниѣ и кѣлази грѣ-
шѣниѣ ihr diener des satans
und fürsten der sünde, p. 99 ob.
грѣшѣти, грѣжѣ, грѣжѣши wärmen.
гразнѣти, -нѣжѣ, -нѣжѣши einsinken;
погразнѣти einsinken, ein-
dringen.
грастѣ, градѣжѣ, -жѣжѣши kommen.
грѣбѣжѣ, best. грѣбѣнѣи, fem. грѣ-
бѣжѣ, ntr. грѣбѣжѣ, adj. comp.
zu грѣбѣжѣ; грѣбѣжѣше nom. pl.
msc. ältere form — грѣбѣжѣше,
p. 106.
грѣбѣжѣ adj. roh, unerfahren, un-
wissend.
грѣжѣжѣ msc. schabeisen (?), p. 102.
гоуѣти, -ѣжѣжѣ, -ѣжѣжѣши vernichten,
zu grunde richten (perdere,
гѣбѣжѣти perire);
погоуѣти dass., verlieren;
ногоуѣнѣ Joh. 12, 35 fut.
гоуѣниѣ ntr. tenne, scheuer.
гѣмѣти, жѣмѣжѣ, жѣмѣжѣши treiben,
jagen, verfolgen;
нѣжѣмѣти, нѣжѣжѣжѣ (— нѣжѣжѣжѣ)

Joh. 6, 37 fut.; **ИЖДЕМАТИ**

Joh. 15, 20; 16, 2. fut.

ГЫСАТИ, -САМЪ, -САШИН (vgl. **ГЫС-МАТИ**) zu grunde gehen, umkommen;

НОГЫСАТИ dass. vrb. perf., **НОГЫСАМАТИ** ἀπολοῦνται Matth. 26, 52.

ГЫМЕНАТИ, -НА, -МЕНШИН zu grunde gehen, umkommen;

ИЗГЫМЕНАТИ ganz zu grunde gehen, verloren gehen;

НОГЫМЕНАТИ vrb. perf., zu grunde gehen, verloren gehen; Matth. 26, 52; Joh. 10, 28 fut.

ГЫБЕРА fem. (**ГЫБЕ-МАТИ**) vernichtung, verschwendung, verderben.

ГЖБА fem. schwamm.

Д

ДА conj. dass (absicht und folge), ut, *ὥς, ὥστε*; im abhängigen satz steht das verb. perf. (futurum), p. 107 unten der dat. c. inf.; vor den indicativformen des verbums im nicht abhängigen satz ersetzt es den imperativ: **ДА ИДЕТЬ** möge er gehen; **ДА ГЛАГОЛЕМА** wir beide wollen reden, lasst uns beide reden; nach vorausgehendem **АНТЕ** leitet es ein folgendes glied des conditionalsatzes ein: **АНТЕ ИСТРАСШИН** — **И ДА ИДЕТЬ** p. 98 wenn du fallen lässt . . . und es fällt; **ДА МЕ** damit nicht; **ИМО ДА** damit (s. **ИМО**); **ДА АНТЕ** wenn, falls, wenn also; **ДА ОУКО АНТЕ** wenn also; **ДА АНТЕ ОУКО МЕ** wenn nun also nicht; **АНТЕ ДА** s. **АНТЕ**.

ДАННТИ, -НАМЪ, -ННШИН würgen; **ОУДАННТИ** erwürgen, ersticken; — **СА** sich erhängen.

ДАКЫДОКЪ adj. poss. zu **ДАКЫДЪ**, des David.

ДАКЫДЪ masc. David.

ДАЛЕУЪ adj. weit, fern, ntr. **ДАЛЕУЕ** adv. fern, in die ferne; **ИЗ-ДАЛЕУА** von fern, von weitem.

ДАРЪ masc. (**ДА-ТИ**) gabe, geschenk.

ДАТИ, **ДАМЪ**, **ДАСН** geben (perf., daher das fut. ausdrückend, z. b. **ДАТЕ** ihr werdet geben, Matth. 26, 15 u. öfter); mit dat. der pers. u. infin. erlauben, lassen, vgl. **ТЯЛО ДАНЪМЕ ОУКРАСТИ** p. 105 unt. den leichnam wegstehlen lassend;

ЕЗДАТИ übergeben;

КЪЗДАТИ zurückgeben, erstatten; **КЕЛАЖ** н. dankerstaten, danken;

ОУЗДАТИ vergelten, ἀποδιδόναι;

ПОДАТИ hingeben, darreichen, schenken; **ПОДАМЪ** p. 98 fut.; mit dat. c. inf. (wie **ДАТИ**)

ПОДАМА ОУЧЕНИКОМЪ СЪЛЪЗАТИ sie gaben den jüngern (die möglichkeit) zu lügen;

ПРОДАТИ verkaufen;

ВЪРДАТИ übergeben, verraten;

прѣдѣмъ Math. 26, 15 fut.,
прѣдѣсть Matth. 21, 23 fut.,
und öfter so; **прѣдати доумѣ**
oder **доумѣ** den geist auf-
geben, sterben.

даимниѣ ntr. (sbst. verb. zu **даити**)
gabe.

даити, **даѣ**, **даимни** geben (dur.
zu **даи**);

къдаити hingeben, übergeben;
— **даштерѣ** на **бракѣ** die
tochter zur ehe —, verhei-
raten; — **са** sich hingeben,
hingegen werden, heira-
ten (nubere);

къздаити zurückgeben, erstat-
ten, — **къдаѣ** danken;

продаити verkaufen;

прѣдаити übergeben, verraten;

прѣдаимъ der verratende (als
dauernde eigenschaft des mit
verratung gehenden), verräter.

денигнати, **-нѣ**, **-нени** bewegen;

къзденигнати aufrichten; **къз-**
денигнѣ Joh. 2, 19 fut.

дениженниѣ ntr. (sbst. vrb. zu **дениг-**
нати) bewegung.

денизати, **-зѣ**, **-зѣимни** bewegen
(**дениг-нати**);

подеизати dass. (perf.); — **са**
eilen, sich anstrengen, käm-
pfen.

дворѣ msc. hof, gehöft.

дварѣ fem., u. plur. **дварѣи**, thür;

къходѣи **дварѣи** Joh. 10, 1
durch die thür (vermittels der
thür) eingehend.

дварѣиница fm. (**дварѣ**) thürhüterin.

десѣтъ num. ord. neunter.

десѣтъ num. neun.

десѣиница fem. (**десѣтъ**) rechte
hand.

десѣтъ adj. recht (dexter); **десѣ-**
ниѣ (sc. **рѣниѣ**) die rechte (hand).

десѣтъ num. ord. zehnter.

десѣтъ num. zehn, plur. **десѣти**,
десѣте; **дѣкъ** на **десѣте** (§. 64)
zwölf (sbst. im dual von **дѣкъ**,
oder im gen. plur. von **десѣте**
abhängig); **три десѣте** dreissig
(sbst. im gen. pl. u. so bei den
zehnern überhaupt); **четыре**
десѣте vierzig; **пѣтъ десѣтъ**
fünfzig u. s. w.

дениѣти, **-ѣѣ**, **-ѣимни** **са** (**дениѣ**
msc., **дениѣ** ntr. wunder) sich
wundern.

дениѣтъ adj. (**дениѣ**, **дениѣ** wunder)
wunderbar, verwunderlich.

дениѣолѣ msc. **διάβολος**, teufel.

дѣлѣотрѣниѣниѣ ntr. (**дѣлѣ** adj.
lang, **трѣниѣти**) μακροθυμία,
langmut.

дѣлѣити, **-ѣѣ**, **-ѣимни** (**дѣлѣ** lang)
lang machen;

продѣлѣити verlängern, aus-
dehnen, **ѣи продѣлѣитерѣѣ**
p. 105 ihr hieltet eine lange
rede.

дѣлѣитѣ adj. (**дѣлѣ** schuld) schul-
dig, verpflichtet.

до prär. c. gen. bis, hin — zu;

до того дѣне bis zu jenem tage;

до смърѣти bis zum tode; **до**

двора bis auf den hof; **прѣити**

до нихѣ hinkommen zu ihnen.

добро-гоѣтѣиѣ adj. fromm (εὖ-
σεβής; **гоѣтѣи**, **-ѣѣ** verehren).

ДОБРО-ПОБѢДНЪ adj. gut siegend
καλίνικος (по-бѣда sieg).

ДОБРО-РОДЪСТВО ntr. (родити, родъ)
vornahme geburt, εὖ-γένεια.

ДОБРЪ adj. gut; **ДОБРЫЙ, ДОБРѢЙШИ,**
ДОБРЫЕ comp.

ДОБРЪ adv. zu **ДОБРЪ**, gut, wohl.

ДОКЛАНЪ (**ДОКЛАНЪ, ДОКОЛАНЪ**) adj.
(vgl. **ДОКЛАТИ**) hinreichend,
genügend, idoneus fähig.

ДОКЛАТИ, -ЛАНЪ, -ЛАНШИ und **-ЛАНЪ,**
-ЛАНШИ ausreichen, hinreichen;
НЕ ДОК. mangeln.

ДОЖИ adv. bis, **ДОЖИ И ДО КОНЬЦА**
bis ans ende.

ДОЖИТИ s. **ЗЪРИТИ.**

ДОМА adv. zu hause.

ДОМЪ msc. haus (gen., loc., dat.
ДОМОУ, g. pl. **ДОМОУ** [u-stamm]).

ДОМЫСАНИ s. **МЫСАНИ.**

ДО-И-ЪДЕЖЕ conj. (s. **ИДЕЖЕ**) bis
(eig. bis wo), so lange als.

ДОСЛАДИТИ, -ЖАЖЪ, -ДИШИ (**ДОСЛА**
fem. verdruss, ärger) ärgern,
beleidigen, misshandeln.

ДОСЛАЖИТИ, -ЖАЖЪ, -ЖАЖШИ (**ДО-**
СЛАДИТИ) kränken, ärgern, be-
leidigen.

ДОСТАТИ s. **СТАТИ.**

ДОСТОЙНЪ adj. (s. **ДОСТОЯТИ**) wert,
würdig, gebührend, zukom-
mend, **НЕСТЬ ДОСТОЙНО** οὐκ
ἔστι es ist nicht erlaubt.

ДОСТОЙНЪ adj. (**ДОСТОЙНЪ**) wert,
würdig; **ДОСТОЙНЪ** (sc. **НЕСТЬ**)
p. 105 δέξιόν ἐστι.

ДОСТОЯНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu
ДО-СТОЯТИ; eig. die gebühr)
das erbe.

Leskien, Handb. d. altbulgar. sprache.

ДОСТОЯТИ s. **СТОЯТИ.**

ДРАГЪ adj. theuer, kostbar.

ДРОУГЪ adj. anderer; **ДРОУЖИ** die
einen, einige; **ДРОУЖИ** — **НИИ**
(**НИИИ**) oder **ИЗУЖИ**, die einen —
die anderen, einige — andere;
ДРОУГЪ ДРОУГА (**ДРОУГЪ ДРОУГОУ**
u. s. w.) einander.

ДРОУГЪ sbst. msc. freund.

ДРОУЖИНА fem. (**ДРОУГЪ**) freund-
schaft (auch als gesamtheit
der genossen).

ДРЪЖАКА fem. (**ДРЪЖАТИ**) herr-
schaft, macht.

ДРЪЖАТИ, -ЖА, ЖИШИ halten;
ОДРЪЖАТИ festhalten, κατέχειν;
ИЗДЪЖАТЬ ОДРЪЖИТЬ mit
einer krankheit behaftet;
ОУДРЪЖАТИ festhalten; **ОУДРЪЖА**
p. 99 fut.

ДРЪЗАТИ, -ЗАЖЪ, -ЗАЖШИ (**ДРЪЗ-НАТИ**)
mutig, getrost sein.

ДРЪЗНАТИ, -НА, -НАШИ (**ДРЪЗЪ** adj.
kühn) sich erkühnen, kühn
sein, frei reden.

ДРЪЗОКАТИ, -ЗОЖЪ, -ЗОЖШИ (**ДРЪЗЪ**
adj. kühn) kühn sein, kühn
handeln, p. 106 — **ЗЪ** нь für
ihn, zu seinem schutze.

ДРЪКОЛЬ msc. knittel, keule.

ДРЕВО ntr. holz.

ДРЕМАТИ, -МАЖЪ, -МАЖШИ schlum-
mern;

ИЗДРЕМАТИ einschlafen.

ДОУНАТИ, -НА, -НАШИ blasen (mit
dem munde).

ДОУХЪ msc. hauch (spiritus), geist
(vgl. **ДЫХАТИ**)

ДОУША fem. (**ДОУХЪ**) seele, leben.

ДЪЛЪ (дѣл) num., fem.-ntr. **ДЪЛЪ**, zwei (flex. §. 64); **ДЪЛЪ** на **десѣте** zwölf; **ДЪЛЪ** **десѣте** (od. **десѣти**) zwanzig.

ДЪЛЪЙ (дѣлѣй) adj. zahlw. doppelt; ntr. **дѣломъ** als subst. zahlw.; на **дѣломъ** **раздѣлѣ** **сѣ** zerriss in zwei (entzwei).

ДЪЖДЪ msc. regen.

ДЪНО ntr. grund, boden.

ДЪСМА fem. brett, tisch.

ДЪШТИ fem., gen. -**штерѣ**, tochter.

ДЪХАННЪ ntr. (sbst. vrb. zu **дъхати**) das atmen (spiritus); atmendes, lebendes wesen.

ДЪХАТИ, -**хѣж**, -**хѣжини** und -**шѣж**, -**шѣжини** atmen, schnauben, wehen.

ДЪРЬ fem. thal, schlucht.

ДЪНЪ msc., gen. **дѣнѣ** (§. 53 anm. 4), tag; **ДЪНЪ** **великъ** festtag; **къ дѣнѣ** (loc.?) Joh. 11, 9 am tage.

ДЪРАТИ (**драти**), **дѣрѣж**, **дѣрсини** schinden, zerreißen;

одѣрати abhäuten;

раздѣрати aus einander reißen, zerreißen; — **сѣ** zerreißen (intrans.);

оудѣрати abscheren. •

ДЪКА fem. jungfrau.

ДЪКЪЦА fem. jungfrau.

ДЪЛАТЕЛЬ msc. (**дѣлѣти**) arbeiter, landmann γεωργός.

ДЪЛАТИ, -**лѣж**, -**лѣжини** (**дѣло**) thun; **сѣдѣлати** verrichten, vollenden; errichten.

ДЪЛѢТИ, -**лѣж**, -**лѣжини** theilen (**дѣлѣ** theil);

раздѣлѣти zertheilen, vertheilen; **раздѣлѣж** Exod. 15, 9 fut.

ДЪЛО ntr. werk; Ap. 9, 36 als es-stamm, gen. pl. **дѣлѣсъ**.

ДЪЛА präp. c. gen., dem regierten worte nachgesetzt: durch, wegen, **кѣрѣ дѣла** p. 105 durch die feinde.

ДЪТИ fem. plur. (i-stamm) kinder.

ДЪТИ, **дѣждѣж**, **дѣждѣжини** (auch **дѣж** **дѣжини**) legen;

къздѣти erheben, ausstrecken;

къздѣждѣжини Joh. 21, 18 fut.;

здѣти auflegen, auferlegen, nötigen;

одѣти umlegen, bekleiden;

прѣдѣти anlegen, anhalten.

ДЪШТИ, **дѣж**, **дѣжини** (**дѣ-ти**) thun;

не дѣи thu nicht, lass; daher

не дѣшти im sinne von „zulassen“ (ἐἶναι), „lassen“; **не дѣшѣ**

исго нти Joh. 11, 44 lasst ihn gehen; **не дѣи нѣм** Joh. 12, 7 lass sie.

Є.

єврейскы adv. auf hebräisch.

єі zahlzeichen, 15 **пѣть** на **десѣте**.

єлѣи msc. ἑλαίων, öl.

єллинѣ msc. ἑλλην, griechen.

єнѣи msc. gr. Αἰνέας.

єновѣ nom. pr. loc. gr. Αἰνών Joh. 3, 23.

єпен'дѣти msc. gr. ἐπενοῦτης.

єфрѣмѣ msc. Ἐφραίμ.

Ж.

ЖАЛОСТЬ fem. (ЖАЛЬ sbst. indecl.
ЖАЛЬ ИСТЬ МНѢ mir ist leid)
betrübniß; **Ж. ДОМОУ Твоего**,
— um dein haus.

ЖАСНАТИ, -НА, -НИИ erschrecken,
stupefieri;

ОУЖАСНАТИ СЯ erschrecken, ob-
stupescere.

-ЖДЕ an pron. u. part. gefügt
(ТЪ-ЖДЕ, ТАКО-ЖДЕ) zur bezeich-
nung der identität, wie lat.
-dem.

ЖЕ part. der hervorhebung (gr.
γε, quidem), dem auszuzeich-
nenden worte unmittelbar
nachgestellt; oft bei pron. u.
part., namentl. durch **НИ-** ne-
gierten, **НИ-НѢТО--ЖЕ, НИ-КОЛИ-**
ЖЕ u. a.; an **И** (er) u. relativen
partikeln bildet es relativa **И-**
ЖЕ, ИКО-ЖЕ; conj. aber, zur
bezeichnung eines leisen gegen-
satzes, demgr. ёт entsprechend.

ЖЕЛАТИ, -ЛА, -ЛАМИ wünschen.

ЖЕНА fem. frau, weib.

ЖЕНИХОВЪ adj. poss. zu **ЖЕНИХЪ**,
des bräutigams.

ЖЕНИХЪ msc. (ЖЕНА) bräutigam.

ЖЕНЬСКЪ msc. (ЖЕНА) weiblich, des
weibes.

ЖЕСТОКЪ adj. hart, grausam.

ЖЕСТИ, ЖЕЖА, ЖЕЖИИ brennen
(trans.);

ЖАЖЕСТИ anzünden; **ЖАЖЕ**
Matth. 27, 7, 3. sg. aor.;

РАЖДЕСТИ (= РАЖ-Ж.) verbren-
nen, glühen.

ЖИВЕНТИ, -ВЛА, -ВИИ lebendig
(ЖИВЪ) machen;

ОЖИВЕНТИ beleben; **ОЖИВЛА** =
ОЖИВЛА p. 98 (§. 33, anm.)

ЖИКОТЬ msc. (ЖИВЪ) leben.

ЖИКОТЪНЪ adj. des lebens, **ЖАЖЕ**
Ж. brod des lebens.

ЖИВЪ adj. (ЖИВ-Ж, ЖИТИ) lebendig.

ЖИДОКНИТЪ msc. jude.

ЖИДЪ msc. jude.

ЖИЛИЩЕ ntr. (ЖИЛЪ, ЖИТИ) woh-
nung.

ЖИТЕЛЪ msc. (ЖИТИ) einwohner.

ЖИТИ, ЖИВЪ, ЖИВЕИИ leben;

ИЖИТИ (= ИЖ-Ж. §. 35, anm. 2)
verleben (im sinne von ver-
brauchen), überhaupt: ver-
brauchen, ausgeben;

ОЖИТИ aufleben, wieder leben-
dig werden; fut. zu **ЖИТИ**
Joh. 5, 25; 11, 25;

ПОЖИТИ ein wenig leben (**МАЛО**
ПОЖИВЪ p. 94);

ПРИ-ИЖИТИ noch dazu aus-
geben, insuper impendere.

ЖИТИСЪ ntr. leben, lebensbeschrei-
bung.

ЖИТО ntr. getreide.

ЖИТИНИЦА fem. (ЖИТЪНЪ adj. zu
ЖИТО) scheuer.

ЖРЪДЪ fem. knittel, keule.

ЖРЪКА fem. opfer (ЖРЪ-ТИ).

ЖРЪТИ (ЖРЪТИ, ЖРЪТИ), **ЖРЪЖ, Ж-**
РЕИИ (ЖРЪЖ, ЖРЕИИ) opfern;
ЖРЪИИ an p. 96 unten: wirst
du opfern?

ЖРЪУСНЪ adj. (ЖРЪУЪ von ЖРЪТИ,

opferer, priester, magier) priest-
sterlich; **СТАРЕЙШИЙ ЖРЪУЪСКЪ**
die oberstender magier (= **КЪ-**
ШЪСКЪ).

ЖРЪЕНІ msc. los.

ЖРЪБА ntr., gen. -**БАТЕ**, füllen; **НА**
ЖРЪБАТЕ (loc.) Joh. 12, 15
(§. 55, anm. 2).

ЖАДАТИ, **ЖИДА**, **ЖИДЕШИ** warten;
ПОЖАДАТИ erwarten, abwarten.

ЖАХАНЕ ntr. coll., plur. zu **ЖАХАЪ**
ЖАХАЪ msc. gerte, stock, stab.

ЖАРЪТИ (**ЖРЪТИ**, s. **ЖРАТИ**), **ЖАРА**,
ЖАРЕШИ opfern.

ЖАРЪТИ (**ЖРЪТИ**), **ЖАРА**, **ЖАРЕШИ**
(**ЖРА**, **ЖРЕШИ**) schlingen;
ПОЖАРЪТИ verschlingen.

ЖАДАТИ, **ЖАЖДА**, **ЖАЖДЕШИ** dürsten;
КЪЖАДАТИ (= **КЪЖ-** §. 35,
anm. 2) **СА** durst be-
kommen, durstig werden.

ЖАДАНЪ adj. durstig.

ЖАТЕА fem. ernte (**ЖАТИ**).

ЖАТИ, **ЖАНЫ**, **ЖАНЫШИ** schneiden,
mähen, ernten.

S.

s zahlzeichen, 6, **ШЕСТЪ**.

Z.

ЗА präp. hinter; c. acc. (richtung)
hinter, dicht dran, an; **ОУДАРИТИ**
ЗА **АЛАНЪ** an die backe schla-
gen; **ЗА** **РАКА** **МАТИ** an der hand
fassen, bei der hand halten;
für (im interesse, zum schutze);
wegen, **ЗА** **СЛОВО** **ЖЕНЪ** Joh. 4, 39
wegen des wortes der frau;
РАДОУЕТЪ СА ЗА **ГЛАСЪ** **ЖЕННИКОЕЪ**
freut sich über die stimme des
bräutigams; **ЗА** **НМ** weswegen,
weil, denn; c. instr. (ort)
ЗА **ВЪСЪМЪ** **СТОМ** hinter allen
stehend.

ЗАКНЕСТЪ fem. (**ЗА-КНА-ТИ** beneiden)
neid.

ЗАКНИТИ s. **КНИТИ**.

ЗАКЪТЪ msc. (**КАТЪ** rat, vertrag)

vertrag, pactum; **НОВЫН** **ЗАКЪТЪ**
das neue testament.

ЗАДАТИ s. **ДАТИ**.

ЗАЖЕШИТИ s. **ЖЕШИТИ**.

ЗАЖИЗАТИ, -**ЗАЖ**, -**ЗАЖШИ** (**ЗА-ЖЕ-**
ШИТИ) anzünden.

ЗАЙМЪ msc. (**ЗА-МАТИ** entnehmen,
leihen) das leihen; **КЪ** **ЗАЙМЪ**
ДАТИ, **ДАЖИТИ** leihen (jemandem).

ЗАКАЛАТИ s. **КАЛАТИ**.

ЗАКАНАМАТИ, -**КАНА**, -**КАНАШИ** (**ЗАКАЛАТИ**)
beschwören; **ЗАКАНАМА** **ТА** **ЕО-**
ГОМЪ **ЖИВЕЛИМА** Matth. 26, 63
bei dem lebendigen gotte; — **О**
ВЕАНЦЪ **СНАЪ** bei der grossen
macht.

ЗАКОНЪ msc. gesetz.

ЗАКОНЪНИКЪ msc. (**ЗАКОНЪНЪ** adj.

zu **законъ**) rechtsgelehrter, gesetzkundiger.

законѣхъ **н** **исъхъ** **н** **исъхъ**.

законѣхъ **н** **исъхъ**.

законѣхъ **н** **исъхъ**.

законѣхъ fem. gebot (vgl. **пока-дѣхъ**).

законѣхъ **н** **исъхъ**.

законѣхъ **н** **исъхъ**.

законѣхъ fem. stern.

законѣхъ adj. poss. zu **Зεβεδαίος**, des Zebedäus.

земли, älter **земли**, **земли**, fem. erde, land.

земли adj. (**земли**) irdisch.

зима fem. winter.

зимни adj. winterlich.

златица fem. (**злато**) goldstück.

злато ntr. gold.

злакъ fem. galle.

змея fem. Schlange.

змѣи adj. ausmyrrhen, **σμύρνης**.

знаменати, -**на**, -**на** mit einem Zeichen (**знама**, -**ме**) versehen, bezeichnen, besiegeln (obsignare); **καταλαίου** p. 172, dies hat aber dort den Sinn von **καταλίζω**, wie das Nik. ev. auch übersetzt; andeuten; **назнаменати** andeuten.

знаменати ntr. (**знама**, gen. -**ме**) zeichnen; **зна-ти** zeichnen.

знати, -**на**, **зна** kennen;

нознати erkennen.

зрно ntr. Korn.

звати, **зовѣ**, **зовѣ** rufen, laden;

кзвати (= **кз-з**. §. 40) aus- rufen;

нозвати berufen, einladen;

прнзвати herbeirufen, zu sich rufen.

зло-дѣ msc. übelthäter, ver- brecher (**дѣ**).

зло-теорѣ, -**рѣ**, -**рѣ** (**тео- рѣ**) **κακουργεῖν**, übel thun.

злы adj. böse, schlecht.

злы adv. zu **злы**, übel, in schlim- mer Weise.

зидати, **зидѣ**, **зидѣ** bauen; **сзидати** aufbauen, erschaffen.

зирѣ (**зирѣ**), **зирѣ**, **зирѣ** schauen, blicken;

кзирѣ (**кз-з**. §. 40, oder **кз-**) aufblicken, anblicken;

дозирѣ bis hinsehen, mit dem blick erreichen, erblicken.

прозирѣ hervorblicken, auf- blicken **αναβλέπειν**, das ge- sicht wieder bekommen;

офзирѣ (vrb. perf.) erblicken; oft als fut., vgl. Joh. 16, 16

кнѣ als präs., **офзирѣ** „ihr werdet sehen“ als fut.

зело adv. sehr, heftig.

зати msc., gen. -**ти**, schwieger- sohn; bräutigam.

зѣбъ msc. Zahn.

Н.

н conj. und, auch; **н** — **н** sowohl — als auch.

н pron. 3. pers. er (§. 66).

н-бо conj. denn.

НГЕМОНОКЪ adj. poss. zu **НГЕМОНЫ**;
КОНИИ НГЕМОНОКИ soldaten des
statthalters.

НГЕМОНЫ msc. gr. ἡγεμών, präfect,
statthalter.

НГОУМЕНЪ msc. gr. ἡγοούμενος, abt.

ИДЕ-ЖЕ conj. wo (**ИДЕ** interrog.
wo), **ИДЕ-ЖЕ АШТЕ** ὅπου ἐάν wo
auch immer (s. **АШТЕ**).

ИЖДЕ conj. wo.

ИЖДЕНЪ s. unter **ГЪНАТИ**.

ИЖДЯТИ s. **ЖЯТИ**.

И-ЖЕ pron. rel. welcher, der (§. 66);

ИМЪЖЕ instr. sg. als conj. dass,
weil; **ИЖЕ** übersetzt bisweilen
den griech. artikel: **ИЖЕ ТОЛЬ**
СТРАШНИИ p. 106 die so furcht-
samen.

ИЗ-БЯКИТИ, -**КЪ**, -**КИШИ** befreien,
erlösen (caus. zu **ИЗ-БЪТИ** u. a.
frei werden); **ИЗБЯКИТЬ** p. 102 fut.

ИЗБЯТИ s. **БЯТИ**.

ИЗБЪТИ s. **БЪТИ**.

ИЗБЪТЪКЪ msc. (**ИЗБЪТИ**) über-
bleibsel.

ИЗБЪРАТИ s. **БЪРАТИ**.

ИЗЧЕСТИ s. **ЧЕСТИ**.

ИЗЧАЛУНТИ s. **ЧАЛУНТИ**.

ИЗЧАШТИ s. **ЧАШТИ**.

ИЗХОДИТИ s. **ХОДИТИ**.

ИЗКОЛИТИ s. **КОЛИТИ**.

ИЗКРЪЯТИ s. **КРЪЯТИ**.

ИЗ-КЪСТЬ adj. (**КЪД-ЯТИ**) gewiss,
sicher.

ИЗКЪСТЪНЪ adj. gewiss.

ИЗКЪСТЪНЪ adv. zu **ИЗКЪСТЪНЪ**.

ИЗГОНИТИ s. **ГОНИТИ**.

ИЗКЪШТАТИ s. **КЪШТАТИ**.

ИЗГЪНАТИ s. **ГЪНАТИ**.

ИЗГЪМЕНЪТИ s. **ГЪМЕНЪТИ**.

ИЗЯТИ s. **ЯТИ**.

ИЗЯКИТИ s. **АКИТИ**.

ИЗЯЧЕСТИ s. **ЛЯЧЕСТИ**.

ИЗЯЧЯТИ s. **МЯЧЯТИ**.

ИЗЯЧЯНИТИ s. **МЯЧЯНИТИ**.

ИЗЧЕСТИ s. **ЧЕСТИ**.

ИЗОБИЛОКАТИ, -**ЛОУЖЪ**, -**ЛОУЖИШИ**
(**ОБИЛЪ** reichlich) sich ver-
mehrten, sich vergrößern; ge-
deißen, wachsen.

ИЗОБРАЧЕСТИ s. **ОБРАЧЕСТИ**.

ИЗРАНАТИНИНЪ msc. Israelit.

ИЗРАИЛЬ, **ИЗДРАИЛЬ** (§ 47) msc.
Israel.

ИЗРАИЛЕЦЪ, **ИЗДРАИЛЕЦЪ** adj. poss.
zu **ИЗРАИЛЬ**, **ИЗДР.**, **СЫНИ ИЗРА-**
ИЛЕКИ söhne Israels.

ИЗЪ praep. c. gen. aus; **КЪСТАТИ**
ИЗЪ МРЯТЫНЪХЪ auferstehen
von den todten.

ИЗЪХОДИТИ s. **ХОДИТИ**.

ИЗЧЕСТИ s. **ЧЕСТИ**.

ИЗАТИ s. **ЯТИ**.

ИЛИ (и-ли) conj. oder; in doppel-
fragen wie lat. an.

ИЛИЦА msc. Ἰλλίαζ.

ИМАТИ, **ИМАЖЪ**, **ИМАЖИШИ** (**ИМАТИ** —
ЈАМАТИ, vgl. **ЯТИ**, **ИМЪ** — **ЈАМЪ**)
ergreifen, fangen; **КАРЪ ИМАТИ**
(vgl. **КАРЪ ЯТИ**) glauben fas-
sen, glauben;

КЪЗНИМАТИ, **КЪЗЕМАЖЪ** aufnehmen,
auf sich nehmen; **ДО КОЛЪ**
ДОУША ИША КЪЗЕМАЖИШИ Joh.
10, 24 übers. ἕως τότε τὴν
ψυχὴν ἡμῶν αἰρεῖς (d. i. wie
lange hältst du uns hin);
ПРИИМАТИ annehmen, empfangen.

ИМѢННОЕ ntr. (subst. vrb. zu **ИМѢТИ**)
habe, besitzthum.

ИМѢТИ, -**МѢ**, -**ИМѢШИ** und **ИМѢ**
(**ИМѢ**), **ИМѢШИ** (§ 92) haben;
с. infin. umschreibt es das fu-
turum, Matth. 26, 29 **ИМѢ**
ИТИ ich werde trinken.

ИМѦ ntr., gen. -**МЕНЕ**, name; instr.
ИМЕНѢМЪ mit namen, namens.
ИМѦ s. **ИТИ**.

ИНОГДА adv. (**ИНѢ**) zu anderer zeit,
ehmals.

ИНѢ pron. anderer; **ИНѢ** — **ИНѢ**
der eine — der andre; **ИНИ** die
einen, einige; **ИНИ** — **ДРОУЗИИ**
die einen — die anderen; **ИНИ** —
ПРОУИИ die einen — die übrigen;
КЪ ИМѢ in einem fort,
auf immer.

ИНАДОУ adv. (**ИНѢ**) anderswo.

ИОАННОУ adj. poss. zu **ИОАНѢ**, des
Johannes.

ИОАНѢ msc. Johannes.

ИОНѦ msc. Jonas.

ИОННИѢ adj. poss. zu **ИОНѦ**, des
Jonas; **ИОННИѦ** **ПРИѢ**ЛѦ ein
vom Jonas hergenommenes
gleichniss.

ИОНИѢ fem. 'Ιὸνπη.

ИОРДАНИѢ, **ИОРДАНИѢ** msc. 'Ιὸρδανος,
Jordan.

ИОСИФѢ adj. poss. zu **ИОСИФѢ**,
des Joseph.

ИОСИФѢ msc. 'Ιωσήφ, Joseph.

ИСАИИ, **ИСАИИ** msc. 'Ισαίας, Esaias.

ИСКАРИОТАСКѢ adj. 'Ισχαριώτης.

ИСКАТИ, **ИСТИѢ**, **ИСТИЕИ** (§ 35,
anm. 1) suchen, с. gen. obj.

ИСКАЛИШЕ **ПОДОБѢ**ЛѦ **ВРЕМЕНЕ**
Matth. 26, 16;

КЪЗНИСКАТИ aufsuchen; **КЪЗНИ-**
ИТЕТЕ Joh. 8, 21; 13, 33
ζητήσετε, ihr werdet suchen.

ИСКАЛТИ s. **КАЛТИ**.

ИСКОНИ adv. (**КОНИ** altes subst.
„anfang“, vgl. **КОНИѢ**; eig. **ИЗЪ**
КОНИ) von anfang an, am an-
fang, ἐν ἀρχῇ Joh. 1, 1.

ИСКОНАТИ s. **КОНАТИ**.

ИСКРѢНѢ adj. der nächste (**ИСКРѢ**
adv. nahe).

ИСКОУПИТИ s. **КОУПИТИ**.

ИСКОУСИТИ s. **КОУСИТИ**.

ИСКОУШАТИ s. **КОУШАТИ**.

ИСПЛѢНИТИ s. **ПЛѢНИТИ**.

ИСПЛѢНѢ adj. indecl. (**ПЛѢНѢ**) voll
(с. gen. der sache).

ИСПЛѢНИМНИЕ ntr. (subst. vrb. zu
ИСПЛѢНИТИ) fülle.

ИЗНОВѢДАТИ s. **ПОВѢДАТИ**.

ИСПРАКТИ s. **ПРАКТИ**.

ИСПРОСИТИ s. **ПРОСИТИ**.

ИСПРѢКА adv. (= **ИЗЪ** **ПРѢКА**) von
anfang an, von alters her.

ИСПОУСТИТИ s. **ПОУСТИТИ**.

ИСПЫТАТИ s. **ПЫТАТИ**.

ИСТЕШТИ s. **ТЕШТИ**.

ИСТИНА fem. wahrheit; **КЪ ИСТИНѢ**
in wahrheit, wahrlich.

ИСТИНѢНѢ adj. wahrhaftig; poss.
zu **ИСТИНѢ**: **ОУСТАВЛЕННИЕ ИСТИ-**
ННОЕ p. 105 feststellung der
wahrheit; **ДОУХЪ ИСТИНѢНѢ** der
geist der wahrheit.

ИСТИНѢНѢ adv. zu **ИСТИНѢНѢ**.

ИСТОЕЪ adj. wahr, wahrhaft; **И-**
СТОЕЪ **ИСТЬ** Joh. 10, 20

I.

ī zahlzeichen, 10, десѣтъ.

искоуѣсѣтъ adj. poss. zu искоуѣсъ.

искоуѣсъ, искоуѣсъ, искоуѣсъ msc.
'Ιησοῦς, Jesus.

K.

кѣ zahlzeichen, 20, двѣ десѣте.

кѣзати, кѣжѣ, кѣжени zeigen;

нокѣзати (auch -зѣжѣ) herzeigen, aufweisen, beweisen; erzeugen (нокѣзѣ о мѣнѣ er erzeugte an mir); нокѣзѣтъ Joh. 5, 20 einmal praes., das andre mal fut., zu letzterem vgl. нокѣжѣ imper. Joh. 14, 9;

сѣкѣзати (auch -зѣжѣ) anzeigen, befehlen; erklären, verdolmetschen; сѣкѣжѣ Ap. 9, 16 fut.; ebenso Joh. 17, 26.

кѣзѣти, -жѣ, -зѣжѣ verderben;

нокѣзѣти dass.; нокѣжѣтъ aussätzig (vgl. нокѣзѣ lepra, aussatz).

кѣнѣфа msc. Καίφας.

кѣко part. interr. wie.

кѣкъ adj. pron. wie gross, quantus.

кѣмениѣ ntr. coll. gestein; plur.

zu кѣмѣ, die steine, felsen.

кѣмениѣ msc. s. кѣмѣ.

кѣмо part. interr. und rel. wohin.

кѣмѣ msc., gen. -мениѣ, u. кѣмениѣ stein.

кѣмѣтъ adj. steinern (кѣмѣ), стѣна

кѣмѣтъ felswand.

кѣперѣклоуѣтъ msc. Каперναούμ.

кѣмѣнѣ ntr. (кѣна fem. bild, statue) statue, götzenbild.

кѣрѣкѣна, кѣрѣкѣна fem. gr. χορ-
βανᾶς, opferkasten.

кѣслѣти, -слѣжѣ, -слѣжѣни (s. нос-кѣти)
berühren;

нокѣслѣти сѣ anrühren, c. loc.
ohne praepos. z. b. Joh. 4, 9.

кѣмѣти, кѣжѣ, кѣжѣни сѣ reue fühlen;

рѣсѣмѣти сѣ bereuen.

кѣдрѣсъкъ adj., нѣтѣтъ к. χεῖμαρος
τῶν Κέδρων.

кѣрѣнѣтъкъ adj. κυρηναῖος, kyre-
nāisch.

кѣслѣриѣ fem. Caesarea.

кѣслѣръ msc. καῖσαρ, der römische
kaiser.

кѣ zahlzeichen, 27, двѣ десѣте
и сѣдѣмѣ; als ordinalzahl двѣ
десѣте и сѣдѣмѣ(иѣ).

кѣфа — χηφᾶς Joh. 1, 43.

кѣлѣкѣти, -кѣжѣ, -кѣжѣни (кѣлѣкѣти)
neigen; — сѣ c. dat. sich neigen

vor jem., verehren, anbeten;

нокѣлѣкѣти сѣ (s. нокѣлѣкѣти сѣ)
c. dat. verehren, anbeten.

кѣлатѣ (= *кѣлатѣ), нѣлѣжѣ, нѣлѣжѣни
stechen;

зѣкѣлатѣ erstechen, schlachten;

исѣкѣлатѣ schlachten, abschlachten.

кѣкѣстѣръ msc. (кѣкѣстѣ verläum-
dung, кѣкѣстѣти, -штѣжѣ, -штѣ-

ши verläumdten) verläumder, ankläger.

КЛЕОПОНЪ adj. poss., des Kleopas (Κλεοπάς).

КЛОНИТИ, -НИЖ, -НИШИ neigen; — **СА** sich neigen;

ПОКЛОНИТИ СА sich verneigen (προσκυνεῖν), с. dat. vor jemandem —, verehren, anbeten; — **НА КОЛѢНОУ** γονυπετεῖν niederknien; **ПОКЛОНИЖ СА** р. 96 fut., **ПОКЛОНИТЕ СА** Joh. 4, 21, **ПОКЛОНАТЬ СА** Joh. 4, 23 ebenso;

ПРѢКЛОНИТИ vorbeugen, beugen (**КОЛѢТЕ**, **ГЛѢЖ**);

ОУКЛОНИТИ abwenden; — **СА** sich abwenden, entweichen, с. dat.: **НАРОДОУ** Joh. 5, 13.

КЛѢТЬ fem. zimmer, zelle.

КЛЮУТИ, -УЖ, -УШИ **СА** sich ereignen (συμβαίνειν); **КЛЮУТЬ МН СА** es ereignet sich mir, ich soll, muss.

КЛѢТЕХ fem. (**КЛАТИ**) fluch.

КЛАТИ, **КЛѢЖ**, **КЛѢШИ** verfluchen; **КЛАТИ СА** sich verfluchen, schwören;

ПРОКЛАТИ verfluchen.

КОГДА, **КѢГДА** adv. wann.

КОЖА fem. haut, fell.

КОЗЛА ntr., gen. -**ЛАТЕ**, (demin. zu **КОЗЛАХ**) böcklein.

КОЛЕСНИЦА fem. (**МОЛО**, st. **КОЛЕС**-, **рад**, adj. **КОЛЕСНЫХ**) wagen.

КОЛИ adv. interr. u. indef. wann, irgend wann (quando, aliquando).

КОЛИЖДО part., an relativa ge-

fügt — lat. - cunque, **ИЖЕ КОЛИЖДО** quicunque.

КОЛИКЪ adj. pron. interr. u. relat. wie viel, wie gross, quantus; **КОЛИКО** ntr., с. gen., **КОЛИКО ЛѢТЪНИКЪ** Luc. 15, 17 wie viele tagelöhner.

КОЛЫИ adv. (vgl. **КОЛЬ** adv. quantum) wie sehr, wie viel.

КОЛѢ adv. wann (vgl. **КОЛИ**); **ДО КОЛѢ** bis wann, wie lange.

КОЛѢНО ntr. knie.

КОМОЕХ msc. korb.

КОНЬ msc. pferd.

КОНЫЦЬ msc. ende.

КОНЫУАТИ, -УЛИЖ, -УЛЕСИ (**КОНЫЦЬ**) enden;

СЪКОНЫУАТИ beenden, erfüllen; — **СА** sich vollenden, sich erfüllen; enden (sterben).

КОНЫНИА fem. (**КОНЫЦЬ**) ende.

КОПАТИ, -ПАЖ, -ПАШИ graben; **ИСКОПАТИ** ausgraben.

КОПИЕ ntr. lanze.

КОРЛЕЦЬ msc. (dem. zu **КОРЛЕХ**, **КОРЛЕХ**) kahn.

КОРЛЕХ, **КОРЛЕХ** msc. schiff.

КОРЛЕШНИКЪ msc. (adj. **КОРЛЕШНЪ** zu **КОРЛЕХ**) schiffer; **СТАРЕШНИА КОРЛЕШНИКОУХ** schiffshauptmann (dat. beim subst., wie oft).

КОРИСТЬ fem. beute.

КОРИТИ, -РИЖ, -РИШИ misshandeln, schmähen;

ОУКОРИТИ misshandeln, schmähen, schelten; **ОУКОРИЕНЪ** geschmäht, daher: schmähhlich, schändlich.

КОСИАТИ, -ИЖ, -ИШИ berühren;

прикоснѣти са anrühren, c. loc. ohne praepos.; **не прикоснѣ** са **къ** **къ** er rührte ihn nicht an.
кость fem. knochen; plur. **кости** gebeine.
которѣи pron. rel. welcher; **аште** κ. εἰς τις, εἰ τις, ὅς τις.
кошери fem. korb.
кошь msc. korb.
край msc. rand.
кракии adj., **кранико** **мѣсто** κρανίου τόπος schädelstätte.
красити, -шѣ, -сини (**краса** fem. schönheit, eig. farbe) schmücken;
оукрастити ausschmücken, schmücken.
красти, **крадѣ**, **крадѣши** stehlen; **оукрасти** wegstehlen (vrb. prf. zu **красти**).
кратѣ msc. (и-st.) in три u. s. w. **краты** drei u. s. w. mal.
кромѣшнѣ adj. (**кромѣ** adv. fern, ausser) äusserst.
крѣвь fem. (§ 56, anm. 1) blut.
крѣмити, -мѣж, -мини nähren.
крыти, **крыж**, **крыжѣши** decken, bergen;
открыти enthüllen (ἀποκαλύπτειν);
покрыти bedecken, zudecken, verbergen;
съкрыти verbergen, verstecken.
крѣстити, -штѣ, -стини taufen;— са **гетauft** werden, sich taufen lassen.
крѣстини msc. christ.
крѣстини adj. christlich.

крѣсть msc. kreuz.
крѣстити, -штѣж, -штѣжѣши (**крѣ-стѣти**) taufen.
крѣпити, -плѣж, -пини (**крѣпѣ**, **крѣпѣжѣ**) stärken;
оукрапити dass.;— са **сich** wieder stärken, sich erholen.
крѣпость fem. (**крѣпѣ** stark) stärke, kraft.
крѣпѣжѣ adj. (**крѣпѣ**) stark, kräftig, heftig.
коупити, -плѣж, -пини kaufen; **искоупити** loskaufen.
коупальжѣ adj. zu **коупам**, **домѣ** **коупальжѣ** kaufhaus.
коупам fem. (**коупити**) kauf, kaufgeschäfft.
коупѣ msc. haufen; **къ коупѣ** zusammen, zugleich.
коурѣ msc. hahn.
коусити, -шѣ, -сини (nur in compos.) schmecken;
къ коусити kosten, c. gen.; **искоусити** versuchen (ausprobieren).
коуци fem. (irgend eine speise).
коушати, -штѣж, -штѣжѣши са (**коу-сѣти**) versuchen;
искоушати (vgl. **искоусити**) versuchen, erproben;
покоушати са **den** versuch machen, unternehmen.
къ praep. c. dat. zu, bei verb. dic. **глаголати** **къ** **исмоу** zu ihm sagen; bei verb. der bewegung **принити** **къ** **исмоу** zu ihm kommen, u. s. w.; **къ томоу** dazu, ferner; **къ томоу** и dazu auch; **къ томоу** не ferner nicht,

nicht mehr; **иште къ сѣмоу**
noch dazu.

къда v. **когда**.

къде adv. interr. wo.

къ-ждо (къждо) pron. (§ 66) jeder;

идинъ къждо ein jeglicher,
jeder einzelne.

кънига (книга) fem. buch, schrift.

къниженикъ msc. (**кънижъ** adj.
zu **кънига**) γραμματέας, schrift-
gelehrter.

къназь (кназь) msc. fürst.

късѣнъти, -нѣ, -ниши (късѣнъ
langsam) зѣгърн.

къ-то pron. interr. wer (§ 66),
indef. irgend wer, τις; да **къто**
ἵνα τις Joh. 15, 13.

къкълѣти, -ѣлѣ, -ѣлѣши (къ-ти)
schütteln, **галѣомъ** den kopf sch.;
помѣкѣти dass.

къи pron. interr. welcher, qualis,
quis (§ 68).

къдоу adv. interr. u. relat. woher;
отъ къдоу von woher.

къѣлѣ fem. (**къѣлѣти** baden) bade-
platz, teich; Joh. 5, 2 entspricht
на **оуѣлѣ къѣлѣ** nicht dem gr.
ἐπὶ τῇ προβατικῇ (sc. πύλῃ) κο-
λυβήθρᾳ, indem **къѣлѣ** (loc.)
mit dem adj. **оуѣлѣ** verbun-
den ist.

къ zahlzeichen, 29, **дѣлѣ десѣте**
и **десѣтъ**, als ordinalz. **дѣлѣ**
десѣте и **десѣтъ**.

Л.

л zahlzeichen, 30, **три десѣте**.

лазарѣ msc. Λάζαρος.

лазѣти, -жѣ, -зѣши kriechen,
ѣлазѣти hineinkriechen, ein-
steigen;

прѣлазѣти übersteigen.

лакѣтъ msc., gen. -тъ (z. th. conson.
flektiert, gen. plur. **лакѣтъ**),
ellenbogen, elle.

лаинѣ fem. wange; **оудѣрѣти** за
лаинѣ Matth. 26, 67 βαπτίζειν.
лаинѣскѣ adv. (adj. **лаинѣскѣ**)
auf lateinisch.

лѣкѣтъ, лѣкѣтъниъ, plur. лѣкѣтъ-
тъ, msc. λευίτης, leuit.

лѣдѣ msc. eis; loc. **лѣдѣ** u. **лѣдоу**.

лѣгеомъ msc. λεγεών, legio.

лѣитѣи msc. linteum, leintuch.

лѣжѣти, -жѣ, -жѣши (w. **лѣг** in
лагѣ, лѣитѣи) liegen;

кълажѣти ἀνακείσθαι, zu tische
liegen;

прѣлажѣти c. loc. ohne praep.
(eig. jemandem anliegen) sor-
gen für—.

лѣтѣти, лѣтъѣ, лѣтъниши fliegen;
кълаѣтѣти auffliegen, — на небѣ
gen himmel.

лѣштѣ, лагѣ, лѣжѣши sich legen;
кълаѣштѣ sich niederlegen, sich
zu tische legen (vgl. **кълаѣ-**
жѣти).

ам conj. oder; part. interr., ge-
wöhnl. dem ersten worte des
fragesatzes nachgestellt, fast
wie lat. ne gebraucht, aber

auch nach fragepronomen und frageadverbien; **АН** — **АН** in der doppelfrage: utrum — an; **АН** leitet den conditionalen vordersatz ein: **ИМАТЕ АН СТРАЖА**, **ОУТЕРЬДИТЕ**, habt ihr eine wache, so versichert; **ИМТЕ АН** s. unter **ИМТЕ**.

АННЪ msc. chor.

АНСТЪ msc. blatt.

АНТРА fem. gr. λίτρα.

АНХЪ adj. grundbed. wohl „schief, ungerade“, daher einmal „drüber hinaus, nimius, überflüssig“, **ИС-АНХА** übermässig; zweitens: „nicht treffend, nicht erreichend, ermangelnd, privatus.“

АНЧЕ ntr., gen. **АНЧА**, plur. **АНЧА** u. **АНЧЕСА**, gesicht, antlitz; **НЕ СЪДИТЕ НА АНЧА ΜΗ ΧΡΙΝΕΤΕ ΚΑΤ' ὄψιν** Joh. 7, 24.

АНУНТИ, -**УЖ**, -**УНИИ** bekannt machen, verkünden;

ОБАНУНТИ anzeigen, anklagen, beschuldigen; **ОБАНУНТЬ** Joh. 16, 8 fut.

АНШАТИ, -**ШАЖ**, -**ШАЖИИ** berauben, (**АНШТИ** zu **АНХЪ** in der bedeutung „privatus“); — **СА** mangel leiden.

АНШЪ, best. **АНШНЪ**, fem. **АНШНИИ**, ntr. **АНШЕ** comp. zu **АНХЪ**; **АНШЕ ИМАТИ** überflüssig haben, zur genüge haben.

АНШТИ, **АШЖ**, **АШЖИИ** giessen (vgl.

ПРО-АН-ТИ, -**АНЖ**, -**АНЖИИ**);

ЕЛАНШТИ eingiessen, hineingiessen;

ЕЛАНШТИ aufgiessen;

ИЗАНШТИ ausgiessen; — **СА** sich heraus ergiessen;

ПРОИШТИ vergiessen.

АНΘΟСТΡΟΥΤЪ msc. gr. λιθόστρωτον.

ЛОБЪЗАТИ, -**ЖА**, -**ЖЕШИ** küssen.

ЛОБЪЗАТИ, -**ЖАЖ**, -**ЖАЖИИ** (-**ЖА**, -**ЖЕШИ**) küssen;

ОБЛОБЪЗАТИ καταφιλεῖν (vgl. abküssen), öfter küssen.

ЛОЖИТИ, -**КАЖ**, -**ЕНИИ** fangen (jagdtiere, fische).

ЛОЖЕ ntr. (w. **ЛЕР**, s. **ЛЕШТИ**) lager.

ЛОЖИТИ, -**ЖА**, -**ЖИИ** legen (w. **ЛЕР**, s. **ЛЕШТИ**);

ЕЛЛОЖИТИ einlegen, hineinlegen;

ЕЛЛОЖИТИ auflegen, auferlegen; anlegen, beilegen; **ЕЛЛОЖИМЪ НА ТЯ** p. 95 wir werden dir auferlegen; **ИЗЪЕЛЛОЖИМЪ** **НА** **НЪ** wurden ihm beigebracht habend;

ОБЛОЖИТИ (**ОБЛОЖИТИ**) umlegen, auflegen;

ПОДЛОЖИТИ unterlegen;

ПОЛОЖИТИ hinlegen, -setzen, -stellen; auflegen; hingeben (das leben für etc.);

ПОЛОЖА Joh. 13, 37, **ПОЛОЖИИ** Joh. 13, 38 futura;

СЪЛОЖИТИ zusammenlegen, vereinigen; — **СА** sich zusammenthun, sich vereinigen.

ЛОЖА fem. weinstock, rebe.

ЛОЖЪНЪ adj. zu **ЛОЖА**; **ПЛОДЪ ЛОЖЪНЪ** Matth. 26, 29 die frucht der rebe.

ЛОЖИТИ, -**КАЖ**, -**НИИ** brechen;

ЛОЖИТИ, -**КАЖ**, -**НИИ** brechen;

ПРЪЛОМНИТИ durchbrechen, zerbrechen;

СЪЛОМНИТИ zusammenbrechen, zerbrechen (confringere).

ЛОНО ntr. schoss (gremium).

ЛОУНА fem. mond.

ЛЪГАТИ, ЛЪЖА, ЛЪЖИШИ lügen;

СЪЛЪГАТИ zusammenlügen, erlügen.

ЛЪЖА fem. lüge.

ЛЪЖЪ adj. lügnerisch, erlogen;
 subst. msc. lügner.

ЛЪГЛИВИ fem., gen. -НИЪ, (ЛЪГЪ-НЪ leicht) erleichterung, trost.

ЛЪПЪТИ, -ЛЪПЪ, -НИШИ kleben (intrans.), hängen bleiben.

ЛЪСТНИТИ, -ШТЪ, -СТИШИ (ЛЪСТЬ) betrügen;

ПРЪЛЪСТНИТИ dass.

ЛЪСТЬ fem. list, betrug.

ЛЪСТЬЦЪ msc. betrüger.

ЛЪВЪ adj. link, **ЛЪВА** (sc. **РАВА**) die linke (hand).

ЛЪНИТИ, -НИЪ, -НИШИ **СА** träge (ЛЪНЪ) sein;

ОБЪЛЪНИТИ **СА** zögern.

ЛЪНЪ adj. angemessen; **ЛЪНО** **ИСТЬ** oportet, decet.

ЛЪСТИ, ЛЪЗЪ, -ЗЕНИ (vgl. **ЛЪЗУТИ**) schreiten (gradi), gehen;

КЪЛЪСТИ hineingehen, einsteigen;

ИЗЪЛЪСТИ aussteigen;

СЪЛЪСТИ herabkommen, herabsteigen.

ЛЪТО ntr. jahr.

ЛЪТЬ fem., in **ЛЪТЬ** **ИСТЬ** u. **ЛЪТНЪ** **ИСТЬ** es ist möglich.

ЛЪЖЪ s. **ЛЪЖИТИ**.

ЛЮБИТИ, -БАЖЪ, -БИШИ lieben (**ЛЮБЪ** lieb);

КЪЛЪЮБИТИ lieb gewinnen, lieben; **КЪЛЪЮБАЖЪ** Joh. 14, 21 fut., u. öfter so.

ЛЮБО part. an pron. interr. oder relat. verallgemeinernd, -cunque, -libet, **КЪТО** **ЛЮБО** wer auch immer; **ЛЮБО** **И** **ИДИНЪ** p. 98 unten „wenn auch nur einen.“

ЛЮБО-ДЪНЦЪ fem. buhlerin (vgl. das nächste w.).

ЛЮБОДЪВНИКЪ ntr. (subst. vrb. zu **ЛЮБОДЪВАТИ** huren, ehebrechen) hurerei, ehebruch.

ЛЮБО-НИШИТЬ adj. φιλό-πτοχος, die armen liebend.

ЛЮБЫ fem., gen. -БЫЕ, liebe.

ЛЮДНЪ msc. plur. (i-st.) leute, volk.

ЛЮДСКЪ adj. dem volke angehörend, volks-, **СТАРЪЦИ** **ЛЮДСКИ** die ältesten des volkes, die volksältesten.

ЛЮТЬ adj. bitter, grausam.

ЛАГЪ s. **ЛАСИТИ**.

ЛЪЖУТИ, -ЪЖЪ, -УНИШИ trennen;

ОТЪЛЪЖУТИ abtrennen, trennen, ausschliessen; — **СЪБОРИШЪ** Joh. 9, 22 von der synagoge.

ЛЪДА fem. Lydda.

М.

МАГДАЛЫНИ fem., gen. -ни, Μαγδαλήνη.

МАЗАТИ, -жж, -жени schmieren, salben;

ПОМАЗАТИ besalben, bestreichen.

МАЛО-ВРЕМЯНЫЪ adj. (время) kurzzeitig, vergänglich.

МАЛО-МОШЪ msc., gen. -ти, (wenig kraft, **МОШЪ**, habend, ἀρρωστος) arm, bettler.

МАЛЪ adj. klein; **МАЛО** ntr. adv. wenig, ein wenig; **КЪ МАЛЪ** in kurzem.

МАНАСТЫРЪ msc. monasterium, kloster.

МАНЫЯ, **МАНА** fem. μάννα.

МАРИНЫЪ adj. poss. zu **МАРИЯ**, der Maria.

МАРИЯ fem. Maria.

МАРТЪ msc. monat märz (martius).

МАСЛО ntr. öl, salbe.

МАТИ fem., gen. -тере, mutter.

МЕЖДУ adv. und praep. с. acc. (richtung), с. instr. (ort) zwischen; **МЕЖДУ СИМЪ** während dessen.

МЕСИЯ msc. μεσσίας.

МЕТАТИ, **МЕШТА**, **МЕШЧЕНИ** werfen;

ОТЪМЕТАТИ abwerfen, wegwerfen; — **СА** с. gen. sich abwenden von —, verläugnen (vgl. **ОТЪКРАШИТИ СА**);

СЪМЕТАТИ herabwerfen.

МИЛОКАТИ, -ЛОУЖЪ, -ЛОУЖЕНИ (**МИЛЪ**) bemitleiden, mitleid haben mit — (с. acc. obj.);

ПОМИЛОКАТИ vrb. perf., vgl. **СКАТЫНИХЪ МОЛНТЪЛИИ ДА ПОМИЛОКАНИ БЪДЕМЪ** **НАСН** mögen wir alle durch die gebete der heiligen begnadet werden (gnade finden).

МИЛОСРЪДОКАТИ, -ДОУЖЪ, -ДОУЖЕНИ (**МИЛО-СРЪДЪ** mitleidig) mitleidig sein; mitleid, erbarmen fühlen.

МИЛОСТЬ fem. (**МИЛЪ**) erbarmen, mitleid; almosen.

МИЛЪ adj. erbarmenswert, mitleidenswert; **МИЛЪ МИЪ БЫСТЬ** sie hatten mitleid mit ihm.

МИМО adv. vorbei, vorüber; — **ИТИ** vorbei gehen.

МИРЪ msc. frieden.

МИРЪ msc. welt; loc. **КЪ МИРОУ** **СЕМЪ** р. 101; **ЕСЪ МИРЪ** oft für **ὁ κόσμος**.

МЛЪКА fem. das murren, gemurmel.

МЛЪНИИ fem. blitz.

МЛЪУАТИ, -УЖЪ, -УЖЕНИ schweigen, verschweigen;

ОУМЛЪУАТИ verstummen.

МЛЪУАНИИ ntr. (sbst. vrb. zu **МЛЪУАТИ**) das schweigen, die stille.

МОАКИТЬСЯ adj. moabitisch.

МОЙ, **МОА**, **МОЕ** pron. poss. I. pers. mein.

МОЛНТА fem. (**МОЛНТИ**) gebet.

МОЛНТИ, -ЛЪ, -ЛИШИ bitten; — **СА** beten;

ПОМОЛАНТИ **СА** vrb. perf.; **ДОНЪ-ДЕЖЕ ПОМОЛЪ** **СА** Matth. 26,

36 bis ich gebetet haben werde;
ОУМОЛЯТИ erbitten; **ОУМОЛѦ**
 Joh. 41, 16 ἐρωτήσω.
МОРЯТИ, -РЯ, -РНИИ (**МОРЪ** tod;
МЪР-ЯТИ) tödten;
ОУМОРЯТИ vrb. perf. ertödten.
МОРЬСКЪ adj. (**МОРЬ**) meer-, **КОДА**
МОРЬСКИИ das meerwasser.
МОРЬ ntr. meer.
МОСЕЙ, **МОИИ**, **МОУСИ** msc. Moses.
МОСЕОКЪ, **МОУСЕОКЪ** adj. poss. zu
МОСЕЙ, des Moses.
МОУЯТИ, -УЯ, -УНИИ (vgl. **МОК-РЪ**
 feucht) feucht machen;
ОМОУЯТИ anfeuchten, befeuch-
 ten, eintauchen.
МОУТИ, **МОГЪ**, **МОЖЕШИ** können,
 δύνασθαι;
КЪЗМОУТИ vermögen, die kraft
 haben, ἰσχύειν.
МРАЗЪ msc. frost, kälte.
МРАКЪ msc. finsterniss.
МРЪТЪ adj. todt.
МРЪТЪЦЪ msc. der todte.
МРЪЖА fem. netz.
МРЪТИ s. **МЪРЪТИ**.
МОУДИТИ, -ЖДЪ, -ДНИИ (**МОУДЪ**
 langsam) zögern;
ПРЪМОУДИТИ dass.
МЪНОГЪМЪДИ adv. vielmals, oft.
МЪНОГО-ЦЪНЪНЪ adj. grossen wert
 (цѣна) habend, kostbar.
МЪНОГЪ (**МНОГЪ**) adj. viel.
МЪНОЖЯТИ, -ЖЪ, -ЖИИ (**МЪНОГЪ**)
 vermehren; — **СА** sich mehren.
МЪНОЖЪСТВО ntr. (**МЪНОГЪ**) menge,
 fülle.

МЪСАНИ, -ШАЖ, -САНИИ (**МЪСА**
 fem. gedanke) denken;
ДОМЪСАНИ СА (für sich) zu
 ende denken, ausdenken, be-
 greifen;
ОУМЪСАНИ aussinnen, erden-
 ken.
МЪСА fem. gedanke.
МЪТИ, **МЪЖ**, **МЪЖИИ** waschen;
 — **СА** sich waschen, baden;
ИЗЪМЪТИ auswaschen, reinigen;
ОМЪТИ abwaschen (eig. um-
 waschen);
ОУМЪТИ abwaschen; **ОУМЪЖ**,
ОУМЪЖИИ Joh. 13, 8 fut.
МЪШЪЦА fem. arm.
МЪЦА fem. lohn.
МЪНЪ, best. **МЪНЪИ**, fem. **МЪНЪИИ**,
 ntr. **МЪНЪ**, adj. comp. kleiner,
 geringer, jünger.
МЪНЪТИ, -НЪ, -НИИ **СА** (**МЪНЪ**)
 sich verkleinern, sich ver-
 ringern.
МЪНЪТИ, -НЪ, -НИИ **МЪНИИ** meinen;
МЪНЪТЪ СА c. dat. videtur, es
 scheint;
ПОМЪНЪТИ sich erinnern, er-
 innerung haben, denken an.
МЪРЪТИ (**МРЪТИ**), **МЪРЪ** (**МРЪ** § 79),
МЪРСИИ sterben;
ОУМЪРЪТИ ersterben (vrb. perf.),
 sterben; oft als fut.
МЪЦЪ msc. schwert.
МЪЦА adj. (**МЪЦА** fem. erz, χαλ-
 κός) ehern, aus erz bestehend.
МЪНЪТИ, -НЪ, -НИИ ändern,
 tauschen;
ИЗЪМЪНЪТИ verändern, vertau-
 schen.

МѢНѢТИ, -**МѢ**, -**МѢНИ** (vgl. **МѢНѢТИ**)
meinen, glauben, für etwas
halten (mit dopp. acc. **МѢЖЕ**
МѢНИТЕ БОГЫ quos putatis
deos).

МѢРА fem. mass.

МѢСЧТИ, -**МѢ**, -**МѢНИ** mischen;
ПРѢМѢСЧТИ beimischen; — **СА**
c. loc. ohne praepos. sich zu
jemandem gesellen, sich an
jem. halten (**ПРѢМѢСЧТИ СА**
ОУЧЕНИЦѢХЪ Ap. 9, 26);
СМѢСЧТИ vermischen.

МѢСТО ntr. ort.

МѢСАЦЪ msc. monat.

МѢТАТИ, -**МѢ**, -**МѢТИ** (**МѢТѢ**,
МѢСТИ; **МѢТАТИ**, **МѢШТА**) wer-
fen;

КѢМѢТАТИ hineinwerfen;

ПОМѢТАТИ hinwerfen.

МЯСО ntr. fleisch.

МЯСНЪ adj. zu **МЯСО**, des fleisches;
ВОНИ МЯСНА der fleischge-
ruch.

МѢДРОСТЬ fem. (**МѢДРѢ**) weisheit.

МѢДРЪ adj. weise, klug.

МѢЖЪ msc. mann.

МѢЖЪСНЪ adj. männlich, des
mannes.

МѢКА fem. qual, marter.

МѢТИТИ, -**МѢ**, -**ТИНИ** (**МАТѢ**, **МАСТИ**
umrühren, aufrühren) in auf-
regung, verwirrung bringen;
ВЪЗМѢТИТИ aufrühren, in be-
wegung bringen; — **СА** auf-
geregt, erschüttert werden;
СМѢТИТИ aufregen, verwirren.

МѢЧЕНИКЪ msc. (**МѢЧЕНЪ** zu **МѢ-**
ЧНИ) märtyrer.

МѢЧЕНИЦЪСКЪ adj. zum vor-, mär-
tyrer-.

МѢЧЕНИЕ ntr. (subst. vrb. zu
МѢЧНИТИ) marter.

МѢЧУТИ, -**ЧѢ**, -**ЧНИ** (**МѢКА**) quä-
len, martern.

МѢРО ntr. мѣровъ.

МѢРНЪ adj. zu **МѢРО**; **ВОНИ МѢ-**
РННА der geruch der salbe.

II.

И zahlzeichen, 50, **НАТЪ ДЕСАТЪ**.

НА praep. auf; c. acc. richtung:
auf, **НА ГЛАВА** auf den kopf;
hinauf zu —, auf — hin, gegen,
НА РАЗКОЙНИНА НЪДНОСТЕ; **НА**
НЕКО СЪГРЪШИХЪ; zeitlich: **НА**
ВЪСА ЛѢТА; **НА МНОГО ВРЕМЯ**
auf lange zeit, lange zeit hin-
durch; zweck: **ЖЪЗАНЕ НА**
МѢЧЕНИЕ zur marter (entspricht
in diesem falle fast immer dem

deutschen „zu“); **НА ТО ПРИИДЕ**
dazu ist er gekommen; c. loc.
auf, an; ort: **НА ДВОРѢ** auf dem
hofe, **НА ТРЕПЕЗѢ** am tische
(sitzend); bei **НАСТИ**, **НАДЪ** u.
ähnlichen verben, wo wir den
acc. brauchen, **НАСТИ НА ЗЕМЬ**
auf die erde fallen; **СЪДЪМЕ НА**
ТРЕПЕЗѢ sich an den tisch ge-
setzt habend; preis: **ПРОДАТИ**
НА МНОГО verkaufen für vieles

(theuer). Bemerke: **НАСТН** **НА** **КЪМЪ** um den hals fallen; **РАЗДЪРА** **СА** **НА** **ДЪКОЖ** riss entzwei. Bei den zahlen von 11—19 **ДЪВЪ** **НА** **ДЕСАТЪ** (acc.) eig. zwei auf zehn, 12 u. s. w.

НА-ВЪДИТИ, -**ЖДЪ**, -**ДИШИ** antreiben.

НАКЕССТН s. **КЕССТН**.

НАГЪ adj. nackt.

НАДЪЖДА fem. hoffnung (**НА-ДЪВАТИ** **СА** hoffen, vgl. **ДЪТИ**, **ДЕЖДЪ**).

НАДЪ praep. über; c. acc. richtung:

НАДЪ **НЪ** **СЪХОДИТИ** Joh. 1, 33

auf ihn herabkommen; **ПРИИДЪ**

НАДЪ **НЪ** Luc. 10, 33 ἦλθε κατ' αὐτόν; c. instr. ort: über.

НА-ДЪВАТИ, -**ДЪМЪ**, -**ДЪСИ** **СА** hoffen;

mit **НА** + acc. hoffen auf —.

НАЗЪРАЕЪ msc. gr. Ναζαρεῖος.

НАЗЪРАНИНЪ msc. der Nazarener.

НАЗЪНАМЕНАТИ s. **ХЪНАМЕНАТИ**.

НАЙМЪНИКЪ msc. (**НА-МЪТИ** mieten, dinge; **НАЙМЪ** mietung) lohnarbeiter, tagelöhner.

НАМЪНОКЪСИ ntr. (**НА** - **НАМЪТИ** winken) wink; p. 107 = ῥοπή im sinne von „einwirkung, einfluss.“

НАМЪСТЪНИКЪ msc. stellvertreter (**НА**, **МЪСТО**).

НАПЪСТН s. **НАСТН**, **НАДЪ**.

НАПЪСТЬ fem. (**НАПЪСТН**, - **НАДЪ**) gefahr, versuchung.

НАПЪЯТИ, -**НАМЪ**, -**НАСИ** (**НА-ПОНТИ**) tranken, zu trinken geben.

НАПЪЯНИТИ s. **НАЯНИТИ**.

НАПОНТИ s. **ПОНТИ**.

НАПЪСАТИ s. **НАСАТИ**.

НАРСЪШТИ s. **РЪШТИ**.

НАРИЦЪТИ, -**НАМЪ**, -**НАСИ** und -**УЖ**, -**УСИ** (**НА-РЪКА**, -**РЪШТИ**) nennen; — **СА** heissen; bedeuten.

НАРОДЪ msc. (vgl. **РОДЪ** geschlecht; **РОДИТИ**; lat. natio) volk, plur. leute (= **ЛЮДИ**).

НАРОУИТЪ adj. (**НА-РОКЪ** sententia, definitio, von **НАРЕШИТИ**) ausdrücklich; dann soviel wie „manifestus, insignis, ἐπίσημος.“

НАРЪДЪ msc. gr. νόμος.

НАСАДИТИ s. **САДИТИ**.

НАСЕЛЪНИ, -**АМЪ**, -**АНИ** (село fundus, ager) ansiedeln; **НАСЕЛЪНИМЪ** (sc. **ХЪМА**) ἡ οἰκουμένη, vgl. **БЪССЕЛЪНИМЪ**.

НАСЕЛЪНИМЪ s. **НАСЕЛЪНИ**.

НАСЕЛЪНИКЪ msc. (**НАСЕЛЪНИ** das erbe, vgl. **НАСЕЛЪТИ** erben, eig. nachfolgen) nachfolger, der erbe.

НАСТАНИТИ s. **СТАНИТИ**.

НА-СЪТИТИ, -**ИТА**, -**ТИНИ** satt (**СЪТИ**) machen, sättigen, c. gen. der sache; — **СА** sich sättigen; **НАСЪТИТЪ** Exod. 15, 9 fut.

НАОУИТИ s. **ОУИТИ**.

НАХОДИТИ s. **ХОДИТИ**.

НАЧАЛО ntr. (**НА-ЧАТИ**) anfang.

НАЧАТИ s. **ЧАТИ**.

НАЧАТЬКЪ msc. (**НАЧАТЬ** part. praet. pass. zu **НА-ЧАТИ**) anfang; **НА-ЧАТЬКЪ** **ЕМО** **ГЛАГОЛАХЪ** **ЕМЪ** Joh. 8, 25 falsche übersetzung von τὴν ἀρχὴν εἶτι καὶ λαλῶ ὑμῖν (überhaupt was rede ich noch mit euch).

нашъ pron. poss. I. pers. pl. unser.
не adv. nicht; vor nominibus verwandelt es die bedeutung ins gegentheil (un-).

небесънъ adj. (**небо**) himmlisch;
облаци небесънии die wolken des himmels.

небесъскъ adj. (**небо**) himmlisch;
облаци небесъсци die wolken des himmels.

небо ntr., gen. -бесе, himmel; **на небесе** (loc.) Joh. 3, 13.

не-бо-нъ conj. denn, καὶ γάρ.

не-въходънъ adj. (**въ-ходъ** eingang, zugang) unzugänglich.

не-вѣрънъ adj. ungläubig.

невеста fem. braut.

невестиникъ msc. bräutigam.

не-годокънъ, -доуѣ, -доуѣши (**годъ** zeit, passende zeit, **годъ** бѣти angenehm sein, **годокънъ** freundlich sein) unwillig sein.

недостатънъ adj. (**не-достатъкъ** mangel, vgl. **до-статъ**) unzureichend.

не-достойнъ adj. unwürdig.

недѣлѣ msc. krankheit.

недѣжнъ adj. krank.

не-же und **не-же-ли** adv. als (beim comparativ); **паче** — **неже** mehr — als.

незлѣнѣ, adverbial **въ незлѣнѣ** plötzlich.

не-мошънъ adj. (**мошъ**) ohnmächtig, schwach.

не-наендѣти, -ждѣ, -днши hassen;
възненаендѣти vrb. perf. eig. hass bekommen.

не-нароуѣнъ adj. unberührt (vgl. die bedeutungen von **нароуѣнъ**).

не-оуѣстенъ s. **оуѣстити**.

не-побѣдѣнъ s. **бѣдѣти**.

не-поенинъ adj. unschuldig (s. **енинъ**).

не-пороуѣнъ adj. (**порокъ** tadel, vorwurf, **по-рекѣ**, -**решти**; **пороуѣнъ** zu tadeln, vituperandus) untadelhaft, unbefleckt, unverletzt.

не-правѣдъ fem. ungerechtigkeit.

не-правѣдѣнъ adj. ungerecht, unrecht.

не-приказъ fem. das übel, das böse (**приказъ** wohlwollen, liebe; **примѣти**, **примѣи** **комое** jemandem beistehen).

не-прѣпърнѣ adj. (**прѣ-пърѣти** überreden, überzeugen; **пърѣти** [прѣти], **пърѣи**, **пърѣши** streiten, auch „eine sache verfechten, vertheidigen, causam tueri“) unglaubwürdig, unzuverlässig.

нести, **несѣ**, -**сещи** tragen;

възнести hinauftragen, erheben, erhöhen, fig. preisen;

възнесѣ Exod. 15, 2 fut.,

възнесете Joh. 8, 28 ebenso;

изнести heraustragen, -bringen;

понести hintragen;

принести herbeitragen, -bringen, darbringen.

не-оуѣдѣи s. **оуѣдѣти**.

не-хотѣ s. **хотѣти**.

не-уѣстинъ adj. (**уѣсть**) unfrohm, gottlos, ἀ-σεβής.

ни adv. auch nicht, οὐδέ, neque;

ne — quidem, **НИ КЪ ЕДИННОМУ ЖЕ ГЛАГОЛУ** Matth. 27, 14 auch nicht auf ein einziges wort; **НИ ТОГО МОЖЕЪ ГЛАГОЛАТИ** p. 106 nicht einmal das können sie sagen; **НИ — НИ** weder — noch, neque — neque; als absolute negation ohne verbum: nein, nicht; **НАН НИ** im zweiten glied der doppelfrage: oder nicht. Vor pron. und part. verwandelt es den sinn ins gegenheil: **НИ-КЪТО** niemand u. s. w. (s. unter diesen einzeln); praepositionen treten dazwischen: **НИ КЪ ПОМОУ-ЖЕ** zu niemandem.

НИКА fem. acker, flur.

НИЖЕЛЪ adj. (**НИЗЪ** adv. nach unten) nieder, unter.

НИЗЪ adv. hinab, herab.

НИ-КАНО-ЖЕ adv. auf keine weise.

НИНИЖАТИ, -**ИЖ**, -**НЕНИ** hervorkommen, keimen (eig. sich neigen, in jeder richtung);

ПРИНИНИЖАТИ sich vorbeugen, *προκύπτειν*.

НИ-НИЗЪ pron. adj. kein (nicht irgendwie beschaffen); **НЕ И-МЛШИ АН НИНОГО НИНАКОГОЖЕ СЪ-СЪДА НИ АН РИЗЪНА** hast du nicht anderes, irgend ein gefäss, auch kein (oder kein) kleid?

НИ-НОГДА-ЖЕ adv. niemals.

НИНОДЫМЪ msc. gr. *Νιχόδημος*.

НИ-НОЛИ, **НИ-НОЛИ-ЖЕ** adv. niemals.

НИ-НЪДЕ-ЖЕ adv. nirgendwo, nirgend.

НИ-КЪТО, **НИ-КЪТО-ЖЕ** pron. niemand.

НИ-НЪМЪ-ЖЕ pron. adj. kein, nicht irgend welcher art.

НИЦА adj. vorn über (gebeugt), pronus, mit dem gesicht zur erde; **ПАСТИ НИЦА НА ЗЕМНИ** (loc.) auf das gesicht niederfallen, mit dem gesicht zur erde fallen.

НИ-УЛТО-ЖЕ pron. nichts; gen.

НИУЕСОЖЕ adverbial wie nihil als verstärkte negation: nicht, gar nicht; **НИ ПРИ УЕСОМЪЖЕ** „bei nichts, an nichts.“

НИИШЪ adj. niedrig, arm.

НОКЪ adj. neu.

НОГА fem. fuss.

НОЖЪ msc. messer, schwert.

НОЖЬНИЦА fem., sing. und plur., scheide (des schwertes).

НОЖЕЛЪ adj. (**НОГА**) fuss-.

НОЗДРИ fem. dual. (**НОЗДРЪ** sing.) nasenlöcher.

НОСИТИ, -**ША**, -**СИШИ** (**НОС-ТИ**) tragen;

ВЪЗНОСИТИ hinauftragen, heraufbringen, erheben; fig. preisen; **ВЪЗНОША** p. 97 fut.;

НОМОСИТИ hintragen; — **ПОМОУ УЛТО** jemandem etwas vorwerfen; tadeln, schmähen; **ПРИНОСИТИ** herbeitragen, -bringen, heimbringen; darbringen.

НОШЪ fem. nacht; **НОШЕМЪ** während, in der nacht.

НОУДИТИ, -**ЖА**, -**ДИШИ** nötigen, zwingen;

ПРИНУДИТИ erzwingen.

ПОУДЫМ adv. (vgl. das vor.) mit gewalt, gezwungen.

ПОУЖДА fem. (s. **ПОУДИТИ**) not.

И conj. aber, sondern.

ИЛИ, **ИЛИМ** adv. jetzt, nun.

И- vor pron. und part. giebt indefinite bedeutung, wie lat. ali-: **И-КТО** ali-quis; **И-КОГДА** aliquando. Präpositionen trennen die beiden elemente: **И** **ОТЪ КОГО** von irgend einem.

И-КОЛИКЪ pron. adj. ali-quantus; **И-КОЛИКО** aliquantum; **И-КОЛИКО ДЛИНЪ** (gen. plur. partit.) einige tage.

И-КОТОРЫЙ pron. adj. irgend wel-

cher; **И-КОТОРЫМ** die einen, einige.

И-КТО pron. indef. aliquis, irgend wer; **И-КИ** plur. einige, best. **И-КИМ** (s. aber **И-КЪМ**) die einen, einige.

И-КЪМ pron. adj. indef. aliquis, quidam; **И-КЪМ** plur. quidam, einige — **ДРУГЪМ** alii, andere; oder: die einen — die anderen; **ПРОНАСТЬ И-КЪМ** eine art abgrund, **χάσμα τι**.

И-СМЪ, **И-СН**, **И-СТЬ** u. s. w. — **И-СМЪ** u. s. f. ich bin nicht; c. gen. des subjects: **И-СТЬ И-НОГО БОГА** es ist kein anderer gott. **И-КЪМ** s. **И-КТО** u. **И-КЪМ**.

0.

о praep. um; c. acc. örtlich: um, an, bei, **о десньмъ** zur rechten; **ПОУКНИЖИЯ СЯ о каменъ** sie stiessen sich an einen stein; c. loc. örtlich: an, in, **иже повелено намъ есть о мнѣ теорити** was euch befohlen ist an mir zu thun; **СЪЕЛАЗИТЕ СЯ о мнѣ** ihr werdet euch an mir ärgern; **о** + loc. giebt in sehr allgemeiner weise den grund, beweggrund, die veranlassung, die beziehung auf etwas an: daher bei verb. dic. sent. über, von, um: **ишло о немъ** über ihn geschrieben; vgl. vorher **СЪЕЛАЗИТЕ СЯ о мнѣ**; **о себѣ** **απ' ἐμαυτοῦ** aus eigener macht

(ähnliche wendungen häufig); **ДЛА о БОЖЕ СЪЕЛАЗИ** *ἐργα ἐν θεῷ ἐργαζόμενα* Joh. 3, 21.

ОБЯ, fem. - ntr. **ОБЯ**, num. beide; **ОБЯ** **и десяти** zwölf.

ОБЯДИТИ s. **ВЯДИТИ**.

ОБЯУЕ adv. dennoch, doch, jedoch.

ОБНАДИТИ, -**ЖДЪ**, -**ДНИМ** beleidigen, verletzen (vgl. **БЯДА** zwang, not);

ПРОБНАДИТИ verletzen, übertreten (von geboten).

ОБНОВОУТИ, -**НУЖЪ**, **НУЖИМ**; **НЕ ОБНОВОУТИ СЯ** *παρηγοιάζειν*, frei, ungehindert reden (eig. keine ausflüchte suchen, vgl. **ОБН-ЖИТИ СЯ** sich einer sache entziehen; serbisch obinja fem.,

von **лнм**, vorwand, heuchelei).

оентн s. **ентн**.

оентн s. **нтн**.

оентель fem. wohnung.

облак msc. wolke.

область fem. (**об-ла**) macht.

облнстятн s. **блнстятн**.

облнютн, -**ют**, -**ютнн** (s. **об-лнютн**) anzeigen, anklagen.

облннтель msc. (**облннн**) ankläger.

облнннн s. **лнннн**.

облоблзятн s. **лоблзятн**.

облнннн с.а s. **лнннн** с.а.

облнннн s. **блнннн**.

обо num. pron., gen. **обомго**, beide, vgl. **об**.

обомдоу adv. von beiden seiten.

образ msc. gestalt, form, charakter; bild, vorbild, beispiel.

обратнн s. **братнн**.

обрзтннн ntr. (sbst. vrb. zu **обрзятн**) beschneidung.

обрзятн s. **бзятн**.

обрестн, **обрант**, **обрантнн** (vgl. **с**-**рестн**) finden; **обрантеть** p. 105, Joh. 10, 19 fut., und öfter so;

нзобрестн herausfinden;

прнобрестн erwerben.

обртятн, -**т**, -**тннн** (durat. zu **обрестн**) finden.

обоуятн s. **боуятн**.

об (**об**) praep. u; c. acc. **об** (**об**) **он** **пол** an jener seite, jenseit.

облложнтн s. **ложнтн**.

облннннннн (älter -**ннннннн**), -**нннн**, -**ннннн** (**об**-**ннннн**) erneuern.

об-**ннннн**, -**ннн**, -**нннн** (**ннн**) erneuern; **облнннн** p. 100 fut., ebenso p. 102.

облннннннн ntr. (sbst. vrb. zum vor.) erneuerung.

облннн msc. (**блннннн** lernen, gewohnt werden) gewohnheit.

облннннн, -**нннн**, -**ннннн** (**облнн**) zu mittag essen.

облнн msc. mittagsmahl.

облнннннн ntr. (sbst. vrb. zu **облннннн**) verheissung.

облннннн s. **блннннн**.

облннн s. **блнннн**.

обн s. **мн**.

обогд adv. zu jener zeit; **обогд** — **обогд** bald — bald.

он pron. jener, der (§ 66); **он** — **он** **ж** dieser — jener, der eine — der andre; **он** — **он** diese — jene, einige — andre; **он** — **он** dass.

онн fem. schaf.

онн adj. poss. zu **онн**, schaf-; **онн** **стадо** schafherde.

ондоу adv. von jener seite her; **ондоу** **н** **ондоу** von dieser und von jener seite, zu beiden seiten.

онн msc. feuer, fieberhitze.

онннн, -**нн**, -**нннн** (**онн** nackt) entblößen.

онннн s. **блнннн**.

оннннн, -**нннн**, -**ннннн** (**ннн** dicht) dicht werden, sich verdichten, erstarren.

одежда fem. (оде́ти, оде́жда um-
thun, bekleiden) kleid.

одоле́ти, -ле́ж, -ле́шии с. dat.
siegen, besiegen;

преодоле́ти überwinden, be-
siegen.

одрѣ́ msc. bett, lager.

одра́жити s. дра́жити.

одра́ти s. дра́ти.

оде́ти s. де́ти.

оде́жице ntr. (subst. vrb. zu о-
де́ти bekleiden) kleidung, ge-
wand, kleid.

ожидати s. жидати.

о-жди́ти, -ди́ж, -ди́шии (жди́ти,
жди́) erwarten.

ожити s. жити.

о-камене́ти, -ни́ж, -ни́шии (ка́мъ,
st. ка́мен-) versteinern, in stein
verwandeln; — са in stein
verwandelt werden.

оо́ ntr., gen. оу́еце, dual оу́и,
(§ 66) auge.

оо́расть adv. umher, ringsum.

оло́во ntr., оло́въ msc. blei.

оле́и msc. ἔλαιον, öl.

оноу́ти s. моу́ти.

оу́ти s. мýти.

оноу́ша fem. schuh.

онъ pron. jener, er (§ 66).

онима́ти, -ми́ж, -ми́шии (нѣ́мъ
stumm) stumm werden, ver-
stummen.

опити са s. пити.

оплоу́ msc. заун (о-плести um-
flechten).

опона́ fem. vorhang.

о-пра́вди́ти, -ди́ж, -ди́шии (пра́в-
да) rechtfertigen.

опроче́рнити s. ерѣ́шати, ерѣ́жъ.

опрѣ́сныкъ msc. ungesäuertes
brod (прѣ́сныъ ungesäuert;
serb. prijesan roh, frisch,
z. b. vom fleische).

орни́ти, -ри́ж, -ри́шии umstürzen;
разорни́ти zerstören.

орла́ msc. adler.

орѣ́жие ntr. waffe, schwert; als
collect. waffen.

оскере́шнити s. скере́шнити.

оскре́шати s. скре́шати.

о-сма́дзати, -ди́ж, -ди́шии (сма́дъ
klein, ärmlich) klein werden,
ahnehmen, sich vermindern.

о-сла́шати, -ла́ж, -ла́шии (сла́пъ)
blind machen, verblenden.

осла́шати, -ла́ж, -ла́шии (осла́-
шати) blind machen, verblen-
den.

осмо́на-деса́тъ num. ord. acht-
zehnter.

осмь num. acht.

осо́въ adv. abgetrennt, allein, für
sich.

о-солати́ти, -ла́ж, -ла́шии (солъ fem.
salz) salzen.

осрамля́ти s. срамля́ти.

остале́ти s. стале́ти.

остале́ти s. стале́ти.

остати́ s. стати́ти.

остале́ти s. стати́ти.

оса́ль adj. poss. zu оса́лъ, des
esels.

оса́ла ntr., gen. -ла́те, demin. zu
оса́ль esel.

оса́дзати s. са́дзати.

оса́жденны́ msc. (оса́жде́нь part.
praet. pass. zu оса́дзати, vgl.

ОУУНТИ, ОУУЕНЪ, ОУУЕННЕЪ der verurtheilte, sträfling.
ОСАЖИТЬ adj. astig, dornig (vgl. **САЖИТЬ** astig, rauh, von **САЖЕ** ast).
ОТАЙ adv. (**ТАЙ** adv. heimlich; **ТАИТИ, ТАИ** verbergen, verheimlichen) heimlich; **МЕО ОТАЙ** ὡς ἐν κρυπτῷ Joh. 7, 10.
ОТРАТИ, -РАИ, -РАШИ (**О-ТРАТИ**) abwischen, abtrocknen.
ОТНТИ s. **НТИ**.
ОТРОКЪ msc. kind, knabe.
ОТРОУНИТЬ msc., demin. zu **ОТРОКЪ**, knäblein.
ОТРОУА ntr., gen. -УАТЕ, (**ОТРОКЪ**) knabe, knecht.
ОТРЕБТИ s. **ТРЕБТИ**.
ОТЬ praep. с. gen. von; richtung woher: **ОТЬ** **НЕСЕБЕ**; abstammung: **ОТЬ** **ОУБОГЪ** p. 106 von armen abstammend; zeit: **ОТЬ** **ДНЕС ТОГО** von dem tage an; **ОТЬ** **СЕГО** von dem an, darauf; mit adverb. **ОТЬ** **ТОЛЕ** von da an; partitiv: **ЕДИНЪ ОТЬ** —, einer von —; grund, beweggrund: **ОТЬ** **ГЛАЗНЫ МРАЗЪ** **ЕСТЬ** p. 109; **ОТЬ** **ОУИТИНА** vor betrunkenheit; beim passivum: **ГЛАГОЛЮМА ОТЬ** **ВРАГЪ** das von den feinden sagte.
ОТЬЕСТИ s. **ЕСТИ**.
ОТЬЕРАТИ s. **ЕРАТИ**.
ОТЬЕРЖЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ОТЬ-ЕРЯТИ**) abwendung, abfall, verleugnung.

ОТЬЕРЯТИ, -ЗАИ, -ЗАШИ (**ОТЬ-ЕРЯТИ**) öffnen.
ОТЬЕРЯСТЬ s. **ОТЬЕРЯТИ**.
ОТЬ-ЕРЯТИ, -ЕРЯЖЕ, -ЕРЯШЕ öffnen; — **СА** sich öffnen, geöffnet werden; **ОТЬЕРЯСТЬ** part. praet. pass. geöffnet, offen.
ОТЬЕРЯТИ s. **ЕРЯТИ**.
ОТЬКАТЬ msc. antwort.
ОТЬКЕШТАТИ, -КИ, -КИШИ (**ОТЬ-КЕШТАТИ**) antworten.
ОТЬКЕШТАТИ, -ИТАИ, -ИТАШИ (**ОТЬКАТЬ**; s. **КЕШТАТИ**) antworten.
ОТЬДАННЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ОТЬ-ДАТИ**) vergeltung, vergebung.
ОТЬДАТИ s. **ДАТИ**.
ОТЬЕРЯТИ s. **ЕРЯТИ**.
ОТЬЛАУНТИ s. **ЛАУНТИ**.
ОТЬМСТАТИ s. **МСТАТИ**.
ОТЬМШЕШЕ ntr. (**МШЕ** fem. strafe, rache; **МШТИ** rächen; **ОТЬМШТИ** vergelten) vergeltung, belohnung.
ОТЬНАСТИ s. **НАСТИ, НАДЪ**.
ОТЬНОУСТИ s. **НОУСТИ**.
ОТЬНОУШАТИ s. **НОУШАТИ**.
ОТЬРЕШТИ s. **РЕШТИ**.
ОТЬРЕШТИ s. **РЕШТИ**.
ОТЬСТЯНАТИ s. **СТЯНАТИ**.
ОТЬСТЯНИТИ s. **СТЯНИТИ**.
ОТЬСЪЕАТИ, -КАИ, -КАШИ (**СЪЕАТИ**) abschneiden, abhauen.
ОТЬРАТИ s. **ТРАТИ**.
ОТЬЦЪ msc. vater.
ОТЬЦЪ adj. poss. zu **ОТЬЦЪ**, des vaters, väterlich.
ОТЬЦАСТВО ntr. (**ОТЬЦЪ**) vaterland.

ОЦЬЪ msc. essig.

ОУЧЕСТИТИ s. ЧЕСТИТИ.

ОУНИЩЕНИИ ntr. (subst. vrb. zu о-

УЧИСТИТИ reinigen; УЧИТЬ) rei-
nigung.

ОШЛА s. ОТИТИ unter ИТИ.

П.

ПАЖИТЬ fem. weide (platz und
futter).

ПАЗОУКА fem. busen, achselhöhle.

ПАКОСТЬ fem., eig. schaden,
schimpf; ПАКОСТИ ДЪЛАТИ schimpf
anthun (übers. Matth. 26, 67
κολαφίζειν).

ПАКЪ = ПАКЪ.

ПАКЪ adv. wiederum.

ПАМАТЬ fem. (vgl. МЫН-ЯТИ) ge-
dächtniss, andenken.

ПАПА msc. pabst.

ПАРАКЛИТЬ msc. gr. παράκλητος.

ПАРАСКЕЎИИ fem., ПАРАСКЕЎИ gr.
παρασκευή.

ПАСТИ, ПАДЪ, ПАДЕШИ fallen; ПАСТИ
НА ЗЕМИ (loc.) auf die erde
fallen;

КЪПАСТИ hineinfallen, hinein-
geraten;

НАПАСТИ fallen auf —;

ОТЪПАСТИ abfallen;

ПРИПАСТИ hinfallen, hingerat-n,
hangelangen;

РАСПАСТИ СЯ auseinander fallen,
zerfallen.

ПАСТИ, ПАЖ, ПАСЕШИ weiden, hü-
ten, servare;

СЪПАСТИ behüten, retten; er-
lösen; СЪПАСТЬ СЯ Joh. 10,
9 fut.

ПАСТОУХЪ msc. (ПАСТИ, ПАЖ) hirt.

ПАСТЫРЬ msc. (ПАСТИ, ПАЖ) hirt.
ПАСКА fem. gr. πάσχα.

ПАТРИАРХЪ msc. patriarcha.

ПАТРИАРХЬСКЪ adj. patriarchisch,
päpstlich.

ПАТРИАРХЬСТВО ntr. patriarchat.

ПАЧЕ adv. comp. mehr, vielmehr,
(potius) noch mehr; mit gen.
mehr als, ПАЧЕ ОГНИ p. 98.

ПЕРСЬСКЪ adj. persisch.

ПЕТРОНЪ adj. poss. zu ПЕТРЪ, des
Petrus.

ПЕТРЪ msc. gr. Πέτρος.

ПЕЧАЛЬ fem. trauer, betrübniß
(für *ПЕН-ЯЛЬ; ПЕЖА СЯ).

ПЕЧАЛЬНЪ adj. (zum vor.) traurig.

ПЕЧАТЬЯТИ, -ЯТИ, -ЯШИ siegeln
(ПЕЧАТЬ msc., i-st., siegel);

ЗАПЕЧАТЬЯТИ versiegeln, be-
siegeln.

ПЕШЕРА fem. höhle.

ПЕШИ, ПЕЖ, ПЕШЕШИ kochen;
ПЕШИ СЯ besorgt, betrübt sein,
mit о + loc. um etwas.

ПЕШЬ fem. (ПЕЖ, ПЕШИ) ofen.

ПИРЪ msc. schmaus, gastmahl.

ПИСАТИ s. ПИСАТИ.

ПИСТИНИИ fem. πιστιχή; АНТРА
МЪРА НАРЪДА ПИСТИНИИ МЪ-
НОГОУЧЕНИИМЪ falsch übersetzt
aus λίτρα μύρου νόθου πιστιχῆς

ПОВЕЛЕНИЕ ntr. (subst. vrb. zu **ПОВЕЛАТИ**) befehl.

ПОВЕЛАТИ v. **ВЕЛАТИ**.

ПОНИНОВАТИ, **-НОВАТИ**, **-НОВАТИ** unterwerfen; — **СА** sich unterwerfen.

ПОВИННЫЙ adj. (**ВИНА**) schuldig; **СМЕРТИ** (gen.) n. des todes schuldig.

ПОНИЖАТИ, **-ЖА**, **-НИЖАТИ** (vgl. **ПОНИЖОВАТИ**) unterwerfen; — **СА** sich unterwerfen.

ПОВРЪЗНАТИ, **-ВРЪЗНАТИ** (**-ВРЪЗНАТИ**), **-ВРЪЗНАТИ** anbinden.

ПОВРАЩАТИ v. **ВРАЩАТИ**.

ПО-ВЕДАТИ, **-ДАТИ**, **-ДАТИ** (vgl. **ВЕДАТИ**) verkünden, aussprechen;

ЗАПОВЕДАТИ befehlen (**παρ-αγγέλλειν**);

ИСПОВЕДАТИ erzählen, verkünden;

ПРОПОВЕДАТИ verkünden.

ПОВЕДАТИ v. **ВЕДАТИ**.

ПОВЕЩАТИ v. **ВЕЩАТИ**.

ПОГАНЪ adj. heidnisch (paganus).

ПОГРЕБЕНИЕ ntr. (subst. vrb. zu **ПОГРЕБТИ**) begräbniss; **НА ПОГРЕБЕНИЕ** **МА** **СЪТВОРИ** **ПРОС** **ТО** **ΕΝΤΑΦΙΣΤΑΙ** **ΜΕ** **ΕΠΟΙΗΣΕΝ**.

ПОГРЕБТИ v. **ГРЕБТИ**.

ПОГРЕБЕНИЕ ntr. (subst. vrb. zu **ПОГРЕБТИ**), **dur.** von **ПОГРЕБТИ**) das begraben.

ПОГРЕБЯТИ, **-БЯТИ**, **-БЯТИ** (**ПОГРЕБТИ**) begraben.

ПОГРЕБЯТИ v. **ГРЕБЯТИ**.

ПОГОУБИТИ v. **ГОУБИТИ**.

ПОГОУБИТИ, **-БИТИ**, **-БИТИ** (älter

-БИТИ u. s. w.; **ПОГОУБИТИ**) vernichten, verderben.

ПОГИБЕЛИ v. **ГИБЕЛИ**.

ПОГИБЕЛИ v. **ГИБЕЛИ**.

ПОГИБЕЛИ fem. untergang, verderben (**ПО-ГИБЕЛИ**).

ПОГИБЕЛИ adj. zum vor.; **СЫНЪ** **ПОГ.** sohn des verderbens.

ПОДАТИ v. **ДАТИ**.

ПОДЕНЗАНИЕ ntr. (subst. vrb. zu **ПОДЕНЗАТИ** **СА** u. a. **ἀγωνίζεσθαι**) wettkampf.

ПОДЕНЗАТИ v. **ДЕНЗАТИ**.

ПОДОБАТИ, **-БАТИ**, **БАТИ** passend sein; **ПОДОБАТИ** oportet, decet (vgl. **ПОДОБА** **ЕСТЬ** **ДА**); **ПОДОБНЫ** passend); zukommen, gebühren; **ПОДОБА** p. 104 unten 3. sg. aor.

ПОДОБИТИ, **-БИТИ**, **-БИТИ** (vgl. **ПОДОБАТИ**) passend machen, gleich machen;

СЪПОДОБИТИ würdigen (idoneum reddere od. judicare); — **СА** c. gen. einer sache gewürdigt werden;

ОУПОДОБИТИ vergleichen.

ПОДОБНЫ adj. (**ПОДОБА** v. **ПОДОБАТИ**); ***ДОБА** passende zeit) passend, ähnlich, gleich.

ПОДРАЖАТЕЛЬ msc. (**ПОДРАЖАТИ**, **-ЖАТИ**, **-ЖАТИ**, davon **ПОДРАЖАТИ**, **-ЖАТИ**, **-ЖАТИ** nachahmen) nachahmer.

ПОДРОУГЪ msc. freund, genosse.

ПОДЪ praep. unter; c. instr. (ort); c. acc. (richtung).

ПОДЛОЖИТИ v. **ЛОЖИТИ**.

ПОДЛОЖИТИ v. **ЛОЖИТИ**.

ПОЖИТИ s. **ЖИТИ**.

ПОЖДАТИ s. **ЖАДАТИ**.

ПОЖРЯТИ s. **ЖЯРЯТИ**.

ПОЗДѢ adv. spät.

ПОЗНАТИ s. **ЗНАТИ**.

ПОЗЪБАТИ s. **ЗЪБАТИ**.

ПОПИЪ s. **ПИТИ**.

ПОНТИ, **ПОНЪ**, **ПОНШИ** (caus. zu **ПИТИ**) trinken;

ПАНОНТИ dass. (im **ПА-** liegt „genug, satt“).

ПОМАЗАТИ s. **МАЗАТИ**.

ПОКАЛИНИИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ПОКАЛИНАТИ**) verneigung, verehrung, anbetung.

ПОКАЛИНАТИ s. **КАЛИНАТИ**.

ПОКЛОНИТИ s. **КЛОНИТИ**.

ПОКЛОНЫ msc. (vgl. **ПОКЛОНИТИ**) verneigung, anbetung.

ПОКЛОНИНИКЪ msc. (s. d. vor.) anbeteter, verehrer.

ПОКОЙНЪ adj. (**ПОКОЙ** ruhe) ruhig.

ПОКРОИТЕЛЬ msc. beschirmer, beschützer (**ПО-ПРЪ-ТИ** bedecken, **ПОКРОКЪ** bedeckung).

ПОПРЪТИ s. **ПРЪТИ**.

ПОПОУШАТИ s. **ПОУШАТИ**.

ПОПЪКАТИ s. **ПЪКАТИ**.

ПОЛАГАТИ, **-ГАЖ**, **-ГАНШИ** (vgl. **ПОЛОЖИТИ** u. **ЛЕЖИТИ**) hinlegen, vorsetzen; hingeben, z. b. **ЖИКОТЬ** das leben h.

ПОЛОЖИТИ s. **ЛОЖИТИ**.

ПОЛОУПОШИТИ s. **ПОЛЪ**.

ПОЛЪ msc., gen. **-ЛОУ** (u-st.), hälfte, seite; **ПОЛЪМА** instr. dual. adverbiall, in zwei hälften, mitten durch, z. b. **ПРЪТЪРЪША** u. **ПОЛЪМА** sie zersägten ihn in zwei hälften,

mitten durch p. 102; **ПОЛОУ-ПОШИТИ** (gen.) um mitternacht.

ПОЛЪЖЕ, **ПОЛЪЖА** fem. (vgl. **ЛЪЖЕ**, **ЛЪЖА** nutzen; **ЛЪЖА** **МЕСТЪ** licet, auch **ЛЪЖЕ** **МЕСТЪ**) nutzen.

ПОМАГАТИ, **-ГАНЖ**, **-ГАНШИ** (**ПОМОГЪ**, **-МОШИТИ**) helfen (c. dat.).

ПОМАЗАТИ, **-ЗАЖ**, **ЗАЖШИ** (vgl. **МАЗАТИ**, **МАЗЖ**) besalben, **ἐπιχρίειν**, salben.

ПОМИЛОКАТИ s. **МИЛОКАТИ**.

ПОМНИНАТИ, **-НАЖ**, **-НАЖШИ** (**ПО-МЪ-НАТИ**) sich erinnern, im gedächtniss haben.

ПОМОЛТИ s. **МОЛТИ**.

ПОМОШТАНИКЪ msc. (**ПОШТЬ**; **ПО-МОШТЬ** hülfe, **ПОМОШТАНЪ** helfend) helfer.

ПОМЪШАМАТИ, **-ШАЖ**, **-ШАЖШИ** (**ПОМЪШАТИ** gedanken fassen) in gedanken haben, denken, bedenken.

ПОМЪШАНИИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ПОМЪШАТИ**) dasdenken, **διάνοια**.

ПОМЪНАТИ s. **МЪНАТИ**.

ПОМЪТАТИ s. **МЪТАТИ**.

ПОМАНАТИ, **-НАЖ**, **-НЕШИ** c. gen. sich erinnern (einer sache);

КЪСНОМАНАТИ in erinnerung bringen (c. dat. pers., acc. rei) Joh. 14, 26 (dort futur.).

ПОНЕСТИ s. **НЕСТИ**.

ПОНОСИТИ s. **НОСИТИ**.

ПОНЪТЬСКЪ adj., n. **ПНАЛЪ** Pontius Pilatus.

ПОНЪ msc. (lat. papa) priester.

ПОПЪРНИШЕ, **ПОПЪРНИШЕ** ntr. (eig. laufbahn, von **ПО-ПЪРАТИ**;

пѣрѣти, перѣ, перешн treten)
stadium.

поразити s. **разити**.

порѣгати сѧ s. **рѣгати** сѧ.

послоушати s. **слоушати**.

послоушыствовати, -ствоуѣ,
-ствоуисни (**по-слоухѣ** der hörer,
zeuge; **послоушыство** [anhö-
rung] bezeugung, zeugniss)
bezeugen.

послѣдн adv. (**слѣдѣ** vestigium)
nachher, später.

послѣдѣ adv. hinterher, nachher,
später.

послѣднь adj. letzt (vgl. **послѣдѣ**,
слѣдѣ), **послѣдний днь** der
jüngste tag.

послѣжде adv. (vgl. die vorherg.
worte) zuletzt.

поставити s. **станити**.

постигнати s. **стигнати**.

пострадати s. **страдати**.

постылати s. **стылати**.

посълати s. **сълати**.

посылати, -лаѣ, -лаисни (**по-съ-**
лати) schicken.

потокъ msc. bach (**по-тен-ж**, **по-**
тешн hinfließen).

потрасти s. **трасти**.

потънѣати сѧ s. **тънѣати**.

потъштати s. **тъштати**.

похотѣ fem. (**хотѣ** fem. lust,
wunsch, vgl. **хотѣти**) begierde,
lust.

пооуштеннѣ ntr. (sbst. vrb. zu
по-оуштити zureden, überreden;
оусти) zuversicht.

поуникати, -каѣ, -каисни (**по-уи-**
ти) ruhen, schlafen.

поунистн s. **унистн**.

поунѣати, -ѣѣ, -ѣѣни (**уѣѣ**,
унистн) lesen.

поурѣнѣѣннѣ msc. schöpfgefäß
(**поурѣнѣ** dass., von **по-урѣ-**
нѣти, vgl. **поурѣти**).

поурѣнѣти s. **урѣнѣти**.

по-урѣти, -урѣѣ, -урѣѣни
schöpfen.

поштадѣти s. **штадѣти**.

поѣсти, **поѣстн** s. **ѣстн**.

помсѣти, -ѣѣ, -ѣѣни und -ѣѣ,
-ѣѣни (**помсѣ** gürtel) gürtен;
помѣстѣ Joh. 21, 18 fut.;

прѣпомсѣти umgürten, — сѧ
sich gürtен.

поѣти s. **ѣти**.

прѣѣти, -ѣѣ, -ѣѣни (**прѣѣ**)
gerade machen, richten, be-
reiten;

испрѣѣти dass.

прѣѣ adj. gerade, rectus, εὐθύς,
richtig, recht.

прѣѣѣ fem. (**прѣѣ**) recht, ge-
rechtigkeit.

прѣѣѣннѣ adj. (**прѣѣѣ**) recht-
liebend, gerecht.

прѣѣѣннѣ msc. (**прѣѣѣннѣ**, adj.
zu **прѣѣѣ**, gerecht) der ge-
rechte.

прѣѣѣннѣ adj. (**прѣѣѣ**) gerecht.

прѣѣѣннѣ msc. (**прѣѣѣннѣ** leer,
müßig, festlich) fest, festtag.

прѣѣѣ msc. πραιτώριον.

при praep. c. loc. bei; örtl. bei,
in der nähe, neben: **при насѣ**
in eurer nähe; **при отѣѣѣ**
моѣѣ bei meinem vater; zeitl.:

при декаѣи годинахъ um die neunte stunde.

при-близити, -жа, -жиши са (близъ) sich nähern.

принести с. нести.

прикалѣити с. калѣити.

придѣти с. дѣти.

призлѣти с. злѣти.

приниждити с. жити.

принити (прити) с. нити.

привзсати са с. насати.

приключай мсc. (клячунти са, прикл.са sich ereignen) zufall; по приключую zufällig.

прикоснѣти са с. коснѣти.

прилежати с. лежати.

при-липѣти, -пѣжъ, -пѣши (с. льпѣти) ankleben (intrans.), kleben bleiben, hängen bleiben an —.

при-лѣпѣти, -пѣжъ, -пѣши (саus. zu при-льпѣти intrans.) ankleben (trans.); — са sich anhängen, с. loc. ohne praep.: прилѣпѣи са единомъ Luc. 15, 15 er hängte sich an einen.

примѣсити с. мѣсити.

принести с. нести.

прининиждѣти с. ниниждѣти.

приносити с. носити.

приниоудѣти с. ниоудѣти.

присобрѣсти с. собрѣсти.

припасти с. пасти, падѣ.

при-скръбѣнъ adj. (скръбъ) bekümmert.

присѣлѣити с. сѣлѣити.

при-страхѣнъ adj. (страхъ) erschreckt.

присѣлѣити с. сѣлѣити.

присѣно adv. immer, für immer.

при-сѣтити, -штѣ, -тѣши besuchen.

притеорѣ мсc. halle, porticus (eig. anbau, vgl. при-теорѣти hinzufügen).

притѣла fem. gleichniss (gebildet wie παρα-βολή; притѣлѣити anstossen).

приходити с. ходити.

причастіе ntr. (часть) antheilnahme, erbe.

при-частити, -штѣ, -тѣши (часть) theilhaftig machen; — са sich theililigen.

причастѣникъ мсc. der erbe (eig. theilnehmer, с. причастіе).

принѣдѣ, принѣлѣ с. нити.

принѣстеніе ntr. (при-, нѣд- gehen, vgl. ходити und нити) ankunft.

прокѣити с. бѣити.

прогнѣлѣти са с. гнѣлѣти.

продѣти с. дѣти.

продѣити с. дѣити.

продѣлѣити с. дѣлѣити.

прозѣрѣти с. зѣрѣти.

пронѣти с. нити.

прокѣженъ с. кѣжити.

пропѣлѣство ntr. betrug (vgl. про-пѣлѣти verderben; про-пѣлѣнъ unredlich, schlecht).

пропѣлѣти с. пѣлѣти.

пропѣлѣти, -пѣжъ, -пѣши (про-пѣ-ти) vergiessen.

пропѣлѣти с. пѣлѣти.

пропѣсть fem. abgrund (vgl. про-пѣсти, -падѣ aus einander fallen, sich spalten).

ПРОПОВѢДАТИ *s.* **ПОВѢДАТИ**.

ПРОПАТИ *s.* **ПАТИ**.

ПРОРЕШИТИ *s.* **РЕШИТИ**.

ПРОРОКЪ *msc.* (**ПРОРОКЪ**, **ПРОРЕШИТИ**) prophet.

ПРОРОЧЬСКЪ *adj.* (**ПРОРОКЪ**) prophetisch, von propheten herführend.

ПРОСВЕТИТИ, -**ШТАЖ**, -**ШТАЖИНИ** (**ПРО-СВЕТИТИ**) erleuchten.

ПРОСИТИ, -**ША**, -**СИШИ** bitten, fragen (*rogare*), betteln;

ВЪПРОСИТИ (**КОГО**) *frage* richten an —, befragen; **ВЪПРОСИТЕ** Joh. 16, 23 *ῥωτήσατε*;

КЪСПРОСИТИ bitten (*ἰσκατεῖν*);

ИСПРОСИТИ herausbitten, frei bitten, erbitten.

ПРОСЛАВИТИ *s.* **СЛАВИТИ**.

ПРОСЛАЖИТИ *s.* **СЛАЖИТИ**.

ПРОСТЪ *adj.* einfach.

ПРОСТЫРАТИ *s.* **СТЫРАТИ**.

ПРОСТЪ *adv.* zu **ПРОСТЪ**, einfach, einfältig.

ПРОТНЕНИ, -**ЖАЖ**, -**ЕНИШИ** *ca* (*vgl.* **ПРОТНЖ**) sich entgegenstellen, sich widersetzen.

ПРОТНЖ *adv.* gegenüber, gegen; *praep. c. dat.*; **ПРОТНЖ** **СТАТИ** widerstehen.

ПРОХОДИТИ *s.* **ХОДИТИ**.

ПРОУЪ *adj.* übrig; **ПРОУЕМ** τὸ λοιπόν (*Matth. 26, 45* **СЪЛННТЕ** **ПРОУЕМ** — *καθεύετε τὸ λοιπόν*).

ПРЬЪ *num. ord.* erster, bester, vorzüglichster; **ИЗЪ ПРЬЪ** von anfang an.

ПРЬЕИ *adj. comp.* zu **ПРЬЪ**, eher,

früher; **ПРЬЕИ** *ntr. adv.* eher, zuerst.

ПРЬСИ *fem. plur.* (*i-stamm*) *brust*.

ПРЬСТЕНЪ *msc.* (**ПРЬСТЬ**) finger-ring.

ПРЬСТЬ *msc.* finger; *пр.* **НОЖЬИ** *zehe*.

ПРЬЕНИТИ *s.* **ЕНИТИ**.

ПРЬЕЛИКАТИ *s.* **БЪЛИКАТИ**.

ПРЬЕТИТИ *s.* **БЪТИТИ**.

ПРЬДАТИ *s.* **ДАТИ**.

ПРЬДАТИТИ *s.* **ДАТИТИ**.

ПРЬДЪ *praep.* vor, örtl. u. zeitl.; *c. instr.* **ПРЬДЪ** **ВЪСЪМИ** vor allen, in gegenwart aller; **ИМЪ СТАЖИ-МЪИ** **ПРЬДЪ** **СТАРЪИНИНИ** nachdem die beiden vor die obersten getreten waren; **ПРЬДЪ** **СМЪРЪИ** vor dem tode; *c. acc.* (*richtung*) **ПРЬВЕСТИ** **ПРЬДЪ** **ЛИЦА** vor das antlitz führen, p. 96 unten.

ПРЬДЪВЕСТИ *s.* **ВЕСТИ**.

ПРЪ-ДЪЛЪ *msc.* grenze.

ПРЪЖЕ *adv.* früher, vorher, eher; **ПРЪЖЕ** **ДЪ-ЖЕ** **НЕ** eher — als, ehe, bis; *praep. c. gen.* vor.

ПРЪИМЪНИКЪ *msc.* (**ПРЪ-ИТИ** im sinne von *κατακληρονομεῖν*) nachfolger.

ПРЪИТИ *s.* **ИТИ**.

ПРЪКЛОНИТИ *s.* **КЛОНИТИ**.

ПРЪЛАЗИТИ *s.* **ЛАЗИТИ**.

ПРЪЛАНШТАТИ, -**ШТАЖ**, -**ШТАЖИНИ** (**ЛЪСТИТИ**, **ЛЪСТЬ**) täuschen, betrügen.

ПРЪЛЪСТИТИ *s.* **ЛЪСТИТИ** (*vgl.* **ПРЪ-ЛЪСТЬ** *betrug*).

ПРЪЛОНИТИ *s.* **ЛОНИТИ**.

ПРЕ-ЛЪСТЬ fem. betrug, list.

ПРЕ-МИЛОСТЕНЪ adj. (МИЛОСТЬ) sehr erbarmungsvoll, sehr gnädig.

ПРЕМОУДИТИ s. МОУДИТИ.

ПРЕОБНДЪТИ s. ОБНДЪТИ.

ПРЕОДОЛЪТИ s. ОДОЛЪТИ.

ПРЕПОЛОКАСНИИ ntr. (sbst. vrb. zu **ПРЕ-ПОЛОКИТИ** durch-halbieren; **ПОЛОКИНА** hälfte, von **ПОЛЪ**) hälfte, mitte.

ПРЕПОКСАТИ s. ПОКСАТИ.

ПРЕСТЪПИТИ s. СЪПИТИ.

ПРЕТЪТИ, -ШЪЖ, -ТЪНИИ (КОМОУ) drohen; **ПРЕТА** КЪ СЕБЪ übers. ἐμβριμάμενος ἐν ἑαυτῷ;

ЗАПРЕТЪТИ bedrohen; **ЗАПРЕТИ** ДОУХОУ übers. ἐνεβριμάσατο τῷ πνεύματι Joh. 11, 13.

ПРЕТЪРЪША s. ТЪРЪТИ.

ПРЕТЪРАТИ s. ТЪРАТИ.

ПРЕХОДИТИ s. ХОДИТИ.

ПРЕЧУНЪ adj. sehr rein, ἄγνός.

ПРЕШЕННИИ ntr. (sbst. vrb. zu **ПРЕТЪТИ**) drohung.

ПРЕШТИ s. ШТИ.

ПОУСТИТИ, -ИТЪЖ, -СТИНИИ loslassen, entlassen, schicken;

ИСПОУСТИТИ herauslassen (emittieren); entlassen; — **ДОУХЪ** den geist aufgeben;

ОТЪПОУСТИТИ freilassen, weg-schicken; — **ГРѢХЪ** sünde erlassen.

ПОУСТЫНИ fem., gen. -НИ, (ПОУСТЪ leer, wüst) wüste.

ПОУШТАТИ, -ИТЪЖ, -ИТЪНИИ (ПОУ-СТИТИ) loslassen;

ОТЪПОУШТАТИ freilassen.

ПЪКАТИ, -КАЖ, -КАСНИИ с. instr. hoffen auf —;

ОУПЪКАТИ на + acc. seine hoffnung setzen auf —; — **НА БОГА** auf gott vertrauen.

ПЪТАТИ, -ТАЖ, -ТАСНИИ fragen, forschen;

ИСПЪТАТИ ausforschen, erforschen.

ПЪРАТИ (ПРЕТИ), ПЪРЪЖ (ПРЪЖ), ПЪРНИИ streiten; — **СА** sich streiten.

ПЪРМ fem. (vgl. das vor.) streit; **БЕЗЪ ПЪРМ** ohne zweifel, zweifellos.

ПЪСАНИИ, ПИСАНИИ ntr. (sbst. vrb. zu **ПЪСАТИ**) schrift.

ПЪСАТИ (ПИСАТИ), ПИШЪЖ, ПИШЕНИИ schreiben;

НАПЪСАТИ aufschreiben, anschreiben;

СЪПЪСАТИ conscribere, verfassen; beschreiben.

ПЪЦАЛЪ msc. pech.

ПЪЦАЛЪНЪ adj. zu **ПЪЦАЛЪ**; **КОМОЛЪ** ПЪЦ. pechkessel.

ПЪШЕНИЦА fem. weizen.

ПЪШЕНИУЛЪ adj. zu **ПЪШЕНИЦА**; **ЗРЪНО ПЪШ.** weizenkorn.

ПЪНИИ ntr. (sbst. vrb. zu **ПЪТИ**) gesang.

ПЪНАЖЪНИИ msc. (ПЪНАЖЪ) geldwechsler.

ПЪНАЖЪ msc. geldstück (δηνάριον).

ПЪТИ, ПОЖ, ПОСНИИ singen;

КЪСПЪТИ ἀνομνεῖν, lobsing.

ПАТИ, ПЪЖ, ПЪСНИИ spannen, hängen;

ПРОПАТИ kreuzigen;

раснатн (eig. ausspannen) kreuzigen.
натѣтъ msc. freitag (**натѣ** der fünfte).

натѣ num. fünf; н. **десатѣ** fünfzig.
натѣ msc., gen. -тѣ, weg, strasse.
нмунна fem. meer, ocean.

Р.

р zahlzeichen, 100, **сѣто**.
рѣка fem. zu **рѣкъ**, sklavin, magd.
работа fem. (**рѣкъ**; eig. sklavendienst) arbeit.
работати, -тъкъ, -тъкъши (s. das vor.) knecht sein, arbeiten.
рѣкъ msc. knecht, sklav.
рѣкъши, gen. -нѣ, fem. zu **рѣкъ**, sklavin, magd.
рѣкъскѣ adj. (**рѣкъ**) sklaven-, sklavisch.
рѣкън = **рѣкън**.
рѣкънѣн = **рѣкънѣн**.
рѣкънѣ adj. gleich.
ради praep. с. gen. wegen; **весо ради** (so gewöhnlich dem regierten worte nachgesetzt) weswegen; **того ради**, **нмѣже** deswegen, weil; **зѣлнсти ради** aus neid; **отѣца ради** **δὲ τὸν πατέρα** Joh. 6, 57.
радити (родити), -ждѣ, -днши с. inf. oder о + loc. sorgen um —, sich kehren an —.
радовати, -доукъ, -доукъши сѣ (**радѣ** froh, gern) sich freuen; **радоуи** сѣ übersetzung des grusses **χαῖρε**;
нѣзрадовати сѣ froh werden, aufjubeln; **нѣзрадоуѣтъ** сѣ Joh. 16, 20 **χαρήσεται**.

радость fem. (**радѣ** froh) freude.
раждати, -ждакъ, -ждакъши (родити) gebären.

раждѣшти с. жѣшти.

раждѣнѣ ntr. coll., plur. zu **роуѣ**.

раз- praep., nur in compos., dis-, δια-, zer-.

разарѣнати, -рѣкъ, -рѣкъши (**разорѣнати**) zerstören; — **сѣботѣ** Joh. 5, 18 den sabbat brechen.

разбойникѣ msc. (**раз-бѣнати** zer-schlagen, **разбой** verwüstung, raub) räuber.

раз-бѣгнати, -нѣ, -нѣши сѣ (vgl. **бѣжати**) aus einander laufen, sich zerstreuen, fliehen.

разѣтъ adv. ausgenommen, ausser, **разѣтъ нѣтрнѣрѣкъ нѣдннѣ**; praep. с. gen. **разѣтъ сѣрѣбрѣнаго блюда**.

разгнѣнати сѣ с. гнѣнати.

раздроушнати с. роушнати.

раздрѣшнати с. рѣшнати.

раздѣлнати с. дѣлнати.

разнати, -жѣ, -жнши (nur in compos.) schlagen;

поражнати vrb. perf., **поражѣ** Matth. 26, 31 fut.

разнати с. ннати.

разнѣнѣнѣ adj. verschiedenartig,

разорѣнати с. орѣнати.

разоумнѣ adj. (разоумъ verständniss; оумъ mens, sinn, verstand) verständlich; разоумнѣ бысть Сѣлауѣ съзвѣтъ der ratschlag wurde von Saul in erfahrung gebracht.

разоумѣати, -иѣжъ, -иѣши (разоумѣти) erkennen; разоумѣиѣтъ γινώσκονται Joh. 13, 35.

раз-оумѣти, -иѣжъ, -иѣши (vgl. разоумнѣ) erkennen, verstehen, bemerken, erfahren; разоумѣиѣтъ Joh. 7, 17 fut., und öfter so, vgl. Joh. 8, 28. 32; 13, 7; 14, 20.

разнѣ adj. (раз-) geschieden, verschieden; разоно adv. auseinander.

рана fem. wunde.

раскѣати сѣ с. кѣати сѣ.

раскѣити (— раз-сѣ.), -ѣжъ, -ѣши (сѣлѣжъ schwach) schwächen; раскѣиѣиѣтъ paralyticus, lahm.

раскѣити сѣ с. кѣити, кѣдѣ.

раскѣити, -иѣжъ, -иѣши eig. zerstäuben (прахъ staub, прашиити zu staub machen); zerstreuen.

раскѣити fem. (с. кѣити) streit.

раскѣити с. кѣити.

раскѣити ntr. (subst. vrb. zu раскѣити, part. praet. pass. -кѣтъ) kreuzigung.

раскѣити, -ѣжъ, -ѣши (кѣити) vertreiben) zerstreuen.

раскѣити ntr. (кѣтъ) kreuzweg.

растѣти с. тѣти.

расти, растѣ, растѣши wachsen.

растѣти с. тѣти.

растѣти с. тѣти.

растѣти с. тѣти.

растѣти сѣ с. стѣти.

растѣти с. хѣти.

растѣти с. цѣти.

растѣти с. стѣти.

ратѣ fem. kampf.

раутѣ, -ѣжъ, -ѣши lust haben, wollen.

раутѣ fem. kasten (vgl. рѣка dass.), beutel.

рѣко ntr. ribbe.

рѣмѣ msc. riemen.

рѣти, рѣжъ, рѣши sagen; рѣти

2. sg. imper.; рѣжъ Luc. 15, 8 fut.; рѣетѣ сѣ Ap. 9, 6 fut.;

нарѣти benennen; нарѣиѣти сѣ Joh. 1, 43 du wirst heissen;

отрѣти (отрѣти) сѣ с. gen. einer sache entsagen; etwas (einen) verleugnen;

прорѣти προφητεύειν, weis-sagen.

риѣ fem. kleid, gewand.

риѣиѣ fem. (риѣ) ort, wo man kleider aufbewahrt, vestiarium; schatzkammer.

риѣнѣ adj. zu риѣ, kleid-; ntr.

риѣно subst. gewand.

римѣиѣиѣ msc. Römer.

римѣскѣ adj. römisch.

родѣтель msc. (родѣти) erzeuger, parens; dual. die eltern, parentes.

родѣти, -ѣжъ, -ѣши erzeugen, gebären; — сѣ geboren werden.

ро́днѣ s. **ра́днѣ**.

ро́дъ msc. (vgl. **ро́днѣ**) geburt; geschlecht, generation; **къ ро́дѣ** **ро́дъ** in alle künftigen generationen, für alle zeiten (vgl. **къ вѣкѣ вѣкомѣ**).

ро́ждество ntr. (**ро́днѣ**) geburt.

ро́жъца msc. (eig. hörnchen, demin. zu **ро́гъ** horn) hülse, schale (von fruchten).

ро́зга fem. zweig, rebe.

ро́тнѣ, **-штѣ**, **-тнѣ** (**ро́та** eid) schwören.

ро́мьскѣ adj. römisch.

ро́ушнѣ, **-шѣ**, **-шнѣ** zerstören (eig. zerschneiden, spalten);

разро́ушнѣ zerstören, vernichten.

ро́ульгѣ, **-штѣ**, **-штѣ** murren.

ро́ульгѣ msc. gemurmel.

ро́ука fem. fisch.

ро́удѣ, **-дѣ**, **-дѣ** weinen, klagen;

кѣздрѣудѣ in weinen, klagen ausbrechen; **кѣздрѣудѣ** **θρηνησατε** Joh. 16, 20.

ро́зѣ, **-жѣ**, **-жѣ** schneiden, hauen;

о́ро́зѣ umschneiden, beschneiden (auch **-зѣ**, **-зѣ**);

оу́ро́зѣ abhauen, abschneiden.

ро́ука fem. fluss.

ро́ука fem. (**ро́ука**, **ро́ука**) rede; **си ро́ука** eig. diese rede, adverbial gebraucht: nämlich.

ро́ушнѣ, **-шѣ**, **-шнѣ** lösen;

отро́ушнѣ ablösen, auflösen;

разро́ушнѣ lösen, lostrennen.

ро́ука, **-гѣ**, **-гѣ** **си** (**ро́ука** spott, schmähung) spotten; c. dat. pers. verspotten;

поро́ука **си** dass., vrb. perf.

ро́ука fem. hand.

ро́ука adj. zu **ро́ука**, hand.

С.

сако́рѣ msc. Saborius.

са́днѣ, **-жѣ**, **-дѣ** setzen, pflanzen;

къса́днѣ hineinsetzen, einpflanzen; aufsetzen;

наса́днѣ pflanzen auf—; pflanzen.

са́беларѣ, **са́беларѣ** msc. sacellarius.

са́лнѣ msc. Σαλῆμ.

са́марѣ fem. Σαμαρεία.

са́марѣскѣ adj. samaritanisch.

са́марѣнѣ, **са́марѣнѣ** msc. samariter.

са́марѣнѣ fem., gen. **-нѣ**, Samariterin.

са́мо — **са́мо**.

са́мѣ pron. selbst.

са́нѣ msc. würde, rang.

са́ногѣ msc. schuh.

са́улѣ msc. Saulus.

са́ннѣ fem. schwein.

са́моудѣ, **-жѣ**, **-дѣ** (**са́моудѣ**)

befreien; **СВОБОДНЪ** Joh. 8, 32 fut., ebenso Joh. 8, 36.
СВОБОДЪ adj. indecl. frei.
СКОЙ, СКОМ, СКОМ pron. poss. III. pers. refl. sein; **СКОМ** eigenes (gegensatz **СТОУЖДЕ**), **СКОМ** τὰ ἴδια; **СКОМ** die eigenen (leute), die angehörigen; p. 101 zu verbinden **СКОМ** **НМЪ**, **СКОМ** **СН** ihre angehörigen.
СКЪТЕННЪ (subst. vrb. zu **СКЪТЪТИ**) das leuchten, der schein (vom lichte).
СКЪТЪТИ, -**ШЪЖ**, -**ТННН** **СА** leuchten (intrans.).
СЪТЪНАННЪ msc. (**СЪТНАО** ntr. licht, leuchte; **СЪТЪТИ**) fackel, leuchter, lampe.
СЪТЪТИ, -**ШЪЖ**, -**ТННН** (**СЪТЪ**) leuchten (trans. und intrans.), erleuchten.
СЪТЪ msc. licht; **ДО СЪТЪ** bis tagesanbruch.
СЪТЪЛЪ adj. (**СЪТЪ**) hell, licht, glänzend.
СЪАТЪТИ, -**ШЪЖ**, -**ТННН** (**СЪАТЪ**) heiligen; weihen.
СЪАТЪ adj. heilig.
СЪАТЪНН fem., -gen. -**НМЪ**, heiligkeit, heiligthum.
СЪАШЕННЪ ntr. (subst. vrb. zu **СЪАТЪТИ**) weihe; **СЪАШЕННЪ** τὰ ἑγκαῖνα das fest der tempelweihe Joh. 10, 22.
СЕ (ntr. von **СЪ**) adv. siehe (ecce im ausruf).
СЕДМЪ num. ord. siebenter.
СЕАНЪ pron. adj. so gross, von dieser grösse; vgl. **ТО-АНЪ**.

СЕЛО ntr. acker, feld, grundstück.
СЕНЪ adv. jetzt; **ДО СЕНЪ** bis jetzt; **ОТЪ СЕНЪ** von nun an.
СЕСТРА fem. schwester.
СЪТНЪ adj. äusserst (vom grade).
СНАА fem. kraft, macht; heer.
СИЛЕНЪ fem. Silvia.
СИЛОУАМЪ adj. poss., des Siloam.
СИЛОУАМЪСКЪ adj., **КАПЪЛЪ СИЛОУАМЪСНА** **КОЛУΜΒΉΘΡΑ** τοῦ Σιλωάμ Joh. 9, 7.
СИМОНЪ adj. poss. zu **СИМОНЪ**, des Simon.
СИНОКЪ adj. poss., Sion's.
СИРЪ adj. waise, verwaist; **НЕ ОСТАЕЛЪ НАСЪ СИРЪ** (gen. plur.) Joh. 14, 18.
СИ-РЪУЪ s. **РЪУЪ**.
СИЦЪ pron. adj. solcher, talis.
СКЕРЪННЪ, -**НМЪ**, **НИНН** (**СКЕРЪНЪ** schmutz) beflecken, verunreinigen;
ОСКЕРЪННЪ dass.
СИННОПННЪ fem. **σπηνοπηγία**, laubhüttenfest.
СНОКРАДА fem. pfanne (zum braten).
СНОРО adv. (ntr. zu **СНОРЪ** schnell) schnell, bald.
СНОРЪ adv. (ntr. comp. zu **СНОРЪ**) schneller, recht schnell, bald.
СНОТЪ msc. vieh, lastthier.
СНРЪЛЪ fem. kummer, schmerz.
СНРЪЛЪНЪ adj. bekümmert.
СНРЪЛЪТИ, -**БЪЖ**, -**БЪШН** (**СНРЪЛЪ**) traurig sein, sich grämen;
ОСНРЪЛЪТИ traurig werden.
СНРЪЖЪТЪ msc. knirschen (der

zähne; vgl. **СМРЪГЪТАТИ**, -**ШЪЖ**, -**ШЪСИН** frendere).

СКОУФНИ fem. Scythia.

СМЪДЪЛЪННУЪ oder **СМЪДЪЛЪННУЪ** adj. poss. zu **СМЪДЪЛЪННУЪ** oder **СМЪДЪЛЪ**, töpfer (**СМЪДЪЛЪ**, **СМЪДЪЛЪ** scherbe, ziegel); **СМЪДЪ** село töpferacker.

СМЪЛЪ fem. ruhm, herrlichkeit.

СМЪЛЪТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** (**СМЪЛЪ**) rühmen, berühmt machen;

ПРОСМЪЛЪТИ preisen, verherrlichen, verklären (biblisch); — **СМ** gepriesen werden, ruhm erlangen; **ПРОСМЪЛЪЖ** Ex. 15, 2 fut.; ebenso Joh. 12, 28; 13, 32.

СМЪЛЪО-СМЪЛЪТИ, -**СМЪЖ** (älter -**СМЪЖ**), -**СМЪШИН** **δοξο-λογεῖν** lobpreisen; 1. sg. p. 97 fut.

СМЪЛЪНЪ adj. berühmt, hochgepriesen; rühmlich, herrlich.

СМЪЛЪНЪ adv. zum vor., in herrlicher, glorreicher weise.

СМЪДЪТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** (**СМЪДЪНЪ**) süß machen;

СЪСМЪДЪТИ **сμ γλυκαίνεισθαι**; — **СМЪНЪ** sich den wein wohl-schmecken lassen, p. 101.

СМЪДЪНЪ adj. süß.

СМЪДЪНЪ adv. zu **СМЪДЪНЪ**.

СМЪСЪСЪНЪ adj. zu **СМЪСЪ**; **СМЪСЪСЪ** **СМЪСЪСЪНЪ** die kunst des wortes, der rede.

СМЪО ntr., gen. -**СМЪСЪ**, auch -**СМЪ**, wort.

СМЪГЪ msc. diener; **СМЪГЪ** **СМЪТОШИНЪ** p. 99 mit dem adj. in

femin. form, wie diese masculina öfter.

СМЪЖЕННЪ ntr. (sbat. vrb. zu **СМЪЖТИ**) dienst, dienstbarkeit.

СМЪЖТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** (**СМЪГЪ**) dienen, bedienen.

СМЪЖЪЛЪ fem. (**СМЪЖТИ**) dienst.

СМЪЖЪ msc. (vgl. **СМЪЖЪТИ**, **СМЪЖЪТИ**) **ἀκοή**, das hören, gehör; Joh. 12, 38 **ἀκοή** im sinne von „mittheilung, predigt.“

СМЪЖЪТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** (vgl. **СМЪЖЪ**) hören;

ПРОСМЪЖЪТИ anhören, zuhören, erhören; gehorchen.

СМЪЖЪ ntr. sonne.

СМЪЖЪТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** (vgl. **СМЪЖЪ**) hören;

ОУСМЪЖЪТИ vernehmen, erhören; **ОУСМЪЖЪТИ** Joh. 3, 25. 28 fut.

СМЪЖЪТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** (**СМЪЖЪ** thräne) weinen;

ПРОСМЪЖЪТИ u. **ПРОСМЪ** **сμ** in thränen ausbrechen.

СМЪЖЪТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** (eig. folgen; **СМЪЖЪ**) erben; **СМЪЖЪ** Luc. 10, 25 fut.

СМЪЖЪ msc. spur; **СМЪЖЪ** in die spur, hinter, nach (c. gen.)

СМЪЖЪ-РОЖДЕНЪ adj. (**РОЖДТИ**) blind geboren.

СМЪЖЪ adj. blind.

СМЪЖЪ msc. (**СМЪЖЪ**) der blinde.

СМЪЖЪШИНЪ fem. (**СМЪЖЪ**, gen. -**СМЪЖЪ**) feigenbaum.

СМЪЖЪТИ, -**СМЪЖ**, -**СМЪШИН** riechen, stinken.

СОЛНАО ntr. (**СОЛА**; eig. salzfass) schüssel.

СОЛОМОНЪ adj. poss., des Salomo.
СОЛА fem. salz.

СОТОНА msc. satanas.

СОТОННИЪ adj. poss. zu **СОТОНА**, des satans.

СНІРА fem. gr. σπαῖρα, schaar, co-horte.

СНІТИ, **СНІЪ**, **СНІЖШИ** eig. eilen, wohingelangen (serb. dospjeti ans ziel kommen, reifen);

ОУСНІТИ erfolg haben; Matth. 27, 24 fut.

СНІЖИТИ, **-ШЪ**, **-ШНИИ** (**СНІХЪ** eile; von **СНІТИ**) eilen; mit **о** + loc. sich bemühen um —.

СРЯМАТИ, **-ИМЪ**, **-ИЖШИИ** (**СРЯМИТИ**; **СРЯМЪ** scham, schande) beschämen, beschimpfen; — **са** sich schämen;

ОСРЯМАТИ dass.; — **са** zu schanden werden; **ОСРЯМЫМЪ** p. 95 ältere form.

ОУСРЯМАТИ **са** sich schämen, scheuen (с. gen.); **ОУСРЯМИМЪ** **са** Marc. 12 fut.

СРЯУИЦА fem. kleid, χιτών, rock.

СРЯДЪЦЕ ntr. herz.

СРЯДЪЦЫИЪ adj. zu **СРЯДЪЦЕ**, des herzens.

СРЯИ fem. gazelle, reh.

СРЯД fem. mitte; **ПО СРЯД** in mitten, mitten unter, mitten durch (с. **СРЯДИ**, **ПО СРЯДИ**).

СРЯДИ, **ПО СРЯДИ** adv. in mitten.

СТАКИТИ, **-КАЖ**, **-ЕНИИ** (**СТАТИ**) stellen;

КЪСТАКИТИ (= **КЪЗ-СТ.**) aufstellen, aufrichten;

НАСТАКИТИ instituere, hin richten auf —, lenken, führen;

НАСТАКИТЬ Joh. 16, 13 fut.;

ОСТАКИТИ (= **ОТЪ-СТ.**) eig. wegstellen; zurücklassen, ver-

lassen, lassen, aufgeben;

ОСТАКАЖ Joh. 14, 18 fut.;

u. öfter so;

НОСТАКИТИ hinstellen, darwägen; ernennen, ordinare (einen geistlichen);

ПРИСТАКИТИ herbei-stellen, nebenstellen, hinstellen;

ОУСТАКИТИ feststellen, bestimmen (definire); einsetzen.

СТАКАТИ, **-КАЖ**, **-КАЖШИИ** (**СТАКИТИ**) stellen;

ОСТАКАТИ (с. **ОСТАКИТИ**) ver-lassen.

СТАДИИ msc. στάδιον, stadium.

СТАДО ntr. herde.

СТАРЪ adj. alt; **СТАРИИ** comp.

СТАРИЦА msc. (**СТАРЪ**) der alte, greis; der älteste (= vorsteher).

СТАРИИИИИ msc. (comp. **СТАРИИ**, gen. **СТАРИИИИ**) der älteste, oberste, vorsteher; **СТ. ИСРЕЙСКИИ** der hohe priester — **архисрей**; hauptmann; mit adj. in femin. form **СТАРИИИИИИ** **ЖРЪУСКИ** p. 94.

СТАРИТИ, **-РЪЖ**, **-РЪЖШИ** (**СТАРЪ**) altern;

СЪСТАРИТИ alt werden; — **са** dass.; **СЪСТАРИШИИ** **са** Joh. 21, 18 fut.

СТАТИ, **СТАИЖ**, **СТАИШИИ** sich hin-

stellen, stehen; **СТАМА ПРЪДЪ**
НИМЪ НАСА КЪДОКИЦА es traten
 vor ihn alle wittwen;
КЪСТАТИ (= **КЪЗ-СТ.**) aufstehen;
КЪСТАМЪ p. 94 fut.;
ДОСТАТИ ausreichen, **НЕ ДОСТ.**
 mangeln, fehlen;
ОСТАТИ (= **ОТЪ-СТ.**) zurück blei-
 ben, übrig bleiben, bleiben;
 — **СА** с. gen. zurück treten
 von —, abfallen (desistere).
СТАТИ, **СТАМЪ**, **СТАМИ** (**СТА-ТИ**)
 stehen;
КЪСТАТИ (= **КЪЗ-СТ.**) aufste-
 hen; erregt werden (vom
 meere);
ОСТАТИ übrig bleiben, bleiben.
СТНГАТИ, **-НА**, **-НЕМИ** wo hin
 kommen;
ПОСТНГАТИ erreichen; **ПОСТН-**
ГНА Exod. 15, 9 fut.
СТАЛЪ msc. säule, thurm.
СТОЛЪ msc. tisch.
СТОМТИ, **СТОМЪ**, **СТОМИ** (vgl. **СТАТИ**)
 stehen; **СТ. ЗА КОГО** für jeman-
 den einstehen;
ДОСТОМТИ müssen; 3. sg. **ДОСТО-**
НТА деі, oportet (vgl. **ДОСТО-**
НИЪ); с. dat. **ДОСТОМЪ ТЕБѢ**
 es geziemt dir.
СТРАДНИКЪ ntr. (sbat. vrb. zu **СТРА-**
ДАТИ) das leiden.
СТРАДАТИ, **-ЖДЪ**, **-ЖДЕМИ** leiden;
ПОСТРАДАТИ ein wenig leiden;
 erleiden.
СТРАЖА fem. wache, custodia.
СТРАЖЪ msc. wächter (vgl. **СТРА-**
ЖИТИ).
СТРАНА fem. seite, gegend, frem-

des land; land; **НА СТРАНА** in
 die fremde (vgl. **СТРАНИНЪ**).
СТРАНИНЪ adj. (**СТРАНА**) fremd.
СТРАСТО-ТРАПНЪ msc. (**СТРАСТЬ**
 fem. leiden; **СТРАД-АТИ**; **ТРАПАТИ**)
 leidträger; kämpfer.
СТРАСТНЪ adj. zu **СТРАСТЬ**, leid-;
СТРАСТНИЙ ВЪНЪ die măr-
 tyrerkrone.
СТРАХЪ msc. schrecken, furcht.
СТРАШЕНЪ adj. (**СТРАХЪ**) furcht-
 sam.
СТРОИТИ, **СТРОИ**, **СТРОИМИ** berei-
 ten, bauen.
СТРОУНЪ msc. wunde.
СТРЪЖИТИ, **СТРЪЖЪ**, **СТРЪЖЕМИ** be-
 wachen (vgl. **СТРЪЖА**, **СТРЪЖЪ**).
СТОУДЕНЪ fem. kälte.
СТОУДЕНЪЦА msc. (**СТОУДЕНЪ** kalt)
 brunnen.
СТОУЖДЪ adj. fremd.
СТЫДАТИ, **-ЖДЪ**, **-ДИМИ** **СА** sich
 scheuen, sich schämen;
ОУСТЫДАТИ **СА** dass., mit **ОТЪ**
 + gen. — vor etwas.
СТЪБАНИКЪ ntr. halm, stoppel (vgl.
СТЪБА ntr., **СТЪБАЛЪ** msc. sten-
 gel, stamm).
СТЪГНА fem. strasse, gasse; plur.
 dass.
СТЪГНО ntr. hüfte.
СТЪЛАТИ (**СТАТИ**), **СТЕЛАМЪ**, **СТЕЛАМИ**
 ausbreiten;
ПОСТЪЛАТИ hinbreiten (ster-
 nere); Ap. 9, 34 **ПОСТЕЛ**
СЕБѢ bette dir selber.
СТЪРАТИ, **СТЪРЪ**, **СТЪРЕМИ** (**СТЪРАТИ**,
СТЪРЪ, **СТЪРЕМИ**) ausbreiten,
 strecken;

ПРОСТЯРАТИ ausstrecken.
СТѢНА fem. wand.
СТАПАТИ, -ПАЖ, -ПАЖИИ (vgl. **СТѢПНИ**) treten;
ОТЪСТАПАТИ weggehen von —, discedere.
СТѢПНИ, -ПАЖ, -ПАЖИИ treten;
ОТЪСТАПНИ wegtreten, sich entfernen;
ПРИСТАПНИ herantreten, sich nähern; hinkommen;
ПРѢСТАПНИ übertreten (ein gebot);
РАСТАПНИ СЯ aus einander treten.
СОУЛЪИ, **СОУЛЪИИ**, **СОУЛЪИ** adj. comp. besser.
СОУХЪ adj. trocken, dürr; **НО СОУХОУ** im trocknen, trocknen fusses.
СОУЖЪИ adj. (соуї leer, nichtig, eitel, sbst. соужа) nichtig, eitel.
СЪ praep. с. instr. mit (begleitung); с. gen. herab von —;
СЪЛЪЗИ СЪ **ПРЪСТА**.
СЪ-БРАТИ, -РАЖ, -РАЖИИ (**СЪ-БРАТИ**, -БРАЖ) sammeln.
СЪБЛАЖИТИ в. **БЛАЖИТИ**.
СЪБЛЮДАТИ, -ДЛЖ, -ДЛЖИИ (**СЪ-БЛЮСТИ**) bewahren.
СЪБЛЮСТИ в. **БЛЮСТИ**.
СЪБОРИЩЕ ntr. (**СЪБОРЪ**) versammlungsort, συναγωγή, schule.
СЪБОРЪ masc. (**СЪБОРА**, **СЪ-БРАТИ**) versammlung.
СЪБИТИ СЯ в. **БЫТИ**.
СЪБРАТИ в. **БРАТИ**.

СЪБАЛЪИ masc., **СЪБ. МЪДЪИ** klumpen, stück erz.
СЪБНИ в. **БНИ**.
СЪБЛЪЖЪ в. **БЛЖИТИ**.
СЪБЛЖИТИ в. **БЛЖИТИ**.
СЪБРЪПАТИ, -ПАЖ, -ПАЖИИ (**СЪБРЪПНИ**) vollenden.
СЪБРЪЩЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **СЪБРЪЩНИ**) vollendung.
СЪБРЪЩЕ adv. zu **СЪБРЪЩЕ** (в. **СЪБРЪЩНИ**) vollkommen, vollständig.
СЪ-БРЪЩНИ, -ЩЖ, -ЩЖИИ (**БРЪЖЪ**) vollenden; **СЪБРЪЩЕ** vollkommen.
СЪБРАШАТИ СЯ в. **БРАШАТИ**.
СЪБЪДАТЕЛЪ masc. zeuge (**СЪ-БЪДАТИ** mit-wissen).
СЪБЪДАТЕЛСТВО ntr. (**СЪБЪДАТЕЛЪ**) zeugniss.
СЪБЪДАТЕЛСТВОПАТИ, -СТВОЖ, -СТВОЖИИ zeugen, zeuge sein, bezeugen; mit о + loc. — von etwas; **СЪБЪДАТЕЛСТВОЖЕ** Job. 15, 26 fut.
СЪБЪСНИ в. **БЪСНИ**.
СЪБЪТЪ masc. (**БЪТЪ** ausspruch, rat) beratung, ratschlag, plan.
СЪБЪПАТИ, -ПАЖ, -ПАЖИИ (в. **БЪПАТИ**; **СЪБЪТЪ**) ratschlagen.
СЪБЪПАТИ в. **БЪПАТИ**.
СЪБЪЖЪ masc. (**СЪБЪЖЪ** fessel; **СЪ-БЪЖ-ПАТИ**) gefangener.
СЪБРАТИ, -РАЖ, -РАЖИИ (**СЪБРОПАТИ**) verbrennen (intrans.).
СЪБРОПАТИ, -ПАЖ, -ПАЖИИ (**СЪБРОПНИ**) sich versündigen, sündigen.
СЪБРОПНИ в. **БРОПНИ**.

сѣдрѣкъ adj. gesund.

сѣдѣлати с. дѣлати.

сѣзидати, -дѣж, -дѣжшии (сѣзидати) aufbauen.

сѣзидати с. зидати.

сѣмѣлати с. мѣлати.

сѣмонѣлати с. монѣлати.

сѣкроушати, -ишѣж, -ишѣшии (сѣкроушати) zerstückeln, zerreiben, zerstören, vernichten.

сѣкроушати, -ишѣж, -ишѣшии (кроушѣ) brocken, bruchstück) zerbröckeln, zerbrechen, zerstören, vernichten; сѣкроушати сѣ Joh. 19, 36 fut.

сѣкрыѣлати, -ѣжѣж, -ѣжѣшии (сѣкрыѣлати) verbergen.

сѣкрыѣти с. крыѣти.

сѣлаати, сѣлѣж, сѣлѣшии schicken; посѣлаати hinschicken, abschicken, schicken; vrb. perf.: посѣлѣж Joh. 15, 26 fut., und öfter so.

сѣложение ntr. (sbst. vrb. zu сѣложити) zusammensetzung, erschaffung.

сѣложити с. ложити.

сѣломити с. ломити.

сѣлѣсти с. лѣсти.

сѣметати с. метати.

сѣмотрѣти, -мѣшѣжѣж, -мѣшѣшии betrachten, beobachten.

сѣмрьѣ fem. (мрьѣти) tod; plur. mortes, todesarten.

сѣмыслѣ msc. (vgl. мыслѣти) verstand, verständniss.

сѣмѣснѣти с. мѣснѣти.

сѣмѣти, -мѣжѣж, -мѣжѣшии wagen.

сѣмѣснѣние ntr. (sbst. vrb. zu сѣмѣснѣти) mischung.

сѣмѣтити с. мѣтити.

сѣмѣштати, -штѣжѣж, -штѣжѣшии (сѣмѣтити) beunruhigen, verwirren; — сѣ beunruhigt werden, erschrecken.

сѣнити с. нѣти.

сѣнѣ msc. (сѣнѣ-ати) schlaf, traum.

сѣнымышѣте ntr. (сѣ-нѣ-ати, сѣ-нѣ-мѣжѣж) versammlungsort, synagoge.

сѣнѣдѣнѣ adj. (сѣнѣдѣ fem. speise; сѣ-нѣ-ѣсти) essbar.

сѣнѣсти с. ѣсти.

сѣпасати, -сѣжѣж, -сѣжѣшии (сѣпасѣти, -пасѣжѣж) erlösen.

сѣпасѣти, с. пасѣти, пасѣжѣж.

сѣпасѣ msc. (сѣ-пасѣ-ти, -пасѣ-жѣж) rettung, heil; Joh. 4, 42 retter.

сѣпати, -пѣжѣж, -пѣжѣшии schlafen.

сѣписати с. пѣсати.

сѣпасѣти с. пѣсѣти.

сѣподобѣти с. подобѣти.

сѣпримѣнѣнѣжѣж msc. (сѣ-примѣти; примѣнѣнѣжѣж сѣпах, particeps) mitempfänger, theilnehmer.

сѣрѣсти, -рѣштѣжѣж, -рѣштѣшии с. acc. begegnen (eig. antreffen, vgl. обрѣсти); сѣрѣте Joh. 11, 20 3. sg. aor. (dort: ging entgegen).

сѣрѣтение ntr. (sbst. vrb. zu сѣрѣсти) begegnung.

сѣсѣдѣжѣж msc. gefäss.

сѣтеорѣти с. теорѣти.

сѣто ntr. hundert.

сѣтрѣпати с. трѣпати.

сѣтынѣнѣжѣж msc. (сѣтынѣжѣж hundert-

ster; **сѣто**) befehlshaber über hundert, *ἐκατόνταρχος*, centurio.

сѣтьрѣти *с. уѣрѣти*.

сѣтагнѣти *с. тагнѣти*.

сѣтажѣти *с. тажѣти*.

сѣтажѣниѣ *ntr.* (subst. *vrб.* zu **сѣтажѣти** *сѣ*) *disputatio*, streit.

сѣтажѣти, -жѣжъ, -жѣжиши, und -жѣжѣши *сѣ* *disputare*, streiten.

сѣхнѣти, -нѣжъ, -нѣжиши trocken werden (vgl. **соухѣ**);

исѣхнѣти austrocknen (*intr.*), vertrocknen; **исѣхнѣ-тъ** (Joh. 15, 6) 3. *sg.* *aor.* mit angehängtem suffix der 3. *sg.* *praes.* (vgl. *die aoriste* **бѣхѣтъ**, **дѣхѣтъ**, **вѣхѣтъ**); ebenso wohl im selben verse **изѣхѣжѣ-тъ** zu fassen, da im original *ἐξήθη*.

сѣхѣти *с. хѣти*.

сѣхранити *с. хранити*.

сѣ *с. бѣти*.

сѣлати, -лѣжъ, -лѣжиши (**сѣлати**) schicken;

посѣлати (**посѣлати**) hinschicken.

сѣи *msc.* sahn.

сѣпати, -пѣжъ, -пѣжиши streuen;

расѣпати zerstreuen, ausstreuen.

сѣ, **си**, **се** *pron.* dieser.

сѣде *adv.* hier.

сѣребро, **сѣребро**, **сребро** *ntr.* silber.

сѣребрянниѣ *msc.* (**сѣребрянѣ**) silbermünze, silberling.

сѣребрянѣ *adj.* (**сѣребро**) silbern.

сѣдѣ *adj.* grau (vom haare).

сѣдѣти, -жѣжъ, -дѣжиши (*с. сѣсти*) sitzen.

сѣмо *adv.* hierher.

сѣма *ntr.*, *gen.* -менѣ, (vgl. **сѣсти**) same.

сѣсти, **сѣдѣжъ**, **сѣдѣши** (vgl. **сѣдѣти**) sich setzen;

късѣсти sich setzen in —, auf —;

прѣдѣсѣсти sich vorher setzen.

сѣсти, **сѣжъ**, **сѣжиши** säen;

късѣсти einsäen.

сѣ *acc. pron. refl.*, mit dem verbum verbunden das reflexivum (*medium*) u. *passivum* ausdrückend.

сѣбота *fem.* *σάββατον*, sabbat, samstag.

сѣдѣи, *gen.* -дѣи, *msc.* richter.

сѣдѣти, -жѣжъ, -дѣжиши (**сѣдѣ**) *c.* *dat. obj.* richten; **къ прѣдѣжѣ сѣдѣти** gerecht richten;

осѣдѣти verurtheilen.

сѣдѣниѣ *ntr.* (**сѣдѣ**) ort des gericht, richterstuhl.

сѣдоу *adv.* von hier; **отъ сѣдоу** von hier weg.

сѣдѣ *msc.* gericht, urtheil.

сѣ-по-сѣдѣти *msc.* (**сѣ** - § 23, *anm.*) widersacher, feind.

сѣ-сѣдѣ *msc.* (§ 23, *anm.*; **сѣдѣти**) nachbar.

сѣдѣри *msc.* *σουλῆριον*, schweisstuch.

Т.

ТАЙНЪ adj. (vgl. **ТАН** adv. heimlich; **ТАИТИ**, **ТАИ**, **ТАИМИ** verheimlichen) heimlich, geheim; **ЕЪ ТАИНА** heimlich, im verborgenen.

ТАКО adv. so; **ТАКО МН** mit folgendem accus. schwurformel „bei dem u. s. w.“; **ТАКО МН КЕНЬЦЪ ЦЕСЛРА**, **МНО** u. s. f. p. 98, bei der krone des kaisers (**МНО** leitet nur den abhängigen satz ein), wenn du ein stück fallen lässt und es fällt zur erde, so wisse, dass wir dann sicher wissen, dass u. s. w.

ТАКОНЪ pron. adj. (**ТАКЪ**) solcher, talis.

ТАКО-ЖДЕ adv. auf die selbe weise, ebenso.

ТАКЪ pron. adj. so beschaffen, solcher, talis.

ТАМО adv. dorthin.

ТАРСЕНИНЪ msc. Tarsensis, aus Tarsus.

ТАРСЪ msc. Tarsus.

ТАТЬ msc., gen. -ти, dieb.

ТАУЕ adv. darauf, dann.

ТАИТИ, **ТАИ**, **ТАИМИ** schmelzen (intrans.), zergehen; **РАСТАИТИ** zerschmelzen (intrans.)

ТЕАРЪ fem. (vgl. **ТЕОРНТИ**) geschöpf.

ТЕОНЪ, **ТЕОМЪ**, **ТЕОМЪ** pron. poss. II. pers. dein.

ТЕОРНТИ, -рѣ, -рени thun, machen (facere);

ЗАТЕОРНТИ zumachen, schliessen, einschliessen;

СЪТЕОРНТИ vrb. perf. (conficere) vollenden, machen, schaffen; Matth. 27, 22 mit dem dat. u. acc., Ostr. ev. ebenda mit doppeltem acc.; oft futurum, z. b. Matth. 26, 18, Joh. 14, 12; **СЪКЪИТЬ СЪТЕОРНТИ** συμβουλεύεσθαι, beschliessen; auch im sinne von fingere, πλάττειν, daher **СЪТЕОРИЕНЪ** fictus, erdichtet p. 107.

ТЕРЪДНТИ, -ждѣ, -денин (**ТЕРЪДЪ**) fest machen, befestigen;

ОУТЕРЪДНТИ befestigen, sichern, versichern.

ТЕРЪДОСТЬ fem. (**ТЕРЪДЪ**) festigkeit, sicherheit.

ТЕРЪДЪ adj. fest, sicher.

ТЕРЪДЪ adv. zu **ТЕРЪДЪ**.

ТЕЛЪЦЪ msc. männliches kalb, stierkalb.

ТЕУЕНИИ ntr. (subst. vrb. zu **ТЕКА**, **ТЕИТИ**) lauf, laufbahn.

ТЕИТИ, **ТЕКА**, **ТЕУЕНИ** laufen, fließen;

НСТЕИТИ herausfliessen; **НСТЕКАТЬ** Joh. 7, 38 fut.

ТИБЕРИИДА fem. Τιβερίας, -άδος.

ТИБЕРИИДАСЪ adj. τῆς Τιβερίάδος.

ТИТ'ЛО ntr., gen. u. plur. **ТИТ'ЛА**, τίτλος, titulus, inschrift.

ТО (ntr. von **ТЪ**) conj., adv. so,

- also, dann, ferner; leitet den nachsatz ein wie deutsches „so“, meist in conditional-sätzen; nach einem relativ-satze p. 95.
- ТОГДА, ТЫГДА** adv. damals, dann.
- ТОЛН** adv. (corr. **КОЛН**) dann; **ОТЪ ТОЛН** von der zeit an, von da an.
- ТОЛНЪ** pron. adj. so gross, tantus.
- ТОЛЬ** adv. (corr. **МОЛЬ**) so sehr, tantum, adeo.
- ТОЛЪ** adv., **ОТЪ ТОЛЪ** von da an (*ἀπὸ τότε*); **ДО ТОЛЪ** bis dahin, bis zu dem grade.
- ТОНИТИ, -НАЖ, -НИШИ** eintauchen; **ИСТОНИТИ СЯ** versinken, schiffbruch leiden; **НОТОНТИ** eintauchen.
- ТОПИТИ, -НАЖ, -НИШИ** erhitzen, glühen (trans.); **РАСТОПИТИ** zerschmelzen, schmelzen (trans.).
- ТОУНЛО** ntr. (**ТОУТИ**) kelter.
- ТОУТИ, -УЖ, -УНИШ** (caus. zu **ТЕЖ**, **ТЕШИТИ**; eig. laufen machen) treiben; fliessen lassen, ausgiessen; **РАСТОУТИ** zerstreuen, verschwenden.
- ТРАКА** fem. gras.
- ТРЕНЕЗА** fem. gr. *τράπεζα*, tisch.
- ТРЕПЕТЪ** msc. das zittern (vgl. **ТРЕПАТИ, -НШЪ, -НШЕШИ** zittern).
- ТРЕТИЙ** num. ord. dritter; **ТРЕТИМ** ntr. zum dritten male; **ТРЕТИМЪ** das dritte mal.
- ТРИМ, ТРИ** num. drei; **ТРИ НА ДЕСАТЕ** dreizehn; **ТРИ ДЕСАТЕ** dreissig.
- ТРОИЦА** fem. (**ТРИ**) dreiheit, *τριάς*, trinitas, dreieinigkeit; **ТРОИЦЕМЪ** zum dritten male (vgl. **КТОРИЦА**).
- ТРОУДИТИ, -ЖАЖ, -ДИШИ (ТРОУДЪ)** plagen; — **СА** sich plagen, sich mühen, leiden, ermüden; **ТРОУДА СЯ ОТЪ НАТИ** ermüdet vom wege Joh. 4, 6.
- ТРОУДЪ** msc. mühe, arbeit.
- ТРОУЖАТИ, -ЖАЖ, -ЖАШИ (ТРОУДИТИ)** plagen, belästigen; — **СА** sich bemühen, mit **О + loc.** — um etwas.
- ТРОУНЪ** msc. rumpf, körper, leichnam.
- ТРЪГНАТИ (ТРЪГНАТИ), -НА, -НЕНИ** reissen;
- ПРОТРЪГНАТИ** durchreissen, zer-reissen.
- ТРЪЖЪНИКЪ** msc. geldwechsler (eig. händler, marktverkäufer, **ТРЪЖЪ** markt, davon adj. **ТРЪЖЪНЪ**).
- ТРЪЗАТИ (ТРЪЗАТИ), -ЗАЖ, -ЗАШИ (ТРЪГНАТИ, ТРЪГН.)** an etwas reissen, raufen;
- РАСТРЪЗАТИ** zerreißen.
- ТРЪНИКЪ** ntr. coll., plur. zu **ТРЪНЪ** dorn.
- ТРЪНИНЪ** adj. (**ТРЪНЪ** dorn) aus dornen bestehend, dornen.
- ТРЪНИНИКЪ** ntr. (**ТРЪНАТИ**) das erdulden, ertragen, die geduld.
- ТРЪНАТИ, -НАЖ, -НИШИ** dulden, leiden;
- СЪТРЪНАТИ** erdulden, aushalten.
- ТРАСТАТЬ** msc. *τριστάτης*.

ТРАСТИНЕ ntr. coll., plur. zu **ТРАСТЯ**
fem. rohr, arundo.

ТРАСТЯ fem. rohr, arundo.

ТРЕБИТИ, -БЛЖ, -БИНИ reinigen;
ОТРЕБИТИ dass.

ТРЕБОКАТИ, -БОУЖ, -БОУЖЕНИ (**ТРЕБА**
bedürfniss, *χρεια*) c. gen. be-
dürfen; mit **ОУ** + gen. fordern
von —.

ТРАСТИ, **ТРАСА**, -СОНИ schütteln;
ИСТРАСТИ herausschütteln, fal-
len lassen;

ПОТРАСТИ erschüttern; **ЗЕМАН**
ПОТРАСЕ СА die erde bebte.

ТРАСЪ msc. (**ТРАС-Ж**, **ТРАСТИ**) er-
schütterung, erdbeben.

ТОУ adv. dort.

ТЪ, **ТА**, **ТО** pron. der jener; **ТЫМ**
p. 169 zusammenges. declin.;
ТЫМЪ instr. deswegen (vgl.
ИМЪЖЕ unter **И**).

ТЫДА & **ТОДА**.

ТЪ-ЖДЕ pron. derselbe, idem.

ТЫКНАТИ, -ИЖ, -ИЕНИ stechen,
stecken, mit einer spitze
stossen;

ПОТЫКНАТИ СА anstossen (in-
trans.).

ТЫКМО adv. nur; **НЕ ТЫКМО** —
И & nicht nur — sondern
auch; **НЕ ТРЕБОУЖЪ ТЫКМО**
НОУЖ ОУМЫТИ braucht nur die
füsse (nicht als nur die füsse)
zu waschen Joh. 13, 10.

ТЫУНЪ adv. nur.

ТЫШТАТИ, -ИТА, -ИТИНИ drängen;
— **СА** eilen.

ПОТЫШТАТИ СА sich beeilen,
eilen, sich bestreben.

ТЫНЪ adj. leer.

ТЫ pron. II. pers. du.

ТЫСАМЪТА fem. tausend.

ТЫСАМЪТЫННЪ msc. (**ТЫСАМЪНЪ**
zu **ТЫСАМЪТА**, tausendster; vgl.
СЪТАННЪ) *χίλαρχος*, befehls-
haber über tausend.

ТЫЛЪНЪ adj. (**ТЫЛЪТИ**) vergäng-
lich.

ТЫЛЪТИ, **ТЫЛЪЖ**, **ТЫЛЪЖЕНИ** (**ТАЛЪТИ**,
ТАЛЪЖ, **ТАЛЪЖЕНИ**) vergehen, ver-
derben (intrans.).

ТЫМЪ fem. finsterniss.

ТЫМЪННЪ fem. (**ТЫМЪНЪ**, adj. zu
ТЫМЪ, finster) gefängniss.

ТЫМЪНЪНЪ adj. zu **ТЫМЪННЪ**, **У**.
СТРАЖЪ gefängnisswärter.

ТЪРЪТИ (**ТРАТИ**, **ТЪРЪТИ**, **ТЪРЪТИ**),
ТЪРЪ (**ТЪРЪ**), **ТЪРСНИ** (**ТРСНИ**)
reiben;

ОТЪРЪТИ (= **ОУ-Т.**) abreiben,
abtrocknen;

ПРЪТЪРЪТИ (3. pl. aor. **ПРЪ-**
ТЪРЪША, -**ТЪРЪША**) durchsägen;
СЪТЪРЪТИ zerreiben (*συν-τρί-*
βειν), zertrümmern.

ТЪСТЪ msc., gen. -**СТИ**, schwieger-
vater.

ТЪКАТИ, -КАЖ, -КАЖЕНИ laufen,
fliessen (*ενρεϊται*; **ТЪКА**, **ТЪКАТИ**);
ИСТЪКАТИ (**ИСТЪКАТИ**) ausfliessen,
ausquellen.

ТЪЛО ntr., gen. -**ЛЕСЕ** n. -**ЛА**, leib,
körper, leichnam.

ТЪСНЪ msc. kelter.

ТЪШЕНИМЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ТЪШ-**
ТИ) trost.

ТЪШЪТИ, -ИЖ, -ИНИ beruhigen,
trösten;

ОУГЪНИТИ *dass.* (Exod. 15, 13
falsche übersetzung von
παρὰκαλεῖν).
ТАГНАТИ, -НА, -НИИ ziehen, span-
nen;
СЪТАГНАТИ zusammenziehen,
anziehen (*constringere*).
ТАГОТЪНЪ *adj.* (**ТАГОТЪ** schwere,
last; vgl. **ТАГОСТЬ** *dass.*) schwer.
ТАЖАТЕЛЬ *msc.* (**ТАЖАТИ**) arbeiter.
ТАЖАТИ, -ЖА, -ЖИИ (**ТАЖЪ** arbeit)
arbeiten;

СЪТАЖАТИ erarbeiten, erwerben.
ТАЗАТИ, -ЖА, -ЖИИ eig. ziehen,
dehnen (vgl. **ТАГ-НАТИ**);
НСТАЗАТИ (auch -ЗАЖ, -ЗАЖИИ)
ausfragen (vgl. auch **СЪТА-
ЗАТИ**).
ТАДОУ *adv.* dorthier; **ОТЪ ТАДОУ**
von dort weg.
ТАЖАТИ, -ЖА, -ЖИИ (**ТАЖЪ** be-
trübniß, angst) betrübt sein,
in angst sein.
ТАУА *fem.* wolke, gewitterwolke.

ОУ.

ОУ *praep. c. gen.* bei.
ОУ *adv.* (vgl. **ОУ-ЖЕ**) schon; **НЕ ОУ**
noch nicht.
ОУЕНИАТИ, -НИА, -НИИ (**ОУ-ЕНИ**)
erschlagen.
ОУЕНИСТВО *ntr.* (**ОУЕНИ**) todt-
schlag, mord.
ОУЕНИЦА und **ОУЕНИЦА** *msc.* (**ОУЕНИ**)
mörder.
ОУЕНИ *s. ЕНИ*.
ОУ-ЕО *conj., adv.* also, denn (in
der frage); freilich, zwar (*μὲν*).
ОУЕОРЪ *adj.* arm (vgl. **ЕОР-АТЪ**;
ОУ- vor *adject. privativ*).
ОУЕОНИ *с.а.* **ЕОНИ** *с.а.*
ОУЕРОУСЪ *msc.* sudarium, schweiss-
tuch.
ОУЕА *interj.* ei, vae.
ОУЕАДАТИ *s. ЕАДАТИ*.
ОУЕНИУАДАТИ, -НИА, -НИИ (**ОУ-
ЕНИУАДАТИ**, -НИАЖ überreden,
trösten; **ОУ-ЕАТЪ** zuspruch,
trost) ermahnen.

ОУЕАДАТИ, -ДАЖ, -ДАЖИИ (vgl.
ОУ-КАНЖАТИ — ***КАД-НАТИ** welk
werden) verwelken; **НЕОУЕАДАЖ**
unverwelklich.
ОУЕАЗАТИ *s. ЕАЗАТИ*.
ОУЕАСАТИ, -САЖ, -САЖИИ (**ОУ-ЕАС-
НАТИ**) verlöschen, erlöschen
(*intrans.*).
ОУЕОДАНИЪ *adj.* (**ЕОДАНИЪ** passend,
gefallend; **ЕОДЪ** *καιρός*; vgl.
ОУЕОДНИ gefallen) angenehm.
ОУЕОТОКЕНИ *s. ЕОТОКЕНИ*.
ОУЕОТОКЕНИ *s. ЕОТОКЕНИ*.
ОУЕДЕНИ *s. ДЕНИ*.
ОУЕДРАТИ, -РАЖ, -РАЖИИ (**ОУЕДРЪ**
schlag) schlagen (aber *perfectiv*:
treffen).
ОУЕОДРАТИ, -РАЖ, -РАЖИИ siegen;
ОУЕОДРАТЪ Exod. 15, 9 *fut.*
ОУЕДРАЖАТИ *s. ДРАЖАТИ*.
ОУДЪ *msc.*, plur. auch **ОУДЕСЯ** *ntr.*,
glied.
ОУЕДРАТИ *s. ДРАТИ*.

ОУЖАСНАТИ СЯ В. ЖАСНАТИ.

ОУЖЕ (с. ОУ) adv. schon; не — ОУЖЕ, ОУЖЕ не nicht mehr; im nachsatz nach ЛШТЕ: ДА ЛШТЕ не БЫ НИ ЕДИННОГО ЖЕ ПРОМЛАЗСТА, ТО ОУЖЕ БЫСТА МЯ, wenn nun kein betrug war, so ist er also offenbar auferstanden.

ОУЗЛРАТИ С. ЗЛРАТИ.

ОУМАЗАНИЕ ntr. (subst. vrb. zu ОУКАЗАТИ aufweisen, demonstrare, beweisen) beweis; ОУК. КЪСКРЪСНОМЪ der beweis für die auf-erstehung.

ОУКАРАТИ, -РАЖ, -РАЖШИ (ОУНОРИТИ) schmähen, verachten.

ОУКЛОНИТИ С. КЛОНИТИ.

ОУКОРИТИ С. КОРИТИ.

ОУКОРЪНЪ adj. schmäählich, schimpflich (ОУКОРЪ schimpf, vgl. ОУКОРИТИ).

ОУКОРИЕЖЪ С. КОРИТИ.

ОУКРАСИТИ С. КРАСИТИ.

ОУКРАСТИ С. КРАСТИ.

ОУКРОЇ msc. binde.

ОУКРОУХЪ msc. (КРОУХЪ brocken) bruchstück, brocken.

ОУКРАПИТИ С. КРАПИТИ.

ОУМИРАТИ, -РАЖ, -РАЖШИ (ОУМРАТИ) hinsterben.

ОУМАЗУАТИ С. МАЗУАТИ.

ОУМОЛИТИ С. МОЛИТИ.

ОУМОРИТИ С. МОРИТИ.

ОУМЪРЪЕНЕ ntr. (ОУМЪРАТИ; МРЪТЕЖЪ) tod.

ОУМЪ msc. verstand, sinn, ein-sicht.

ОУМЫКАЛАННЪ fem. (ОУМЫКАТИ) waschbecken.

ОУМЫКАТИ, -КАЖ, -КАЖШИ (ОУМЫТИ) abwaschen.

ОУМЫСАНИТИ С. МЫСАНИТИ.

ОУМЫТИ С. МЫТИ.

ОУМЪРАТИ С. МЪРАТИ.

ОУМЪ, best. ОУМНЪ, ОУМЪШИ, ОУМЪ adj. comp. besser; ОУМЪ ntr. adv.

ОУПИТАТИ С. ПИТАТИ.

ОУПИТИЕ ntr. (subst. vrb. zu ОУПИТИ СЯ sich betrinken) trunkenheit.

ОУПИТАТИ, -ТАЖ, -ТАЖШИ (vgl. ПИТАТИ) mästern.

ОУПОДОБИТИ С. ПОДОБИТИ.

ОУПЪКАТИ С. ПЪКАТИ.

ОУРАЗАТИ С. РАЗАТИ.

ОУСАШУАТИ С. САШУАТИ.

ОУСАТИ С. САТИ.

ОУСАЖЪ msc. nutzen, frommen.

ОУСАДИЕ ntr. eifer.

ОУСАДЪНЪ adj. (ОУСАДИЕ) eifrig; getrost.

ОУСТА ntr. plur. mund.

ОУСТАНИТИ С. СТАНИТИ.

ОУСТАНАНИЕ, älter -НАНИЕ, ntr. (subst. vrb. zu ОУСТАНИТИ) feststellung, begründung.

ОУСТРАШАТИ, -ШАЖ, -ШАЖШИ (ОУСТРАШИТИ erschrecken, terrere; СТРАЖЪ erschrecken, terrere; — СЯ erschreckt sein, sich fürchten.

ОУСТЫДАТИ СЯ В. СТЫДАТИ СЯ.

ОУСЪНАТИ, -НА, -НАШИ entschlafen, einschlafen; ОУСЪНЕ 3. sg. aor. (vgl. СЪНАТИ).

оуѣнение ntr. (abst. vrb. zum vor.) das entschlafen, κοιμησις.

оутерѣднѣ s. **терѣднѣ**.

оутрнѣ ntr. (**оутро**) der frühe morgen; **на оутрнѣ** am nächsten morgen,

оутро ntr. der morgen; **за оутра** am nächsten morgen (morgen adv.).

оутрѣи adj. (**оутро**) morgenlich; **къ оутрѣи** (**дѣнь**) am andern morgen, morgen adv.

оутѣшнѣ, -шѣжѣ, -шѣсѣи (**оутѣшнѣ**) trösten.

оутѣшнѣ s. **тѣшнѣ**.

оутѣтнѣ, -тѣжѣ, -тѣсѣи erschlagen; **оутѣжѣ** Ex. 15, 9 fut.

оухѣ ntr., gen. **оушесѣ**, dual. **оушнѣ**, ohr.

оуѣннѣ msc. (**оуѣнѣ**, **оуѣнѣ**) schüler, jünger.

оуѣннѣ ntr. (abst. vrb. zu **оуѣнѣ**) belehrung, lehre.

оуѣнѣ msc. (**оуѣнѣ**) lehrer.

оуѣнѣ adj. poss. zu **оуѣнѣ**, des lehrers.

оуѣнѣ, -ѣжѣ, -ѣсѣи lehren (eig. angewöhnen; **ѣжѣ**-**нѣжѣ** gewohnt werden, sich gewöhnen); — **сѣ** gelehrt werden, lernen;

нѣоуѣнѣ mit acc. der sache, dat. der pers. belehren; **нѣоуѣнѣ** Joh. 14, 26 fut.

оушнѣ s. **оухѣ**.

Ф.

фѣрѣнѣ adj. poss. zu **фѣрѣнѣ**, des Pharao.

фѣрѣсѣ msc. **φαρισαῖος**.

фѣлнѣ msc. **Φίλιππος**.

фѣлнѣ msc. (?) **Philistia**.

фѣннѣ msc. **φοίνιξ**, palme.

Х.

хѣлѣ fem. lob, dank; **хѣлѣ** **ѣжѣ**-**дѣжѣ** dank sagen, danken.

хѣлѣнѣ, -лѣжѣ, -лѣсѣи (**хѣлѣ**) loben.

хѣлѣдѣ fem. **χλαμός**, -μόςος.

хѣлѣ msc. brod.

хѣднѣ, -хѣжѣ, -хѣсѣи (dur.; w. *sad*, vgl. **шѣдѣ**) gehen; mit **нѣ** + loc. folgen;

хѣсѣхѣднѣ hinaufgehen, hinaufsteigen;

хѣхѣднѣ eingehen; **хѣхѣднѣ** **нѣ** **нѣсѣ**. ein und ausgehen;

нѣхѣхѣднѣ, **нѣсѣхѣднѣ** hinausgehen;

нѣхѣднѣ accedere; eintreten;

нѣхѣднѣ hingehen, herkommen;

нѣхѣднѣ durchgehen, durchwandern;

прѣходити hinübergehen (trans-
ire), vergehen;

сѣходити hinabgehen, herab-
kommen.

хотѣти [хлѣти], -итѣ, -итиши
wollen; wie griech. μέλλειν
z. b. **ни тѣ хотѣхъ нмѣ еѣрѣна**
ѣхити p. 107, u. mehrmals p.
106; c. dat. lust haben an —;
partic. **хота** έχών mit willen,
нехота nicht wollend, gegen
den eigenen willen, ungern;
ѣсхотѣти vrb. perf. den wunsch
fassen; futur. z. b. p. 95
аише не тѣ самѣ ѣсхо-
итиши wenn du nicht selber
wollen wirst.

храмина fem. haus.

хранити, -ишъ, -ишиши **бѣхити**,
aufbewahren; — **храниши** ge-
bote halten; **хранити** p. 102
fut.;

сѣхранити bewahren, erhalten;

сѣхранити Joh. 12, 25 fut.

христосовъ adj. poss. zu **христосъ**,
Christi.

христосъ, **христъ** msc. **христосъ**,
Christus.

хромъ adj. lahm.

хорѣ adj. arm, niedrig, gering,
schlecht.

хорѣдъ, best. **хорѣднѣ**, **хорѣднѣ**,
хорѣде comp. zu **хорѣдъ**.

хорѣдъ fem. lästerung, **βλασφημία**.

хорѣднѣ, -лѣ, -лѣшиши (**хорѣдъ**) ver-
spotten, lästern, **βλασφημεῖν**.

хорѣднѣ fem. (**хорѣдъ** haus) häus-
chen, zelle.

хорѣднѣ, -ишъ, -ишиши **хорѣднѣ**,
rauben;

ѣсхорѣднѣ entreissen, rauben,
ἀναρπάζειν;

хорѣднѣ rauben (diripere).

хорѣднѣ fem. (**хорѣдъ** geschickt)
geschicklichkeit, kunst.

Ц.

цѣсарѣ u. ableitungen s. **цѣсарѣ**
u. s. w.

цѣркѣнѣ adj. zu **цѣркѣ**, zum
tempel gehörig; **онѣна цѣркѣ-**
нѣнѣ der tempelvorhang.

цѣркѣ fem., gen. -нѣе, tempel,
kirche.

цѣрно-риѣнѣ, **цѣрно-р.** msc. (**цѣрнѣ**,
цѣрнѣ schwarz; **риѣ**; einer,
der schwarzes gewand trägt)
mönch.

цѣ conj. und; **цѣ** u. **каѣ** to' p. 106.

цѣлѣти, -лѣ, -лѣшиши (**цѣлѣ**) heilen;
исцѣлѣти ausheilen, heilen.

цѣлоцѣти, -лѣнѣ, -лѣнѣшиши **цѣлѣ**,
цѣлѣцѣти, küssen.

цѣлѣ adj. heil, gesund, integer.

цѣна fem. preis (für etwas).

цѣнѣти, -ишъ, -ишиши (**цѣна**)
schätzen.

цѣнѣти, -ишъ, -ишиши **цѣнѣти**;
рѣсцѣнѣти auseinander-, zer-
spalten.

цѣсарѣ msc. gr. **καῖσαρ**, könig,
fürst.

цѣсарь adj. poss. zu **цѣсарь**, kaiserlich, königlich, fürstlich.
цѣсарьстѣннѣ ntr. (**цѣсарьство**) reich.
цѣсарьство ntr. (**цѣсарь**) reich.
цѣсарьскѣ ntr., -рюжъ, -рюжени **βασιλεύειν**, könig sein, herrschen.

цѣсарьскѣ adj. poss. zu **цѣсарь**, des königs, königlich.

цѣстѣнѣ, **цѣстѣжъ**, **цѣстѣннѣ** reinigen (schaben?);

оцѣстѣнѣ abschaben, glätten, reinigen.

Y.

ѹсъ msc. stunde, zeit.

ѹшѣ fem. becher.

ѹшѣнѣ, **ѹшѣжъ**, **ѹшѣннѣ** hoffen, erwarten (с. gen. oder acc.)

ѹстѣрѣдѣнскѣ adj. (**ѹстѣрь-тѣ** vierter; **дѣнѣ**) viertägig.

ѹстѣрѣнѣ, **ѹстѣри**, **ѹстѣре** num. vier; **ѹ. десѣте** vierzig; **ѹ. дѣ** и **шестѣ** sechs und vierzig.

ѹшоуѣ fem. schuppe.

ѹннѣнѣ, -нѣжъ, -нннѣ (vgl. **ѹннѣ** ordnung) ordnen, componere, formare, facere;

ѣѹннѣнѣ einordnen.

ѹннѣ msc. ordnung, rang, stand; **рѣбѣскѣ ѹннѣ** sklavenstand.

ѹнскѣ ntr. (**ѹлѣжъ**, **ѹнѣнѣ**) zahl; **ѹнскѣмѣ ѣно пѣтѣ ѹнскѣмѣ** an zahl ungefähr fünf tausend Joh. 6, 10.

ѹнѣнѣ, **ѹлѣжъ**, **ѹлѣннѣ** zählen, achten, ehren, verehren; lesen;

поѹнѣнѣ vrb. perf.; **поѹлѣтѣ** τῆμῆσαι Joh. 12, 26.

ѹнѣтѣ adj. rein.

ѹлобѣно-ѹлобѣнѣ adv. (zu **ѹлобѣно-ѹлобѣнѣ** menschen-liebend) aus menschenliebe.

ѹлобѣно-оѹбѣннѣ msc. menschenmörder.

ѹлобѣнѣ msc. mensch.

ѹлобѣнѣскѣ adj. (**ѹлобѣнѣ**) menschlich, menschen-; **сѣмѣ ѹлобѣнѣскѣ** (-ѹлѣнѣскѣ) des menschen sohn; **ѣсѣн сѣмѣѣ ѹлобѣнѣскѣ** alle menschenkinder.

ѹрѣбѣнѣ, **ѹрѣбѣнѣскѣ** adj. rot, scharlach.

ѹрѣмѣнѣ adj. rot.

ѹрѣлѣнѣ, -ѣлѣжъ, -ѣлѣннѣ und -ѣлѣжъ, -ѣлѣннѣ (vgl. **по-ѹрѣнѣ**) schöpfen; **поѹрѣлѣнѣ** dass.

ѹрѣѣ ntr., gen. -ѣл und -ѣсѣ, bauch.

ѹрѣѣство ntr. empfindung (**ѹрѣнѣ**, **ѹрѣжъ** empfinden).

ѹрѣдѣнѣ, -ѣдѣжъ, -ѣдѣннѣ сѣ (**ѹрѣдо**) с. dat. sich wundern.

ѹрѣдо, **ѹрѣдо** ntr., gen. -ѣсѣ, wunder.

ѹрѣдѣнѣ adj. (**ѹрѣдо**) wunderbar.

ѹрѣѣ fem. (**ѹлѣжъ**, **ѹнѣнѣ**) ehre.

ѹрѣѣнѣ adj. (**ѹрѣѣ**) ehrwürdig; ehrlich.

ѹ-то pron. inter. was; warum; **ни-ѹ-то-же** nichts (flex. §. 66).

ѹлѣжъ в. **ѹнѣнѣ**.

Ж.

ЖГЛЪ msc. ecke, winkel.

ЖЖЕ ntr. (vgl. ЖАЗ-АТИ) strick.

ЖЖИЖ msc. verwandter.

ЖЗА fem. (vgl. ЖЖЕ) band, fessel.

ЖРОДИЖ adj. thöricht (ЖРОДЪ thor; russ. уродъ missgeburt).

ЖТРОБА fem. (vgl. ЖТРА innen) eingeweide, leib, mutterleib.

ІА.

ЖЗЫЖ msc. zunge, sprache, volk;

ЖЗЛИЖ besonders ἔθνη (die fremden völker), heiden.

ЖТИ, ИЖ (= јѣж), ИЖЕТИ fassen, nehmen; ЖРЖ ЖТИ glauben;

ЖРЖ ИЖЕЖ Matth. 27, 42 fut.;

ЖЗАТИ, ЖЗЫЖ aufnehmen, ansich nehmen, wegnehmen;

ЖЗЫЖЕЖ Joh. 11, 48 fut.;

ЖЗАТИ, ЖЗЫЖ herausnehmen;

ОЖИЖТИ, ОЖАТИ, ОЖИЖЖ umfassen (amplecti), aufnehmen;

НОДЫЖТИ, НОДЫЖЖ ὑποδέχεσθαι, übernehmen, sich einer sache unterziehen, etwas erleiden;

НОЖТИ, НОЖЖ παραλαμβάνειν,

zu sich nehmen, mitnehmen;

НОЖЖ Joh. 14, 3 fut.;

ПРИЖТИ, ПРИЖЖ hinnehmen,

erfassen, bekommen; zu sich

nehmen (БРАШЕНО); aufneh-

men; leiden; ПРИЖЕЖЕЖ Joh.

16, 15 fut., u. öfter so;

ПРЖТИ, ПРЖЖ ergreifen.

ЖЫЖЕНЫЖ adj. (ЖЫЖИ msc., gen.

-ЖЕЖЕ, gerste) aus gerste bestehend, gersten-.

ЖЫЖЕНЫЖ, -ЖИЖЕНЫЖ adj. aus gerste bestehend, gersten- (vgl.

ЖЫЖЕЖ dass., und das vorige).

ІЖ.

ЖДОУ adv. relat. woher (relat.),

ЖДОУ-ЖЕ dass.; ЖДОУЖЕ ЖЛЖИ

САЖЕ p. 102 so weit die haare

gehen (eig. von da an, wo die haare sind).

Buchdruckerei von W. Drugulin in Leipzig.

53 MAY 19

JUN - 2 1958

JUN 1 6 1958

Filed by Preservation No. 1894

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 01483 9602

Filed by Preserv. 10/15/14 1534

